gündoğarken • rashit • dali • pretenders & garbage • istanbul blues kumpanyası

ROLL

750 000 TL
KDV dahil

iggy pop

sayı 36 kasım '99

tuğrul eryılmaz • tindersticks • kubrick • badmarsh & shri • martin amis • will self

Sinematik

Gözümün önünde Cocteau Picasso'yla yemekte
Warhol Nico'nun resmini çekiyor görüyorum
ye ye ye
Gitmedim hiç o beldeye
Kitaptan okudum sadece
Filmleri döndürdüm durdum
Düşe yattım düş kurdum
ta ki sen ve ben...

Bukowski'yi duyabiliyorum
okuyor yüksek sesle John Fante'ye
buyrun işte Allen burnunda tütüyor Manhattan

Sen, sen ve ben,
bir nevi starız biz de
bir nevi filmde
bir nevi aşkta
sahnemiz koşturduğumuz
bu kaldırımlar
ve aşka battığımız yataklar
hatırla bunu zor zamanlarda
bu zor zamanlarda

yani diyorsun ki Pasolini'nin
biricik aşkıymış Fellini
hıh, ev sahibine anlat sen bunu
kapıyı tekmeliyor yıkıyor bacayı
Yoksul denemeyecek kadar
"şık" bir durum bu
daha çok konuşmalıyız Fransızcayı
bir şiir söyleyeceğim ezberden
boynuma geçirirlerken yağlı urganı
yok, yok, yok
Gitmedik hiç o beldeye
Oyunu gördük sade
İzledik filmi o kadar
Düşe yattık düş kurduk
ta ki sen ve ben...

Dur da sarılayım sana
pes ettin nasılsa
yaşlı gözüküyoruz bu gece ikimiz de
Güzel Marmara alalım hadi
arka sokaklarda dolanalım duralım
sen Kleopatra ol ben Mark Antony

Cumartesi planı

Bu cumartesi evde oturalım
Film kiralayalım, cigaralık tüttürelim, yiyip içelim
Bu cumartesi uğraşmayalım
birbirimizi aramaya, boşverelim dünyaya
Takmayalım ev kirasını
Sallamayalım nereye harcanacağını
Bu cumartesi düzüşelim
yavaşça parlayalım, yanalım, sönelim
Bu cumartesi yapmayalım plan mlan
öylece oturalım bir halt yapmadan
Takmayalım ev kirasını
Sallamayalım nereye harcanacağını
yok, dert etmeyelim ilişkinin mesuliyetlerini
kimse giremez aramıza
sen ve ben
ve cumartesi planı
Çağırmaya geldiğinde
düşeyazdım uyanırken
yükselen dumanın sesiydi duyduğum
Artık böyle geceler başka aşıkların odalarında yaşanacak
böyle geceler geldi geçti benim için
senin için de

Dünyam dünyana karşı

Odam odana karşı
kalbim kalbine
ellerim ellerine
aydınlığım karanlığına
hayallerim hayallerine
giysilerim giysilerine
anılarım anılarına
hüviyetim hüviyetine
ağzım ağzına
kuzeyim güneyine
dünyam dünyana karşı
sen tarihsin
geç geriye
düş arkama
hemen ve daima

uyuşturucum uyuşturucuna karşı
şarkılarım şarkılarına
alacakaranlığım alacakaranlığına
küçük yalanlarım küçük yalanlarına
içkim içkine
acım acına
parmaklarım baldırlarım
parmaklarına baldırlarına
trajik ilk aşkım trajik ilk aşkına
borcum borcuna
çocukluk hasetlerim çocukluk hasetlerine
zalim saadetim zalim saadetine
aşağılık hilelerim aşağılık hilelerine
hakikatim hakikatine
yeşilim mavine karşı

Dünyam...

Beni bekletme
Bana söyletme
Söyletme yüksek sesle
Elim kaleme bile gitmiyorken

Benimle vakit öldür
bu cumartesi gibi
resmi tatillerdeki gibi
sadece sen ve ben
kes boğazını zamanın
daha güzel olmaz mı
doğrudan daha yanlış...

Sabahın üçü

Sabahın üçü
düştüm yine yollara
sanki yürüyorum hiçdurma
başsız sonsuz bir rüyada
Daldım hatıralarına
bir zamanlar olduğum çocuğun
ve hiç olamadığım adamın
bak gözümü kırpmadım bütün gece
bir becersem
bir tutturabilsem şu uykuyu
sizin de yalnız kardeşlerim
başınıza gelir bu
ne zaman darda hissetseniz bir bakın
saat
saat
sabahın üçü
Bunca yolu
geçerken uğradım
demek için teptim
seni hiç bu kadar iyi görmemiştim
dışarıdan öyle en azından
ama hep bir yolu vardır günleri öldürmenin
kadehlere sığınıyorum seni düşünmemek için
ama yoktur haddi hesabı
bir hatıranın yapabileceklerinin
sizin de yalnız kardeşlerim
başınıza gelir bu
ne zaman darda hissetseniz bir bakın
saat sabahın üçü
dilimde adın turladım sokakları
Halloway Road, Camden Road, City Road
ama sokaklar ve adları
hepsi aynı, hepsi aynı
bir de yirmidört saat açık otopark, bir de 7-11
sabahın köründe leylasın
cennet ayaklarının altında sanki
dikiliyorum otobüs duraklarında otobüslerin hiç durmadığı
otobüslerin hiç durmadığı –hiç durmadığı
sizin de yalnız kardeşlerim, başınıza gelir bu
ne zaman darda hissetseniz bir bakın
saat sabahın üçü

Türkçesi: Erol Merve

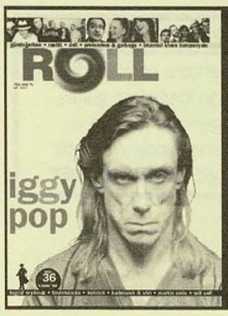

4 Ajans
9 Fotosentez
10 Chrissie Hynde & Shirley Manson
13 Tindersticks
16 Badmarsh & Shri
19 Gündoğarken
22 Rashit
24 İstanbul Blues Kumpanyası
30 Iggy Pop
36 Stanley Kubrick
40 Kıraathane
42 Martin Amis
44 Will Self
45 Durumcular
48 Tuğrul Eryılmaz
54 Gayd
56 Albümler
64 Liste
65 Salvador Dali
70 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Günay Usta, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Müge Turan, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Baskı:** Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 245 56 06 **Yıl** 4 **Sayı** 36 **Kasım** '99 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi

AYDA BİR YAYINLANIR

Roll over
ELMA, ARMUT, LAHANA

sokarım politikana

Orospu, hırbo, ananı bellerim, hıyar oğlu hıyar, senin ağzına sıçarım, nah (eliyle işaret ederek), it oğlu itler, teres, pezevenk, siktir git, eşşek oğlu eşşek, gavat, her boka bayılıyorsun, ben şimdi ne bok yiyeceğim, siktir et, puşt oğlu, dürzü, ulan Zülfo sıçtım ağzına... Çocukları bu küfürlerden uzak tutmak için, ekim ayında 11 RTÜK'çü toplanıp Kemal Sunal filmlerinin bundan böyle "kırmızı noktalı" yayınlanmasına karar verdi ya, Perihan Mağden dahil, basındaki RTÜK bekçileri harekete geçtiler... RTÜK'ün şerrinden nasibini alanlar arasında "Reyting Hamdi" programı ve "Sokarım Politikana" şarkısı da vardı. Sina Koloğlu'nun Milliyet'teki "Reyting Canavarı" köşesine bir bakalım:

RTÜK ceza yağdırdı yine. Elmalar ve armutlar hesabı bir ceza mantığı. Kantarın topunun kaçtığını hepimiz biliyoruz. Sonra da kızıyoruz. Ama gelin hem kararlara bakalım hem de görüşlere yer verelim... "Reyting Hamdi"nin Star'da yayımlanan tekrar programı ceza alıyor. Bu Hülya Avşar ile Nazan Öncel arasındaki bir "medyatik tartışmanın" üzerine yapılmış parodi. Üçüncü tekrarı. Hamdi Alkan "Peki bugüne kadar RTÜK görmemiş mi?" diye soruyor haklı olarak. Hamdi Alkan, Nazan Öncel'in "Sokarım Politikana" adlı şarkısının bir eleştirisinin yapıldığının da altını çiziyor. "Ben aslında bu sözlerin kolaycılığını hicvettim" diyor. Evet, RTÜK üçüncü tekrarda uyanmış. Ama aynı frekansta değil anlaşılan Hamdi Alkan ile.

Meğerse Hamdi Alkan, aslında Nazan Öncel'in şarkısını eleştiriyormuş, şarkının sözlerindeki kolaycılığı hicvediyormuş... Reyting Hamdi'nin durumu zaten içler acısı, Levent Kırca kadar bile olamıyor, "yasaklara karşıyım" demiyor, diyemiyor, çamura yatıyor. İyi de, Sina Koloğlu'na ne oluyor? "Anlaşılan RTÜK Hamdi Alkan ile aynı frekansta değil"mişmiş. Peki acaba neden Sina Koloğlu RTÜK'le aynı frekansta? Neden yasaklardan yana? Yani, Hamdi Alkan kendi programından "kolaycı" şarkıları ihbar edecek, RTÜK de Reyting Hamdi'yi ödüllendirecek, şarkıları yasak edecek. Bunu mu istiyor? Bari elele verip sakıncalı şarkılar listesi hazırlasınlar, RTÜK'e bir dilekçeyle başvursunlar, olsun bitsin. İhbarcılık serbest, şarkılar tu kaka!
Bu nasıl armut, bu nasıl elma, bu nasıl politika?

•••

Biraz da Zülfü Livaneli'yle başınızı ağrıtalım. Yazının başlığı "Irkçılık":

Son günlerde müzik piyasasında Ciguli denilen gariban müzisyene karşı bir aşağılama, hakaret ve linç hareketi gözüme çarpıyor. Oysa herkes gibi onun da müzik yapmaya, ekmeğini kazanmaya ihtiyacı ve hakkı var. (...) Televizyon ekranları müzik adına işlenen cinayetlerle doluyken, bu çingene müzisyenin hedef alınmasında bir ırkçılık seziyorum ben. Ciguli olmadan önce bu halk Bach ya da Itri mi dinliyordu sanki. (...) Kimseyi tehdit etmiyor, maço tavırlarla dolaşmıyor, Şarlo taklidiyle insanları güldürmeye çalışıyor. Bu yüzden Ciguli'ye ırkçılık yapmayın. Bırakın akordeonunu çalsın, bırakın Hint gırtlağıyla şarkısını söylesin. Bütün dünya çingenelerinin kökeni de Hindistan değil mi zaten! Her yeni müzisyene olduğu gibi Ciguli'ye de elimden geldiğince yardım edeceğim. Onun kişiliğinde çingene kardeşlerimize uygulanan ırkçılığa karşı çıkacağım.

İçinde "aşağılama", "hakaret", "linç" kelimelerinin geçtiği ilk cümleye bir bakın. Güya, Ciguli'yi aşağılayanlar kınanıyor. İyi de "Ciguli denilen gariban müzisyen" ne demek? İnsanın aklı "gariban"a değil, "denilen" ifadesinde gizli aşağılamaya takılıyor. Şu kadarını biliyoruz, Zülfü Livaneli'yi aşağılayanlara, ona hakaret edenlere, onu linç edenlere karşı bir yazı yazmaya oturan kim olsa, "Zülfü Livaneli denilen ünlü köşe yazarı" diye başlamaz lafa... Neyse, bunu geçelim... Ciguli'nin hedef alınmasında bir ırkçılık sezdiğini söylüyor Livaneli. Bu, işin perhiz kısmı. Peki bu lahana turşularına ne buyrulur:

Cumhuriyet'in kuruluşunun 76'ncı yılında (içim sızlayarak yazıyorum) biz bir Ortadoğu ülkesiyiz. Müziğimiz, yeme içme kültürümüz, insan ilişkilerimiz, eğlence tarzımız Ortadoğulu. Atatürk'ün kültür devrimine ihanet edenler ne kadar övünseler az. Cumhuriyet idealinden yola cıkıp; feryat-figan Ortadoğu gırtlaklarının ortalığı inlettiği, ayna çatlatan tiz seslerin kulakları sağır ettiği, yeşil dolarların görgüsüzce havada uçuştuğu bir Arabesk Cumhuriyete ulaştık. Son nefesime kadar, bu bayağılıktan nefret etmeye devam edeceğim.

Ciguli yıllardan beri ilk kez "arabesk olmayan, doğudan kaynaklanmayan" bir hit. Türkiye'nin son yirmi yılına damga vuran şarkıcıları düşünün: Hepsi de Güneydoğulu, tiz sesli ve maço değil mi? İşte Ciguli ile bu gelenek ilk defa yıkılıyor ve insanlar karşılarında, kadınlarına sert bakışlar fırlatan Güneydoğulu erkekler yerine, ufak tefek ve kadından dayak yiyen bir adamla karşılaşıyorlar. Ayrıca müzik türü de arabesk değil, Balkan. Klarnet ve akordeon Balkan ritm ve ezgilerini tınlatarak, bir halk cümbüşü yaratıyor. İşte şaşkınlığın temel nedeni bu.

Geçtiğimiz aylarda yine aynı köşeden ettiği bu son lafları, sezgileri Livaneli kadar kuvvetli birine göstersek, acaba ne sezerdi? Aşağılama, hakaret, linç? Ya da, ne bilelim, ırkçılık gibi şeyler mesela?
Sağolsun, asıl kimin hedef alınması gerektiğini de bize gösteriyor Livaneli. Ciguli'yi bırakın da, ekranlardaki müzik adına işlenen cinayetlere bakın, diyor. Sonra da Bach'ı, Itri'yi sokuşturuyor işin içine. Oldu olacak, Bach'ın, Itri'nin en tepelerde durduğu, Balkan çingene müzisyenlerinin ortalarda bir yerde gezindiği, Ortadoğuluların, Güneydoğuluların aşağılarda, ayaklar altında süründüğü bir "tam liste" yayınlasın köşesinden de, biz de kimin dinlenmesi, kimin sevilmesi, kimden nefret edilmesi gerektiğini öğrenelim.
Anti-ırkçı bir yazı yazmaya kalkıyorsunuz, sonra da...
Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu, bu ne politika?
Dilimizde bir şarkı:
So-
ka-
rım
politikana

AJANS

Güzel olan her şey ahlakidir de. **GUSTAVE FLAUBERT**

Bazen, ecel cinayettir. **ENİS BATUR**

Üç şey gizlenemez, duman, aşk ve parasızlık *(Arap özdeyişi)*

Savaş cinayettir, piyadelere ve ölenlere sorun. **ERNEST HEMINGWAY**

Alnı dar olanın ahlâkı da dar olur. Aynı yumru olan, kötü ve aldatıcı olur. Alnı normal olanı, emîn olarak bil. Alnı kırışıksız olan, mutlaka tembel olur. Alnı uzun olan anlayışlı, az ise cömert olur. Kaş arası kırışık olan, her zaman gam yüklüdür. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

Masa örtüsünü kıvırıp durmak, su bardaklarıyla oynamak, parmaklarla trampet çalmak, mendili mıncıklayıp durmak, yüzle ve saçlarla oynamak gibi hareketler hep mânâsız ve saçma el hareketleridir. Bütün bunlar bir kadını lâyık olduğu itibarlı mevkie yükselmekten alıkoyar.

Renkliydi pencere camlarından biri / Bu camdan içeri giren güneş / duruyordu genç bir kadının bembeyaz ensesinde / eski bir kan lekesi gibi **NAZIM HİKMET**

Portekiz fadosunun en güzel sesi **Amalia Rodrigues** 6 Ekim günü hayata veda etti. Bir süredir sağlık sorunları olan Rodrigues, birkaç yıl önce sahneleri bırakmıştı. Portekiz kıyılarından bütün dünyaya yayılan fado, Rodrigues kayıtlarıyla tarihe geçti ve kulaklarımıza nakşoldu. Şükür ki plakları var...

Jeff Buckley bir kere daha geri geliyor. Mississippi'nin sularına karıştığı 1997 yılından sonra "Sketches (For My Sweetheart The Drunk)" ile çok erken ayrıldığı dinleyicilerine tekrar ulaşan Buckley, yeni bir canlı albümle tekrar anılacak. 2000 yılının başında çıkacak albüm 1994 ve 1996 yılları arasındaki sahne kayıtlarından oluşacak. Parçaların seçimini Buckley'in annesi ve grubunun üyeleri Mick Grondahl, Michael Tighe ve Matt Johnson yaptı.

Ken Loach, Amerika'daki ilk filmi "Bread & Roses"un çekimleri için Los Angeles'a uçmaya hazırlanıyor. Loach'un sonraki projesi de belli: "The Navigators". Önümüzdeki yıl İngiltere'de çekeceği filmde yönetmen İngiliz demiryollarının özelleştirilmesinin küçük bir demiryolu işçi grubunun gündelik hayatları üzerindeki etkilerini işleyecek.

David Bowie'nin 1969 ve 1989 yılları arasında EMI plak şirketi için kaydettiği 17 albüm CD formatında yeniden piyasaya veriliyor. 31 Aralık 1999 gecesi milenyumun olayı olmaya aday konserinin iptal edilmesi üzerine bu CD'ler Bowie için belki bir teselli olur: Bowie, grubuyla birlikte, üçüncü binyıla Pasifik'te bir yerlerde (böylece 2000 yılında sahneye çıkan ilk müzisyen olacaktı) sahne üzerinde girmeyi panlıyordu. Ancak, on kadar grubu ağırlayacak olan Gisford 2000 festivalinin teknik ve mali nedenlerle gerçekleşemeyeceği açıklandı. Söylenenlere göre konserlere sponsor bulunmasında yaşanan zorluklar böyle bir kararın verilmesine yol açmış.

Pavement da görsel alemde: Grubun kliplerinin toplamından ve turne görüntülerinden oluşan video kaset ve DVD geçtiğimiz günlerde Avrupa'da piyasaya çıktı.

Brian Wilson, prodüktörü Joe Thomas'dan ayrılmak istiyor. Beach Boys'un eski üyesi, 1998'deki "Imagination" albümünü Thomas'la tasarlamış ve ortaya çıkartmıştı.

Silverstone plak şirketi, 4 Ekim'de **Stone Roses**'ın ilk albümünün onuncu yılını kutlamak amacıyla, albümün zenginleştirilmiş yeni bir baskısını yaptı. Yeni baskı CD'de "Fools Gold", "Where Angels Play" ve "What The World Is Waiting for"un az bulunur versiyonları da bulunuyor.

Mary J. Blige ve **Q-Tip** demir parmaklıkların arkasında. Yeni Amerikan soul'unun prensesi ve A Tribe Called Quest'in eski üyesi önümüzdeki günlerde, Robert de Niro'nun prodüktörlüğünü yaptığı "Prison Song"un afişlerini paylaşacaklar. Darnell Martin'in yönettiği ve New York'ta çekilen film ABD'de kurumlaşan ırkçılık ve polisin uyguladığı şiddet konusunu işliyor.

Oasis'in solisti **Liam Gallagher**, grubun diğer üyelerinden ayrı, Ocean Colour Scene'in gitaristiyle birlikte kasım ayında piyasaya çıkacak bir saygı albümü için (Garbage, Everything But The Girl, Beastie Boys, Ben Harper da var) bir **The Jam** cover'ı kaydetti.

Brian Thomas (American Boys), Francis Ford Coppola'nın en iyi iki filmi "Outsiders" ve "Rusty James"i harmanlayarak bir uzun metrajlı film cover'ı yapmayı planlıyor.

Pedro Almodovar yasta. Yönetmenin filmlerinde sık sık rol verdiği, dolaylı olarak son filmi "Annem Hakkında Her Şey"i adadığı annesi Francisca Caballero geçtiğimiz günlerde hayata veda etti.

Liv Tyler'a proje üstüne proje yağıyor. Robert Altman'ın son filminde jinekolog Richard Gere'ın müşterilerinden biri olmazdan önce, yönetmen Harold Zwart'ın "One Night at McCool's" adlı filminde Matt Dillon, John Goodman ve Michael Douglas'la rol arkadaşlığı yapacak. Ve hemen sonra, Peter Jackson'ın Tolkien'den uyarladığı "Yüzüklerin Efendisi"nde perilerin kraliçesi rolünü üstlenecek.

Violent Femmes, kariyerlerinin ilk live albümü "Viva Wisconsin"in 23 Kasım'da çıkacağını açıkladı. Bu albümün hemen arkasından 2000 yılının başında bir stüdyo albümü gelecek.

David Lynch'e destek: Amerikan ABC kanalının, yönetmenin yeni televizyon dizisi "Mulholland Drive"ı yayınlamayı reddetmesi üzerine, sinemacının hayranları imzaya açık bir dilekçe hazırladılar. Bu destek kampanyasına www.lynchnet.com adresinden elektronik olarak da katılmak mümkün. Disney imparatorluğunun parçalarından olan televizyon kanalı, tamamı bir apartman dairesi dekoru içinde, country şarkıcısı Billy Ray Cyrus ile Marilyn Manson arasında geçen ilk bölümün sadece şiddet yüklü olmakla kalmayıp aynı zamanda fazlasıyla tuhaf, dolayısıyla da anlaşılmaz olduğunu ileri sürüyor. Bu arada David Lynch'in

Benim en iyi dostum...

Son iki senedir herkesler bir best-of furyasına kapıldı gitti. Olay abartıldı babam abartıldı, Ajda Pekkan'dan Nilüfer'e kadar yığınla şarkıcıya, üstlerine birkaç numara büyük gelen kişilikler yapıştırılmaya, yakıştırılmaya çalışıldı... Şimdi sırada Tanju Okan'ın best-of'u var. Ama o başka. O her zamanki Tanju Okan. Önünde beyaz peyniri, kavunu, rakısı, ağzında cıgarası, layıkıyla muhabbet eden, gözlerinde yaşlar birikince ceketini omzuna atıp vakitlice çeken giden azametli, babayani bir "yetişkin" şarkıcısı. Kendisi şarkılar yazmasa da kendine şarkılar yazdırtmayı bilen, söylediği her kelimenin hakkını veren, Türk popunda kendine bir "persona" yaratmayı başaran ender şarkıcılardan biri... "Bir Zamanlar Tanju Okan" albümünde, Tanju Okan'ın en iyilerinden sadece bir öbek şarkı yer alıyor, kapak içi bilgilerinde de ciddi kusurlar var, ama 15 şarkı 15 şarkıdır: "Hasret"ten "Şerefe"ye, "Öyle Sarhoş Olsam ki"den "En Güzel Aşkı Bulacaksın"a hepsi de kıymetli eserler...

4→

Pencerelerden içeriye yeşil bir ışık doluyordu, odanın karşı yanında bilinçsiz yatan annemin üzerine iki ışık parıltısı düşmüştü. Gövdesine baktım. Onun gövdesinden çıktığımı biliyordum ama nasılını pek iyi bilemiyordum. Artık onun gövdesinden kopuk olduğumu biliyordum. Ayrı olduğumu. Duvar çikolata rengindeydi. Bir homurtu duydum, savaş uçaklarıymış. B-29'lar. Birden felaket bir korkuya kapıldım. Bu iki dünyanın arasındaydım. Arkamda bıraktığım dünya ile şu yenisi. Hangisine sığınacağımı bilmiyordum. **SAM SHEPARD**, Motel Günlükleri

Kulağı uzun ve bol olan, cahil ve tembeldir. Küçük kulaklı olan uğursuz, orta olan doğrudur. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

Bana sessizliğini veren çığlığın ne güzel. **RENE CHAR**

Yarının anneleri olan genç kızlarını, rastgele yapılagelen baloların içki ve ahlak kusuntularıyla dolu bataklığına rastgele salıveren ana-babalar, bugünkü toplumun suçlu insanları olduklarını bilmelidirler.

Yanlış tanımışım seni / Senli hayaller kurmuşum fazla desenli **HASAN TÜRKMEN**

Karadağın buluti / Alçaklara yürudi / Ver ağzuma memeni / Dudaklarım gurudi

son filmi "Gerçek Hikaye"nin Amerika'daki dağıtımını da Disney yapıyor.

Beck yeni albümünün ismini açıkladı: "Midnight Vultures". Albüm 16 Kasım'da piyasaya çıkacak.

Stanley Kubrick'den bir film daha gelecek gibi görünüyor. Sunday Times'a göre, Kubrick'in "Eyes Wide Shut"dan sonra çekeceği fütürist filmi "Artificial Intelligence" Steven Spielberg sayesinde gün ışığına çıkabilecek. 1980 yılında, iki dost sinemacı, eğer Kubrick herhangi bir nedenle vazgeçerse, kendi yarattığı genç robotun (bir tür geleceğin Pinokyosu) maceralarını Spielberg'in çekebileceği konusunda anlaşmışlardı.

Robert de Niro, önümüzdeki günlerde Francis Ford Coppola'nın şirketi American Zoetrope'la ortak olarak prodüksiyonunu üstleneceği "The Good Shepherd"ı yönetecek. Kimlik bunalımı içindeki bir CIA ajanının hikayesini anlatan filmin senaryosu uzun süredir stüdyoların çekmecelerinde bekliyordu. De Niro'dan önce Philip Kaufman, sonra da Wayne Wang konuyla ilgilenmişti. Senaryonun yazarı "Forrest Gump"ı da kaleme alan Eric Roth.

2000'e doğru Lou amca

Lou Reed yeni grubuyla (Fernando Saunders, Tony Smith ve Mike Rathke) beraber şu sıralar New York'da stüdyoda. 14 yeni şarkının kayıtlarını Reed ve arkadaşları tamamlamak üzere. 2000 yılının başlarından önce piyasaya çıkması beklenmeyen albümün adı büyük ihtimalle "Ecstasy" olacak, ayrıca içindeki bazı şarkıların isimleri şöyle: "Like a Possum (The Frontrunner)", "Ecstasy", "Future Farmers of America", "Paranoia Key of E" ve "Baton Rouge". Bu arada Red Hot Chili Peppers'ın solisti Anthony Kiedis, Reed'le düet yapmak üzere davet aldı. Reed ve Kiedis "Future Farmers of America" parçasını birlikte seslendirecekler. Albümün kaydı tamamlandıktan sonra Lou amca, müzikal ve teatral proje "Poe-Try"nin yazımını tamamlamak üzere dostu Robert Wilson'la bir araya gelecek. "Poe-Try" ilk olarak 2000 ilkbaharında Hamburg'da sahneye konacak. Bu arada Arista plak şirketi "Lou Reed - The Definitive Collection" adı altında müzisyenin yeni bir compilation'ını piyasaya sundu. Daha fazla bilgi için İnternet üzerinde www.loureed.org/ adresine başvurulabilir.

elec:tri:cities

alman müzik geceleri #2

babylon
yer:
şeyhbender sokak no:3
asmalımescit-tünel
beyoğlu/istanbul

istanbul
bilet:
kodmüzik, babylon,
akusta, vakkoramalar,
lale plak

kodmüzik tel:
212-2920465 / 2932065
babylon tel:
212-2927368

kreidler
01:12:1999
21:30
salı,
babylon
dusseldorf

to rococo rot
02:12:1999
21:30
çarşamba,
babylon
berlin

KODMÜZİK ORGANİZASYON

GOETHE INSTITUT ISTANBUL

babylon

AJANS

Bir tren bu geçitten ortalama 14 saniyede geçer. Otomobiliniz ister yolun üstünde bulunsun, ister bulunmasın *(bir demiryolu hemzemin geçidine asılmış tabeladan)*

Bir fikrin değerinin onu ortaya atan insanın dürüstlüğü ile hiçbir ilgisi yoktur. **OSCAR WILDE**

Neşeli görünüp sükse yapacağım diye her tanıştığı erkekle hemen senli-benli olmak bir genç kızı ötekinin-berikinin gözünde küçültecek davranışlardandır. Toplantılarda genç kızların en küçük davranışları gözden kaçmaz; kadınlar, erkekler genç kızlara numaralarını vermek için adeta fırsat beklerler.

Ağız kokusu hoş olanın ahlâkı da hoştur. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

Ama Caleb o uzaktaki gecede, lokantaya girdiğinde, ölmenin ne kadar çok ve yaşamanın ne kadar az yolu olduğunu bilmiyordum. **JAMES BALDWIN**, Ne Zaman Gitti Tren

Stone Roses'cı **Ian Brown** kasım ortasında çıkacağı ilan edilen ikinci solo albümü "Golden Greats"in miksajını tamamladı.

Bentley Rhytm Ace rötar yapıyor. İngiliz grubun çok beklenen ikinci albümü için 2000 yılının başlarına kadar sabretmek gerekecek.

Johnny Marr susuyor, ama yakınları onun yerine konuşuyor: Smiths'in eski gitaristinin Oasis'e katılacağı hikayeleri, ahbaplarına göre tamamen hayal mahsulü. Şimdilik Marr söylentilerle ilgili yorum yapmayı reddediyor.

"Daisies of the Galaxy" adlı üçüncü albümüyle **Eels** ilkbaharda geri geliyor. REM'in gitaristi Peter Buck da kayıtlara katıldı.

"Eyes Wide Shut"da keşfettiğimiz **Leelee Sobieski**, İngiliz yönetmen John Dahl'ın ("Kill me Again", "Red Rock West" ve "The Last Seduction"ın yaratıcısı) "Squelch" adlı filminde bir psikopatın pençesine düşecek.

Çok yakında **"Blair Cadısı"** projesinin devamı geliyor anlaşılan. 340 bin gibi düşük prodüksiyon maliyetli film üç haftada sadece Amerika'da 38,5 milyon dolar hasılat yapınca, devamının gelmemesi düşünülemezdi zaten. Filmin yönetmenleri Daniel Myrick ve Eduardo Sanchez'e ormanda geçen o travmatik günün devamını çekmeleri için teklif üstüne teklif yağıyormuş. Yönetmen ikili ise filmin devamının olabileceğini, ancak ikinci filmin birinci filmden önceye ait olayları ele alabileceğini söylüyor. Her halükarda ikinci film 2001'den önce ortaya çıkamayacak, çünkü iki yönetmen bir romantik komedi olan ikinci filmleri "Heart of Love"ı daha önce bitirmek zorunda.

Smashing Pumpkins'in artık basçısı yok, dolayısıyla kadın elemanı da. Grubun kuruluşundan beri, yaklaşık on küsur yıldır bütün albümlerde bas frekanslarından sorumlu esrarengiz görünüşlü D'Arcy Wretzky geçtiğimiz haftalarda gemiyi terk etti. Yine de Chicago'lu grubun, 2000'in yaz aylarında piyasaya çıkacak olan son albümünün kayıtları tamamlandı. Bas kayıtları büyük ölçüde gitarist James Iha gerçekleştirdi.

The Charlatans aynı hatta devam ediyor: İngiliz grubun yeni albümü "Us and Us Only" bir öncekiyle aynı sound'da. Ondan bir öncekiyle de.

Matt Johnson'ın **The The**'sı, haftalar süren kayıtların ardından tamamlanan son albümünü 2000 yılında piyasaya çıkaracak. Nine Inch Nails'in lideri Trent Reznor'un plak şirketi Nothing Records'dan çıkan "Naked Self", grubun yedinci albümü. Trent Reznor, grubu kollarını açarak karşıladı: "Nine Inch Nails, Matt Johnson'un müziğine çok şey borçludur. Onun dürüstlüğü, tutkusu, çıplaklığı müzik ufkumu genişletti ve beni yazmaya yöneltti."

Gary Glitter gıyaben glam'e geri dönüyor. Hole'dan Eric Erlandson ve Melissa Auf Der Maur, Blondie'den Kathy Valentine ve Clem Burke'ün de omuz vermesiyle Gary Glitter'in "Rock and Roll Part II" adlı albümünün cover'ını yaptı. 70'lerin glam rock'una selam gönderen albüm kasım ayında piyasaya çıkıyor.

John McEntire ve Jim O'Rourke, **Stereolab**'ın yeni albümünde birkaç parçada birlikte yer alacak.

Kiefer Sutherland "Beat" filminde **William Burroughs** rolünü üstleniyor. Burroughs'un eşi Joan'ı ise **Courtney Love** canlandıracak.

Joseph Arthur'un biraz daha sabretmesi gerekecek. Peter Gabriel'in ve plak şirketi Real World'ün desteklediği Amerikalı songwriter'ın yeni albümünün çıkışı önümüzdeki ocağa ertelendi.

Şu sıralar en çok satan İngiliz gruplarından **Gomez** şimdi dünyanın geri kalanını da etkilemeye hazırlanıyor. 60'lı yılların sonlarının Amerikan rock'u sound'uyla yetişen Derbyshire'lı beş gençten oluşan grup ikinci albümleri "Liquid Skin"i "daha da hoş ve daha da İngiliz" olarak tanımlıyor.

Ocean Colour Scene "One for the Modern" adında yeni bir albüm çıkardı.

Garbage'ın B yüzleri: Yazdan istifade eden Shirley Manson ve Butch Vig single'larının B yüzlerini tek bir albümde bir araya getirdiler. Yeni compilation 2000'in ilk haftalarında piyasaya çıkacak.

Nick Cave "And the Ass Saw the Angel" adlı kitabından uzun uzun bölümleri ekim ayında piyasaya çıkan CD'ye okudu.

Müzisyen ve prodüktör **William Orbit** klasik parçaların (Beethoven, Haendel) kendi şahsi yorumlarına dayanan yeni albümünün "Pieces in a Modern Style" adıyla çıkacağını duyurdu. Orbit, Madonna'nın plak şirketi Maverick'le sözleşme imzaladı.

Neil Hannon (Divine Comedy) geçtiğimiz günlerde Dublin'de Orla Little adında genç bir İrlandalıyla evlendi. Mutluluklar.

Plak şirketiyle sürekli olarak çatışma halinde olan **Beck**, Amerikalı gazetecilere yeni albümünün 16 Kasım'da çıkacağını açıkladı. Albümde "Jockin My Mercedes", "Let the Doctor Rock You"

Gidebileceğimiz kadar uzağa...

Avrupa turnesi esnasında Mushroom'un (sağdaki foto) gruptan ayrılmasıyla Massive Attack hakkında pek çok söylenti çıktı. Daddy G ile birlikte grubun dördüncü albümü için çalışmalara başladıklarını söyleyen 3D merak edilen sorulara açıklık getirdi: "Bir buçuk yıldır sahnede müzik yapıyoruz ve sadece 1998 yılında 120 konser verdik. Konserler güzel anlar ama, şimdi biraz ara vermek de hoşumuza gidiyor, insan evini özlüyor." Mushroom'un gruptan ayrılmasına gelince: "Ne Mushroom ne de biz mutluyduk. Çok fazla çatışma vardı aramızda... Aslında Mushroom hiçbir zaman tam olarak gruba angaje olmadı, hakiki bir değişikliğe ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Hep başkalarının fikirleri için çalıştı, kendi projelerini geliştirmek onu memnun edecektir sanırım... Ayrıca, canlı çalmaktan hoşlanmıyordu, bu artık tamamen ilgisini çekmez olmuştu. Bugün o r&b, soul, funk takılıyor..." Massive Attack'ın geleceği konusunda: "Daddy G ve ben daha şimdiden, boş günlerimizde yeni albüm üzerinde çalışmaya başladık. Fikirlerimizin gerçekleşebilir olup olmadığını, nasıl sonuç verdiğini stüdyoda denedik, bazıları çok iyi, özellikle de sözler... Bir sonraki albümün hakikaten farklı olmasını istiyoruz. Üçümüz gidebileceğimiz en uzağa kadar gittik, şimdi artık Massive Attack için bir dönemin sona erdiğini düşünüyorum." Peki, başkalarıyla ortak projeler, solo albüm çalışmaları var mı? "Prodigy'den Liam'la bir film müziği üzerine çalıştım, onunla başka projeler geliştirmek isterim. Yakın gelecekte beraber çalışmak isteyeceğim bir diğer kişi de Tom Waits. Geçenlerde onunla temas kurdum... Sonra, yine Liz Fraser, her zaman Horace Andy..."

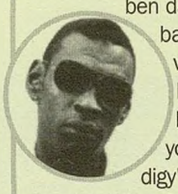

6→

İlmin derin görüşleri, aklın hükümleri / Doldurmuyor boşalmış olan hisli bir yeri **YAHYA KEMAL**

İnce sesli erkek, kadına düşkündür. Erkek sesli kadınlar çoğunca yalan söyler. Sözü seri olanın anlayışı yüksektir. Kaba sesli olanın himmeti vardır. Çatal sesli olan sürekli halktan kuşkulanır. Gülmesi çok olandan haya umma. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

şu yazdığımı kimse anlamaz ben bile başka anladıktan sonra yazdıktan bir süre sonra **UYGUR DAVASLI**

Bekçi Zülfikar ayın doğduğunu görünce paketi çıkarıp bir sigara yaktı. Güneşin batışında bir, ayın çıkışında iki, su kenarında üç, mangal başında dört, illâ cıgara içmek iktizadır sanıyordu. **HALDUN TANER**, Ayışığında "Çalışkur"

Evet, yapacak ne var ki / Otların uykusunu uyumaktan başka. **ÜLKÜ TAMER**

Yonca pazar günü toplanır, insan pazartesi. **MELİH CEVDET ANDAY**

Hanımlar, şapkalarınızı biz de beğeniyoruz, ama lütfen burada onları çıkarın. *(bir sinema duvarından)*

ve "Sex Laws" adlı parçalar da yer alacak.

Dr. Dre piyasaya çıkmasından birkaç hafta önce yeni albümünün adını değiştirdi. "The Chronic 2000" sonuçta "The Chronic 2001" oldu.

Buena Vista Social Club müzisyenleriyle çektiği belgesel filminin gördüğü büyük ilgiyle cesaretlenen **Wim Wenders**, yeni bir uzun metrajlı film için Küba'ya dönüş yapma arzusunda. Bu yarı belgesel filmde de üç yıl önce Ry Cooder'ın bir araya getirdiği ağır toplar Omara Portuondo ve Ibrahim Ferrer yer alacak. Senaryosunu Bono'yla (U2) beraber yazdığı, Mel Gibson'la çektiği "Million Dollar Hotel" filmi biter bitmez Wenders bu yeni filmin çekimlerine başlayacak.

Chrissie Hynde, **Pretenders**'ın yeni single'ının bütün gelirinin Amerikan hayvanları koruma örgütü People for the Ethical Treatment of Animals'a verileceğini açıkladı.

Martin Scorsese önümüzdeki dönem Amerikan sinemasının yine adından en çok konuşulan yönetmenlerinden olacak. Joseph Connelly'nin bir romanından Paul Schrader'in uyarladığı "Bringing out the Dead" ekim ayında Amerika'da gösterime girdi. Filmde Nicolas Cage, Patricia Arquette, John Goodman ve Ving Rhames de yer alıyor.

The Jazz Butcher küllerinden doğuyor. Pat Fish'in sürüklediği İngiliz grup iki eski dostu, David J ve Kevin Haskins'in (Bauhaus'un ritmcileri) de takviyesiyle Amerika turnesine çıktı. İki müzisyen daha sonra 15 yıldaki ilk albümleri "Gotham"ın promosyonu için Peter Murphy ve Daniel Ash'le bir araya gelecek. "Gotham", geçen yılki "Resurrection" turu esnasında canlı olarak kaydedildi.

Lars Von Trier, filmlerinin prodüktörü Peter Aalbaek'in (Zentropa'da ortağı) iyi koşullarla ihraç edebilmek amacıyla "Idiots"un ışık şiddetini yükselttiğini (yani filmi daha çok aydınlattığını) öğrenince küplere binmiş. Filmin bütün kopyalarına el koyduktan sonra sakinleşen Trier, yeni projeler için çalışmaya başlamış.

"War Child" toplamasında "Fade in Fade Out" parçasında gitarla Oasis'e eşlik eden **Johnny Depp**, **Iggy Pop**'un yeni single'ı "Corruption"ın B yüzünde, "Hollywood Affair" adlı parçada akustik gitar çaldı.

Ophelie Winter son zamanların en saçma rollerinden biriyle uğraşıyor. Şarkıcı, Leslie Nielsen ve buz patencisi Katerina Witt'le beraber Kubrick'in filminin parodisi olan "2001: A Space Travesty"de rol alıyor.

Pink Floyd aralık ayında "The Wall"un "live" albümünü piyasaya sürüyor. Öte yandan "The Wall"un 20. yıldönümü vesilesiyle filmin 25 dakikalık belgeselle zenginleştirilmiş hali, "The Other Side of the Wall" adıyla DVD formatında piyasaya sunuldu.

Primal Scream, **Chemical Brothers**'tan yeni single'ı "Swastika Eyes"ın prodüksiyonunu yapmasını istedi. Grubun yeni albümü şubatta çıkacak.

Ian Dury ve Blockheads geri geliyor. İki albümün ardından 1981 yılında dağılan, sonra geçen yıl "Mr. Love Pants" albümü için bir araya gelen **Blockheads** bütün kariyerlerinin özeti bir compilation çıkarıyor.

The Roots, Busta Rhymes, Erykah Badu ve Lauryn Hill reggae'nin kralı **Bob Marley**'e adanan "A Rebel's Dream" adlı albümde yer almayı kabul ettiler.

"Lazutlar"dan evveli

Yaklaşık 20 yıldır Avrupa'da yaşayan müzisyen Fuat Saka geçen yıl Türkiye'ye dönmüş, son albümü "Lazutlar"la adından sıkça söz ettirmişti. 1981'den bu yana 13 albümü yayınlanan Saka'nın Türkiye'de dört-beş albümü bulunabiliyordu. Yine de bu kadar az albümle üniversite gençliği arasında sıkı bir fan kulübü oluşturmuştu. Geçtiğimiz günlerde Yeni Dünya Müzik tarafından "Seçmeler" adıyla yayınlanan ikili albüm, Fuat Saka'nın pek bilinmeyen albümlerinden parçaları, konserlerinden kayıtları içeriyor. Genellikle Alman müzisyenlerin eşlik ettiği şarkılar etno-folk hattından ilerliyor. Gitar, klarinet, bağlama ve tablaya kimi zaman buzuki, kimi zaman çello eşlik ediyor. Hep bir ritm peşinde koşuyor şarkılar. "Hasret", "Ayrılık Türküsü", "Liman İşçisi", "Oy Beni" gibi bestelerin yanında, "Askaros", "Nesini Söyleyim", "Aman Of", "Gökteki Yıldız" gibi geleneksel türküler yer alıyor albümlerde. 80 ve 90'ların folk müziğinde iz sürmek, "özgün müzik" denilen türün en güzel örneklerini dinlemek isteyenler için ilk başvurulacak kaynak Fuat Saka'nın "Seçmeler 1-2" albümleri.

ROLL sayı 37 aralık '99

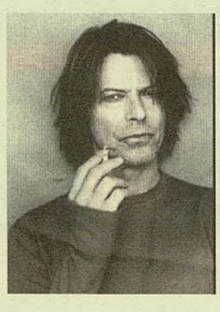

David Bowie

Beatles

Jim Jarmusch

Hip-hop dosyası, Public Enemy, Tupac Shakur, Notorious Big

ve daha neler neler...

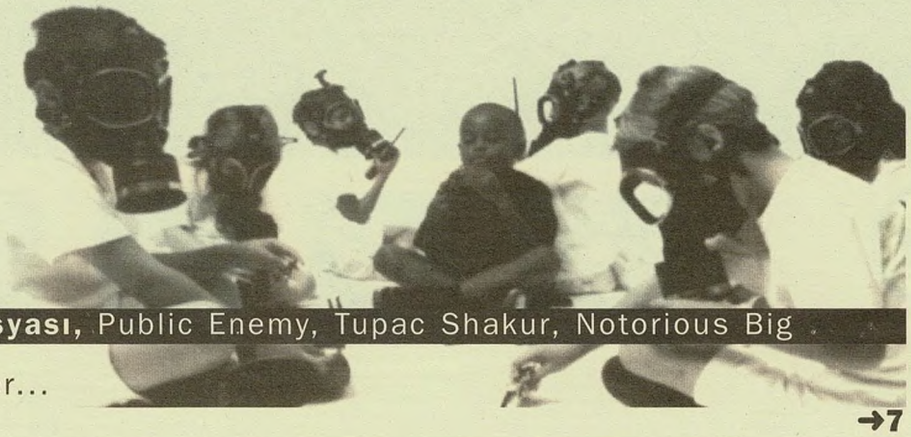

→7

DOUBLEMOON
RECORDS
Caz, bu gezegenin etnik müziği

Doublemoon Records'tan iki yeni albüm:

AYDIN ESEN GROUP "TIMESCAPE"

BABA ZULA "ÜÇ OYUNDAN ONYEDİ MÜZİK"

RH POZİTİF

WAX POETIC "THREE"

BROOKLYN FUNK ESSENTIALS
featuring LAÇO TAYFA
"IN THE BUZZBAG"

CRAIG HARRIS &
THE NATION OF IMAGINATION
faturing BARBAROS ERKÖSE
"İSTANBUL"

İLHAN ERŞAHİN TRIO "HOME"

İSTANBUL BLUES KUMPANYASI
"SAİR ZAMANLAR"

BURHAN ÖÇAL & JAMAALADEEN TACU
featuring Natasha Atlas
"GROOVE ALLA TURCA"

Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic. A.Ş. Yeni Yuva Sok. No. 27/29, 80060 Cihangir, İstanbul/Turkey Tel: (90212) 292 97 71/72 Fax: (90212) 292 97

Fotosentez

Çoktan gündemden düştü, ama topu topu üç-dört hafta önce, birkaç gün, Satanizmle yattık, Satanizmle kalktık. Her kanalda tartışma programları, uzman görüşleri, "sokaktaki vatandaş ne diyor"lar, ana-babalara uyarılar, akla durgunluk veren yorumlar ve Türk polisi gerçeği vardı. Ama o curcuna içinde Siyaset Meydanı'nın yeri ayrıydı. Öyle diyaloglar cereyan etti ki, dayanamadık, bastık teybin düğmesine, memleketin hoptirinamını kayıtlara geçirdik. Yarın-öbürgün uzaylılar gelirse, aranızda hiç mi aklı başında adam yok derlerse, göğsümüzü gere gere Mor ve Ötesi'nden Kerem'i ve Ünsal Oskay Hoca'yı gösteririz...

Mevlana'nın şiiri ile rakı nedir?

Kerem Kabadayı (Mor ve Ötesi): Medya asla devletten ayrı olarak işlemiyor. Basın bir şey yaptığında bu devletin güdümünün dışında olmuyor. Devletle basın elele gidiyorlar. Basın devlete karşı çıkarak zaten nereye kadar ilerleyebilir? Mesela bu bina olmayabilirdi, bu arsa ATV'nin, Sabah'ın arsası olamayabilirdi. Bunlar işin arka yüzü. (...) Gazetelerin, televizyonların bir bölümü bir anda saldırıya geçiyor, mesela Hürriyet, müthiş bir öfke yarattı bende: Listeler var; "hip hop'çu budur, teknocu budur, teknocular ecstasy kullanır, hip hop'çular genelde grafitti yaparlar, bu çok zararlı değildir ama sinir bozar" gibi... Ve ertesi gün bu gazetenin genel yayın yönetmeni, bir yakınının çocuğuna dokunulduğu için "tabii bunlar yanlış, bunları ayırmak lazım" falan diye bir yazı yazıyor. Bu benim gözümde iyi bir yazı olabilir ama, evvelini bildiğim için bu aslında ikiyüzlülüktür. (...) Türkiye'de yeterince terör örgütü var. Bir tane daha olduğunu, (bir satanist terör örgütü olduğunu) gerçekten ispatlayabileceksek, ben buna inanayım. Türkiye'de bir İBDA-C gerçeği var. İBDA-C ile ilgili o kadar çok elle tutulur kanıt var ki, bunların üstüne gitmek oldukça basit. Ama onun yerine yeni bir terör örgütü üretmek çok daha kolay geliyor.

••••

Kerem Kabadayı: Rock ya da metal tarzında müzik dinleyen insanlar hiçbir zaman "aa, o Türk halk müziği dinliyor", "aa, o arabesk dinliyor, ona saldıralım" yapmaz. Ya da "aa, o namaz kılıyor, ona saldıralım" yapmaz. Ama oruç tutmadığı için saldırılan insanlar var. Saçı uzun diye bıçaklanan insanlar var.

Milliyetçi genç: Bazı gerçeklerden bahsettiniz, ben de bazı gerçeklerden bahsedeyim: Kendi eylemlerini veya kendi fiillerini rock'çı grupların kalkanı altında yapmaya çalışan gruplardan haberimiz var. Biliyoruz, görüyoruz, yaşıyoruz. Siz nasıl diyorsunuz, "uzun saçlı arkadaşımız bıçaklandı" diye, benim arkadaşım da bıyıkları sarkık diye bıçaklanmış olabilir, belki de oldu.

Kerem Kabadayı: Böyle bir haber duyan var mı aranızda?

Milliyetçi genç: Biz kendimizi aciz duruma düşürmek istemediğimiz için bu tür olayları yansıtmayız. Bir dakka, konuyu burda kapatalım. Ben söylemek istediklerimi söyledim.

Kemancı Kültür Merkezi idarecisi: Ben nasıl bir dünya özlüyorum biliyor musun: Bir mozaik.

Milliyetçi genç: Ben de mermer istiyorum, ben de mermer istiyorum.

••••

Milliyetçi genç: En son olarak büyük bir düşünürün dediği gibi seslenmek istiyorum: Hepiniz birer Türk bayrağısınız. Bayrağı yere düşürmeyin, lekelemeyin ve kirletmeyin! *(sekiz-on kişi alkışlıyor)*

Hasan Cihat Örter: Yani, netice itibariyle hepimiz vatanistiz. İnsanız, vatanistiz, vatanımızı, ülkemizi seviyoruz.

••••

Ünsal Oskay: Bugün hep beraber kavgasız oturabiliyoruz, birbirimizin gırtlağına sarılmıyoruz. Bakınız değerli üstadımız Altemur beyin (Kılıç) zamanında, –büyük saygım var Atatürk'e de, o döneme de–, belki de bir yoldan öbür yola atlanırken kullanılan yöntem şiddetliydi. İzninizle söyleyeyim yani.

Altemur Kılıç: O zamanın gereğiydi.

Ünsal Oskay: Evet efendim. Bakın burda güler yüzle oturuyoruz. Hiç bana saldırmıyor. Ben de Altemur beye saldırmıyorum. Ne diyorum içimden: "Allahım bana sabır ver, bu zat-ı muhteremi dinleyeyim." *(gülüşmeler)* O da içinden ne diyor: "Allahım bana sabır ver. Ne günlere kaldık. Bu bir kaçık. O bir kaçık." *(gülüşmeler)* Ama ortalamaya baktığımızda burda beraberiz.

Altemur Kılıç: Beyefendinin bu son sözlerine imzamı atarım.

Ünsal Oskay: Ben de sizin bazı sözlerinize imzamı atarım. Ama düşünerek atarım. "Bir dipnot koysam mı" filan diye. *(gülüşmeler)* Ama gelişme böyle olur. Hiçbir toplumda tek düşünce yoktur. Hayatın güzelliği tenevvüdedir. Ben böyle düşüneceğim, siz şöyle düşüneceksiniz, ama yanyana geldiğimizde gırtlak gırtlağa gelmeyeceğiz. Coğrafya bir, yemeklerimiz bir. Pastırmalı fasulyeyi sevmeyen haindir yahu. *(gülüşmeler)*

••••

Ünsal Oskay: *(milliyetçi genci kastederek)* Arkadaşımız bir şeyler söylüyor, "ben namaz kılıyorum, siz bara gidiyorsunuz" diyor. Bunun bir ortalamasını bulmak lazım... Türkiye'de, çok yakın bir zamanda, ben eminim, tıpkı Amerika'da olduğu gibi, bütün bu satanizm matanizm tişörtlerini Yargıcı satacak. Bilmemne kolejinde bunun dersi konacak. Bütün moda tarihini inceleyin, yırtıcı formlar hep marjinal kesimlerden alınır, evcilleştirilir. Nasıl evcilleştirilir? Yırtık pırtık şu tişörte, Tahtakale'de olsa, 500 bin lira kimse vermez. Bu, homojenleştirici kültüre karşı sığınmadır, farklılaşma çabasıdır. Bu bence saygıdeğer bir şeydir. Herkesin ayrı, "unique" bir kişiliği olmalıdır. Felsefede de bu çok saygın bir arzudur. Sistem bunu ne yapıyor, biliyor musunuz? Bizim aradığımız bu farklılaşmayı evcilleştirerek veriyor bize. Bırakın işçi kesiminden bir insan kendi farklılaşmasını ucuz yoldan yapsın. Ama nerde yapıyorlar, bakın: 500 bin liraya Tahtakale'de bulabileceğiniz Harley Davidson bluzunu allah bilir 7 milyon, 11 milyona satıyorlar. *(üzerinde Harley Davidson tişörtü olan gence dönüyor)* Nerden aldın, kaça aldın sen bunu?

Harley Davidson tişörtlü genç: Bana dışarıdan geldi, fiyatını bilmiyorum ama, şimdi amelelerin üzerinde.

Ünsal Oskay: Yaa, şimdi amelelerin üzerinde, değil mi? Bakın anlatayım. Şimdiki amele de bir şaşkın kuştur. Neden? Amelenin yapması gereken iş, sendika kurmaktır, Harley Davidson'la dolaşmak değildir. Bugünkü şaşkın amele, Harley Davidson'u alıyor, cumartesi-pazar günü dolaşıyor, "sendika kuralım" diyen adamın da kafasına sopayla vuruyor. Hangi dünyadayız! Bunları görmemiz lazım! Ben demokrasiden yanayım. Demokrasinin içinde emeğe saygı gösterilen, fikre, Bach'ın müziğine, Yunus Emre'ye, Bosch'un, Bruegel'in resmine saygı duyabilecek tıynette insanların çoğunluğu oluşturduğu bir toplumda yaşamak istiyorum. Yaşayamayacağımı biliyorum. Ama önemli olan yaşayabilmek değil, oraya varan yolda olmak. Benim namus anlayışım budur. Benim felsefem budur. Benim hayat anlayışım budur. *(Milliyetçi genci göstererek)* Çırpınarak bu genç adama içimde bir sevgi duymaya çalışmak benim son gayretimdir. Çok zor! Ama yapmam gerektiğini biliyorum.

(Ali Kırca, doğrudan milliyetçi gencin hedef alındığını düşünerek müdahale ediyor)

Ünsal Oskay: Yo, yo, yoo! Yapmayın, 60'lardan, 70'lerden geldik, arkadaşlarımızın bilmediği acıları siz bileceksiniz Ali Bey. Yapmayın lütfen.

Ali Kırca: Efendim, özelinde bu arkadaş için söyledim. Bu arkadaşa sevgi duymak o kadar zor değil.

Milliyetçi genç: Benim bilmediğim acıları abilerim biliyor. Bizim de kendimize göre acılarımız oldu.

Ünsal Oskay: Ben Alpaslan Türkeş'in de hapse girdiğini unutmadım. Onu da unutmadım, bunu da unutmadım.

Milliyetçi genç: 11 bin kişiyi verdik...

Ünsal Oskay: 11 bin kişi verdiniz, değil mi? Karşı taraf da bilmem kaç bin kişi verdi. Bir şey söyleyeyim mi? Her iki tarafın bir ortak paydası vardı: Deniz Gezmiş'in anılarında okumuştum: "İyi müzik dinleyemeden gideceğiz galiba" diyordu. İşte vahşet budur. Kabalık budur. Müziğin iyisini tanıyamadan birbirimizin gırtlağına sarılırsak ne yaparız?..

Milliyetçi genç: Ben başka bir ortak paydadan bahsedeyim mi? Binlerce insan cezaevine girdi. Her iki tarafta da bir tek ortak payda vardı: İşkence. Bakın, acılarsa, herkes tarafından çekildi. Sizler yaşadınız, ben yaşamadığım için anlatamıyorum ama, fırsat verilirse bunu yaşayan abilerim, büyüklerim bunu anlatabilirler.

Ünsal Oskay: Biliyorum, biliyorum efendim. Kazancakis'in "Ya Hürriyet Ya Ölüm" diye bir romanı var. Onu okurken Kavafis'i okuyun: İnsanoğlunun başında boralar, fırtınalar, yıkımlar geçiyor, ama gene de Yunanlı da, Türk de, Ortadoğudakiler de rakı içmesini biliyor. Gelin şu rakıda birleşelim. *(gülüşmeler)*

Hasan Cihat Örter: Hocam, Mevlana'da birleşelim. Yunus Emre'de birleşelim.

Ünsal Oskay: Mevlana'nın şiiri ile rakı dediğim şey nedir: Özgürlük. Hoşgörüyle hedonist yaşamak. Hayata bir tad kazandırmak. Rakıyla Mevlana çok yakındır üstadım, yapmayın.

Akif Verimli (psikiyatr): Rakı alkolizmle çok yakındır efendim. Ve bağımlılıkla çok yakındır.

Ünsal Oskay: Amman yapmayın. Alkolizm ayrı, Diyonisyak hayat ayrı.

Akif Verimli: Ben anladım efendim, ben anladım.

Ünsal Oskay: Sizin anlamanız çok zor.

→9

Abla-kardeş veya ana-kız, ne derseniz deyin, oturmuşlar, Mojo dergisi için muhabbete koyulmuşlar. Bir tarafta punk-new wave yıllarında Pretenders'ıyla fırtınalar estiren Chrissie Hynde (yeni Pretenders albümü "Viva El Amor"un yayınlandığını da hatırlatalım), öbür tarafta Garbage'ın agresif güzeli Shirley Manson... Birbirleriyle güzelce paslaşıyorlar, erkek-egemen rock dünyasında kadın olarak varolmanın ne anlama geldiğini konuşuyorlar... Biz de kapı ağzından kulak misafiri olduk.

Chrissie Hynde
PRETENDERS
Shirley Manson
GARBAGE

Rock: Bir hayatta kalma içgüdüsü

İngiliz grubu olan bir Amerikalı ve Amerikalı grubu olan bir İngiliz. Ne iş?

Shirley: Benim için, tercihimin dışında bir gelişmeydi. Garbage'a katılmama başkaları önceden karar vermişti. İlk grubum Goodbye Mr. Mackenzie'nin bağlı olduğu Amerikalı şirketin başı olan adam, aynı zamanda Talking Heads'in de menajeriydi, beni Chris Frantz ve Tina Weymouth ile stüdyoya soktu. Sonradan Steve Marker ve Garbage'la da orada tanıştım zaten. Önceden Amerika'ya gitmeyi aklımdan bile geçirmiyordum.

Chrissie: İngiltere bir tür Mekke gibiydi. Daha uçaktan iner inmez Marc Bolan'ın çaldığı bir bara yolumun düşebileceğine falan inanırdım. Ama buraya bir grup kurmak için değil, grubumdan uzaklaşmak için geldim.

Shirley: O sıralarda Ohio'da mı çalıyordun?

Chrissie: Daha 15'imdeyken, sonradan Devo'yu kuran Mark Mothersbaugh ile kısa bir süre takılmıştım. Ama insanların önünde gitar çalamayacak kadar utangaçtım. Küçük blues şarkılarımı odamda tek başımayken çalıyordum.

Shirley: Ne zaman ilk kez eline gitar aldın?

Chrissie: 14 yaşındayken bir tane bariton ukelele vardı bende. Ellerimin gitar için çok küçük olduğunu düşünüyordum. Ama sonradan bir akustik gitar aldım. Kitaptan çalışarak birkaç akor öğrendim. Ama elektrogitar bambaşka bir şeydi. Bizim kuşağımızın kemanıydı. Bir akorun çıkarttığı ses, hayattaki en önemli şeydi benim için.

Shirley: Beş yaşındayken beni piyano dersine gönderiyorlardı. Okul hayatım boyunca hep keman, piyano ve klarinet çaldım.

Chrissie: Şarkıcı olmak istemiyor muydun? Ben dört yaşımdan beri şarkı söylemek istiyordum. Kendimi şarkıcı olarak hayal ettiğimi hatırlıyorum. Rüya gibi bir halüsinasyon: Elimde elektrogitar ve bir trendeyim. Oysa şimdiye kadar hayatımda hiç trene binmedim.

Shirley: Benim öyle hayallerim yoktu. Çirkin ve dışlanmış bir teenager gibi hissediyordum kendimi. Etraftaki tüm cool insanlar, tuhaf sesler çıkartan birtakım elit grupları dinliyorlar ve plaklarına gözleri gibi bakıyorlardı. Ben de gidip kendime birkaç tane plak aldım onlar gibi: Velvet Underground, Patti Smith, Iggy, Television, Siouxsie... Genellikle kadın müzisyenler bana çekici geliyordu, onları kendime yakın hissediyordum.

Chrissie: Etrafımdaki gruplarda kızlar olsaydı onlarla bağlantı kurardım belki, ama kimse yoktu. O eski günlerde androjenik bir ortam söz konusuydu ve bence güzel tarafı da buydu. Çünkü kişiliği geç gelişmiş birisiyim. Tüm teenage yıllarım boyunca çok çekingen ve masumdum. Erkeklerle takılmıyordum ama bir grupta çalan erkeklerden hoşlanıyordum.

Rock'u sevmekten icra etmeye atlamanızın sebebi neydi?

Chrissie: Umutsuzluk ve korku.

Shirley: Katılıyorum.

Chrissie: Ohio'da yaşadığım son günlere kadar sürekli kendimi vurmayı düşünüyordum. Birkaç kere kaçıp çayırlara uzanıp bunları düşünmemek için kendimi zorladığımı hatırlıyorum. Çünkü düşünceler beynimin etrafında dönüp duruyordu. Amerika'da silahla gerçekleştirilen intihar ve cinayet oranının en yüksek olduğu bölgelerden birisinde büyüdüm. Bir sürü de seri katil yetiştirmiştir bizim oralar. Mesela Jeffrey Dahmer hemşerimizdi. Ayrıca bir tür tuhaf karma enerjisinden de bahsetmem gerekiyor: O topraklar Amerikan yerlilerinin kanıyla sulanmıştı, ayrıca insanların kalbine çöreklenmiş o derin ırkçı nefret, ve üstüne üstlük 1953 yılının Life dergisinin kapağında gördüğün o kusursuz Amerikan ailesi portresine uymayan her şeyden duyulan korku...

Ayrıca ben yeniyetmeyken Vietnam savaşı bütün hızıyla devam ediyordu, ortalıkta halüsinojen uyuşturucular vardı ve yalnızca anne babamın kuşağı için çok yabancı olmakla kalmayıp, ruhen de tamamen Amerikan karşıtı bir kozmik bilinç vardı. Hayatımın büyük bir dönüm noktasını 17 yaşındayken et yemeyi bırakarak yaşadım. Toplumun geri kalanından kendimi koparttım. Motosikletle yaşayanlardan ve beyaz taşra standartlarından sapan herkesten deliler gibi etkileniyordum... Benim için rock'un egoyla bir alakası yoktu. Bir hayatta kalma içgüdüsüydü. Yanıbaşında da çocukluğumun izleri ve o güne kadar yapılmış en iyi rock'u dinleyerek büyümüş olma hali. Bob Dylan'ın dediği gibi, sahip olduğun bir şey yoksa kaybedecek bir şeyin de yoktur. Korkularımdan böyle arındım. Çünkü hiçbir şey bizim oralarda yaşamaya devam etmekten daha kötü olamazdı.

Shirley: Bense oldukça güzel bir şehirde, mükemmel bir aile ortamında büyüdüm. Ama yine de kendimi hiç rahat hissedemedim. Size komik gelebilir, ama ben kızıl saçlıydım, bunu yalnızca

Yetiştiğim topraklar Amerikan yerlilerinin kanıyla sulanmıştı, ayrıca insanların kalbine çöreklenmiş o derin ırkçı nefret, ve üstüne üstlük 1953 yılının Life dergisinin kapağında gördüğün o kusursuz Amerikan ailesi portresine uymayan her şeyden duyulan korku...

Chrissie Hynde

kızıl saçlılar anlayabilir, anaokuluna gittiğin dakikadan itibaren etraftaki herkesten farklı olduğunu görmek... Ya sineye çekeceksin ya da başkaldıracaksın. Ben de öyle yaptım zaten. İyi eğitimli, ağzı laf yapan da birisiydim aynı zamanda ve hemen okuldaki iri yarı serseri çocukların hedefi haline gelmiştim. Ortaokulda iyice saldırgan birisiydim artık.

Chrissie'nin hayatınızı kurtardığını söylemiştiniz...

Shirley: Kurtardı gerçekten... Okulda biraz kafayı yemiş bir öğretmenimiz vardı. Aynı zamanda da Yehova Şahidiydi. Azman serseri çocuklardan birini benim üstüme gelmesi için kışkırtıyordu. Kendimi savunmak için öğretmenlerime güvenemiyordum yani. Annemle babamla da iletişim kuramıyordum, çünkü sorunlarımı küçümsüyorlardı. Ve gerçekten hiç arkadaşım yoktu. Kendimi yatak odama kilitler ve Chrissie'nin plaklarını dinlerdim. O yaşlarda, dinlediğiniz müzisyenle aranızda bir gönül bağı hemen kuruluveriyor zaten. "Beni anlıyor, karşılaşsak beni severdi" diyordum dinledikçe. Alternatif bir gerçeklikti bu. Fakat Chrissie'nin durumunu tahmin etmek zor. Benim kuşağımdaki gibi, onun önünde takip edebileceği rol modelleri yoktu.

Chrissie: Ama benim de kitaplarım vardı. Yük trenlerine kaçak binen Amerikalılar, elllerinde sopalarıyla gezen hobolar, sırtlarında elbise torbaları, gerçek Amerikan rüyasının bu olduğunu düşünüyordum. Bir de şu ırkçılık belası vardı başımızda. "Dur bakalım, ben beyazım, pasaport alabilir, özgürce yaşayabilirim" diyordum. Dinlediğim bütün müzikler özgürlükten bahsediyordu. Ve beyazların yaşadığı taşralarda her yerde köleliği görüyordum, aklın köleliğini.

Shirley: Bir kız grubunda hiç çalmadın değil mi?

Chrissie: Okuldayken birlikte müzik yaptığımız birkaç tane kız arkadaşım vardı. Değişik bir dönemdi. 1965'lerde kadınlar doğum kontrol haplarıyla daha yeni tanışıyorlar ve çocuk sahibi olmama kararı veriyorlardı. Kadınlar farklı farklı konumlarda yaşıyorlardı. Ben şahsen, durduğun yeri bilmek konusunda başarılı olduğuma inanırım. Bir gruba dahil olmanın can alıcı noktası budur. Kız olduğum için bir gruba girememiştim. Ve erkek olmanın kalifiye bir nitelik olduğunu da hiç düşünmedim. Daha sonraki yıllarda, istemeyerek de olsa, gitarist ve basçı aramak için ilan vermek zorunda kaldığımda, "erkek olmalıdır" diye bir ibare asla koymadım. Ama bana başvuran bir tek kadın bile hatırlamıyorum.

Shirley: Ben konuyu cinsiyet meselesine taşımak istemiyorum. Yalnızca, artlarından gittiğimiz öncüler meselesine takılıyorum.

Chrissie: Galiba 24 yaşındaydım ve Londra'da yaşıyordum, bir gün gitar çalabilmek için bir ortamım oldu. Birilerinin evine gitmiştim. Birkaç tane genç çocuk ilkel heavy metal benzeri bir şeyler çalıyorlardı. "Çocuklar, madem sadece birkaç tane akor biliyorsunuz, neden 'White Light White Heat' gibi şeyler çalmıyorsunuz?" dedim. "O da ne ki?" diye sordular. "Gösterebilir miyim?" deyip çocuğun gitarını aldım. O anda birdenbire irkildim. Çalabiliyor olduğum, tamamen aklımdan çıkmıştı. Neyse, benim bir grup bulma serüvenim epey uzun sürdü.

Punk nasıl bir rol oynadı kariyerinizde?

Chrissie: 1976'nın altı aylık bir dönemine baktığımda, ortada punk yapan bir sürü kız olduğunu hatırlıyorum: Siouxsie Sioux, Gaye Advert, The Slits... Daha sonra New York'lu gruplar işin içine eroini soktular. Birdenbire önüne gelen junk çakmaya başladı. Ama daha öncesinde punk ortamı kesinlikle temizdi, cinsiyet ayrımı falan da yoktu. Kendime çok fazla güvenmediğim için, ortaya çıkmadan önce beklemeyi tercih ettim. Sonuçta, hayatımın sonuna kadar resim okulunda modellik yapmak da istemiyordum.

Shirley, punk çıktığında sen on yaşındaydın. Herhalde etkilenemeyecek kadar küçüktün...

Shirley: Benim punk deneyimim iki-üç yıl sonrasına denk düşer. Zaten o zaman da artık işin iyice suyu çıkmıştı. O günlerde artık müziği bırakmak üzere olan The Clash'e deliler gibi aşıktım. The Sex Pistols'ın hayatıma girmesi ise ben 15 yaşında falanken oldu.

Chrissie, gerçekten de seninle evlenmesi için Sid Vicious'a iki sterlin önerdin mi?

Chrissie: Hayır!

Shirley: Ben de duydum bunu. Senin aklından bile geçeceğine inanmıyorum böyle bir şeyin.

Chrissie: Bana öneriyi yapan Rotten'dı.

Shirley: Bu çok romantik ama. Rotten'ın dahice bir zekası vardı.

Chrissie: Ben kimseyle evlenmek istemiyordum. Yalnızca İngiltere'de kalmak istiyordum. Punk günlerinde kimse romantik değildi. Tanıdığım kimsenin sevgilisi yoktu. O adamların hepsiyle çaldım. Bir grup kurmayı, punk ortamındaki hemen herkesle denedim.

Malcolm McLaren ve Vivienne Westwood'un Sex mağazasında çalışman sayesinde mi oldu bunlar?

Chrissie: Dükkanın adını Sex koymalarından çok önce tanıyordum onları. "Gerçek Çıplak Dolaşmayı Sever" gibi bir sloganları vardı.

Shirley: Gagsville! O sıralar Edinburgh Miss Selfridge'de beş yıl çalışmıştım okulu bıraktıktan sonra. Beni şefliğe bile terfi ettirmediler. Aksine beni depoya verip mevkimi indirdiler. Müşterilere kaba davranıyormuşum. Peki sen NME'de muhabirlik işini nasıl buldun?

Chrissie: Bir keresinde bir barda ileri geri atıp tutuyordum. Adamın biri, meğersem yardımcı editörmüş, "sen bize yazmalısın" dedi. Bizim memlekette, Akron'da bir mağaza vardı. İngiliz müzik dergilerinin eski sayılarını bile bulabiliyordunuz. "Vay, İngiltere müthiş bir ülke olmalı. Baksana, kaç tane müzik dergileri var" derdim. Odamın duvarlarında Brigitte Bardot ve Keith Richards'ın resimleri, Dylan'ın bir şarkı sözü ve NME'den kestiğim bir Iggy Pop fotoğrafı vardı. İngiltere'ye doğru yola çıkarken valizime bu resmin yanısıra üç tane plak koydum: "Fun House", "Raw Power" ve "White Light White Heat"... Buraya geldiğimde kimseyi tanımıyordum. Bir DJ ile tanıştım. Adam plaklarımı ödünç aldı ve ortadan kayboldu. Yıkılmıştım. Mekke'nin ta kalbine gelmiştim. Listelerde 1 numara, "Tie A Yellow Ribbon Round The Oak Tree" diye bir şarkıydı ve hiç kimse Iggy Pop'un adını bile duymamıştı. Bir gece tanımadığım birkaç tane uyuz tiple birlikte bir partideydim. "Bugün birisi üç tane değerli eşyamı çaldı..." diyordum ki, birisinin "Ben Iggy Pop'u tanıyorum" dediğini duydum... Kim olsa beğenirsin, Nick "Orospu Çocuğu" Kent, şu makaleyi yazan herif. Partiden sonra, "bu gece kalacak bir yere ihtiyacım var" dedi. "Benim kaldığım evde boş bir oda var" dedim. Aramızda başka hiçbir şey yaşanmadı. Yavşak herifin tekiydi. "Seyahate çıkıyorum ve eşyalarımı birkaç günlüğüne bırakacak bir yer lazım" demişti. Ertesi gün bir minibüs dolusu eşyayla kapıma geldi.

Aranızdaki farklardan birisi, Chrissie grubundaki elemanları kendisi seçti, ama Shirley elemanları tarafından seçildi.

Chrissie: Tartışmasız biçimde, grubun lideri benim. Vizyon ve şarkılar bana ait. Onlar sayesinde şarkılarımı tek başıma yapabileceğimden çok daha iyi bir sound ile çalabiliyoruz. Onların bana ihtiyacı var, benim de onlara.

Kendimi yatak odama kilitler ve Chrissie'nin plaklarını dinlerdim. O yaşlarda, dinlediğiniz müzisyenle aranızda bir gönül bağı hemen kuruluveriyor zaten. "Beni anlıyor, karşılaşsak severdi" diyordum dinledikçe...

Shirley Manson

Shirley: Garbage'da bir lider bulunduğunu sanmıyorum. Kendimi bir bütünün eşit parçalarından biri gibi görüyorum. Günün farklı zamanlarında her birimiz farklı durumlarda üstün performans sergiliyoruz. Sanırım bizimkisi çok az bulunur bir durum.

Chrissie: Sizin durumunuz benim bir zamanlar sahip olduğum ama yitirdiğim bir şey. İlk günlerde aramızda tam bir grup ahlakı vardı. Grubun diğer üyeleri yanımda olmadan, yalnızca benim fotoğrafımın çekilmesine bile izin vermezdim. James Honeyman-Scott ve Pete Farndon günlerinde de hep destek görürdüm bu konuda. Öyle ki, içimizden birisi ayrılırsa, hemen grubun adını değiştirmeye kararlıydık. Sonra, içimizden birini (Pete Farndon) gruptan kovmak zorunda kaldık, birlikte çalışılması imkansız birisi haline gelmişiti. İki gün sonra da Jimmy (James Honeyman-Scott) öldü zaten. Birdenbire davulcu ve üç aylık hamile halimle ben kalakaldık. Ardımızda iki albüm ve uzun bir mücadele vardı. "Her şey boşa mı gidecek şimdi?" diye soruyordum kendime... "Jimmy böyle zamansız ölmek istemezdi herhalde" diye düşündüm. Müzik onun hayatındaki en önemli şeydi. Onunla birlikte yarattığımız sound'un ölmemesi için bir şeyler yapabilirdim. Bu yüzden grubun adının The Pretenders olarak kalmasına karar verdim. Aramıza yeni katılan her müzisyenin de bu orijinal konsept ile uyumlu çalmasına dikkat ettim.

Shirley: Bir keresinde tek başıma poz vermem istenmişti. Çekim günü hiç keyfim yoktu, işler boktan gidiyordu. Bunun üzerine PR danışmanım "grubu da çağırmalısın" dedi. Gerçekten de çocuklar gelince her şey birdenbire değişti. Yeniden kameranın karşısında gülümsemeye ve kendime güvenmeye başladım.

Yine de gruplarınızın halka dönük yüzleri sizlersiniz. Kadın olarak, Keith Richards muamelesi görmekle baş edebiliyor musunuz, yoksa sürekli "insanlara boktan görünmemeliyim" diye bir stresle mi yaşıyorsunuz?

Chrissie: Bizi hiçbir zaman boktan göremezsin. Hiç öyle görünmedik!

Shirley: Ben bu konu üzerinde çalıştığımı itiraf etmeliyim.

Chrissie: En kötüsü de, ki bunun cinsiyetle hiç alakası yok, sokakta sıradan birisi gibi dolaşabileceğini sanarken, insanların seni tanımaları. Gayet sakin, Orkid almak için eczaneye gidiyorum, "yakında turne var ha!" diye hemen yavşıyor eczacı.

Shirley: Ben tamamen zıt düşünüyorum. Bence bir pop starın en büyük sorumluluklarından birisi, gündelik hayatta diğer normal insanlarla ilişkilerini başarıyla yürütebilmektir. Mesela hayretlere düştüğüm bir şeyi söyleyeyim, geçenlerde birisi gelip "gençken vücuduna jilet atıyormuşsun, doğru mu?" diye sordu. Anlattığım zaman da korku içinde kaldı. Oysa bir başkası, mesela Chrissie, bana böyle bir şey anlatsa, bu kadar tuhaf, bu kadar uzak bulmazdım kendime...

Chrissie: İşte şarkılar da bu işe yarar ya zaten. Acının kaynağı da bu noktadır ve işte o anda dinleyicilerinle bağlantı kurarsın. Meşhur birisi olmadan önce, normal insanlarla normal ilişkiler kurarak 20 yıl geçirdim. Yani kişisel özgürlüğün önemini gayet iyi biliyorum. Kapı eşiğine oturabilmek, pizza yiyebilmek ve yalnız kalabilmek hakkı istiyorum.

Shirley: Ben tam tersini hissediyorum. Şu anda durduğum şahane noktaya gelmemi sağlayan hayata ödemem gereken küçük gönül borçları bunlar bence. Rock yıldızlarını doktorlara benzetiyorum. İkisinin de insanları reddetme şansları yoktur. Geçen ay Alanis Morissette, Garbage ile turnedeyken, ki kendisi 13 yaşından beri bir pop yıldızıdır, "artık kimseye imzalı resim dağıtmıyorum" demişti. Ben de "niye ki?" demiştim, "Bir pop star olarak bu senin görevin. Kendi yaşam tarzındaki yeri son derece küçük olan önemsiz bir şeyi karşındaki insandan esirgemek anlamsız. Resmine imza atacaksın da, kolun mu yorulacak? Ya tuvalet temizleyerek hayatını kazanan birisi olsaydın?"

Chrissie: Teoride katılıyorum. İnsanın kendi resmini imzalaması, "artık garsonluk yapmayacağım" güvencesi veren bir kontrat imzalamak gibidir. Ama bu gerçeği bir an için bir kenara bırakırsak, resim imzalamayı rahatsız edici buluyorum. Yapmama hakkı istiyorum. Dinleyicilerime böyle bir borcum yok. Onlara müzik bile borçlu değilim. Plaklarımı satın almayı istiyorlarsa, giderler ve alırlar. Yok eğer satın almayacaksa, gitsin kasete çeksin. Albümlerin evlerde kasete çekilerek çoğaltılmasını hep desteklemişimdir.

Fanlarınız kimler?

Chrissie: Bu konuda söyleyebilecek hiçbir şeyim yok.

Shirley: Benim fanlarımın yüzde ellisini kızlar, yüzde ellisini de erkekler oluşturuyor. Mektupların çoğu teenager'lardan geliyor. Tek tük de altmış küsür yaşındaki tuhaf adamlardan geldiği oluyor. Bize tutkuyla bağlı fan sayımızın, piyasa ortalamasının üzerinde olduğunu sanmıyorum.

Erkek groupie'ler hakkında ne diyeceksiniz?

Chrissie: Şimdiye kadar yanıma bile yaklaşmadılar.

Shirley: Benim de öyle.

Chrissie: Ve groupie'siyle yatan bir kadın rock'çu da hiç duymadım. Reddedilme korkusuyla yaşayamazlardı herhalde.

Shirley: Önümüzdeki iki yıl boyunca yatakta parmaklarını oynatacak halleri kalmazdı.

Sizin grubunuzdaki erkeklere kendini sunanan kızlar hakkında ne hissediyorsunuz?

Shirley: Karşılarına geçip bağıra çağıra şunu sormak istiyorum: "Ne bok yediğini sanıyorsun? Zaten bu adamın yatağına girmeyen kadın kalmadı. Şimdi de sıradaki sen misin?" Ama tabii ki insanlara nasıl yaşayacaklarını söylemeye hakkımız yok. Kadınların başarı merdivenlerinde yükselmek için vücutlarını bir araç olarak kullanabileceklerini bildikleri bir toplumdaki inanılmaz eşitsizliklerden kaynaklanıyor bu durum. Erkeklerin kesinlikle böyle bir dertleri yok tabii ki.

Chrissie: Bir grupta çalan hiçbir erkek, karşısında hazır bekleyen bir kadına hayır demez. Onlar için tavuk ya da eşek fark etmez, dişi olması yeterlidir.

Garbage aslen bir rock grubu olmasına rağmen, teknolojik teşkilat, ekipman saplantınız var. Pretenders ise daha bir geleneksel "amplimi açarım, gitarımı çalarım" grubu. Müzik yapma süreçlerinize nasıl bakıyorsunuz?

Shirley: İnsanlar ısrarla, bir nehire köprü yapılmasına karşı çıkan kayıkçılar gibi davranıyorlar. Ama akıllarına getirmiyorlar ki, teknoloji sana inanılmaz bir kendiliğindenlik sağlayacak kadar gelişti. Dünyanın neresinde olursak olalım, turne otobüsünde ya da otel odasında, stüdyo kalitesinde kayıt yapabiliyoruz bugün. İnsanların karmaşık cihazlardan ödleri kopuyor. Oysa onlar seni özgürleştiren şeyler. Ve ayrıca gerekirse biz de bir klasik davul-bas-gitar-vokal dörtlüsü kadar esnek olabiliriz.

Yük trenlerine kaçak binen Amerikalılar, ellerinde sopalarıyla gezen hobolar, sırtlarında elbise torbaları, gerçek Amerikan rüyasının bu olduğunu düşünüyordum. Dinlediğim bütün müzikler özgürlükten bahsediyordu. Ve beyazların yaşadığı taşralarda her yerde köleliği görüyordum, aklın köleliğini.
Chrissie Hynde

Chrissie: Zaman zaman biz de loop falan gibi numaraları kullanmıyor değiliz. Sound'umuzu geliştirebilmek için böyle şeylerden faydalanmaya çalışıyoruz.

Shirley: Evinde stüdyo var mı?

Chrissie: Hiç olmadı. Sadece küçük bir-iki parça şeyim var. Bazen gitarcımla girip demo falan kaydediyoruz.

Shirley: Düzenli biçimde not tutma alışkanlığın var mı peki?

Chrissie: Evet. Son beş yılda birkaç tane başka adamla müzik yapmayı başarabildim sadece. Önceden, bir başkasıyla birlikte oturup beste yapabileceğime inanmazdım. Benim için önemli yenilikti bu.

Shirley: Biz çok farklı şekillerde beste yapıyoruz. Bazen hep birlikte bir odada takılıyoruz. Bazen ben akustik gitarla girip şarkı söylüyorum. Ben kendi evimde, onlar kendi evlerinde bir şeyler kaydediyorlar. Ama "resmi anlamda" kayıt yapılacaksa, mutlaka hepimiz bir arada oluyoruz.

Hayattaki mevzinizi nasıl muhafaza ediyorsunuz?

Shirley: İnanılmaz bir enerji rezervim var. Horoz dövüşünde en son ayakta kalan ben olurdum. Bazen düşünüyorum da, grubumdaki diğer elemanların işi daha zor. Benden daha uzun süre dayanmak zorundalar.

Chrissie: Yanlış anlamazsanız ben de şunu söyleyeyim, onların senin sesine ve senin yüzüne ihtiyaçları var. Garbage'ı seviyorum. Çocuklar şahane çalıyor. Ama sonuçta üç tane stüdyo müzisyeniydiler ve simyacı Shirley tarafından dönüştürüldüler.

Shirley: Herkes kendi rolünü oynar. Hepsi tıpkı benim gibi insanlar olsalardı, ne bir plak çıkarabilirdik ne de bir konser verebilirdik. Grupça oturup soyunma odasında ağlardık.

Chrissie: Senin grubuna bakıyorum da, belki daha güçlü, daha cesur olduğunu hissediyorsun. Gruptaki insanlar için bir şeyler yapıyorsun. Kendini asla bir solo şarkıcı olarak düşünemezdin herhalde.

Shirley: Kesinlikle. Ama Chrissie benden çok farklı. Gruptaki üç arkadaşımla tanışıncaya kadar yaratıcı birisi değildim. Gözlerimi açtılar, içimdeki beni açığa çıkardılar. Bir de baktım, deliler gibi yazıyorum, şarkı söylüyorum. Fakat Chrissie'nin varoluş tarzı, mutlak bir ada gibi. Sadece inanılmaz bir sesi oldu ve bu dünyadaki bütün kadınlardan daha iyi gitar çaldığı için değil, bence onun bu dünyada baş edemeyeceği hiç kimse yok. "Er Ryan'ı Kurtarmak" filminin açılış sahnesindeki çatışmanın ortasına düşse bile, birkaç saniyede hepsini temizleyip dimdik ayakta durabilir.

Chrissie: Fakat farklı olmadığımız bir nokta: ikimiz de grup insanlarıyız. Gruplarımızın dışında varolmak istemiyoruz. Böyle düşünen de azdır. Bizi buralara getiren, o "yırttık artık" dediğimiz an, hepimizde farklı olabilir. Hepimiz aynı Mekke'ye gelen hacılarız.

Çeviren: **Melih Katıkol**

Tindersticks

Kederlerin, hüzünlerin, karanlıkların klas çocukları Tindersticks yeni albümleri "Simple Pleasure"la bir kez daha karşımızda. Grubun sound'una en az solist Stuart Staples kadar damgasını vuran klavyeci David Boulter telefonda sorularımızı cevapladı. Muhabbete Tindersticks altılısının memleketi Nottingham'dan girdik bizim memleketten çıktık... Yetmedi, Melody Maker'dan da Stuart Staples'ın hayatında yer etmiş plakları anlattığı söyleşisini arakladık...

şu karizma meselesi

Nottingham denince, akla hemen Nottingham Forest geliyor; 1978'in, 1979'un Avrupa şampiyonu, Robertson'lı, Francis'li kadro ve tabii ki efsanevi teknik direktör Brian Clough... Nottingham Forest'ın epeydir sesi çıkmıyor...

David Boulter: Ne haldeler ben de pek bilmiyorum, eskiden her hafta giderdim maçlarına, ama 10-15 senedir stadın önünden bile geçmiyorum. İlgimi yitirdim galiba... Brian Clough'u geçenlerde televizyonda gördüm, çok yaşlanmış, ayrıca artık çok içiyor galiba, gerçi eskiden de çok içerdi... Onun zamanındaki Nottingham bir daha gelmedi, geleceğe de benzemiyor.

Nottingham Forest'ın arması Robin Hood'du, Nottingham, aynı zamanda Robin Hood'un memleketi, öyle değil mi?

Evet, şehir merkezinde bir heykeli var, ama Nottinghamlılar için turizmin ötesinde bir anlam taşımıyor, Robin Hood turistik bir eşya muamelesi görüyor sadece.

Nottingham nasıl bir yer?

Küçük bir şehir, pek sanayii yoktur, fabrikası azdır, daha çok küçük imalathaneler vardır, dantelcilik yapılır, dokumacılık yapılır. Sosyal bakımdan da pek hareketli bir yer değildir.

Hangi parti ağırlıkta, muhafazakarlar mı, İşçi Partisi mi?

Yarı yarıya gibi, ama İşçi Partisi daha güçlü, Nottingham işçi sınıfı şehridir daha ziyade. Güçlü bir sol geleneği vardır. Britanya'daki ilk komünist parti Nottingham menşelidir. 80'lerde, 80'lerin ortalarında, madencilerin grevleri sırasında azımsanmayacak bir oy yüzdesi elde ettiler hatta.

Son seçimlerde oy kullandınız mı?

Hayır, çünkü artık İngiltere'de oturmuyorum. Gerçi yine de kullanabilirdim, ama gönlüme göre bir parti yok maalesef, muhafazakarlarla İşçi Partisi arasında pek bir fark kalmadı artık.

Şimdi nerede oturuyorsunuz?

Prag'da, Çek Cumhuriyeti'nde.

Niye Prag?

Karım Çek vatandaşı. Evlendikten sonra oraya yerleşmek birçok bakımdan daha uygun geldi.

Çek edebiyatı ile aranız nasıl?

Malum yazarları okudum tabii, Kafka ve... Ve, neydi adı, Kundera'yı. Karım sık sık kitap alır bana, okumam gereken Çek yazarlarını... Bu sıralarda Meryck okuyorum... Doğru mu telaffuz ediyorum, bilemiyorum.

Kundera hâlâ popüler mi Çek okurlarının nezdinde?

Evet, çok popüler, komünist rejim döneminde yasaklı olduğu için ve de ülke dışında ünlü olduğu için hep popüler olacak bir yazar.

"My Sister" adlı şarkınızın Çehov'un "Üç Kız Kardeş"inden izler taşıdığı söylenmişti, Çehov gözde yazarlarınızdan biri mi?

O şarkı Çehov'vari bir trajediyi konu alıyordu. Gençken severek okuduğum bir yazardı Çehov ama artık başka bir evredeyim, daha güncel şeyler okuyorum, genç İrlandalı yazarları, Colin McCann'ı mesela.

En çok sevdiğiniz yazar kim?

İsviçreli-Alman bir yazar var, Max Frisch, onun kitaplarına bayılıyorum. Bana çok şey ifade ediyor, aynı anda hem çok sade, hem derin.

Tindersticks müziği için de aynı şey söylenebilir mi?

Böyle bir hedefimiz olduğu söylenebilir.

Elimizdeki Tindersticks biyografisi, sizi "uygulamalı punk" diye tarif ediyor ve şöyle diyor: "Ama bunu gürültüsüz patırtısız; ağlamadan, zırlamadan manşetlere çıkmaya heveslenmeden yapıyorlar." Sizce de yerinde bir saptama mı bu?

Doğru, birçok bakımdan doğru bir saptama. Müzisyen olmak için pop starı olmak gerekmiyor. İnsanların bizim adlarımızı bilip bilmedikleri bizi ilgilendirmiyor, bizi ilgilendiren insanların müziğimizi bilmeleri, dinlemeleri... Konserlerimizde de seyirciyle öyle sıcak diyaloglar kurmuyoruz, öyle bir çaba içinde olmuyoruz, çalacağımız parçaların mood'una girmek bizim için daha önemli. Bir manifestomuz yok, ama ta başından beri hep başka türlü bir yaklaşımı benimsedik. Bu yüzden de plak şirketleriyle çeşitli problemlerimiz oldu. Plak şirketleri için en önemli şey ambalaj. Grupları ambalajlayıp piyasaya sürüyorlar; müziği, müzisyenleri satılabilir mamüller haline getirmeye çalışıyorlar. Biz plak şirketlerinin taleplerine göre değil, doğru bulduğumuz biçimde davranmayı tercih ediyoruz.

Bir söyleşide haysiyetten dem vurup "plaklarımızı satın almaları için kimseye yalvaracak değiliz" diyorsunuz...

Evet, kimseye yaranmak gibi bir derdimiz yok... İnsanları tav etmeye de çalışmıyoruz... Mesela albüm kapaklarımız öyle albenili değildir, ilgi çekmeye, satın alma arzusu uyandırmaya yönelik tasarımlar değildir. Böyle olmaması için özel dikkat gösteriyoruz. Ambalaja değil, içeriğe önem veriyoruz. Müziği müzik için yapıyoruz. İçimizden geldiği gibi, doğru bulduğumuz gibi... İnsanlara ambalajla değil, içerikle hitap etmeye çalışıyo-

Biz normal, sıradan insanlarız. İnsanlar bizim başka türlü birileri olmamızı bekliyor, belki de bu yüzden hayal kırıklığına uğruyorlar. Müzik yaptığımızda, kişiliklerimizi öne çıkarmak söz konusu değil bizim için, çünkü orada önemli olan kim olduğumuz değil, ne yaptığımız, müzikle ne ilettiğimiz.

ruz. Bir şey yaparken, yaptığımız şeyden gurur duymak istiyoruz, onur duyabileceğimiz şeyler yapmak istiyoruz. Gelecekte yüzümüzün kızaracağı şeyler yapmak istemiyoruz.

Albümleriniz David Lynch filmlerine benzetiliyor...

Evet, böyle benzetmeler, kıyaslamalar yapılıyor. Özellikle de David Lynch karakterleriyle bir paralellik kuruluyor. Herhalde klişelere, standartlara uygun düşmediğimiz için, bizleri ve müziğimizi tanımlamakta, sınıflamakta zorlandıkları için bu tür benzetmelere başvuruyorlar. Pop starı görüntüsünde değiliz çünkü, ne öyle giyiniyoruz, ne de öyle konuşuyoruz. Müzik basınının rock yıldızı tiplemesine uymuyoruz, kendimizi açıklamaya çalışmıyoruz, nasılsak öyleyiz. Dolayısıyla müzik basını için sıkıcı tipleriz.

David Lynch filmlerini sever misiniz?

Çok severdim eskiden. Yeni filmlerini pek bilmiyorum, ama eskiden çektiklerinin hemen hepsini seyretmiştim.

Bir de Jim Jarmusch filmleriyle müziğiniz arasında bağlantı kuruluyor...

Jim Jarmusch David Lynch'ten daha yakın geliyor bana. Gerçek hayat, Jarmusch'un filmlerine benziyor, insanların başına gelen şeyler, hayatın karanlık yönleri... Jarmusch çok takdir ettiğim bir sinemacı.

Müziğiniz "rock noir" olarak tarif ediliyor, Tindersticks Tricky ve Portishead'le birlikte anılıyor, sizce de böyle bir akrabalık var mı?

Niye böyle yorumlandığını anlayabiliyorum, kimi ortak yönlerimiz yok değil, ancak gerek Tricky, gerekse Portishead'deki karamsarlığın yer yer ticari bir noktaya kaydığını düşünüyorum. Bazen, bir parça yazarken hit olabilecek sound'lar ortaya çıkıyor, biz bu sesleri özellikle kullanmıyoruz, çünkü o takdirde varoluş sebebimizi, müzik yapma sebebimizi kaybedeceğimizi düşünüyoruz. Biz ticari müzik yapmadığımız gibi, insanları yabancılaştıran müzik yapmaktan da kaçınıyoruz, insanların dahil olabileceği, kendilerini iyi hissedebilecekleri bir müziği hedefliyoruz.

Esin kaynaklarınız arasında Scott Walker'ın baş köşede olduğu söyleniyor...

Scott Walker'ın ilk dönemindeki işlerini çok beğeniyorum, özellikle üçüncü ve dördüncü albümlerini, sonrakiler pek o kadar hoşuma gitmiyor. Esin kaynaklarımızdan biri olduğu kısmen doğru, grubun yarısı Scott Walker fanı. Ama, diğer yarısı sadece beğeniyor, beğenerek dinliyor, onun ötesinde bir yakınlık duymuyor, esinlenmiyor, sadece takdir ediyor.

Scott Walker'ın dışında Nick Cave ve Tom Waits'den de epey etkilendiğinizden söz ediliyor...

Müziğimiz kimilerince "zor müzik" addedildiği için, bizi nasıl sınıflayacaklarını, nereye yerleştireceklerini bilemiyorlar, dolayısıyla Nick Cave ve Tom Waits'le aynı kefeye koymayı tercih ediyorlar. Onlardan etkilendiğimiz doğru, ikisi de müzik sanayiinin kurallarına boş verip kendi bildikleri yolda yürüdüler ve kişiliklerinden, müziklerinden taviz vermeden başarıya ulaştılar. Nick Cave bizim üzerimizde çok etkili oldu, çünkü 80'lerde ilginç, farklı bir müzik yapıyordu. 80'lerin o düz, sığ atmosferinde ilginç bir şey bulmak çok zordu, her şey birbirine benziyordu, ister Elton John gibi büyük isimlerin plakları olsun, ister küçük indie plaklar olsun, hepsi aynı tornadan çıkmış gibiydiler. Öte yandan Nick Cave farklı bir şey yapıyordu. İlk Avrupa turnemizde Nick Cave'in ön grubu olarak sahne almış ve ondan çok etkilenmiştik. Onun gibi olmak istemiştik, çünkü onun müziğinin dinleyiciler üzerindeki tesirine bizzat tanık olmuştuk. Tom Waits de tıpkı Nick Cave gibi: Başarılı oldu, ama oyunu kendi kurallarıyla oynadı, plak şirketlerinin, müzik sanayiinin kurallarına uymadı. Başarılı olmak için illa büyük şirketlerin koyduğu kurallara uymak gerekmiyor. Her müzisyen plaklarının çok satmasını ister: Ayakta kalabilmek için, yaşamını idame ettirebilmek için bir miktar başarı gerekiyor, ancak bunun için asıl amaçtan, iyi müzik yapmaktan vazgeçmek gerekmiyor.

"Karizmadan yoksun, mahçup taşralı delikanlılar" olduğunuz söyleniyor...

Evet, mahçup taşralı delikanlılarız, bundan bir şikayetimiz yok, halimizden hayatımızdan gayet memnunuz, müzik yaptığımız zaman içimizden geldiği gibi yapıyoruz, bize güzel gelen müziği yapıyoruz, güzel bir şey ortaya çıkarmaya çalışıyoruz. İş konuşmaya gelince, yaptığımız müzik hakkında laf ebeliği yapmaya gelince, söyleyecek, anlatacak bir şeyimiz olmuyor, insanlar da karizmasız olduğumuzu söylüyorlar. Sadece plak yapıp piyasaya versek, hiç turneye filan çıkmasak, söyleşi filan yapmasak, ortalıkta gözükmesek, böylesi bize daha çok uyar. Çünkü bence önemli olan bunlar değil, müziğin nasıl olduğu, insanlarda ne gibi duygular uyandırdığı önemli. Biz normal, sıradan insanlarız. İnsanlar bizim başka türlü birileri olmamızı bekliyor, belki de bu yüzden hayal kırıklığına uğruyorlar. Müzik yaptığımızda, kişiliklerimizi öne çıkarmak söz konusu değil bizim için, çünkü orada önemli olan kim olduğumuz değil, ne yaptığımız, müzikle ne ilettiğimiz. Yoksa kendimiz hakkında ne düşündüğümüz, kendimizi nasıl gördüğümüz, şu veya bu konuda fikrimizin ne olduğu değil...

Sanırım müziğimiz dinleyicilerimizin duygularını harekete geçiriyor, hayatları hakkında düşündürüyor. Tindersticks, kaçış müziği değil, insanların dahil olabilecekleri bir müzik. Çoğu insan böyle bir müzik istiyor bence. İnsanlar, elektrik düğmesini kapatır gibi, zihinlerini kapatmak istemiyor.

Ama doğal olarak kişilikleriniz merak ediliyor, nasıl insanlar olduğunuz, çeşitli konularda ne düşündüğünüz...

Bir sürü insan çeşitli konular hakkındaki düşüncelerini yüksek sesle beyan ediyor, sonra yaptıkları müziğe bakıyorsunuz, bir şeye benzemiyor, berbat, ama söyleyecek şeyleri çok. Hemen her konuda konuşuyorlar. Bu yüzden müzik basınını takip etmeyi bıraktım, çünkü müziğin nasıl olduğundan çok, ne tür giysiler giyiyorlarmış, ne tür uyuşturucular kullanıyorlarmış, nasıl sarhoş olmuşlar, onlarla ilgileniyorlar. Bunlar benim ilgimi çekmiyor. Kendi hakkımızda konuşmaktansa, başkalarının bizim hakkımızdaki düşüncelerini okumak bana daha iyi geliyor. Bizim kendi hakkımızda söylediklerimizin kıymeti harbiyesi yok, önemli olan başka insanların bizi nasıl gördüğü.

Stuart Staples, "egosuz bir topluluk" olduğunuzu söylüyor. "Karizmasızlık"la eleştirilmenizin sebebi, Staples'ın dediği gibi, egolarınızı geri çekmeniz, "egosuz" müzik yapmanız mı?

Evet, yaptığımız müzik "egosuz"... Sanırım bu sebeple karizmasız olduğumuz söyleniyor. Benim bir gruba dahil olmak isteyişimin, müzik yapmak isteyişimin sebebi insanların beni sahnede seyretmelerini arzu etmem değildi, sadece ve sadece müzik yapmayı arzu etmemdi. Dolayısıyla, halimizden hayatımızdan gayet memnunuz, talihimiz yaver gitti, bugünkü konumumuza ulaştık. Eğer talihimiz dönerse, yine müzik yapmayı sürdürürüz. Bu anlamda seyirciye, dinleyiciye ihtiyacımız yok. Elbette insanların plaklarımızı almaları, konserlerimize gelmeleri hoşumuza gidiyor, ama kimse plaklarımızı almasa da, konserlerimize gelmese de müzik yapmayı sürdürürüz. Çünkü bizim için mühim olan bizatihi müzik. Bir grup olarak bir arada olmak, birlikte müzik yapmak, mühim olan bu, gerisi bizi alakadar etmiyor.

Nasıl bir araya gelmiştiniz?

Stuart'la 11-12 sene önce tanıştık, Stuart'lar o sıralarda country folk yapıyorlardı, ancak dört kişilik bir elektro gitar grubu olmak istemiyorlar, müziklerine başka sesleri, çello, akordeon gibi enstrümanları dahil etmek istiyorlardı. Bizi bir araya getiren müzikal bir arayıştı; müzikal bir serüven, bir macera duygusuydu. Belli bir anlayış, başka bir yaklaşımdı. Başarı kazandığımız için, bizden beklenen yaptığımız müzik hakkında konuşmamız, müziğimizin fikrî background'unu izah etmemiz... Ama biz, yaptığımızı kendiliğinden yapıyoruz, doğal olarak yapıyoruz. Aramızda neyi, nasıl yapacağımıza dair konuştuğumuz vaki değildir, her şey kendiliğinden oluyor.

Dinleyicileriniz kim, nasıl insanlar?

Çok geniş bir yelpaze... Konserlerimize gençler de geliyor, 40'ını devirmiş insanlar da...

Bu geniş yelpazenin ortak paydası ne sizce?

Sanırım müziğimiz bu topluluğun duygularını harekete geçiriyor, hayat hakkında, hayatları hakkında düşündürüyor. Tindersticks, kaçış müziği değil, insanların dahil olabilecekleri bir müzik. Çoğu insan böyle bir müzik istiyor bence. İnsanlar, elektrik düğmesini kapatır gibi, zihinlerini kapatmak istemiyor. Böyle yapmak isteyenler kulübe gidip dansediyor, neyle dans ettiğine pek aldırış etmeden, üzerinde düşünmeden... Sadece bir ritme ayak uydurarak... Her ne tür müzik sizi harekete geçiriyorsa, onunla dansedebilirsiniz. Bizim müziğimiz içeriden harekete geçiriyor; dışsal değil, içsel bir müzik, hareketi dışardan değil, içerden yaratıyor.

Nasıl bir içsellik bu?

Bunu söylemek zor. Cinsel bir boyut var... Aşık olmak, sevmek, sevilmek, ayrılık, ayrılık acısı... İnsan gençken bunlar çok önemli şeylerdir: aşk nedir, nasıl olur, insanı nasıl etkiler... Daha sonra, yaş ilerleyince, insan olgunlaşınca bu sefer de ilişki nedir, nasıl olmalıdır gibi sorular başlıyor, başka bir heyecan yaşanıyor. Müziğin etkisi, önemi burada ortaya çıkıyor... İlişkiler... Ne bekliyorsunuz, ne umuyorsunuz?..

Bütün bunlar bir sosyallik içinde cereyan ettiğine göre, sizin dinleyicilerinizin de ortak bir sosyal paydası var herhalde...

Ortak bir sosyal payda çıkarmak pek kolay değil. Çok farklı kesimlerden insanlar, çok benzer şeyleri yaşıyorlar.

Ama her kesim kendine göre yaşıyor...

Elbette, sosyal çevre, sosyal şartlar bütün ilişkileri etkiliyor, ama biz politik bir grup değiliz,

politik şarkı yazmadık hiç, başkaları yapıyor, gayet de iyi yapıyor, ama bizim yapabileceğimiz bir şey değil. Ben ruha ilişkin müzikten hoşlanıyorum. Ruhun insanı nasıl etkilediği, ruhsal değişimlerin hayatımızdaki önemi...

Son albüm için, Dickon Hinchcliffe, "ilk defa bu albümde yüreklerimiz zihinlerimizin önüne geçti, artık 'Curtains'ın stilize sound'unun arkasına sığınamazdık" diyor. Siz de aynı kanıda mısınız?

Bu albümde bir fikrin içine duygu yüklemek gibi bir durumda olmadık hiç, tamamen duygularla yola çıktık ve direksiyonu onlara bıraktık. Bu açıdan çok farklı bir albüm oldu. Bugüne kadar yaptığımız en iyi albüm diyebilirim.

Albümdeki şarkılardan hangileri sizin gözdeleriniz?

"If You're Looking For a Way Out" ve "Before You Close Your Eyes".

Albümün adı nereden esinlendi?

Albüme başladığımızda Stuart'ın sevgilisi ikinci çocuklarına hamileydi. Albüm kapağındaki hamile kadın fotoğrafı da onun fotoğrafı. Adını "Simple Pleasures" koymamızın sebebi şu: Hayatta küçük, basit, sade şeyler insanı mutlu etmeye yetiyor. Hayatın kendisi bir mutluluk vesilesi.

Sizin için basit, sıradan zevkler neler?

Şu anda evden uzaktayım. Benim için en büyük zevk şu anda kendi yatağımda, kendi ortamımda olmak. Daha büyük bir mutluluk tarif edemiyorum.

Prag'da 24 saatinizi nasıl geçiriyorsunuz?

Aklıma nasıl eserse... Eğer bir fikir varsa kafamda, onu geliştirmeye çalışıyorum. Eğer ilham yoksa o gün, sadece gezinti yapıyorum, kitap okuyorum... Çekçe öğrenmeye, Çek kültürünü tanımaya çalışıyorum.

Çek Cumhuriyeti hakkındaki izlenimleriniz neler?

Çok genç bir ülke, bağımsızlıklarını kazanalı on yıl oldu henüz. Ve maalesef çok yoğun bir Amerikan etkisi altındalar, ama sanırım zamanla geçer bu ve kendi yollarını, kendi kimliklerini bulurlar.

Sözünü ettiğiniz Amerikan etkisi Mcdonald's, Pepsi gibi şeyler mi, yoksa daha derinden bir kültürel etkilenme mi?

Yemekten müziğe, her şeyde Amerikan etkisi mevcut, Amerikan hayat tarzı özellikle Prag'da çok revaçta. Sanırım bunun en önemli sebebi, oradaki Amerikan nüfusu. 20 - 30 bin Amerikalı var Prag'da, bu da her şeyi etkiliyor.

Türkiye hakkında nasıl bir resim var zihninizde?

Bir tatil yeri. İlk fikir bu. Çünkü İngilizler için Türkiye, en başta güneş ve deniz demek. Son zamanlarda deprem nedeniyle, medyada her yerde, Prag'dan Nottingham'a her yerde Türkiye'yle ilgili programlar var. İnsanlar şimdi artık çok daha fazla fikir sahibiler.

Türkiye edebiyatıyla ya da sinemasıyla tanışmışlığınız var mı?

Edebiyatıyla hayır, ama Türkiye sineması hakkında bir fikrim var, şu anda isimlerini hatırlamıyorum, birçok Türk filmi seyrettim.

Söyleşi: ***Yücel Göktürk***

SOLİST STUART STAPLES

Ne zaman kulağıma The Wall çalınsa...

HATIRLAYABİLDİĞİM İLK PLAK **Perry Como** • Magic Moments

Dedemin bir Ford Capri'si vardı o zamanlar. Arka tarafına oturur, kartuşlu teybinden bu şarkıyı dinlerdik. Herhalde ömrümde ilk defa bir şarkıya bu denli gönül koymuştum. Dedemin Capri'sinin arkasına oturmak benim için hep çok özeldi.

OKUL ZAMANLARIMI HATIRLATAN PLAK **Pink Floyd** • The Wall

Aslında o kadar da kalbimin derinliklerinde hissettiğim bir şey değildi, neticede Pink Floyd'un "The Wall"uydu. Çevremde kim varsa bunu dinliyordu bir dönem, tabii bu da beni çılgına çeviriyordu. Kendini bu yolla dışavurmak isteyen 16 yaşında sayko-entellektüeller türemişti sanki... Ne zaman bir partiye gitsek, pikapta "The Wall" olurdu ve herkes çenesini oynatırdı şarkıya eşlik edeceğim diye... İfrit olurdum. Bugün bile ne zaman kulağıma "The Wall" çalınsa, beni o günlere götürür. Çok feci.

BENİ AŞKA ÇAĞIRAN PLAK **Chriss Bell** • I Am The Cosmos

Bugün dinleyince o kadar tesir etmiyor ama ara ara duyduğumda, hâlâ içimde bir şeyler kıpırdanıyor. Biraz fazla "içli" ve güven telkin edici ama, hayatımın bir döneminde bu şarkının bütün notalarına iman etmiştim. Anlayacağınız, hayatımda epey "özel" olduğu anlar oldu işte.

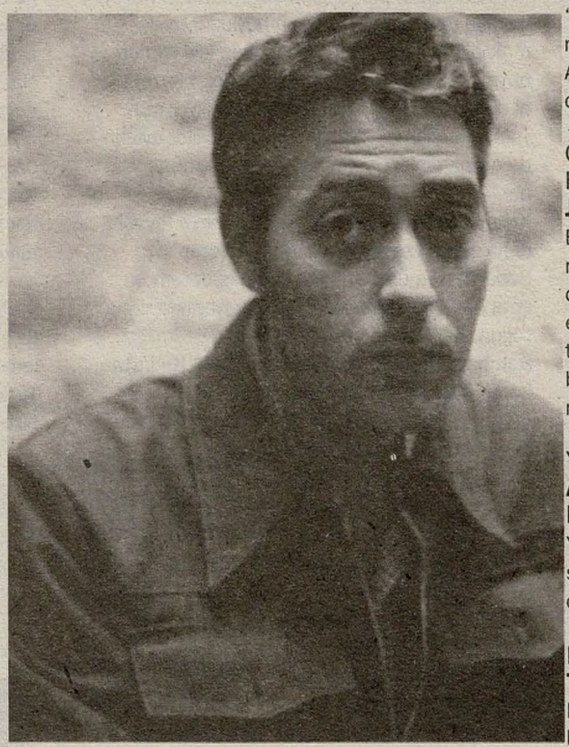

GEÇİRDİĞİM EN GÜZEL YAZI HATIRLATAN PLAK

Jonathan Richman • That Summer Feeling

Bugün geçmişe bakıp yaşadığım en güzel yaz mevsimini seçeceksem, her şeyi yitirdiğim, her şeyin elimden kayıp gittiği yaz diyebilirim. Kız arkadaşım gitmişti, evimi, işimi kaybetmiştim. Sonra da sil baştan, etimle tırnağımla hayatımı yeniden kurma denemeleri... İşte bütün bu yaz mevsimini özetleyen şarkıdır "That Summer Feeling".

YÜREĞİME EN ÇOK DOKUNAN PLAK

Al Green •

How Can You Mend A Broken Heart

Yapış yapış etmeyen, üstüme başıma bulaşmayan bir şarkı bu. Güzel, samimi ve yalın. Kendini aciz duruma düşürmeyecek kalitede.

BENİ UÇURAN PLAK

The Stooges • The Stooges

Beni ilk çarpan Stooges plağı... Amerika'da taksinin birine binmiştim, adam en yüksek volümde bu albümü dinliyordu ve o an kendimi her şeyin dışında duruyormuş gibi hissetmiştim. Bu tür şeyler bana hep o anki hissiyatımı anımsatır.

GRUP KURMAK İÇİN BANA İLHAM VEREN PLAK **Echo and the Bunnymen** • Crocodiles

Punk plaklarından haberdar olduğumda daha çok gençtim ve sanırım yaşım gereği punk'ın, müziğin esrar perdesini araladığını falan düşünmüştüm. Gerçi böyle bir şeyi o zamanlar tam manasıyla farkettiğimi sanmıyorum, ama her nasılsa içimde benim de bunu yapabileceğime dair bir inanç oluşmuştu. Artık müzikte bilinmeyen, gizemli bir taraf kalmamıştı. Echo and the Bunnymen'in "Crocodiles"ı da işte böyle bir albüm olduğu için beni çok etkiledi. Tıpkı ötekiler gibiydi; üzerinde alametler belirecek, büyülü bir havası yoktu. Dolayısıyla siz de hemen yapabileceğiniz hissine kapılırdınız. Bu ve buna benzeyen bütün punk plakları, aynı sebepten ötürü çok özeldir benim için.

TUR OTOBÜSÜNDEN HERKESİ KAÇIRACAK PLAK **Herhangi bir Tindersticks albümü**

Evet, bunun için bizim herhangi bir albümümüz yeterli aslında! Altımızı birden otobüsten kaçırtacak daha iyi bir şey düşünemiyorum. Birlikte çalıştığımız anlar dışında oturup da şöyle bir yaptıklarımızı dinleyelim dememişizdir hiç. Galiba en güzeli, şarkının aklımızda yaşadığı biçimde kalması. Acı gerçekle karşı karşıya gelmemek için en iyisi bu...

2000'İN ARİFESİNDE, YILBAŞI GECESİ PİKABIMDA DÖNECEK PLAK **Pulp** • Disco 2000

Aslına bakarsanız, o gece ne halt edeceğimi ben de pek kestiremiyorum. Önce o klasik "evde mi kalsak, dışarı mı çıksak" sorununu yaşarız herhalde... Diyelim ki evde kaldık, Nina Simone'un "Baltimore"u tarzında şeyler dinlemek isterdim; üzerimdeki sıkıntıyı hafifletecek, bana esenlik verecek... Olur da dışarı çıkarsak, Pulp'ın "Disco 2000"inden kaçabileceğimizi hiç sanmıyorum. Hatta o zaman kesin yeniden basılmış bile olur; fakat aynı zamanda, yaklaşan o günlerin ruhunu hakikaten çok iyi yakalayan bir şarkı "Disco 2000". Eminim benim için de her zaman aynı "an"ı hatırıma getirecek. Ve tabii duymaktan hoşlandığım bir şarkı olduğu için de, beni mutlu edecek...

CENAZEMDE HANGİ ŞARKININ ÇALINMASINI İSTERİM? **Lou Reed** • Goodnight Ladies

Biraz patavatsızca olacak ama, Lou Reed'in "Goodnight Ladies"ini isterdim. Bir çırpıda düşününce aklıma ilk gelen bu oldu. İnsan pek cenaze müziği üzerine kafa yormuyor tabii. Ama şimdi düşünüyorum da, evet, en iyisi "Goodnight Ladies" olurdu herhalde.

Çeviren: ***Gökhan Pamuk***

5 şart

[Badmarsh & Shri]

Hint okyanusuyla Atlantik arasında dağlar var, ama bugünlerde İngiliz adalarında Asya rüzgarları esiyor. Hint yarımadasının nağmeleri drum'n'bass'la buluşup Londra kulüplerini şenlendiriyor. O rüzgar, ekim başında İstanbul'a da uğradı, "Asian underground"un temsilcilerinden Badmarsh & Shri, Babylon'da iki okyanusu yan yana getirdi. Sentez zorlaması olmadan, aşure kıvamında: İnciri, zencefili, nohudu yerli yerinde, kendilerini ayrı ayrı hissettiriyorlar, ne bütünün içinde kaybolup gidiyorlar, ne de olayın aşure olduğu unutturuyorlar. Hal böyle olunca, Shri'yle –Badmarsh mazeretliydi– Babylon'un kapı komşusu Refik'te buluştuk, biz ona muska böreği ikram ettik, o bize aşurenin tarifini yaptı, ayrıyeten Hint yarımadasının beşeri coğrafyası hakkında da bilgilendirdi.

Shri: Ben Bombaylıyım, hâlâ orada oturuyorum. 93'den beri Britanya'da çalışıyorum. İlk gidişim de o tarihteydi.

Klasik Hint müziği eğitimi aldığınızı okuduk...

Evet, tabla eğitimi aldım. Dört yaşından itibaren.

Dört yaşından itibaren...

Evet, geleneksel bir şeydir. Mesela, İngiltere'de eskiden her evde piyano olurmuş, çocuklar küçük yaşta piyano çalmayı öğrenirlermiş, bizde de aynı şey tablayla olur. Sabah okula gidiyordum, öğleden sonraları da tabla kursuna.

Ailede müzisyen var mıydı?

Profesyonel müzisyen yoktu, fakat herkes bir enstrüman çalardı. Babam çok iyi sitar, annem klasik Hint kemanı, kızkardeşim de keman çalar. Daha altı aylıkken elime ne geçirirsem tempo tutmaya başlarmışım, bunu gören babam da benim enstrümanımın tabla olacağını düşünmüş.

Böyle ev içinde müzik yapmak, aile üyelerinin her birinin bir enstrüman çalması Hindistan'da yaygın bir şey mi?

Eskiden öyleydi, hemen her evde insanlar müzik yapardı, enstrüman çalardı, şarkı söylerdi. Şimdilerde pek kalmadı bu, ama güney Hindistan'da –Madras'ta mesela– hâlâ devam ediyor. Aile üyeleri akşamları bir araya gelip müzik yaparlar. Bu olayın dini bir boyutu da var, eskiden dinle müzik içiçeydi, müzik dinin bir parçasıydı, din de müziğin... Bu arada hemen belirteyim, Hinduizm bir din değil, bir felsefedir, sonradan din haline getirildi... İslam etkisi de oldu, şimdi Hint klasik müziği olarak bilinen şey Araplar ve Moğollar tarafından getirildi. Ravi Shankar'ın mesela, yaptığı müzik Arap-Moğol kökenlidir.

Qawwali'ninki?

Qawwali daha hafif bir versiyondur, "klasik" klasik Hint müziği gibi ağırbaşlı, ciddi değildir, daha neşeli, daha dünyevidir. Yine dinidir, ama neşelidir, dünyevidir.

Güney Hindistan'da gelenek bir ölçüde devam ederken, insanlar evlerinde kendi kendilerine çalıp söylerken, Kuzey Hindistan'da bu geleneğin yerini "dinleyicilik"le sınırlı bir müziksever-lik mi aldı?

Tabii, ancak kalın çizgilerle bir genelleme yapıyorum. Bu kadar kesin çizgilerle ayrılmış değil, ama aşağı yukarı öyle. Güneyde insanlar müzik yapıyor, kuzeyde müzik dinliyor; tabii bu bir genelleme. Nasıl bir genelleme yaptığımı başka bir genellemeyle izah etmeye çalışayım: Güneyliler, kısa boylu, koyu, kopkoyu tenli, sessiz, sakin insanlardır, pek bağırıp çağırmazlar... Kuzeyliler ise daha iri yarıdır, uzun boyludur, açık renklidir, yüksek sesle konuşurlar, içki içerler, et yerler... Ben güneyliyim, gerçi tipim kuzeyli gibi ama... *(gülüyor)* Bilmem anlatabiliyor muyum, genellemeler yapıyorum, kuzeyliler evlerinde müzik dinler, güneyliler evlerinde müzik yapar.

Kuzey Hindistan nasıl bir yer? Güneye kıyasla daha sanayileşmiş kısmı mı Hindistan'ın?

Sanayileşme ülke sathına yayılmış durumda, ama daha çok kuzeydoğu ve kuzeybatıda daha yoğun. Kalküta ve çevresi, endüstrinin kalbidir.

Bombay, bir güney Hint şehri olarak, Kalküta kadar sanayileşmiş bir yer mi?

Bombay, Londra ve New York gibi kozmopolit bir şehirdir, daha çok ticaretin ve finansın merkezidir. Hindistan'ın sanayi merkezi Kalküta, ticaret ve finans merkezi Bombay, siyasi merkezi ise Yeni Delhi'dir.

Kalküta ve çevresi, İstanbul ve çevresi gibi galiba. Yeni Delhi Ankara, Bombay da İstanbul denebilir mi?

Denebilir, Yeni Delhi, Ankara gibi kendi içine kapalı bir şehirdir, İstanbul'la Bombay arasında ise çok şaşırtıcı bir benzerlik var. Özellikle insanlar çok benziyor. Epeydir Batıda yaşadığım için bunu iyi gözleyebiliyorum, mesela İngilizler Hintlilerden tamamen farklı insanlardır, ama Türkler birçok bakımdan Hintliler gibi. Alışkanlıkları, konuşma biçimleri, hal ve tavırları...

İnek kutsaldır, çünkü bir defa süt veriyor. Ve öküz doğuruyor. Doğurduğu öküzler tarlaları sürüyor. Tarlalar sürülünce sofraya ekmek geliyor. Dolayısıyla inek kutsaldır.

Hangi Hintliler gibi, kuzey Hintliler mi, güney Hintliler mi?

Kuzeyliler gibi...

Yani daha iri yarı, açık renkli, yüksek sesle konuşan, içki içen, et yiyen Hintliler gibi...

Mimari de çok benziyor, evler, dükkanlar, sokaklar... Özellikle seyyar satıcılar, tıpkı Bombay'daki gibi. İstanbul Bombay'dan daha temiz, Bombay bayağı pis bir şehirdir. *(gülüyor)* Ve çok kalabalıktır. İstanbul'a indiğim an "burası aynen Bombay" dedim. Çok ilginç, çok şaşırtıcı.

Peki müzikal bir benzerlik de var mı?

Bilmiyorum, Türk müziğini dinlemedim hiç, benim önüme çıkan şeyler sokaklarda, dükkanlarda çalınanlar, pop şeyler. İstanbul'a indiğimiz gece, saat yarım filandı, çok izbe bir lokantaya gittik, vakit çok geçti, başka açık bir yer bulamamıştık, orada bir takım adamlar, o enstrümanın adı ne, şöyle kısa sapı var, kavisli gövdesi, onu çalıyorlardı, klavyeci –aynı zamanda şarkı söylüyordu– tepeden tırnağa detoneydi. Yani, doğru dürüst Türk müziği dinleyebilmiş değilim.

Doğru dürüst müzikten kastınız ne?

Nasıl anlatayım, mesela Norveç müziğiyle kurduğum ilişki gibi bir ilişki kuramadım Türk müziğiyle. Norveç'le herhangi bir bağlantım yok aslında. Çok beğendiğim bazı Norveçli müzisyenler var, modern caz yapan müzisyenler, Jan Garbarek mesela, geleneksel Norveç şarkılarından, türkülerinden yola çıkıp modern parçalar yapıyor. Norveç kültürüyle bir bağlantım olmamasına rağmen, hem çok severek dinliyorum, hem de o geleneğin duygusunu alabiliyorum. Türk müziğiyle bu anlamda bir ilişkim olmadı hiç.

Türkiyeli dinleyicilerin size gösterdiği ilgiyi şaşırtıcı buldunuz mu?

Yo, şaşırmadım... Bir dakika, şimdi bunu iyi izah etmem lazım, yoksa beni egosantrik bir şahıs zannedebilirsiniz. Şaşırmadım, çünkü bizim yaptığımız müzik, evet, Hint ezgileri, esintileri taşıyor, İngiliz etkisi de var, drum'n'bass falan, ama drum'n'bass deseniz değil, caz deseniz, o da değil, rock da değil, Hint de değil, hiçbirisi, ama bir yan-

dan da hepsi. Enternasyonal bir şey. Amerika'da çaldık, Kanada'da çaldık, Norveç'te, İspanya'da, Belçika'da, Brezilya'da, Güney Afrika'da, Türkiye'de... Evet, Hint var, drum'n'bass var, ama "ben Hint müziğinden veya drum'n'bass'tan anlamam" deyip kendinizden uzak bulacağınız bir müzik değil. Dünya baharatı var içinde. Ama kastettiğim dünya "world music"in dünyası değil. O terimden pek hoşlanmıyorum.

Türkiyeli dinleyicilerin ilgisinin sebebi drum'n'bass'tan ziyade bu "dünya baharatı" mı?

Drum'n'bass İngiltere'de miyadını doldurdu, ama Brezilya'da, Amerika'da, Türkiye'de yeni yeni başlıyor. Dolayısıyla Türkiyeli dinleyicilerin bize ilgi duymaları şaşırtıcı değil. Onları ilk önce drum'n'bass çekiyor, sonra Hint ezgilerini, daha doğrusu doğu ezgilerini farkediyorlar ve doğal olarak yakınlık duyuyorlar.

Drum'n'bass İngiltere'de miadını doldurdu, ama Brezilya'da, Amerika'da, Türkiye'de yeni yeni başlıyor. Dolayısıyla Türkiyeli dinleyicilerin bize ilgi duymaları şaşırtıcı değil. Onları ilk önce drum'n'bass çekiyor, sonra Hint ezgilerini, daha doğrusu Doğu ezgilerini farkediyorlar ve doğal olarak yakınlık duyuyorlar.

Bu arada Londra merkezli dünyada şimdi Asyalılar revaçta galiba, bir "Asyalı gruplar patlaması"ndan söz ediliyor...

O daha çok müzik basınının patlattığı bir şey. Konusuz kalınca öyle patlatmalar yapıyorlar. Müzik sanayii de, millet aynı şeyleri dinleye dinleye sıkılmasın diye, iştah açsın diye her zaman bir takım baharatlar kullanır, şimdilerde Hint baharatı revaçta. Önemli olan bu rüzgar geçtiğinde geriye ne kaldığı. Şimdi Hint ezgileri "cool" sayılıyor, bundan birkaç yıl önce, herkesin burun kıvırdığı bir şeydi, birkaç yıl önce Brezilya tarzı "cool"du. Ama o rüzgar geçtikten sonra, Brezilya tarzı bir "tür" olarak kaldı, varlığını sürdürdü.

Peki drum'n'bass rüzgarı geçtikten sonra geriye ne kalır? Demin drum'n'bass miyadını doldurdu dediniz...

Drum'n'bass, breakbeat'e evrildi. Breakbeat, drum'n'bass kadar hızlı değil. Drum'n'bass, orijinal beat'leri alıp onları hızlandırıyordu. Breakbeat ise, bu anlamda orijinal beat'e geri dönüş. Breakbeat daha funky ve daha müzikal.

Drum'n'bass'ın soğuk, metalik, sınai bir havası vardı, elektronik, kusursuz. Londra, biliyorsunuz, bir moda merkezi. Moda oradan çıkıyor, bütün dünyaya yayılıyor. Sonra Londra sıkılıyor, başka bir moda başlıyor. Dolayısıyla drum'n'bass artık demode. İnsan ister istemez etkileniyor, rüzgara kapılıyor. Dolayısıyla bundan sonraki albümümüz daha breakbeat merkezli. Ama hayat böyle, etrafımızdaki her şey sürekli değişim, dönüşüm içinde.

Peki bu değişim, dönüşüm içinde değişmeyen şeyler de var mı?

Var, iyi müzik için beş şart var. Birincisi "çengel": Kulağı hemen yakalayan, ilginç, kendi başına çok fazla bir şey söylemeyen, ama insanı yakalayan, devamını merak ettiren şey. İkincisi, "düşüş": O çengeli atıp tırmanmaya, müziği inşa etmeye başlıyorsun, çıkıyorsun, çıkıyorsun, en yüksek noktaya çıkıyorsun, sonra oradan kendini aşağı bırakıyorsun... İlla sert bir düşme gerekmiyor, icabında yumuşak da olabilir. Üçüncüsü, "ilmik": Müziği bir arada tutan şeydir, melodiler kopmaz, bir ana motifle, o motifin tekrarıyla birbirine bağlanır. Bach'tan başlayıp Bon Jovi'yle, Deep Purple'la, Duke Ellinton'la devam edersem, arada bir bağlantı yoktur. Ama arada bunları birbirine bağlayan bir motif, bir ana melodi varsa, işte o melodi ilmiktir. Döndüncüsü, "netlik": Bu çok önemlidir, çünkü bugünlerde herkes o kadar çok ve hep bir ağızdan konuşuyor ki, sesinizi duyurabilmek için net olmanız gerekiyor. Ama öncelikle, niye bir plak yapmak istediğinizi bilmeniz gerekiyor. Ben bunu niçin yapıyorum? Birilerini etkilemek için mi? Bir basçının gelip "sen en büyük basçısın" demesi için mi? Yoksa, sokaktaki adamın dinleyip beğenmesi, gelip "evet ya, çok güzel" demesi için mi? Ne yapmak istediğini net olarak bileceksin. Beşincisi, "sadelik": Bunu anlatmama gerek yok herhalde. Şimdi bu sohbette iri kelimeler kullansaydım, siz de eğer çat-pat İngilizce bilen birileri olsaydınız, ne dediğimi anlamazdınız. O zaman konuşmanın anlamı ne? Dolayısıyla, bence en önemli öge sadeliktir. Kolay anlaşılmaktır.

Albümdeki ilk parçada söz var, konserde Tina o parçayı kalbini işaret ederek söylüyordu. Sözler neydi?

O aslında enstrümantal bir parçaydı, sonradan üzerine söz ilave edelim, daha doğrusu ses ilave edelim diye düşündük, Tina'nın sesini dahil etmek istedik. Sözleri Tina yazdı. Konu çok klasik: Adam kızı terketmiş, kız üzgün. Şarkı diyor ki: "Yola devam. Oturup sızlanmayı bırak, kalk yoluna devam et." Bizim yaklaşımımız, mesajımız hep bu oldu: Yola devam. Olduğun yerde çakılma. İleri yürü. Daha ileriye. Geçmişte ne olmuşsa olmuş, bırak, geriye bakma, geleceğe bak. Silkele sırtından, omuzundan, yoluna de-

APHEX TWIN
WINDOWLICKER
(WARP)

Electronica'nın en popüler isimlerinden **Aphex Twin**, üç parça içeren yeni single'ında electro ve hip-hop tınılarıyla kendi özgün ses örgüsünü birleştiriyor.

BRENDAN PERRY
EYE OF THE HUNTER
(4AD)

Eye Of The Hunter, Dead Can Dance'den tanıdığımız **Brendan Perry**'nin ilk solo albümü. Perry albümünde, etkileyici-sıcak vokali, akustik gitarı ve atmosferik klavye sesleriyle Dead Can Dance albümlerini aratmayacak güzellikte bir müziğe imzasını atıyor.

PIZZICATO FIVE
PLAYBOY & PLAYGIRL
(MATADOR)

Japonya'nın en popüler topluluğu **Pizzicato Five** müzik eleştirmenleri tarafından Saint Etienne, Cardigans, Dee-Lite gibi toplulukların öncüsü olarak gösteriliyor. Topluluğun müziği neşeli pop melodilerinin, bossanova, disco, funk ve soul'un fütüristik bir kokteyli

AUTECHRE
PEEL SESSIONS
(WARP)

Elektronik müziğin en heyecan verici topluluklarından **Autechre**'ın, ünlü DJ John Peel'in radyo programı için yaptığı kayıtlardan oluşan bir albüm.

KODMÜZİK

Kod Müzik P.K. 144 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 244 2422 - 292 0465 | kodmuzik@superonline.com | Faks: 0212 292 0473

vam et. Dünyanın hali öyle boktan ki... Nereye giderseniz gidin, hep aynı boktanlık. Basit, sade bir takım pozitif sözcükler kullandık. "Have a good heart, have a good mind, have a good soul." (İyi kalpli ol, akıllı ol, iyi ruhlu ol). Sade, net, ayrıca "çengel"i de var... Ve bütün şarkı boyunca tekrarlanıyor, müziği birbirine bağlıyor, "ana ilmik" görevini ifa ediyor.

Bu beş şartı en iyi gerçekleştiren grup ya da müzisyen kim sizce?

Massive Attack. Şarkıları öyle bir inşa ediyorlar ki... İnsan dinlerken, hele müzisyen kulağıyla dinlerken hayran kalıyor.

Ortalama bir müziksever kulağı da hayran kalıyor, yoksa o kadar popüler olamazlardı herhalde...

Evet, tabii, aslına bakarsanız ortalama bir müzikseverin kulağı daha çok müzik duyuyor, çünkü bir müzisyen ister istemez analitik bir biçimde dinliyor, şurası şöyle, burası böyle, orada bası şöyle kullanmış, burada drum'ı böyle yapmış filan. Massive Attack, şarkılarını öyle bir inşa ediyor ki, her sound mükemmel duruyor. Mükemmel demek, tek mümkün kalıp demek değil. Kendi iç bütünlüğünde o kadar yerli yerinde duruyor ki her sound. Jan Garbarek de öyledir. Bir de Bill Frisell vardır, gitarist, müthiş bir gitarist, o da öyledir. İki tarafı var, biri country western, o tarafı benim ilgimi çekmiyor, hoşuma giden bir tür değil çünkü, ama bir de başka bir tarafı var ki, anlatmak mümkün değil, gitarın o şekilde kullanılışını, öyle çalınışını kimsede görmedim, tek kelimeyle fantastik. Frisell'i dinlediğimde kalbimin söküldüğünü hissederim.

Badmarsh'la nasıl bir araya geldiniz? Badmarsh'ın sözlük anlamı ne?

Haylaz. Ama azar sözcüğünden çok bir sevgi sözcüğüdür, "seni gidi yaramaz" denirkenki manada sevgi sözcüğüdür. Badmarsh aslında İngiliz. Babası Yemenli, annesi Bombaylı, ama o üç yaşından beri İngiltere'de, dolayısıyla İngiliz olmasa bile İngiltereli. Onunla bir araya gelmemiz plak şirketinin fikriydi. "Bir drum'n'bass DJ'i ile klasik Hint müziğini bilen bir müzisyeni yan yana getirirsek nasıl bir şey çıkar ortaya?" diye düşünmüşler. Sonuç bir fiyasko olabilirdi, ama daha birinci dakikadan itibaren müthiş bir bileşim oluştu.

Plak şirketi niye böyle bir "bileşim" yaratmayı düşünmüştü sizce?

Bir deney yapmak için. Ben Hintliyim, o İngiliz, ama ikimiz de Asyalıyız, ayrı yerlerden geliyoruz, o Londra'nın underground'undan, Hackney'den –siyahların, Arapların, Türklerin yoğun olduğu Hackney'den, çok Türk vardır orada–, ben Bombay'dan, ayrı iki background, ama aynı kök... İlginç bir sonuç çıkacağını düşünmüşler. Aynı şeyi ben de düşünebilirim, şurada ilgimi çeken bir Türk müzisyenini görüp "ikimiz bir araya gelirsek ortaya ilginç bir bileşim çıkabilir" diye düşünebilirim. Belki hakikaten ortaya ilginç bir şey çıkar, belki çıkmaz. Ama her halükarda denemeye değer bir şey olur. O sıralarda drum'n'bass'ın üzerine Hint ezgileri revaçta olmaya başlamıştı, herhalde onun için denemeye değer buldular. Ayrıca, artık Asyalıların kendilerini ifade etme zamanı gelmişti. Ayrımcılıktan, ırkçılıktan, kötü işlerde çalışmaktan, kötü muamele görmekten ilallah demişlerdi. Şimdi artık, Asyalı olmak "cool" bir durum. Bence bu hiç de kötü bir şey değil. Hem Asyalılar için iyi, hem de İngilizler için. Başka renkleri, başka tatları görüyorlar.

Sizi İngiltere'ye götüren sebep ne?

Bombay'da pek memnun değildim hayatımdan. Deneysel şeyler yapıyordum ve yaptıklarım kimsenin ilgisini çekmiyordu, istediğim gibi bir iş bulamıyordum. İşsizdim açıkçası. İngiltere'ye geldiğimde de pek umutlu değildim, yaptığım işin dinleyicisini bulacağımı pek sanmıyordum. Çünkü 93'te, Hint ezgilerine pek ilgi gösterilmiyordu.

Bombay'da ne çalınıyordu o sıralarda?

Boktan boktan şeyler. House, tekno filan. House ve tekno takdir edebileceğim müzik tarzları değil. House ve tekno yaparak insanları dans ettiren müzisyenler takdire şayan olabilir, ama o müzikler beni hiçbir şekilde harekete geçirmiyor, bana hiçbir şey söylemiyor.

Bugünlerde Hindistan'da en çok ne tür müzik dinleniyor?

Hint popu.

Hint popu nasıl bir şey?

Batıdaki kötü popun kötü bir kopyası. Pop şarkıcıları içinde şarkı söylemeyi bilen bir-iki kişi var, ama gerisi umutsuz vaka. Sulu zırtlak bir

şey Hint popu. "Underground" olaraksa rock ve rock kaynaklı müzikler var.

Klasik Hint müziği ne durumda?

O herkesin dinlediği müziktir. Kimisi çok düşkün olur, derinliğine dalar, kimisi düşkün olmaz, ama herkes dinler. Ancak, yine de popüler değildir.

Hint halk müziği, Hint folk müziği diye bir şey var mı?

Hindistan'da folk müziği envai çeşittir, çünkü mesela Türkiye'de herkes Türkçe konuşuyor, bu bir birlik sağlıyor, ama Hindistan'da 50 tane dil var, birbirinden tamamen ayrı 50 dil ve 250 lehçe. Dolayısıyla, müzikal birlikten bahsetmek çok zor, bütün müzik türleriyle bağlantılı bir ana gövdeden söz etmek pek mümkün değil. Pencap'ta mesela bangra vardır, güneyliler burun kıvırır ona, güneyde başka bir folk müziği vardır, Pencaplılara ters gelir. Çok büyük bir çeşitlilik var Hindistan'da, yiyecek-içecek farklıdır, konuşulan dil farklı farklıdır, giysiler farklıdır, insanların renkleri farklıdır, boyları posları farklıdır, eyaleten eyalete her şey değişir. Geçenlerde Macaristan'a gittim, "Macar halk müziğini temsil eden bir albüm var mı?" diye sordum, beş dakikada elime tutuşturdular. Hindistan'da böyle bir şey mümkün değildir. Hintlileri bir araya getiren ortak bir müzik yoktur. Milli marş dışında.

Milli marş nasıl bir şey?

Yurtsever bir marş.

Sözleri nasıl?

Hindistan'ın farklı bölgeleri tarif edilir, dört ana bölgenin, Pencap, Sind, Bedrad ve Maraga'nın, ırmakların, göllerin, dağların adları zikredilir, güzel bir ülke olduğu söylenir, öyle kalması dilenir, eğer birliğimizi korursak, el ele verirsek güzel bir ülke olmayı sürdüreceğimiz anlatılır. Tabii çok kabaca özetliyorum. Ama milli marşın fikri budur, şöyle savaşçıyız, böyle kahramanız gibi, şeyler yoktur.

Demin Hinduizm bir din değil, bir felsefedir demiştiniz, nasıl bir felsefe Hinduizm?

Herhangi bir dinin, herhangi bir felsefenin ilkeleri gibi. İyi bir insan ol, çalışkan ol... Hindu'nun sözlük anlamı "insan"dır. Bir felsefe bir din haline gelince, din de kurumlaşınca, kendisinden başka bir şey haline geliyor. İnsanları birbirine düşman eden bir şeye dönüşüyor. Üç yıl Pakistanlı bir aileyle oturdum. Resmen düşmanız, hükümetlerimiz birbirleriyle savaş halinde, ama ben herhangi bir düşmanlık hissetmiyorum, aksine o Pakistanlı aile benim en yakınlarım, can dostlarım. Onların müslüman, benim Hindu olmam aramızda hiçbir sorun yaratmıyor. Dinler arasında bir fark görmüyorum ben.

Hindu felsefesinde inek niye kutsal?

Çünkü bir defa süt veriyor. Ve öküz doğuruyor. Doğurduğu öküzler tarlaları sürüyor. Tarlalar sürülünce sofraya ekmek geliyor. Dolayısıyla inek kutsaldır.

Drum'n'bass, breakbeat'e evrildi. Breakbeat, drum'n'bass kadar hızlı değil. Drum'n'bass, orijinal beat'leri alıp hızlandırıyordu. Breakbeat ise, bu anlamda orijinal beat'e geri dönüş. Breakbeat daha funky ve daha müzikal. Drum'n'bass'ın soğuk, metalik, sınai bir havası vardı, elektronik, kusursuz...

Kaşmir sorunu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bilmiyorum, bilemiyorum, o konuya girmeyelim, çünkü hakikat ne bilmiyorum, bir işe politikacılar karışmışsa, savaşıyorlarsa, gerçeği öğrenmek mümkün olmaz. Vatansever bir Hintli gibi "orospu çocukları, ülkemizi bölmek, parçalamak istiyorlar" diyebilirim, öte yandan ayrılık yanlısı bir Kaşmirli, "orospu çocukları, ülkemizi işgal ediyorlar" diyebilir. Kimin haklı olduğunu bilmiyorum, o kadar çok propaganda var ki, o sisin içinde gerçeği görmek mümkün değil. Yalnız Hindistan'da, Kaşmir'de değil, bu tür olayların olduğu her yerde durum aynı. Onun için Kaşmir sorunu hakkında konuşmamayı tercih ederim.

Peki Led Zeppelin'in "Kashmir"ini nasıl buluyorsunuz?

Nefis bir parça. Zeppelin benim en çok sevdiğim topluluklardan biridir.

Sizce neden "Kashmir" diye bir şarkı yaptılar?

Herhalde oraya gittiler ve etkilendiler.

"Kashmir"deki Hint etkisi size nasıl geliyor?

İşin doğrusu, Batılıların Hint etkisi diye tarif ettikleri şeyler bana daha çok Arap etkisi gibi geliyor. *("Kashmir"i mırıldanıyor)* Bu Hint gamlarından ziyade Arap gamlarında bir parça. İngilizler, İngiltere'nin doğusundaki her yerde o gamların geçerli olduğunu sanıyorlar. Ama, biliyorsunuz, insan birisini sevince, ufak tefek kusurlarını görmezden gelir. Dolayısıyla "Kashmir" bence harika bir parça. Çok güzel bir drive'ı var.

Söyleşi: **Y.G.**

Gündoğarken, geçen sene "Mest Of"ta yeni bir ses yeni bir nefesle eskilerini derlemişti, şimdi de sıra geldi yepyeni albümleri "1999"a. "Mest Of"taki gibi Nikiforos Metaxas'ın önderliğindeki ekiple, Çağlayan Yıldız, Oğuz Büyükberber, Can Kozlu, İsmail Soyberk, Hasan Esen, Giorgos Doulis, Akın Eldes, Baki Duyarlar, Yahya Dai, Engin Arslan gibi kalburüstü müzisyenlerle (bir şarkıda da vokalde Erkan Oğur ve İsmail Demircioğlu var) 14 yeni şarkı seslendirmişler. Üçlüyle yeni albümlerini ve memleket müziğinin ahvalini konuştuk.

Mr. Gardener'a soralım

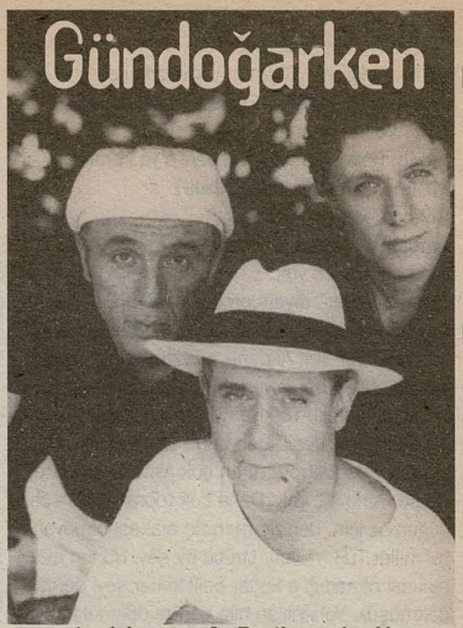

Önce aranızdaki akrabalık ilişkilerini bir hatırlayalım mı? Amca kim, yeğenler kim? Aranızdaki yaş farkı ne kadar?

Gökhan Şeşen: Ben ve Burhan kardeşiz. Benimle Amca arasında 8 yaş var. Burhan'la aralarında ise 11 yaş var.

Müzik aşkı Amca'dan büyük yeğene, sonra da küçük yeğene doğru zincirleme mi gitti?

Gökhan: Üç-dört yaşlarındaydım, Bandırma'daydık. Babam radyoyu açardı ve bana çalan yabancı şarkıların adlarını sorardı. Ben de söylerdim ve doğru söylerdim. Bana bunu aşılayan babamdı.

İlhan Şeşen (Amca): Bana da babaları, yani abim aşılamıştır. Amerika'ya gittiğinde bana ilk 45'liği o getirmişti. Samsun'da o plakla hava atmıştım.

Gökhan: Kendisi askerdi, pilottu. Ama sanata çok düşkündü. Tiyatroya, sinemaya, müziğe...

"Ankara'dan Abim Gelmiş"deki abi, sizin babanız, değil mi?

Gökhan: Evet. Bu işin, müziğin gerçekten çok ciddi bir iş olduğunu aşılayan odur.

Asker olmak, pilot olmak gibi bir eğilim yok muydu sizde?

Gökhan: Pilotluk dışında bir meslek düşünemiyordum bile. Biraz da belki futbolcu olmayı... Hatırlıyorum, Erdek'e gitmiştik, bir tepe vardı, orda ne dilersen olurmuş. "Liseyi bitirdikten sonra pilot olmak istiyorum" diye yazmıştım. O derecede..! Harp Okulu sınavını kazandım, gittim, baktım. Anladım ki ben uçmayı seviyormuşum, askerliği değil. "Ben bu işin içindeyim, senin asker olmanı istemiyorum" dedi babam. Ama bir kere deniz lisesi sınavına sokmuştu, "bunların içinde en rahatı denizcilerdir, tam askerlik yapmazsın" demişti.

Amca: Hepimiz pilot olmayı isterdik de... Askerlik.. Askerlik... Askerliği sevmeyiz biz.

Burhan Şeşen: Bense hep boşta gezenin boşta kalfası olmak isterdim. Oldum da. *(gülüyor)*

Gitarı ilk elinize tutuşturan kimdi?

Gökhan: Babam. Mandolinle başladım ben. Sonra lap diye 9. doğumgünümde bir elektro gitar getirdi babam. Diyarbakır'daydık. O zaman subay orkestrasından biri gitarını babama satmış. Onu ben mandolin gibi çalmaya başladım. Sonra da ortaokulda İtalya'dan bir akustik gitar getirdi. Babamdır yani, beni bu hale sokan babamdır! *(gülüyor)*

Burhan: Gökhan hakikaten yetenekli çocuktu. O mandolin çalınca benim de çalacağımı zannettiler. Kursa gönderdiler. Baktım herkes aynı şeyi çalıyor. İki kere gittim, bıraktım. Bir teybe radyodan sürekli kayıtlar yapardık. Bende ciddi olarak müzik zevki, 71 yılında, Amca'nın ilk 45'liği çıkınca başladı. Çok beğenmiştik. Bayağı ağlamıştık dinlerken. Ankara'daydık o zaman.

Gökhan: Hatırlıyorum, bir orkestrada Amca şarkı söylüyordu, İstanbul'da, Fenerbahçe Yelken Kulübü'nde. Beni de bir gece orkestra masasına oturttular...

Amca: Faça masa, faça masa...

Gökhan: Faça masa mı denir ona? Acayip imrenmiştim Amca'ya. "Ulan ne güzelmiş bu iş" demiştim.

Burhan: Asıl İstanbul'a geldikten sonra, kendimi yalnız hissettiğim zaman başladı müzik bende. Mahalle kavramı yok, yabancı bir çevre...

Mahalle atmosferini Ankara'da mı yaşamıştınız? Ankara'nın neresinde?

Gökhan: Emek Mahallesi, 65 Sokak. Çoğu zamanımız sokak aralarında, tarlalarda futbol oynayarak geçti Burhan'la. Hatırlarım, Burhan'ın mandolininde bir arıza vardı, tamire götürdü, bıraktı orda, bir daha gidip almadı, müzik hayatı orada bitti. O dönemde annem babam ayrıldı, Burhan İstanbul'a annemle gitti. Birkaç ay onu görmedim. Bir gün İstanbul'a geldim, bir baktım, Burhan gitar çalıyor. Gerçi sesi güzeldi, ben çalardım, o söylerdi ama...

Hiçbir zaman insanları peşimden sürüklemek gibi iddialarım olmadı. Sadece küçük ayrıntılar vererek, hiçbir şekilde en küçük bir mesaj kaygısı taşımadan, ama tabii içinde bir ironi taşıyan biçimde, bir şeyleri öyle kendimizce yaptık. Yapılır, atılır, biri beğenir, biri beğenmez...

Burhan: Bizi yönlendiren mahalleden Beşir abimiz olmuştu. Bize bir kaset verdi. Bir yüzü Pink Floyd'un "Wish You Were Here" albümüydü, bir yüzü de Cat Stevens... Yoksa, biz o zamanlar Neşe Karaböcek filan da söylüyorduk.

Gökhan: Türküler de söylerdi, "Fırat kenarında..." filan. Cem Karaca'dan, Üç Hürel'den söylerdi.

Üçünüz de Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunmuşsunuz... Ama Gündoğarken şarkılarına baktığımızda İstanbul ve Bodrum hakimiyeti var. O Eskişehir, o Diyarbakır, o Ankara size şarkı yazdırmamış...

Amca: Çok doğru, yazdırmadı. Taşrada yazamazsın şarkı. Taşra renkli değil, kozmopolit değil. Şarkıyı yazdıran çelişkiler yok orada. Onun yeşereceği yeterli toprak yoksa olmaz. Peter Sellers'ın filmindeki gibi konuştum şimdi. *(gülüyor)* "Merhaba Dünya"daki Bahçıvan tipi vardır ya: Amerikan ekonomisi tartışılırken, Başkan, "Mr. Gardener'a da bir soralım, siz ne düşünüyorsunuz?" der. Mr. Gardener da "valla" der, "bahar gelince çiçekler açar." "İşte" der Başkan, "bahar gelince çiçekler açar"... Mevzuya "bahar gelince çiçekler açar" olarak yaklaşmak için, çelişkiler yaşamak ya da o adam gibi çok saf olup birdenbire o çelişkilerin içine düşmek lazım. Samsun'da kalsaydım bunların hiçbiri olmazdı. İstanbul'dadır sanat. Sanat için Ankara da taşradır.

Tam tersi de mümkün olamaz mı? Asıl Samsun'da uzakları düşlemek, belki büyük kente gitme, o kozmopolit hayata katılma isteği insanı yaratıcı kılamaz mı?.. Beatles neden Liverpool'dan çıktı?

Amca: Ordaki şehirlerdeki standartlar birbirinden çok farklı değil. İngiltere'nin taşrasıyla Türkiye'nin taşrası bir değil. Onların kültürü o. Bizim de burada Aşık Veysel'imiz Sivas'tan çıktı. Bizim hadisemiz, belki bilinçli değil de içgüdüsel olarak, polifonik müziğe gönül vermek. O çoksesler de sazda yok, gitarda var.

Vazgeçtik şarkılara geçmesinden, hiç orada özlenecek bir şey yok mu?

Gökhan: Özlediğim şeyler var tabii. Mahalle arkadaşlığı mesela.

Burhan: Benim öyle bir özlemim yok. Tam tersi, ayda yılda bir lise arkadaşlarım geliyor, sıkılıyorum, ne konuşacağız? Gene tarihçi Fikriye'yi, gene coğrafyacı bilmemkimi konuşuyoruz. Geçen gün Ankara'ya gittim, top oynadığımız yerlere, mahalleye baktım. Ulan manyak mıymışız diye düşündüm, niye ufak bir topun peşinden betonun üzerinde koşturuyormuşuz?

80'lerin ortasında, ilk albümünüz çıktığında nasıl bir dinleyici bulmuştunuz karşınızda?

Gökhan: Üniversite gençliğini, az çok aydın diye tanımlanan insanları bulduk karşımızda.

Burhan: Bodrum'da bir barda, Mavi'de çalıyorduk 84 yılında. Orada onlara bir kaset yapmıştık. Barın sahibi sonra bize anlattı ki, herkes o kaseti almış, sağda solda dinlemişler, bir sene içinde bizim bile haberimiz olmadan bir kitlemiz oluşmuş. Sonra da öyle gitti zaten...

Sizin müziğinizin bileşimindeki unsurlar neydi? Yeni Türkü, Ezginin Günlüğü gibi gruplarla birlikte bir Akdenizlilik söylemi içinde değerlendirildiniz değil mi o zamanlarda?

Amca: Ama Yeni Türkü Yunanca şarkılar üzerine sözler yazıyordu. Bizim özgünlüğümüz çok az insanda var. Yeni Türkü'yle bir arada anılmamız Akdeniz müziği bakımındandır bir tek.

Akdeniz müziği tabirini kabul ediyor musunuz kendi müziğiniz için?

Amca: Tabi... Tabii, tabii.. Ben Akdenizliyim.

O yıllarda Akdeniz müziği arabeskin yayılmasına bir set çekebilecekmiş gibi değerlendirildi, arabeske bir alternatifmiş gibi sunuldu. Ama bir realite var. Atlası açıp bakıyorsunuz, arabeske kaynaklık eden Arap ülkeleri Akdeniz'de. Arap kültürü bir Akdeniz kültürü. Türkiye'de Akdeniz'in algılanışı sadece İspanya, Yunanistan'dan, yani Avrupa Topluluğu ülkelerinden ibaret. Biraz sahte bir Akdeniz tanımı değil mi bu?

Gökhan: Çok doğru söylüyorsun. Aslında coğraf-

ya olarak baktığında daha çok doğuyuz biz. O kültürün ağırlığı var. Bizim müziğimizde de, Yeni Türkü'nün müziğinde de Ege etkin. Bizim müziğimiz tam Akdeniz denemez belki ama...

Amca: Bence Mısır'dan İspanya'ya kadar...

Mısır var mı sizin müziğinizde?

Gökhan: Hayır.

Amca: Olmaz mı? Bence var.

Gökhan: Bence yok.

O zaman "var" diyenden başlayalım...

Amca: Bence bizim müziğimizde Endülüs de var, Mısır da var. Ben Akdeniz müziği deyince Yunan müziği olarak bakmıyorum. Akdeniz müziği Türk müziği hiç değil. Türkiye'de yapılan müzik Akdeniz müziği hiç değil. Ben buna şaşırıyorum. Şaşkınlık içinde kalıyorum. En çok Akdeniz biziz nerdeyse. Ama hiç yok. Daha çok toprak insanı olduğumuz için, denizle menizle alakası olmayan bir millet Türk milleti. Üzücü bir şey. Bunun bizle alakası olmadığı o kadar belli ki her şeyi denize dökmüşüz. Yunanlıları bile denize dökmekle övünürüz. Çöplerimizi, fabrika atıklarımızı hep denize dökeriz nedense. Denizi inkar etmek gibi bir şey. Türk müziği Akdeniz müziği değildir, Türk müziği tamamen tek sesli Arap müziğidir yani.

Ama Arap müziği Akdenizli değil mi?

Amca: Ama Suudi Arabistan da Arap.

Mısır da Arap. Arap müziği denen şey baskın olarak Mısır müziği değil mi? Suudi Arabistan'da da Mısırlılar dinleniyor. Ümmü Gülsüm'ler, Ferid El Atraş'ların müziği bütün Arap dünyasının ortak müziği değil mi?

Amca: Aaa, tabii. En ileri gelenler bu isimler.

Gökhan: İtalya da Akdeniz, İspanya da Akdeniz. Böyle baktığın zaman, biz doğu kültürüne değil, batı kültürüne yakın insanlarız. Mısır müziğinde acayip bir ritm vardır. Bizde yok.

Yaylılar vardır, Gündoğarken'de bu da yok.

Burhan: Ama bu müziğin düzenleme aşamasıyla ilgili bir şey. Yaptığın melodiye darbukalar da koyarsın, yaylılar da koyarsın istersen.

Bir tercih meselesi. Ve bunu tercih etmediniz.

Gökhan: Evet, tabii.

Amca: Bizim yaptığımız şeyin örneği Yunanistan'da da olabilirdi, Mısır'da da olabilirdi, İspanya'da da olabilirdi. Biz Türkiye'de olduk. Aslında Türkiye'de yaşamamızın çok ciddi bir önemi yok. Ben kendimi hiçbir zaman bir milletli olarak görmem. Ben bu coğrafyada yaşıyorum diye buranın kültürünü kabul ediyorum anlamına gelmez. Zaten kabul etmemekle başlar her şey. Kabul etmemekle başladık belki de her şeye.

Kabul etmediğiniz şey neydi müziğe başladığınızda?

Amca: Tek seslilik. Bu anlamsızlık bizi başka şeyler dinlemeye sevketti.

Anlamsız mı buluyorsunuz tek sesli müziği?

Amca: Çok anlamsız. Tek sesli müzik diye bir şey kabul etmiyorum. Sekiz tane saz aynı şeyi çalar, söyleyen de aynı şeyi söyler, böyle bir müziği kabul etmiyorum. Kabul ediyorum, ama otantik halini. Otantiktir, korunmalıdır, orda durmalıdır. Ondan hareket edilmelidir ama böyle bir müzik türünü uzun süre dinlenebilecek bir şey olarak kabul etmiyorum.

Müziğimiz marjinal değil. Çok yakın Türk halkına. Sözleri biraz uzak: Barışçı, alçakgönüllü, slogansız. Bu yumuşaklığı halk çok zor kabul ediyor. Ömür boyunca savaşlarla övünmüş, "bin can feda benim bir tek dostuma" şarkılarını dinlemiş, şoven yaklaşımlı şeyleri benimsemiş bir halk...

"Bi Türkü" adıyla bir halk türküsü seslendiriyorsunuz son albümünüzde... Neticede dinleyip sevdiğiniz hali, tek sesli değil miydi? Bu türküde sizi çarpan şey neydi?

Amca: Melodi hattı. Melodinin sıcaklığı. Ama gitarla çaldığın zaman başka bir hale bürünüyor.

Başka bir hale bürünüyor ama, daha üstün, daha iyi bir hale büründüğünü iddia edebiliyor musunuz?

Gökhan: Otantikse güzel. Ama sekiz sazın bir arada çaldığı aynı şeyi tek saz da çalar. İki saz kullanıyorsanız o iki sazın farklı işlevleri olmalı.

Sekiz sazın aynı şeyi çalması, TRT usulü Türk halk müziği programlarında olan bir şey... Aşıklardan, halk ozanlarından behsedersek...

Amca: Ben bir Aşık Veysel hayranıyım. İçten söylüyor, o haliyle güzel. Otantik müziği ayırmak lazım. Adamlar kendilerini koyuyorlar. Ama müzik başka bir şey. Aşık Veysel oturuyor, kendi sazını çalıyor, ondan dinlerim, onun sıcaklığını dinlerim. Ama sekiz adam bir araya geldiği zaman dinlemem.

Bugünlerde de Zülfü Livaneli tamamen reddettiği arabeske, Güneydoğu Anadolulu sanatçılara alternatif olarak Balkan müziğini sunuyor. Türkiye'de tuhaf iki kutup oluştu: Ciguli'yi sevenler, sevmeyenler. Zülfü Livaneli de, sürpriz bir biçimde Ciguli'yi sevenler safına katıldı, sırf kara bıyıklı, ayna çatlatan ince sesli erkeklerin müziğine alternatif olsun diye.

Amca: Bir dinleyici olarak baktığımda Ciguli bir virtüoz. Medya tarafından şaklaban yapılmış olabillir, beni hiç ilgilendirmez. Müzik olarak çok çok güzel, son derece zevk veriyor. Ama sunuluş hali de zevk vermeli bir işin. Sunuluş halini onaylamıyorum. Onlar şaklabanlıktır. Ben eğitimli bir insan olarak, ondan algılayacağımı algılıyorum. Keşke Ciguli kadar akordeon çalabilsem, keşke Ciguli kadar sesimi kullanabilsem. Ama keşke Ciguli gibi olsam diyemiyorum. Onun gibi olmak, allah korusun! Ama adam müzisyen. Ciguli'yle bir yerde şarkı söyleyip çalmak isterim, ama Televole'de görünmek istemem.

Burhan: Arabeske karşı olarak bir şeyler sunuluyor diyorsun ama, arabesk bu ülkeye dışardan ithal mithal gelmedi. Bu ülkenin insanlarının, varoşların müziği. Yasaklayıp ne yapacağız? Önce hayatın içindeki çarpıklığı düzeltmek lazım ki, arabesk ortadan kalksın.

İlla ortadan kalkması mı gerekiyor? Kötü bir müzik mi arabesk?

Burhan: En azından sözleri açısından çok kötü bir müzik.

Amca: Valla bana hiçbir zevk vermiyor. Arada iki tane doğru düzgün laf söyleniyor olabilir, o da Orhan Gencebay tarafından söylenmiştir zamanında. Bugün yapılan arabesk müziğin hiçbir yerinde doğru dürüst bir şey söylenmiyor. Ajitasyon var sözel anlamda. Müzikal anlamda da çok abartılı. Her şey dolduruluyor, cambıl cumbul dolu bir müzik, insana pay bırakmıyor. Her bok var içinde. Yalın değil. Ben yalın müzikten hoşlanıyorum. Ama bu da bir tarzdır. Ben ortaya başka bir şey koyuyorum, onu savunuyorum. Herkes ortaya koyduğu şeyi savunsun. Ama kimseyi de savunma durumunda bırakmamak lazım. Yapılan şey kötü bir şey değil ki, müzik yapıyoruz. Keşke herkes müzik yapsa. Bunda ne gibi bir kötülük olabilir ki.

Arabeskçiler de sizinkine benzer keyifleri, müzikal tatminleri alıyorlardır yaptıkları müzikten.

Amca: Ama zararları dokunuyor. Bir şey yaparken yanındakine zararının dokunmaması lazım, onun ayağına basmaman lazım.

Gökhan: Arabesk Arap tavrı demek. Mısır müziğinde de bu tavır var. Bizdeki arabeske bakıyorum, çok güzel melodiler var. Ama sözler? Arabesk söz demek yanlış, kötü sözler. Melodiyle değil, sözle zarar verilir insanlara. İntihara teşvik eden, adam öldürmeye kışkırtan sözler var.

Rock'n'roll'da da var...

Gökhan: Vardır. Ben o müziğin sözlerini anlasam, ona da karşı çıkarım.

Burhan: Beni en çok rahatsız eden şey, görünce içten olmadığını anlıyorsun. Bu iş para kazanmak için yapılmış bir iş. Pop müzikte de var. Hangi sözü koyarsam satarım diye bir düşünceyle yapılmış. İyi bir şey yaparsan, iyi bir ürünü pazarlaman gayet doğal. Müzik yaparken pazarlamasını düşünerek müzik yapılmaz ki.

Sizin kitleniz hâlâ üniversite öğrencileri mi?

Burhan: Evet, o kitle geçerliliğini koruyor ama, daha geniş bir kitle de dinliyor bizi artık.

Genç insanlardan, özellikle genç rock gruplarından duyduğumuz bir şey var: "Yâr" sözcüğüne ve o sözcükte simgelenen klişeleşmiş şarkı diline karşı çıkıyorlar. Kimse artık sevgilisine yârim demediğine göre, şarkıda bunu kullanmak sahtekârlıktır, çok satma amacıyla yapılan bir şeydir diyorlar... Sizin şarkılarınızda da bu tip sözcükler çok geçiyor. Bu sebepten sizi sevmeyenlerin olabileceğini düşündünüz mü hiç?

Burhan: Yâr sözcüğüyle şarkı satmaz ki yaa!

Amca: Yâr lafı çok müzikal bir laf. İlericilik, varolan dili, bir zamanlar kullanılan dili değiştirip başka bir yere vardırmaksa ben bunu kabul etmiyorum. Eski kelimeler yerine yeni kelimeler ikame etmek midir ilericilik? Önemli olan doğal olarak, kendiliğinden yerleşmesidir kelimelerin dile. Zorla sokamazsın.

Zaten söyledikleri şey de o: Bir bakıma "yâr"ı, yani tedavülde olmayan bir kelimeyi zorla soktuğunuz düşünülüyor.

Amca: Ama vardı.

Gökhan: Bazı kelimeler var ki kullanılmayabilir, ama yazı dilinde, şarkı dilinde var onlar.

Burhan: O yâr sözcüğü hakkında bir hikaye anlatmıştı Kayahan: "Geceler" şarkısında, "Geceler yar yar" bölümünü, TRT "geceler ay ay" diye değiştirmek istemiş. Kayahan da diretmiş.

Gökhan: Tek tek kelimelere takmak yersiz. Öyle anlamsız şeyler söyleniyor ki Türk pop müziğinde, kelimelerin birer anlamı var ama bir araya geldiğinde hiçbir anlamı yok. Eğer kullandığımız yâr kelimesi bütün anlamı bozuyorsa, onu eleştirmeye hakları var.

Amca: Ben Türkiye'de yapılan rock veya cazı kabul etmiyorum. Bu çocukların Türkçeyle yaptıkları müzikleri oturtmalarına imkan yok. Caz veya rock kültürdür. Burada tamamen özenti. Moğollar'ı, Bulutsuzluk Özlemi'ni ayrı tutuyorum, onaylıyorum. Mazhar Fuat Özkan da, Bülent Ortaçgil de bir ölçüde rock'tır. Ve ne kadar güzeldir. Nejat (Yavaşoğulları) kafa sallarken doğru sallıyor. Benimsemiş. Özümsemiş. Çünkü içten yapıyor. Nejat her yerde o. Ruhu rock herifin... Asıl babayı unutmayalım: Erkin Koray. Bir can var, bir hayat var adamda. Kendine uygulamış. Amerikalı onun gibi yapamaz. Lafları filan da acayip oturuyor, an-

lamı da tamam, her şeyi tamam... Genç arkadaşlar, hep bir taklide, hep bir görüntüye, bir yüzeye kapılıyorlar. Oysa derinliğinde bir şey var. Madem ki kendi kültürleri olmayan bir şeye gönül verdiler, onu iyi anlamaları lazım. Türkiye'de rock ruhunu kabul etmek, caz ruhunu kabul etmek nasıl olabilir? Toprağı o değil. O toprakta güzel bir şey de yeşerebilir, "aaa, ulan İstanbul'a bizim bahçeye palmiye diktik, oldu" dersin. Olur. Bunu olmak için kendi tuzundan, kendi biberinden katacaklar. Onun için yolları çok zor. Rock'çı kardeşlerimizin yüreğine su serpecekse bu anlamda, Ahmet Adnan Saygun'un yaptığı müziği de kabul etmiyorum. O da alıp klasik formları lank diye uygulamıştır, bodoslamadan. Baltayı vurmuştur. Olmaz öyle.

Bizim hadisemiz, belki bilinçli değil, içgüdüsel olarak, polifonik müziğe gönül vermek. O çoksesler de sazda yok, gitarda var. Sekiz tane saz aynı şeyi çalar, söyleyen de aynı şeyi söyler, böyle bir müziği kabul etmiyorum. Kabul ediyorum, ama otantik halini.

"Yâr" sözcüğünden geldik buraya. Biraz şarkı sözleriniz hakkında konuşalım mı? İfade gücünüzü besleyen özel yazarlarınız oldu mu? Neler okudunuz?

Amca: Benim köşetaşı adamlarım üç tanedir: Nazım Hikmet, Aziz Nesin, Montaigne. Bir çırpıda bu üçünü sayarım. Tabii ki gençliğimde çok kitap okudum. Şimdi yazmaya daha çok vakit ayırıyorum.

Burhan: Ben biraz insan davranışlarını merak eden biriyim, mesela Engin Geçtan'ın kitaplarını okuyorum. Bir de Oğuz Atay'dır benim hastalığım. "Tutunamayanlar"ı tekrar okumaya başladım, bu sefer altını çize çize. "Oyunlarla Yaşayanlar"ın prömiyerine gittiğimde oyunu ben yazmışım gibi ezbere biliyordum, o kadar fanatik bir durumum vardır. Günlüğümü bir ara Oğuz Atay gibi tutuyordum. Takıntıdır bende. Bize herkes şairleri sorar, bizim "çok şair okur" gibi bir görüntümüz var galiba. Halbuki hiç şiire meraklı değilizdir. Turgut Uyar, Cemal Süreya falan okuyorum, ama bana çok bir şey vermiyor, açık konuşayım.

Gökhan: Hele şiir çevirilerini hiç okumam. Bence şiirin çevirisi olmaz. Anlayabiliyorsam, onu kendi dilimde anlamak zorundayım. Amca'nın çok güzel bir yaklaşımı vardır, "Nâzım Hikmet'i kendi dilinde okuyoruz, büyük şanstır" der.

Amca: Ben Türk olduğuma neredeyse bir tek o yüzden seviniyorum. Bir dünya şairini orijinal dilinden anlama şansına eriştiğim için. Öyle her millete nasip olacak bir şey değil. Ben Türk dili konusunda ne öğrendimse Nazım'dan öğrendim.

En çok hangi dönemini seversiniz...

Amca: Rusya'da kaldığı dönemdeki şiirlerini. Onlar muhteşemdir. Adam orada allah gibi karşılanmış çünkü. O özgüvenle ve o vatan hasretiyle oluşan psikoloji çok önemli. "Memleketimden İnsan Manzaraları" diye bir kitap herhangi bir dilde bir daha yazılamaz. Politik görüşü benim umurumda değil. Ama tabii ki ben solcuyum. Sağcı olmama imkan yok. Zaten sağ anlayışla sanat olmaz.

Yakında bir oyun sahneleyeceksiniz, değil mi?

Amca: Bir müzik grubunun, yani Gündoğarken'in konsere ve albüme hazırlık aşamasında, yani prova esnasında bir eve kapanıp yaşadıkları. Ve bildiğimiz Gündoğarken şarkıları, en az on şarkı var. Oyuna özgü olarak da bir şarkı koyabiliriz. Adı "Her Şey Şahane" olacak. Yakında Beşiktaş Belediye tiyatrosunda başlıyoruz. Bizim doruğumuz olacak bu oyun.

Albümünüz "Gündoğarken 1999"a gelelim. Son şarkı biraz da Bodrum'la ilgili bir şarkı. Sizin eskiden de bir Bodrum şarkınız vardı...

Amca: Çocukken yazdığım bir şarkıydı.

Şimdiki "Tombalak Tomurcuk" da artık çoluk çocuğa karıştığınız bir dönemin şarkısı: "Bodrum'a mı yerleşsek? / Çok sıcak olmaz mı Bodrum? / Ya çıkarsa oralarda tansiyonum." Bodrum zaman içinde artık gitmeye korktuğunuz bir yer olmuş. Geçen yılların müziğinize, sözel dünyanıza kazandırdığı şeyler neler?

Amca: Tabii, işin içinde yaşlanmak var. Ne bileyim be abi, bilmiyorum ki valla...

Gökhan: Hem melodilerde hem sözlerde acayip bir gelişme var. O tecrübeler, geçmişte yaşadıkları sonrasında Amca artık duygularını çok basit ifade ediyor. İlk yaptıklarında "tamam bunu demek istemiş" diyordunuz, ama şimdi yaptıklarında her kelimesinde daha başka şeyler de düşünebiliyorsunuz. Yaşlanmakla alakalı değil, yaşadıklarıyla alakalı geliyor bana.

Amca: Abi, ben yurttaşım. Yurttaşlık bilgisinde özgürlüğün tarifi vardır ya, ben hâlâ oradayım. Ben o yurttaşım. Özgürlüğümün sınırları başkasına zarar verene kadardır. Onun için şarkılarıma da bu yansıyor. Aşk için ölmeye kim evet diyebilir ki? Aşk için ne ölmeye, ne öldürmeye razıyım. "Uğrunda ölmeye razıyım" gibi bir söz, beylik olarak, kalıp olarak aklına gelir, fonetik olarak uygundur, ama onun içinden genel felsefene uymayan şeyleri elersin. O anki ruh durumunda "ulan öleyim daha iyi" diyebilirsin, ama yanlıştır, bu anlık kapıldığın şeyleri sorumsuzca söylemenin alemi yok. Bunu hiçbir zaman şarkılarıma koymam... Hiçbir zaman insanları peşimden sürüklemek gibi iddialarım olmadı. Sadece küçük ayrıntılar vererek, hiçbir şekilde en küçük bir mesaj kaygısı taşımadan, ama tabii içinde bir ironi taşıyan biçimde, bir şeyleri öyle kendimizce yaptık. Yapılır, atılır, biri beğenir, biri beğenmez. Bana ne! Beğenmeyenler benim umurumda değil. Arabesk için söylediklerimiz de bir anlamda böyle. Beğeniriz, beğenmeyiz. Müziğin bu kadar abartılarak tartışılmasını anlayamıyorum. Mesela, yaşlandık artık, heavy metal bana gürültü geliyor. Ne var bunda yani? Ben şu anda lekeliyor muyum heavy metal'i? Ama dinlemiyorum. Onlar kendi aralarında çalıp dinlesinler. Başkasının yaptıklarını tartışmak vakit kaybı.

Nikiforos Metaxas'la nasıl tanıştınız?

Burhan: Biz üçümüz de Yunanlı bazı sanatçıları çok seviyoruz. Özellikle Parios'un şarkılarını ve aranjmanlarını... Daha önceki albümlerdeki düzenlemelerden de hiç memnun değildik. Parios'un düzenlemelerini yapan adamı aradık, Kanada'daymış, olmadı. Nikiforos'u bulduk, konuştuk. Hatta Nikiforos önce kabul etmedi. Bizim daha önceki albümlerimizi dinleyince, bizim yine öyle bir şey istediğimizi zannetti. Ama biz zaten böyle şeyler istemiyorduk.

Şarkılarınızı o eski albümlerinizdeki halleriyle sevenler "Mest Of" albümünüzden rahatsız olmadılar mı?

Burhan: Hayır. İlgiden de belli değil mi? Yıllardır bu piyasanın içindeyiz. İlk defa son iki albümde farkedildik.

Amca: Şimdi bize en sık gelen olumlu eleştiri şu: Ne güzel sözleriniz var. Bu sözlerin açığa çıkmaması bizi üzüyordu eski düzenlemelerde.

Gökhan: Önceki düzenlemeci arkadaşlarımız şarkıların sözlerine dikkat etmiyorlardı. Parçaların melodilerini dinliyorlardı, tak tak tak tak altyapıları hazırlıyorlardı, "buyrun beyler, stüdyo hazır, şarkıları söyleyin" diyorlardı. Ama Nikiforos ne yaptı, önce sözler ne anlama geliyor, onları öğrendi, ondan sonra o sözlere uygun düzenlemeler yapıldı. Böylece şarkılar güme gitmedi.

Amca: Biz marjinal bir grup değiliz. Müziğimiz marjinal değil. Çok yakın Türk halkına. Sözleri biraz uzak: Barışçı, alçakgönüllü, slogansız. Bu yumuşaklığı halk çok zor kabul ediyor. Ömür boyunca savaşlarla övünmüş, "bin can feda benim bir tek dostuma" şarkılarını dinlemiş, şoven yaklaşımlı şeyleri benimsemiş bir halk. Aslında hiçbir halk şoven değildir, nasıl yönlendirildiğine bağlı... Yapmak istediğimiz şey, bir hikaye anlatmak. Basitlik içindeki güzellik, bizim şarkılarımızda bu var. Naiftir şarkılarımız. İnsani duyguları dile getirir. Biz müziği alıp şurdan şuraya taşıyalım gibi bir iddiayla girmedik müziğe. Tamamen içimizi döküyoruz. Bunu böyle yapmak lazımdır demiyorum. Ben böyle yapıyorum. Bu kadar basit.

Burhan: Önemli olan yapmak, bir şeyler yapmak. Mesela Mozaik: Bir şeyin en mükemmelini yapmak istemek yüzünden grup dağıldı kardeşim. Hepsi çok iyi arkadaşlarımız. Oturur, inanılmaz tartışırlardı. Nereye tadar tartışacaksın? Yapmak lazım. Mükemmel geleceğe doğru bir umuttur sadece.

Amca: Bir de kimin mükemmeli, kime göre mükemmel? Bana göre arabesk iğrenç bir şeydir. Anlayışıyla, yaşayışıyla, müziğiyle iğrenç bir şeydir. Ama sevenlere ne diyebilirim ki? Sevme mi diyeceğim?

Hem arabeski hem Gündoğarken'i seven insanlar yok mudur?

Amca: Var. Vardır.

Burhan: Ben canlandıramıyorum öyle birini.

Ben varım.

Gökhan: Kimleri seviyorsun?

Hakkı Bulut'u seviyorum mesela...

Gökhan: Mahzun Kırmızıgül'ü, Burhan Çaçan'ı seviyor musun?

Yoo.

Gökhan: Müslüm Gürses'i seviyor musun?

Evet.

Gökhan: Nesini seviyorsun Müslüm Gürses'in?

Son albümlerinde düzenlemeler çok iyi. Sesi, söyleyişi iyi. Besteciler var, mesela Özer Şenay, sonra Ali Mamaraşlı'nın sözleri...

Amca: Ama karamsar.

Cohen'i de çok seviyorum mesela...

Amca: Aaaa. Cohen. Cohen'i biz de çok seviyoruz.

Ama karamsar.

Amca: Amaaa, amaaa, o kadar yumuşak ki.

Sert karamsarlar da iyi. Nirvana mesela.

Amca: Ben mesela hiç sevmem.

Burhan: Bende de bir tek "Unplugged" albümü var, onu bile pek sevmiyorum.

Gökhan: Ama çok enteresan bu müzik işi be abi. Hakikaten Hakkı Bulut'u mesela, ben de severim yani. *(mırıldanıyor)* "Dünya benim değilsin, benim değilsin dünya".

Burhan: *(gülüyor)* Biz hep onları dinlerdik işte, Beşir abi bize Pink Floyd kaseti vermeden önce.

"Ben buyum" vardı.

Burhan ve Gökhan: *(bir ağızdan)* "Ben buyum.. naranan.. ben buyum.. naranan... ben buyum sevgilim." *(kahkahalar)*

Söyleşi: **Derya Bengi**

Rashit

Rashit'in ilk albümü "Telaşa Mahal Yok" daha yeni çıktı ama, İtalya'da basılan "Kadıköy'den Hareketler" plaklarından, demolarından, konserlerinden onlarla tanışıklığımız daha eskilere dayanıyor. İlk albümle beraber kadro da değişmiş: Vokalist Adem Kurt yerini Oğuz Taktak'a bırakmış, Atilla Kırcelli gitarını almış gelmiş. Eski kadrodan Tolga Özbey, Tolga Koçak ve Gökhan Tunçişler yerli yerinde. Yerli yerinde olan sadece onlar değil: Rashit'in lafını esirgemeyen, baklayı ağzında tutmayan, meselelerin bam teline dokunan radikal tavırlarında da eksilme olmamış. Yine Türkçe okuyorlar, sözü müziğe yakıştırmasını biliyorlar, neden bahsederlerse bahsetsinler, neşelerinden yitirmiyorlar. Rashit kimyasını konuşmak için Tolga Özbey ve Oğuz Taktak'la buluştuk...

İstanbul punk için ideal

İsterseniz sözlerinizden başlayalım. Albümde sözlere takılıyor insan hemen...

Tolga Özbey: Sözlerimiz birçok insana sertmiş gibi geliyor ama, bir ideoloji yok işin içinde. Zaten bir ideolojiye de sahip olduğumuz söylenemez. Bunlar sokakta olup bitenlerle ilgili sözler. Gazeteyi açıp okuduğunuzda veya radyoyu açıp dinlediğinizde bulacaklarınızdan farklı değil.

Bütün bunların içinde zaten ideoloji yok mu?

Tolga: Bir birey olarak zaten ister istemez bir hayat görüşüne sahibiz. Buna ideoloji ismi konuluyor ama, bana ve arkadaşlarıma başka insanların koyduğu isimler, ideoloji, kapitalizm, bilmem ne ters geliyor. Bizim kendimize göre bir fikrimiz var aslında. Ama bu fikri isimlendirecek kadar zeki değiliz... Bunlar bence çok basit, doğal sözler. Biz aşktan meşkten çok fazla rahatsız olmuyoruz. Sevgilimizin bizi terketmesi tabii ki rahatsız ediyor ama, bunu söz yazacak kadar değerli bulmuyoruz. "Paran Yoksa Öl"de söylenen çarpıklıklar bizi onlardan çok daha fazla rahatsız ediyor... Bence genç insanların da görüşü bizim gibi.

Oğuz Taktak: Sistemi sevmiyoruz, mevcut düzenden hiç hoşnut değiliz. Ekstra, ayrı bir sistem varsa, iyi bir sistemse bu, bunun gelmesini isteriz. Ama bunun ne olduğunu da bilmiyoruz.

Tolga: Sokaktaki herkes zaten bu söylediklerimizin farkında. Gereğinden çok insan aşk üzerine şarkı yapıyor, bir de bizim yapmamıza gerek yok zaten... Albümdeki tek aşk şarkısı "Hava Soğuk"...

"Hava Soğuk" son şarkı. Oraya gelene kadar öyle bir intiba uyanmıyor ama, birdenbire "sen benim oldun orospu" diye seksist sözler başlıyor... Bir de albümde kadınlar sadece "orospu" ya da "kapak güzeli" olarak var...

Oğuz: O şarkıyı yazan arkadaşımız çok romantik biridir aslında, kadınları meta olarak da görmeyecek bir arkadaştır. Bazı insanlarda terkedildikten sonra nefret duygusu oluşur. Bence bu şarkı bundan bahsediyor. Daha önce sevgilim, canım diyor, ama terkedildikten sonra, tekmeyi yedikten sonra "orospu" oluyor.

Tolga: Arabesk değil, ağlamıyor en azından.

Siz dinlemiyor musunuz arabesk?

Oğuz: Orhan Gencebay belki. Zaman zaman dinliyorum, hoşuma gidiyor, ters gelmez bana onun dediği. Sözlerde fazla bir şey aramıyorum, ama gerçekten çok emek harcanmış gibi geliyor. Orhan Gencebay'ın dışında, Müslüm Gürses'i filan tanımıyorum.

Arabesk yapanların, dinleyenlerin şikayetleri sizinkilerin çok uzağında mı?

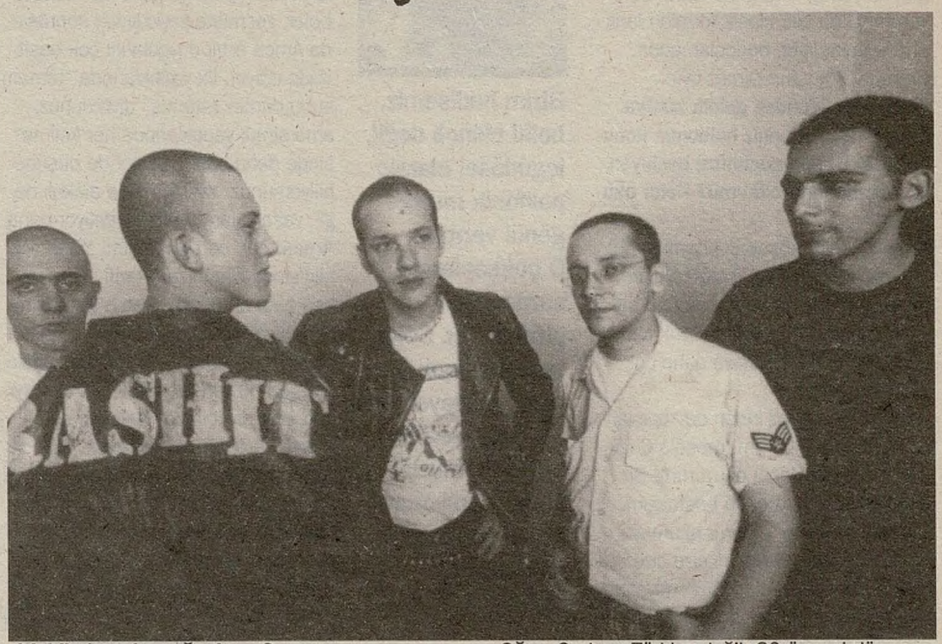

Oğuz: Onlar da halkın sesi zaten, öyle çıkıyorlar "Orhan Baba" diye.

Ama onların yakınmaları daha fazla...

Oğuz: Bana öyle geliyor açıkçası. Terkedildikleri zaman, çok duygulu adamlar herhalde, ağlama, sızlanma, yakınma var onlarda. Bizim terkedilme şarkımızda az da olsa bir şiddet söz konusu. Ama şöyle farklar da var tabii: Sound'umuz çok farklı, bir de sözlerde de derin farklılıklar var. Biz direkt ve kesin söylüyoruz sözleri, onlar tam söylemiyorlar. Bizde "aslında şunu söylemek istiyor" gibi bir çelişkiye düşmezsiniz, direkt söyleriz. Biz üçümüz de arabesk hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Punk rock konusunu az da olsa çok da olsa biliyoruz, ve düşündüklerimizi yansıtmanın en kolay ve iyi yöntemi punk rock. Çünkü içimizde bir şiddet ve öfke var. Bizdeki muhalif duygu, bizi punk rock'a itti. Şunu da gözardı etmemek gerekir ki, müzik olarak çok etkileyici. Sadece politik açıdan bakarsak zaten olay olmuş, kaos çıkmış bunun yüzünden, büyük olaylar olmuş 70'li yıllarda. Belki biraz abartı gibi gelecek ama, başka çok az müzik bana keyif veriyor. Müzikal açıdan da çok önemli benim için... Bu mevcut kültürden de pek hoşnut değilim ben. Hatta kültür olduğunu da düşünmüyorum. Bizde inanılmaz bir kültürsüzlük olduğuna inanıyorum. Dolayısıyla bu kültürsüzlükten de etkilendik, kültürden değil ama, kültürsüzlükten etkilendik.

Sadece Türkiye değil, 80 öncesi dünya bana tamamen farklı geliyor. O zamanlardaki enerjiyi ben yaşamak isterdim açıkçası. O dönemlerdeki direkt şiddet benim hoşuma gidiyor.

Nasıl bir kültürsüzlük bu? 80 öncesi Türkiye sana farklı geliyor mu mesela?

Oğuz: Sadece Türkiye değil, 80 öncesi dünya bana tamamen farklı geliyor. O zamanlardaki enerjiyi ben yaşamak isterdim açıkçası. Belki bana manyak diyeceksiniz ama, insanların tepkileri çok daha direkt ve agresif olmaya başlamış o dönemde. Çiçek çocuklar bitmiş ve devrimci mücadeleler başlamış. O dönemlerdeki direkt şiddet benim hoşuma gidiyor. O dönemde bütün dünyayı kaplayan enerji bence hoşmuş. Bir daha öyle bir enerjinin olacağına inanmıyorum. Yeni yüzyılın devrimler yüzyılı olacağını söyleyenler var, ben inanmıyorum buna. Kapitalizmin ömrünü tamamlayacağını söylüyorlar. İnsanlar hâlâ mutlular bu sistemde. Ya da mutlu olduklarını düşünüyorlar. Ya da hiç düşünmüyorlar... Bunları konuşuyoruz ama, bizim ulema gibi bilgimiz yok bu konularda. Çok eğitim almadık, çok kitaplar da okumadık. Sadece kulaktan dolma bilgilerle konuşuyoruz.

Albüme dönelim: İlk şarkınız "Çok mu Zor?"da daha bu coğrafyaya ait bir sound var; hafif arabesk bir ton da taşıyor sanki...

Oğuz: O bir Yunan türküsü. Arabesk ne demek bilmiyorum aslında, belki de Yunanlıların arabeski o, Yunan halk türküsü.

Tolga: Biz orada esasında Türk-Yunan düşmanlığını vurgulamak istedik, en azından bir Yunan melodisini kullanarak.

Oğuz: Bir de bu şarkıyı depremden önce kaydettik, haberimiz yoktu depremden sonra Türk-Yunan kardeşliği olacağından. Bu kısa bir gündem olacak tabii, yarın öbür gün yine kavga edecekler. Bizim sürekli yazıştığımız Yunanlı arkadaşlarımız, Yunanlı gruplar var. Ben hiçbir Yunanlıdan kazık yemedim ama bir sürü Türkten kazık yedim. Onlara karşı belki bir jest olsun diye yaptık bu parçayı.

Şarkıda darbuka ve klarinet de var...

Tolga: O gün tesadüfen sokaktan bulunan müzisyenler. Albüm zaten genelde rastlantısal gitti. Bir arkadaşımız tesadüfen oradaydı, Siya Siya Band'den Dede Murat, elinde darbuka vardı. Nevizade'den bir klarinetçi bulduk, Nedim Şahin, iki kerede hemen çaldı. Darbukacı çalamadı, iş Dede'ye düştü.

Türkçe rock geleneğinden etkilendiniz mi sözleri yazarken? Mesela Erkin Koray'ı dinlediniz mi?

Oğuz: Bir şarkısı hoşuma giderdi Erkin Koray'ın: "Sayın Arkadaşım Osman..." *(söylüyor)*

Tolga: Onu zaten Türk skinhead klasiği sayıyoruz... İyi gitar çalıyor Erkin Koray, ama ben iyi gitar çalan adamlardan etkilenmedim. Benim için çok fazla bir şey ifade etmiyor. Adam Led Zeppelin kategorisinde falan olabilir yaptığı müzik itibariyle ama, sonuçta ben iyi müzikten de hoşlanıyorum diye bir şey yok.

Oğuz: Ve Kelaj... Öztürk Serengil... İdolümüz o bizim.

Niye Öztürk Serengil?

Tolga: Çok eğlenceli bir müzik.

Oğuz: Bundan çok anlam beklemeniz yanlış...

Ben de çok severim Öztürk Serengil'i.

Oğuz: Biz ona anlam katmıyoruz, çünkü anlamsız bir adam. *(gülüyor)* Ama seviyorum onu, iyi bir adam.

Tolga: O adamda ters bir şeyler yapma arzusu olması hoşuma gidiyor. Filmlerini seyrettiğinizde senaryo olmasını falan düşünemiyorsunuz, sanki doğaçlama.

Oğuz: Kafasına göre takılıyor adam, kaygısı da yok.

Tolga: Yaşantısı da öyle. Kimseye bir şey ispatlamak zorunda değilsin.

Öztürk Serengil'in faşist olduğunu biliyor musunuz?

Tolga: Evet, öyle bir tersliği var.

Oğuz: Hadi ya!

Sizin sözleriniz Türkçe... Türkçe yapmanın punk'tan kaybettireceğini düşünen bir sürü grup da var.

Tolga: Niye ben kendimi ifade etmek için zor bir yolu seçeyim ki?

Oğuz: İngilizce düşünemiyoruz ki biz, İngilizce rüya da göremiyoruz...

İngilizce rock yapan grupların bazıları "çok politiğiz, çok sert sözlerimiz var, bunları Türkçe söylersek başımıza gelmeyen kalmaz" diyorlar ve İngilizce yazıyorlar...

Oğuz: Şu kasetten farklı bir şey söylemiyorlardır. *(Rachit albümünü gösteriyor.)* Biz hiç İngilizce yapmadık. İngilizcemiz de iyi değil zaten.

Öğrenci misiniz peki?

Oğuz: İstanbul İletişim'deydim ben, bırakmak zorunda kaldım, şimdi çalışıyorum.

Tolga: Ben İstanbul İktisat'tayım, kendi kendine bırakılacak gibi bir şey. Boşta geziyorum.

Şarkıdaki gibi "6'dan 9'a" değilse bile, bir iş temponuz var ama ikinizin de...

Oğuz: Bundan hoşnutsuz olduğumuz için bu şarkıyı yazdık zaten. Ben böyle yaşamak istemiyorum açıkçası. Mecburum ama böyle yaşamaya.

Peki bu "rutin bir hayat" mı?

Oğuz: Tamamen rutin bir hayat. Şarkıdaki gibi, tamamen rutin.

Tolga: Sabah kalkıp ne yapacağını bilmek o rutinliği sağlayan şey. İnsanlar beş gün çalışıp haftasonu iki gün tatile köle oluyorlar.

Bu rutini kırmak için ne yapıyorsunuz?

Oğuz: Müzik yapıyoruz, fanzin yapıyoruz, muhabbet, konser...

Konserler nasıl geçiyor?

Tolga: Bizim esas çalma nedenimiz konserler. Punk müziğin esas, stüdyoda değil de, sahnede yapıldığına inanıyoruz. Enerjiyi bir şekilde göstermek lazım. Stüdyoda kendi kendine çalarak olmuyor. Bir şekilde insanların seni dinlerken deşarj olmaları lazım. Çıkış noktamız ironiden geçiyor: Çok eğlendirici, azdırıcı bir müzikle bir şeyler anlatabilmek, olan bir şeyi söyleyebilmek.

Eski demo kayıtlarınıza göre daha incelmiş bir sound var bu albümde...

Tolga: Çift gitar yapmamız bayağı bir değiştirdi olayı. 80'lerin oi gruplarının sound'u daha eğlenceli geliyor bize. Çok kaotik punk grupları da var. Bayağı gürültüyle yapılabiliyor bu müzik ama, Türkiye'de bunların geçmişi olmadığı için, insanların biraz daha dinleyebileceği bir şeyle başlatmak daha iyi.

Kendi kendinize mi öğrendiniz enstrüman çalmayı?

Tolga: Evet. Kendi kendine öğrenmek daha eğlenceli. 93'ten beri gitarım yoktu benim, geçtiğimiz aylarda alabildim. Sağda solda çalarak bu hale geldim... Bir MTV grubu olmayı da tercih edebilirdik. Bir sürü öyle insan var, 90'larda her şey bozulduğu için. New School grupları var MTV'de filan çalan. Müzikal olarak çok iyiler. Adamların çoğu zaten daha önceden punk grubunda çalmamış da, başka gruplarda çalıp, gerçekten bir virtüoz olup daha sonra "hadi para kazanalım" gibi bir edayla gelmişler. Sadece eğlence var o müzikte. Tam bir eğlence de değil, emin değilim, ben eğlenemediğim için.

Çıkış noktamız ironiden geçiyor: Çok eğlendirici, azdırıcı bir müzikle bir şeyler anlatabilmek, olan bir şeyi söyleyebilmek. 80'lerin oi gruplarının sound'u daha eğlenceli geliyor bize. Yapmak istediğimiz de o...

Oğuz: Bu genel politika gibi bir şey artık. Gençlerin, yetişkin insanların da, politikayla ilgilenmemeleri için bir baskı sonucu oluşmuş müzikler bunlar. Jello Biafra'nın bir lafı var. İran devrimi sırasında, Humeyni müziği yasaklamış çünkü müziğin insanları akıllandıracağını düşünmüş. Jello Biafra da "elektronik müzik devlet desteği altındadır, çünkü düşünmeyi engelleyecek tarzda müzikler arasında bu da vardır" diyor. İnsanlar arasında artık apolitizm çok ön saflarda.

Bildik Rashit kadrosu değil ilk albümün kadrosu. Adem Kurt ayrılmış mesela...

Tolga: Elektronik müzik yapıyor şimdi. Onda zaten baştan beri vardı bu. Adem'le tanışmamızın başında da tam olarak punk müziğini dinliyor diye bir şey yoktu. New Romantics dinliyordu, elektronik müzik dinliyordu, punk'ı da, hardcore'u da seviyordu. Ama yapmak istedikleri şeyler hep farklıydı. Kendisi istedi elektronik yapmak. Zaten olmuyordu. İstemediği bir şeyi birine yaptırmak iyi değil.

Sen yeni girdin gruba, değil mi?

Oğuz: Evet. Daha önce hiç vokal yapmamıştım. İlk başta çok endişelendim açıkçası. Beraber stüdyoya girdiğimizde bu albüm gündemde değildi. Vokal yapmak istiyordum açıkçası ama, bilmiyordum nasıl çıkacağını sesimin. Mikrofonik mi, değil mi, hiçbir fikrim yoktu. Stüdyoya girdikten sonra endişelerim kayboldu. Müzik kulağımın olduğunu falan da bilmiyordum. Sen senelerdir gitar çalıyorsun, biliyor musun müzik kulağının olup olmadığını?

Tolga: Hayır.

Oğuz: Biz öyle pek bilmiyoruz açıkçası bu işleri.

Tolga: Deneye deneye öğreniyoruz. Aslında bilmek çok da gerekmiyor, insan bir şeyler yapmak istiyorsa, yapmalı.

Tolga: Bir virtüoz düşünün, basit bir hareket yapmaktan her zaman kaçınır. Güzel olmayacağı anlamına gelmiyor basit olması, ama adamın egosunu hiçbir zaman tatmin etmeyecektir, her zaman daha zor noktalara gitmek isteyecektir.

Punk Türkiye'ye ne kadar yakışıyor sizce? Mesela İstanbul punk çıkarabilecek bir şehir mi?

Tolga: Birçok insan Türkiye'de punk olunmaz diyor ama, Singapur'da da punk olan var, müslüman bir ülkede de punk olan var. İstanbul da çok karışık bir şehir. Punk'ın yapılması için ideal bir şehir. Belki bizde işgal evleri yok, işsizlik parası alıp yaşayamıyoruz ama, Türkiye'de de punk yapılabilir.

Oğuz: Bir kaos var dışarıda, trafikte, insanlarda... Şehir işte, tam bir metropol şehri İstanbul.

Tolga: Sürekli saçma şeyler oluyor, bütün insanlar da bunu görüyor ve buna karşı bir şey söyleme gereği duymuyorlar. Herkeste bir kabullenmişlik var.

Oğuz: Punk rock şehir müziği zaten, dağda, bayırda dinlenecek müzik değil. Şehrin içinde yaşayan gençlerin ateşiyle yapılmış bir müzik. İstanbul da pek çok Avrupa şehrinden daha ateşli bir şehir.

Tolga: Avrupa şehirlerinden yazıştığımız insanlar belli bir yaşa gelmiş insanlar, baştan beri yaşayabilmişler bütün punk olayını. Özellikle İngiltere'de sokak punk kültürü, o eski kavga dövüş falan kalmamış. İnsanlar artık otuz-kırk yaşlarında, evliler, çocukları var. Belki dağevlerinde yaşıyorlar, ama yine çalışmıyorlar, sistemi bir şekilde reddediyorlar. Daha çok fanzin, fotokopi yoluyla, mektupla iletişim kuruyorlar.

Peki "Cumartesi Punkları" kimler?

Tolga: Bu herhalde sadece Taksim çevresinde takılan insanların anlayabileceği bir şey. Biraz Atlas Pasajı durumu var. Olay biraz alışveriş mantığında gidiyor. Tamamen giyim kuşamla, modayla ilgili esasında.

Siz Kadıköylüsünüz bildiğim kadarıyla...

Oğuz: Ben Taksim'de oturuyorum, diğerleri Kadıköylü. Şehrin merkezi burası zaten, ne varsa Taksim'de var.

Tolga: İnsan Taksim'de bulduğu rahatlığı Kadıköy'de bulamayabilir. Gece hayatının hızlı oluşundan dolayı. Kadıköy'de gençlerin yapabileceği şeyler çok kısıtlıdır, sahilde içmek falan. Taksim daha metropol olduğunu gösteriyor.

Taksim'deki dönercilerin hangisine daha çok gidiyorsunuz?

Tolga: Kızılkayalardan Bambi'ye transfer olduk.

Oğuz: Bunu okuyan kim varsa tavsiye ediyoruz, Bambi'ye gidin.

Hangisinin hamburgeri daha güzel?

Tolga: Kızılkayalar'ınki daha iyi sanki...

Oğuz: Galiba sarımsak var Kızılkayalar'ınkinde...

Kadıköy'den gelenler Kızılkayalar'a, Taksim civarında oturanlar Bambi'ye gidiyorlar daha çok...

Oğuz: Allah Allah! Süper bir gözlem. Hiç düşünmemiştim.

Söyleşi: **Merve Erol**

İstanbul Blues Kumpanyası

İstanbul Blues Kumpanyası, "Kökler"in ardından ikinci albümleri "Sair Zamanlar" ile şerit değiştirdi, blues'un "mavi"sini İstanbul'dan devşirdi: Şarkılar Türkçe oldu, "kökler"deki blues elektro bağlamayla çalındı. Kumpanya'nın iki daimi elemanı Salih Nâzım Peker ve Sarp Keskiner'le Kumpanya'nın dünü-bugünü-yarını üzerine konuştuk, İstanbul'dan İzmir'e geçtik, zaman üzerine kafa yorduk...

BÜTÜN HADİSE BURROUGHS'UN ŞAPKASINDA

İlk albümünüze bakınca, grubun ismindeki "istanbul" fazlalık gibi geliyordu. Şimdi, ikinci albümünüzdeyse sanki "Blues" lafı fazlalık... "Blues Kumpanyası" olmaktan çıkıp iyiden iyiye "İstanbul Kumpanyası"na dönüştüğünüzü söyleyebilir miyiz?

Sarp Keskiner: Dönüp baktığımızda, bizim ilk yaptığımız parçalar "Alleluia", "Fidayda" blues değildi. Ama ilk dönem benim daha aktif biçimde Kumpanya'nın işleriyle ilgilenmemden, müzisyenleri benim bulmamdan dolayı, olay blues merkezinde ilerledi ve birinci albüm noktasına gelindi. Söylediklerine katılıyorum: Birinci albümde İstanbul neredeydi, ikinci albümde blues nerede? İkinci albümde bence blues bir ruh hali, bir his olarak orada duruyor... Müzik türü olarak da birkaç parçada blues'un öne çıktığı durumlar var: "Kurbağalı Dere", "Biskotin", "44" gibi, "On The Road Again" gibi bayağı eski, yaklaşık 70 senelik üç tane blues parçası var. "İzmir'e Dönüş"ün şarkı kısmı blues formatında. Ama artık birinci albümdeki gibi purist bir topluluk olmadığımız için, "blues topluluğu" tanımını karşılamıyor. Bundan sonrası için bir isim değişikliği de düşünüyoruz. Muhtemelen de Kumpanya İstanbul gibi bir isim olur. Bundan sonra yapacağımız şeylerin içinde blues zaten müzik formu anlamında hiç olmayacak. Ama his olarak, blues'la buradaki halk müzikleri, ya da bizim ilgilendiğimiz diğer halk müzikleri arasındaki ortak noktaların öne çıkartıldığı bir durum söz konusu olacak.

Salih Nazım Peker: İstanbul Blues Kumpanyası çok güzel bir ad bence, şiirsel bir ad. Biz hiç blues'la alakalı bir şey yapmıyor olsaydık da, adımız İstanbul Blues Kumpanyası olsaydı, ben hiç bundan rahatsızlık duymazdım. Birinci albümle ikinci albüm arasındaki fark ne diye sorunca, çok açık bir tecrübe var bizim için: 1997 Efes Pilsen Blues Festivali'ne katıldık, sahnede bayağı iyi çaldık, diğer gruplardan eksik bir tarafımız yoktu. Fakat bir şey çok ciddi eksikti: Sahnede biz biz değildik. Olamazdık da. Amerikalılara ait bir müziği onların dilinde ve kendi ülkende dolaşarak yapıyorsun. "Biz ne yapıyoruz" diye, festivalin İzmir ayağında ben dumura uğradım. O kadar yabancılaştım ki hadiseye. Zaten başından beri, Sarp'ın olduğu kadar blues'la haşır neşir bir insan değildim. Blues'da sevdiğim çok yönler vardı, hâlâ da var. Blues'un folky tarafını, daha çok akustik blues'u çok seviyorum. Orada da her halk müziğinde olduğu gibi, çalan insanın enstrümanıyla bütünleşmesi, sözlerdeki sadelik ama bilgelik, kalenderlik var.

Sarp: Efes Pilsen'in İzmir sahnesi, çok tatsız bir an oldu benim için de: İzmir'e dönmekle ilgili bir şarkı söylüyorsun, düğün davulu var, İzmirlilere karşı söylüyorsun, ama İngilizce söylüyorsun. Aptalca geldi o dakika içerisinde... Ben birçok müziğin blues'la bir araya gelebileceği, dil kaygısının olmadığı bir müzik topluluğu hayal ediyordum. Ama zaman içinde öyle tecrübeler edindik ki, bendeki o "purism" hemen parçalandı, kayboldu. Fakat ikimiz de neyse ki, neler yapabileceğimizi çok çabuk yakalayabildik. Salih'le çok çabuk müzikal iletişim kurabiliyoruz. Bir nevi çapraz döllenme oldu: Salih'in polenleri ve benim polenlerim uçuşup bir araya geldi.

Salih: Tekrar en başa dönelim dedik. En başta aynı evde yaşıyorduk, yan yana iki odamız vardı, birbirimizin odalarına gidip, enstrümanlarımızı alıp canımız ne istiyorsa çalıyorduk. O özgürlük anına dönme isteği oldu. Nereden başlayabiliriz dediğimizde, elimizde birkaç tane ortak nokta vardı: Ben eskiden beri Türk halk müziğiyle ilgiliydim, saz çalıyorum ve sadece onu referans olarak alabiliyorum. Sarp'ın da blues'u var. Ortak noktaları yakaladık: Burada bir avamlık var, sözlerde bir entellektüel derinlik yok ama bir rahatlık var ve müzikte akan giden bir groove var.

Hiç "Kökler" albümünü yapmamışsınız gibi her şeye sıfırdan mı başladınız?

Salih: Aynen öyle... Kumpanya'nın bence en büyük özelliği şu olacaktır ileride: İki albüm projemiz var, ikisi de şu iki albümden çok farklı. Ve ikisi birbirinden de çok farklı. Kumpanya biraz da bu demek.... Aslında hiç böyle bir karmaşaya, büyük bir krize yol açmadan, gitgide daha Türkçe bir şeyler, daha sivil bir şeyler yapmaya gidebileceğimizi düşünüyordum. Bu kendi kendine olmadı. Efes Pilsen Blues Festivali'nden bir şamar yememiz gerekti. Kulise dönüyorduk, insanlar "harikaydınız, süperdiniz" diyorlardı. Eyvallah da, sen de Türkçe konuşuyorsun, ben de Türkçe konuşuyorum, sahnede İngilizce söylerken nasıl süperdik? Hiç de süper değiliz... Oradaki şamarı yemeseydik, bugünkü albüme gelmezdik. Avantajımız şu oldu: Dışarıdan hiçbir şey apartmadık. Ben zaten hasta olduğum Ankara ve Ege yöresi sazı çaldım. Sarp da kendi blues bilgisine göre gitar çaldı... "Sair Zamanlar"da iki İngilizce parça var, bir tane daha var ama, onda söz kullanmadık. Bu parçalar yorum. Bizim bestemiz değil. İngilizce beste yapmak bize artık çok uzak. Bu parçaları niçin koyduk peki? Bizim bir hayalimiz var: Yüz yıl, yüzyirmi yıl öncesinin blues parçalarının Türk Halk Müziği tavrıyla çok güzel tınlayabileceğini düşünüyoruz. Böyle bir ayrı albüm yapmak istiyorduk aslında. O albüm için düşündüğümüz üç parça şirketin isteğiyle bu albüme girdi. Olmasalar da olurdu aslında.

Sarp: Müzikal olarak sırıtmıyor ama, dil olarak sırıtıyor. Sözlerini çıkarttığın takdirde, çok rahatlıkla halk müziğinden ayırt etmeden dinleyebilirsin. Blues parçalarının bazılarının içerisinde, gerek Batı Afrika'dan gelen, gerek bizdeki abdal müziğiyle, kimi saz teknikleriyle çok yakın bulduğum bir ortaklık var. Böyle bir şey yapalım dedim, ama burası için değil, yurtdışı için yapalım. Türk halk müziğini rencide edip bozarak, bağlamaya hakaret ederek blues'a yedirelim gibi değil, ortak olan şeyleri yakalayalım. Ankara sazı bence çok bluesy, boogie bir şey. John Lee Hooker'ın boogie'lerinin aynısı birçok noktada, akor yapıları itibarıyla da aynı şey geçerli...

Bahsettiğin projeyi kendi aranızda uyguladınız, o üç parça dışında da kayıtlar yaptınız mı?

Sarp: Uyguladık, uyguladığımız formül "On The Road Again" ve "44". "Whisky Headed Wo-

24→

man" biraz daha farklı duruyor. Canned Heat bizim çok sevdiğimiz bir grup. Bir teklifsiz çalma hali var onlarda. Arşivciler. Onlar "Whisky Headed Woman no.2"yu kaydetmiş, biz de "no.3"yi kaydettik.

Canned Heat neden diğer gruplardan daha önemli sizin için?

Sarp: Coffee house'lardan gelen gruplara, Jefferson Airplane, Grateful Dead gibi gruplara baktığın zaman, bunlar blues'u bir anlamda beat generation yaklaşımının bakış açısıyla alıp elektrifiye ettiklerinde, ortaya çıkarttıkları şeyler biraz hamasi oluyor. Ama mesela John Mayall'ın Kaliforniya'ya çok erkenden, yanılmıyorsam 1968-69'da yerleşmesi ve Canned Heat'le çok yakın bir ilişki içine girmesi, aynı evlerde kalınması, arşivlerin birleştirilip dinlenmesi çok önemli. Yaptıkları şeyin hem purist taraflarını koruyarak, aynı zamanda çok rahat bir biçimde çok farklı tonları da bir araya getirerek, nasıl hissediyorlarsa öyle çalarak mutlu olan gruplar. Ben John Mayall'dan çok önemli bir şey öğrendim: Hem blues purisi olup hem blues'u paramparça edebilmek. John Mayall'ın 1966 "Bluesbreakers" albümünü saymazsan, hiçbir zaman blues puristi olmamış bir adam. Blues'un dışında da çok farklı formları kullanmış, Alexis Korner'la yaptığı gibi mesela. O bizi çok etkiledi. Salih beyaz blues'u çok seviyor, daha Avrupalı, daha açık, daha folk buluyor. Gerçekten de öyle. Başka bir şey var: Canned Heat'in asıl önemli elemanı Al Wilson, hem Son House gibi bir adamı ikna edebilmiş, stüdyoya sokmuş, hem de müthiş derecede gitar ve armonika çalan bir adam ve bunu araştırmalarıyla öğrenmiş bir adam. Canned Heat'in arşivciliğiyle bizim arşivciliğimiz bayağı benziyor. Biz sadece Mississippi'deki blues tavırlarını dinleriz dememişler, hem kentli formlara, hem birçok başka forma, mesela bluegrass'a açıklar. "On The Road Again" de, "Whisky Headed Woman" da Canned Heat'in kaydettiği parçalar. "On The Road Again"i almış, hurdy gurdy kullanmış arkaya. "On The Road Again" aynı zamanda 1927 yılında Memphis Jug Band tarafından kaydedilmiş bir parça. Zaten Canned Heat eskiden bir jug band'miş, biz de kurulduğumuzda bir jug band'dik. Mutfak aletleriyle, washboard'larla, çok ucuz aletlerle, mandolinle, armonikayla müzik yapan bir topluluktuk. Canned Heat'ten çok etkilendik ama Canned Heat'e yumulup da oradan bir formül çıkarma durumu olmadı.

1997 Efes Pilsen Blues Festivali'ne katıldık, sahnede bayağı iyi çaldık, diğer gruplardan eksik bir tarafımız yoktu. Fakat bir şey çok ciddi eksikti: Sahnede biz biz değildik. Olamazdık da. Amerikalılara ait bir müziği onların dilinde ve kendi ülkende dolaşarak yapıyorsun...

Arşivcilikten bahsettin. Anadolu'ya dair de böyle arşivci bir yaklaşımınız var mı?

Salih: Benim var. Saz çalmayla birlikte başladı. İlk radyodan kayıtlar yapıyordum, TRT, Yurttan Sesler... Daha sonra ne bulabilirsem her şeyi topladım, hiçbir şey ayırt etmeden, politik müzik, Türk halk müziği, arabesk kasetleri... Ama ciddi bir şekilde arşiv, Kalan Müzik'le oldu...

Senin Orta Anadolu'ya yönelmende ne etkili oldu, oralı değilsin, Egelisin çünkü...

Salih: Beni ilk Neşet Ertaş'ın yolda, Konak meydanında bulduğum bir kaseti çarptı. Hiç dinlememiştim daha önce Orta Anadolu'dan bir şey. Bir tek Ali Ekber Çiçek'i biliyordum, radyoda her hafta perşembe günleri programı vardı, üç tane türkü söylerdi. Yurttan Sesler'de de divan sazı çalıyordu. Bir de enişte m var, Girit göçmeni, bektaşi. Çok iyi divan sazı çalıyor. Orhan Gencebay'ın da yakın dostu. Gencebay İzmir fuarına geldiği zaman, üç ay birlikte sahne alırlarmış. Beni saza meylettiren insan enişte m Oktay Dikmen. Onun sazıyla başladım zaten.

Sarp: Kumpanya'daki beş kişinin müzikal geçmişleri tamamen farklı. Ben orta ikideyken Latin Amerika müzikleri dinliyordum: Meksika, Peru, Uruguay, Paraguay... Pop anlamında da dinleyip söylerdim, Los Machucambos filan. Beatles'la beraber tamamen değişti. Bir ara punk dinledim, çaldık da hatta. Bir ara bayağı ciddi reggae dinledim. Her dinlediğim şeyi de araştırmaya meyilliydim. Nato'nun çok büyük bir etkisi var, PX'den çıkan bir sürü plağı topladım. Özellikle soul, rhythm & blues, caz albümleri geliyordu oradan. Birçok farklı müziği aynı anda dinledim, ama blues benim gönlümde her zaman ayrı bir yerde oldu.

Türkler seni hiç etkilemedi mi?

Sarp: Benim çocukluğum biraz izole bir çocukluktu. Orta 3'te Barış Manço ve Erkin Koray dinliyordum. Bulabildiğim her şeyi topluyordum ama mesela Cem Karaca'dan habersizdim. Erkin Koray'ı başından beri çok sevdim, her şeyini topladım. Gitaristliğine de hayranlığım var, ayrıca Erkin Koray'ı Erkin Koray yapan her şey ilgimi çekti, ironisi, şarkı sözleri, söyleyişi, müziğe bakış açısı, değişkenliği, üretkenliği, çok farklı müzik tarzlarını bir arada çalabilmesi ve hepsini de Erkin Koray gibi çalabilmesi...

Geçen söyleşide taşralılıktan bahsediyordunuz... Araştırıcılığına doğrudan mı etkisi oldu bunun?

Sarp: Tabii. Çünkü ne bulursan öğrenmek istiyorsun, sünger gibi emmek istiyorsun. Bir daha hiçbir zaman eline geçmeyecekmiş gibi geliyor.

İstanbul ne değiştirdi?

Sarp: Daha bir rehavet var burada. Zaman içinde o kadar çok şeyle yan yana geldik ve o kadar çok müzik dinledik ki, olayın merkezinde olmanın getirdiği bir şey de var, eskisi gibi bir heyecan yok şüphesiz. Ama o zaman her müzik türü benim için önemliydi: Annemlerden dolayı Tom Jones, Dean Martin külliyatını çok iyi bilirdim. Bunların hepsini çok fazla dinliyordum, hâlâ da severek hepsini dinlerim. Müziğe blues'la başlamadım, uzun zaman da blues çalmadım. Gerçek anlamda blues'la ilgilenmem 94-95 yıllarında. Ama ondan önceki dönemlerde çok ağırlıkla rock dinliyordum. Oralardan da albüme getirdiğim etkiler var. Bugün hâlâ punk'ı çok severek dinliyorum. Ama hiçbir zaman buradaki punk grupları gibi kendimi punk kültürü içinde hissetmedim. Hiçbir müzik tarzının kültürüne kendimi ait hissetmedim. Çünkü hepsini çok seviyordum. Acayip bir açgözlülükle hepsini dinliyordum.

Keşmekeş de olabilir bunun sonu...

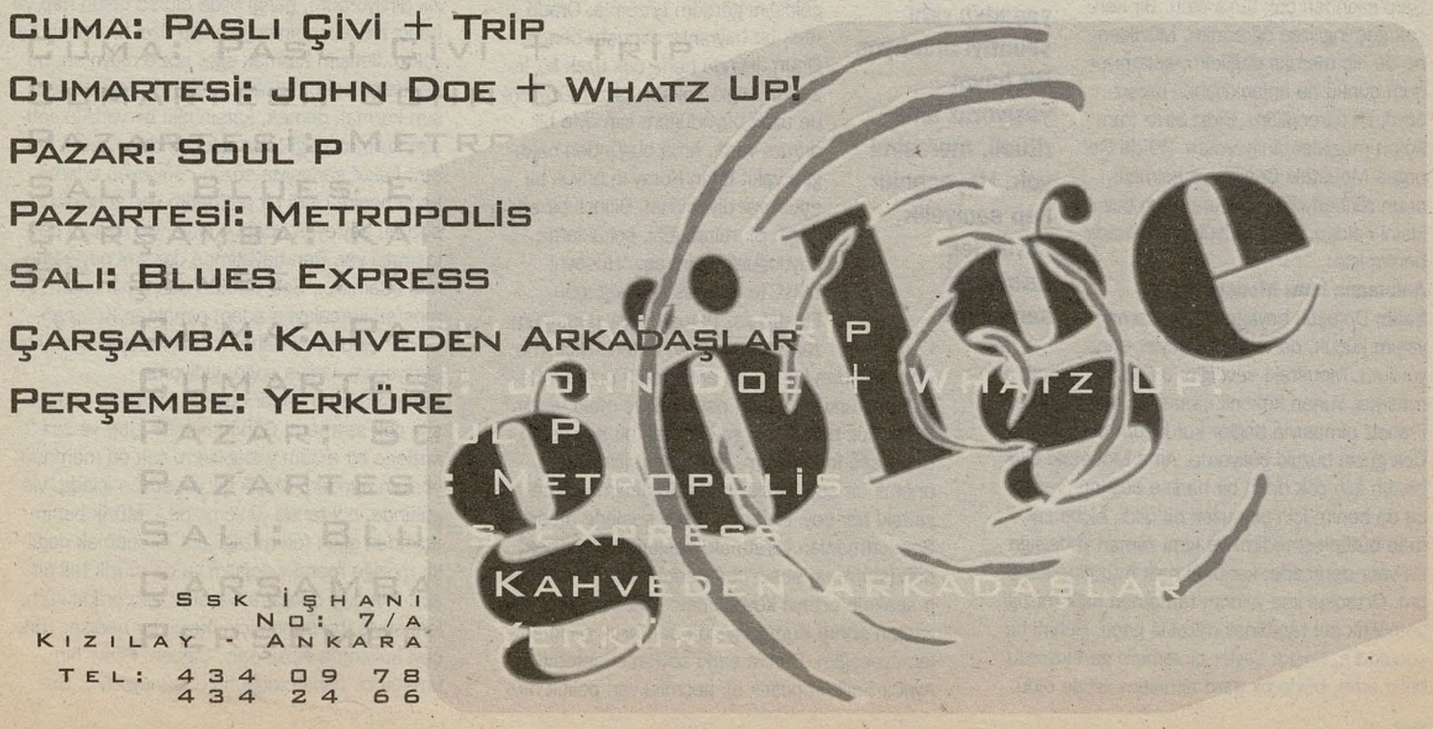

Sarp: Öğrendikçe, küçük ve ilginç bir sevinç başlıyor. Keşmekeş bence purismle oluyor. Bir şeyin puristi olduğun takdirde, puristliğini korumak için kalan şeyleri dinlesen bile o anda kafa karışıklığı başlıyor: Ben cazcıyım, ben blues'cuyum, ben rock'çıyım, ben punk'çıyım dediği zaman insan ergenlik döneminde, o zaman keşmekeş başlıyor. Çünkü ondan sıyrılıp bütün müzikleri tamamıyla algılayabilmek için çok geç kalmış olabiliyorsun. Ben sadece rock dinliyor olsaydım, İstanbul Blues Kumpanyası'na bir faydam olmayacaktı. Tuğrul Aray da ilginç: O da blues ve caz dinleyerek başlamış. Hâlâ da onları dinliyor. Fakat Kumpanya'nın beş elemanının çok güzel bir özelliği, ortak bir ilminin olması. Vefa Karatay da blues dinleyerek başlamış, Kumpanya'ya gelene kadar da hep blues çalmış. Hâlâ da onunla Moe Joe grubunda blues çalıyoruz. Ama Kumpanya'nın kapısından girince herkes kendine has eğlence anlayışını, bugüne kadar dinlediği pek çok müzikten hissettiklerini bir yere getirebiliyor.

"İzmir'e Dönüş" parçası ne derece ciddi? İzmir'e dönmeyi istiyor musun sahiden?

Sarp: Döndüm zaten. İstanbul'da akıl sağlığımı kaybettim ve döndüm 94 eylülünde. O zaman yaptığım bir parçaydı. Kendi kendimi iyileştirdim, 95 ekiminde de geri geldim.

Şimdi düşünüyor musun?

Sarp: Aslında birçok açıdan istiyorum. Ama bugün öyle bir enerjinin ve yoğunluğun içinde yaşıyorum ki burada, Salih'in de durumu öyle, dönersek çok mutlu oluruz. Bir ay önce İzmir'deydik beraber, oturduk, etrafı gezdik, sohbet ettik. Önce Çörçil'de buluştuk Bostanlı'da, balıkçı barınağında. Çamlık'tan Çarşı'ya girdik, istasyon kahvesinde oturduk, dönmeyi konuştuk. Bugün dönsem mutlu olurum ben.

Salih: Ben döneceğim, takvime koydum.

Sarp: O parça ilkten İngilizceydi, sonra Türkçeyle çok daha iyi ifade edebildiğimi gördüm. Ama şunu söyleyeyim, hâlâ bir sürü İngilizce parça yazıyorum. Mojo'nun albümü çıkacak, birçok parçayı ben yazdım. Benim için diller kesin çizgilerle ayrılmıyor.

Salih: Bu benim anlam veremediğim bir durum. Benim yabancı dille ilişkim Sarp'ınkinden çok farklı oldu. Bir kere çok geç İngilizce öğrendim. Müziklerine de hiç meraklı değildim, anlamıyordum çünkü ne anlatıldığını. Fransızcaydı ilk öğrendiğim. Biraz biraz frankofon müzikler dinliyordum, 89'da Georges Moustaki Çeşme'ye gelmişti, onun rehberiydim. İlk defa onun buzukisini çaldım, o çok büyük bir hatıradır benim için.

Anlatsana biraz Moustaki'yi...

Salih: Dolaştık bayağı. Tabii o zaman yaşım küçük, daha teknik şeyler soruyordum. Moustaki sevdiğim bir adam: Yahudi olmasıyla, Yunan kökenli olmasıyla, Mısırlılığıyla, Fransız olmasıyla bağlar kurduğum bir adam. Çok güzel buzuki çalıyordu. Ama Moustaki bile benim için çok derin bir hadise değildi. Fransızca da benim için çok uzak bir dildi, hiçbir zaman bütünleşmedim. Ve kimi zaman yobazlığa da varır derecede, kendimi halk müziğine kapattım. Ortaokul lise yıllarım tamamen halk müziği ve politik sol tandanslı müzikle geçti. Şehirli bir çocuktum, başka şeyler dinlemem gerekiyordu belki ama, böyle bir gard almıştım. İyi de oldu,

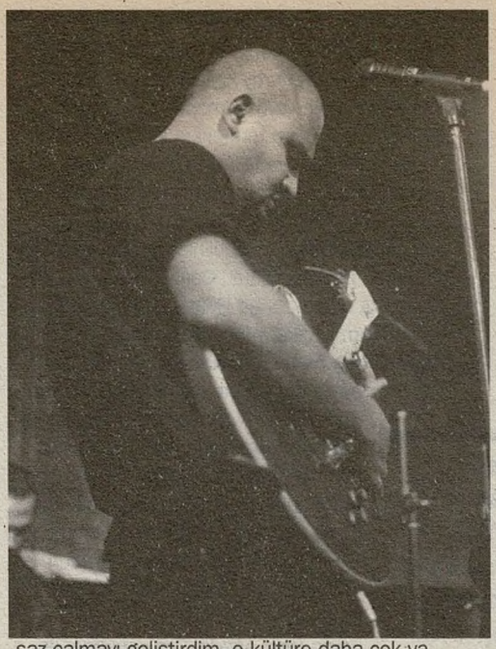

saz çalmayı geliştirdim, o kültüre daha çok vakıf oldum. Belki halk müziğinden öğrendim, ben söze çok meraklıyım. Sözsüz bir müzik bana pek bir şey ifade etmiyor. Benim için sözsüz bir müzik, olmamış bir müzik. Bakıyorum, yabancı müzik dinleyen insanlar Türkiye'de, söze çok da fazla önem vermiyorlar. Ben sözün hastası bir adamım. Ben günlük hayatta sürekli oynayan bir çocuktum, hep sokaktaydım, Sarp gibi değildim, eve gideyim de müzik dinleyeyim gibi bir olayım yoktu. Hep Türkçeyle haşır neşirdim.

"Hüseyni Twist" nasıl bir şarkı sizce? Enstrümantal olmasına rağmen birçok sözlü parçadan daha etkili, daha "sözlü" bir parça...

Salih: "Hüseyni Twist" Türkiye rock'n'roll tarihine bir teşekkür parçası... Ben Roll'da Erkin Koray'ı okumadan önce Erkin Koray'ı dinlemezdim, hatta antipatim bile vardı. O adamın Türk müziğini işleyiş tarzı benim kafamdaki Türk müziğine bakışa uymuyordu. Oradaki punk'ı, ironiyi, kendiliğindenliği ben Türk müziğine aykırı bir durum olarak görüyordum. Fakat şunu biliyordum: İzmir'de iki defa Erkin Koray konserine gitmiştim ve gitarı bağlama gibi çaldığını gördüm gözümle. Orada ufak bir hayranlık olmuştu bende. Onun dışında bana çok uzak bir insandı. Anglo-Sakson tarzı müziklere de uzak büyüdüğüm için öyle bir durum vardı. Ama bugünden baktığım vakit Erkin Koray'ın büyük bir etkisi var diyebilirim. Bilinçli bir etki değil. Bir miras gibi, sokaklarda duyduğum bir miras. "Hüseyni Twist"te o miras çok yoğundu. Elektro-saz üstüne epey düştüğüm zamanlardı onlar. Zaten "Nick The Chopper"dan bir bölüm arak vardır orada, "Cemalım" türküsü ve bol psychedelic efekt vardır.

"Merasimsiz Hayat"taki şarkılar aslında bizim, iki taşralı insanın İstanbul gibi bir cangılda yaşadığı ruhi sıkıntıyı anlatıyor. Bir hayat yaşıyoruz ama ritüeli, merasimi yok. Heyecanlar hep saniyelik, sevinçler, üzüntüler saniyelik.

Sarp: Söz benim için çok önemli bir şey değil. Ben sese inanıyorum, ses benim için çok önemli bir şey. Sesler şu anda benim için hayattaki her şey. Kafam sadece seslerle meşgul. Ses katmanları yaratmak, sesleri değiştirmek, dönüştürmek, sesle ifade edebilmek, kavramları seslerle ortaya koyabilmek... Mesela yakın bir zaman sonra Kumpanya'da ben artık şarkı söylemeyeceğim. Canım şarkı söylemek istemiyor. Ayrıca Salih'in politik bir geçmişi var, politik müziklerle ilgilenmiş, protest durmak zorunda kalmış ailesine, çevresine karşı. Benim böyle bir durumum olmadığı için şöyle bir rahat tarafım var: Benim kimseye verecek mesajım, söyleyecek bir sözüm de yok. Kimseye bir şey anlatmak, deklare etmek, ifade etmek gibi bir şeyim de yok. Bu yüzden sözünü söyleyen adam bana çok uzak geliyor. Bana birisinin bir şeyi dikte etmesi gibi geliyor. Adamın anlattıkları beni büyük ölçüde ilgilendirmiyor. Bülent Ortaçgil'in müziğini çok seviyorum, ama bugüne bugün hiçbir zaman bir sefer koyup Bülent Ortaçgil dinlememişimdir, Mazhar Fuat Özkan dinlememişimdir. Sevmem demiyorum, ama önemli değildir, hayatta çok daha önemli şeyler var benim için. Mesela blues dinlemeye başladığımda, ben uzun yıllar sözlerini filan hiç dinlemedim. Ne zaman ki müzik beni her yanıyla sarıp sarmalamaya başladı, o zaman sözlerin, tarihin içine daldım. Ama ilk dinlediğimde blues'da beni en çok etkileyen şey o müziğin ne kadar insani olduğu, ne kadar ilkel, ham olduğuydu. Ham olan şeyler benim her zaman ilgimi çekiyor. Mesela ben kaba bir gitaristim. İnceliğim, virtüozitem, hiçbir şeyim yoktur. Gitarlarımın hepsi ucuz gitarlardır, albümde teşekkür ediyorum gitarlarıma. Çünkü gitarla çalarken gitarla savaşmayı seviyorum. Kolay çalınabilir enstrümanlarla müziğe başlamadığım için, hâlâ aynı şeylerle rahat ediyorum. Erkin Koray'ı da o yüzden çok seviyorum, çünkü çaldığı şey bir noktada ham. Daha ilkel, cilalanmamış, kentleşmemiş, az enstrümanla icra edilen müziklere ilgi duymamın sebebi bu hamlık. Ait olmam gereken yer oymuş gibi geliyor... O yüzden "Sair Zamanlar" benim için çok önemli bir parçadır. "Sair Zamanlar" bana kımıl kımıl, çok boyutlu bir parça gibi geliyor, yaşıyor parça. Her dinlediğimde yepyeni bir ses duyuyorum. Beni bunlar ilgilendiriyor. Ama Salih'in yazdığı sözler, onun getirdiği şiirsellik çok sevdiğim bir şey, çünkü kendi öz duruşu içerisinde çok kuvvetli olan bir şey.

Ama sen müzik yazıları yazıyorsun... Neticede dile uzak durduğunu söyleyemeyiz. Şarkıyla yazının farkı ne?

Sarp: Bu insanın çocukluğundan kaynaklanan bir şey. Ben çok kapalı bir çocukluk geçirdim. Hiç arkadaşım yoktu denebilir. Çoğunlukla müzik dinliyordum, hangi dilde olursa olsun hep yabancı müzikler dinlediğim için özel bir tavrım da yoktu. İletişim kurmak eğer sözle oluyorsa, bu bende çok geç başladı... Yazmak, kağıtla iletişim kurmak demek, karşındaki bir varlıkla iletişim kurmak değil. Yazmak çok daha zevkli bir şey. Fakat şarkısıyla sözünü söyleyen adama karşı benim ciddi bir antipatim var. O noktada sözünü söyleyen adamın birileriyle derdini paylaşması var. Ben hayatımda derdimi paylaşmamış adamım... Ses yaratan adam olmaktan, atmosferi kurcalayan adam olmaktan Kumpanya'nın içinde çok daha mutluluk duyacağımı hissediyorum. Oraya doğru gidiyoruz.

Salih: Söze bu kadar düşkün olmamın sebebi şiiri çok sevmem. Günün birinde gitar ve sırf sözlerle bir albüm yapabilirim, çok da memnun olurum bundan. Müzik de var sözün içinde, virgülünde, noktanda, ünleminde... Müzik benim açımdan şiirin fon müziği gibi. Bu demek değil ki, müziğe meraklı değilim ya da müzik tali bir şey. Tak diye orkestra sussun, sen orada cümleni söyle, bu benim için büyük bir hadise. Türkçeyi kullanma açısından "Çiğdem Pilavı"nın umutlu bir çaba olduğunu düşünüyorum: Saf,

türkü formunda, ama türkü formunu da aşırı derecede zorlamayıp, daha özgür bir noktaya ulaşabildik.

Bu özgür noktada elektro-sazın payı ne? Ne ifade ediyor sizin için elektro-saz?

Salih: Şunu çok seviyorum: William Burroughs kovboy şapkası takıyor ya! Bütün hadise bu. William Burroughs dünyayı düzen emperyalist Amerikalı değil. Ama o adam kovboy şapkası takıyor. Çünkü o adam kendi anlamında bir yurtsever ve kendi Amerikalı kimliğini yaratıyor. Expatriot... Hemingway de böyledir. Çok ciddi bir yurtseverdir, ama Amerika'yı sevmez. Yani varolan Amerika'yı sevmez. Kafasında ideal bir Amerika vardır. İşte benim belki kendimi yerleştirdiğim konum bu. Elektro-sazı da böyle düşünüyorum. Elektro-saz koskoca bir ses ve söz kültürünü aldı, bambaşka bir şey yaptı. Çok da iyi yaptı. Ne yaptı? Şehirli bir form olarak yeniden yarattı, yeniden bir halk müziği yaptı. Belki biz İstanbul Blues Kumpanyası olarak en ağır, en iddialı edebileceğimiz laf, "biz kendi halk müziğimizi yapıyoruz". Kendi halk müziğimiz derken, kendi bireysel halk müziklerimiz. İşte bütün hadise Burroughs'un kovboy şapkası takmasında yatıyor. Bu benim çok fazla kafa yorduğum bir hadise. Adamın tabanca koleksiyonu var, şiddete ya da insan öldürmeye meraklı biri olduğunu zannetmiyorum ama tabanca biriktiriyor. Kovboy şapkası takıyor, ama bizim bildiğimiz western tipi bir insan olmadığını çok iyi biliyorum... Bence kovboy şapkası başka bir anlama geliyor. O kovboy şapkasını tarihsel gerçekliğinden koparıp alıyor, sadece onu şiirsel bir imge olarak kullanıyor ve belki de "kızılderili seven bir kovboy", "kızılderililere viski götüren bir kovboy" olarak kullanıyor. Benim çok sevdiğim şu nokta: Kendi tarihinin içinden Robin Hood gibi, Köroğlu gibi bir kahramanı çekip alıp içini kendin dolduruyorsun. Tam da bu anlamda bizim halk müziğimizin destansılığına ve Alevi-Bektaşi kültürünün insanı, Ali'yi yüceltmesine, Hızır ve Ali birlikteliğine çok yakın hissediyorum kendimi. Tarihteki bir kahramanı alıyorsun, yaşamından soyutlayıp kendi yaşamında bir yere yerleştiriyorsun. Bence bu biraz kendi mitolojini ve halk müziğini yaratmak oluyor. Elektro-saz da bence bir ölçüde bunu yaptı. Yani artık şehirli bir hayat yaşayan, şehirleşen bir Türkiye'de eski sesleri aldı, bambaşka mitolojiler, bambaşka şarkılar, bambaşka duygular yarattı. Ben arabeske, ticarileşmemiş arabeske biraz bu yönden bakıyorum.

İki yeni farklı albüm projesinden söz ettiniz. Nasıl şeyler bunlar?

Sarp: "Merasimsiz Hayat" ve "Rehavet" diye iki albüm projesi var. "Merasimsiz Hayat"taki şarkılar aslında bizim, iki taşralı insanın İstanbul gibi bir cangılda yaşadığı ruhi sıkıntıyı anlatıyor. Bir hayat yaşıyoruz ama ritüeli, merasimi yok. Heyecanlar hep saniyelik, sevinçler, üzüntüler saniyelik.

Sair zamanlar, bizim için asli zamanlar. Yani keyif, kendine yapılan yolculuklar, hayatı sorgulama, ufacık bir mandolinden çıkan ses üzerine saatlerce tartışma gibi şeyler.

Salih: Yay gibi geriliyorsun, ama ok fırlamıyor. Ben buna "merasimsiz hayat" dedim.

Sarp: Çok şizofrenik bir hayatımız var. Birçok kimliği aynı anda taşıyoruz. Daha önce "hiçbir yerde rahat edemeyen adamlarız" demiştik. Daha da ağır bir biçimde devam ediyor bu. Barda çalıyoruz, bar kültürüne ait değiliz. Konsere çıkıyoruz, konser görkemine ait bir grup değiliz. Çıkıp çalıyoruz, entertainer değiliz. Kuvvetli bir sahne enerjimiz var ama, o kuvvetli enerjinin insanlara aktarılıp da "hadi hep beraber zıplıyoruz, hadi hep beraber kopuyoruz" anlamında bir enerji yok. Bizim enerjimiz, sinema perdesindeki heyecanlı bir sahne gibi bir enerji. Perde sonuçta o, gerçek bir şey değil. Kendi içinde çok kuvvetli bir enerji topunu izliyorsun, fakat enerji topuna dokunamıyorsun, o seni ısıtmıyor. Biz sahnede sürekli kaybettiğimiz ritüeli yaratma peşindeyiz.

Salih: Hep ağırdan başlıyoruz, sonunda millet coşuyor.

Ama ilk başta o kadar ağırdan alıyorsunuz ve bunu o kadar uzatıyorsunuz ki, sonuna kadar bekleyemiyor insan.

Sarp: Bizim enerjimiz güçlü sahnede, ama statik bir enerji. Her an patlayabilir bir enerji. Patladığı zamanlar çok güzel oluyor. "Kökler"den önceki konserlerde zikir gibi konserler oldu. Bazılarının kayıtları var, müthiş. Punk'ta en sevdiğim şey de bu. Şu anda çok istiyorum, bir punk ya da hardcore grubu kurmak. O enerjiyi seviyorum, rock'n'roll'daki enerjiyi seviyorum.

"Sair Zamanlar" ne demek?

Salih: Kovboy şapkası ve Burroughs hadisesi. Yaşanan zamanlar var, onun dışında da "sair zamanlar" var. Nedir bu? Kendi açımdan, çok bireysel olarak anlatacağım. Ben şu aralar öğrenci kimliğimin bittiği bir dönemdeyim. Ama etrafımdaki insanlara göre, benim yaptığım işler aslında sair zamanlarda yapılacak işler. Hobi yani. Ama ben hayata böyle bakmıyorum. Buradan yabancılaşmaya da gidersen, her yere de gidersin. Onun için sair zamanlar. Sair zamanlar, bizim için asli zamanlar. Yani keyif, kendine yapılan yolculuklar, hayatı sorgulama, ufacık bir mandolinden çıkan ses üzerine saatlerce tartışma gibi şeyler. İkinci bir anlamı var "Sair Zamanlar"ın: İçte yaşanılan tecrübelerden, tırnak içinde tarihlerden alınan bazı kavramları çekip alma, onun içini başka şekilde doldurma. Mesela Ankara sazını çekip aldık, başka bir şekilde doldurduk içini. Blues'u çekip aldık, içini başka bir şekilde doldurduk. Bu anlamda da sair zamanlar, aynı kavramların başka bir zamanda yaşanılmış şeklini ve bize ait bir zamanda, imgelemde, sözcükte yaşayan şeklini anlatıyor.

Sarp: Geleneği olan bir müziği aldık, içini başka türlü doldurduk... Sair zamanlar sadece geriye yönelik değil; ileriye yönelik olarak da drum'n'bass gibi, cangıl gibi, elektronika gibi, zamanın ilerisini işaret eden müzik formlarına da meraklı bir grubuz... Bu anlamda sair zamanlar: Biz o zamanın kurallarına uymuyoruz, başka şeyler yapıyoruz, anlamına geliyor.

Salih: Kendi zamanın, başka bir saatin vardır. Aynı dağlarda gezerken hissettiğin gibi: Dağda hiç saatin yoktur, gezersin, güneş vardır tepende ya da yoktur... Zaman kavramından şuraya da gelebiliriz, benim çok sevdiğim bir konu: Tasavvufta "zamanın çocuğu olmak" var. Bir dedenin söylediği bir türkü var, "zaman mahlukuna kendimi verdim" diye. Bu çok önemli bir şey. Zaman mahlukuna kendini vermek, zamanı ar-

6 kasım cumartesi Jay Leonheart (USA - caz)

salı: KING BEES
çarşamba: METROPOLIS
perşembe: WHATZ UP!
cuma: SOUL STUFF
cumartesi:
MUSTAFA HADİ DEDİ

MANHATTAN
JAZZ ROCK BLUES
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel: 427 62 63

tık tek bir gerçek olarak algılamak demek. Bir sürü zamanlar yoktur. Bize modern zamanların dikte ettiği şey bu: Geçmiş, bugün, gelecek var. Günlük hayatın da böyle olması gerekli, bu işlerin yapılabilmesi için, ticaretin, devlet yönetiminin şunun bunun... Ama insanın aslında birey olarak kendi asli zamanı vardır. O bireyin kendi asli zamanını verip o zamana ulaşması lazım.

Sarp: Afrika yerlilerinde lineer zaman anlayışı var, zaman dilimini bölmek diye bir şey yok. Zaman devamlı akıp giden bir süreç. Biz hayatı güneşin batması ve doğması diye dilimlere bölüyoruz. Orada güneşin batması ve doğması son derece yuvarlak bir kavram. Zaman akışının içinde olan basit bir olay. Kutsal ama basit bir olay.

Salih: Ben aslında kavramlar bütününe karşı değilim. İnsanın saate ihtiyacı var. Beni rahatsız eden, onun dışında yaşamaya başlayınca toplumun yaptığı baskı... "Sair Zamanlar" parçası, dakikada 60 vuruş filan, bayağı düşük bir ritm. Ama o düşüklüğe nazaran çok yoğun bir sesörgüsü var. Bence sair zamanlar kavramını da epey açıklayan bir şey.

Yazdığınız sözler de gündelik ya da belki dünyevi sözler...

Sarp: Kimileri sözleri dinleyince "ne kadar direkt, hiçbir şiirsel anlatımı yok" dediler. Mesela "İzmir güzel, İstanbul boktan". Çok direkt bir şey. İzmir'in güzelliğini, İstanbul'un boktanlığını şiirsellikle anlatmak yerine: "Arkadaş, İzmir güzel, İstanbul boktan"... Entellektüalite yok, çünkü ben zaten entellektüel bir insan değilim. Kelimelere bulayıp farklı farklı dolambaçlı yollarla anlatamam. Aslında direkt sözlerle teklifsizce sözünü söyleyen adam bana çok yakın geliyor da, şiirsel anlatımlara, sembolist anlatımlara başvuran ozan uzak geliyor.

Salih: Mesela Leonard Cohen'i çok sevmiyorsun sen. Bense hastasıyım... "Derbeder"e de dikkat etmek gerek. Kanto. Bir kanto olarak hayal ettim ve epey de kanto hissiyatına yakınlaştığımızı düşünüyorum. Sözleriyle, daha çok da müziğiyle. Saksofonun tonu, banjonun hareketleri, davulun hırçınlığı... Bir punk-kanto hissiyatı... Benim takıntılı olduğum bir konu da vodvil. Müzikhol geleneği. Sözellik, drama, edebiyat hadisesi orada var, ama bunu ucuz, avam bir şekilde, pornografik unsurlar da koyup yapmak. Ama çok ikiyüzlüce beyefendi de takılmamak lazım. Çok ince, zarif bir nokta. Oradaki kabalık çok ince bir nokta. Ben kabareye çok yakın bir insanım.

Can Yücel'in son isteklerinden biri doğaçlama şiir söylenen, müzik yapılan bir kabare yapmakmış...

Salih: Evet. Türkiye'nin en büyük eksikliğidir: Türkiye'nin kabaresi yok. Devekuşu Kabare ne büyük hadiseydi. Benim için eksik bir kabareydi yine de, orkestrası yoktu. Benim hayalimde hep güzel bir orkestrası olan, akrobatların, şarkıcıların çıktığı, aşifte bir kadının da rol aldığı, bir sürü durumların olduğu bir vodvilde... kontrbasçı olmak var! *(gülüyor)* Vodvil ilk Paris'te ortaya çıkan bir şey. Fransızca "voix de ville", "şehrin sesi" demek. İşçi sınıfının ve orta kesimin müziği olarak, fabrikalardan, iş yerlerinden çıktıktan sonra gidilen hafifmeşrep tiyatro, müzik, eski kır şarkılarının şehre adapte edilmiş şekli. Ama ticarileşmesi Amerika'nın doğu sahilinde başlıyor, bildiğim kadarıyla. Ve direkt bir New York-Paris hattı kuruluyor.

Broadway oluşuyor...

Salih: Evet. Daha sonra güney hattı oluşuyor: New Orleans-Paris hattı... Neden olmadı? Kendisi bitti zaten. Sesli sinemayla birlikte bitti. Türkiye'de biraz daha farklı. Tanzimat'la biraz alakası var. Murat Belge'nin bu konudaki yazısı harika bir sosyoloji yazısı: Kantonun ne demek olduğu, kantocuların neden hep kadınlar olduğu, Batı tipi kadınla dalga geçildiği ama bizim Doğu kadınından da çok hoşlanılmadığı durumları yatar yazıda. Radyo, televizyon, sinemayla bitti. Çünkü o bir temaşa hadisesi. Bence Kumpanya lafının altında inceden öyle bir saik de var: Acaba bir daha öyle bir havayı, o ironiyi yakalayabilir miyiz? Kabare aslında tam da bir dejenerasyondur. Güzel bir dejenerasyondur. Halk müziğinin beylik tavırlarını, bağlamanın çok dik, heybetli duruşunu kıran, daha aşifte, daha orospu, daha pezevenk bir hadise elektro-saz. O anlamda çok değerli bir şey.

Halk müziğinin beylik tavırlarını, bağlamanın çok dik, heybetli duruşunu kıran, daha aşifte, daha orospu, daha pezevenk bir hadise elektro-saz. O anlamda çok değerli bir şey.

Sarp: Müzikal formları bir araya getirmek değil, enerjileri bir araya getirmek istiyoruz biz. O enerjilerin bir araya geldiği şeyler bizim ilgimizi çekiyor. Sair bir şey yaratmış oluyorsun.

Konsere "naat"la başlıyor, "biz Allah'ın halis akrabasıyız" diye bitiriyorsunuz...

Salih: Harabi'nin o: "Havva ile Adem yoktu alemde / Hak ile hak idik sırr-ı müphemde / Bir gececik mihman kaldık Meryem'de / Hazreti İsa'nın öz babasıyız // Sakın Harabi'yi divane sanma / Bakıp sözlerine efsane sanma / Hasılı sen bizi bigane sanma / Biz Allah'ın halis akrabasıyız..." Benim çok etkilendiğim bir Harabi şiiri bu. Harabi'yi iki-üç sene önce keşfetmiştim, hatta bir şiirini şarkı yapmıştım, benden önce Erkan Oğur kaydetti. "Ey zahid şaraba eyle ihtiram..." Onu ben bambaşka bir tarzda bestelemiştim, o önce davrandı.

Harabi'den sonra "Alleluia" başladı; Sarp albümde Allah'a teşekkür ediyor... Kutsiyetle aranız nasıl?

Sarp: Ben inançlı bir insan haline geldim. Belli bir dine mensup değilim ama Allah inancım çok kuvvetli. Benim ailem bana hiçbir dini eğitim vermedi, yetiştiğim okulda da, çevremde de böyle insanlar hiç yoktu. İzmir'in yapısından da kaynaklanan bir şey bu, çok liberal bir şehir, "Gavur İzmir" olduğu için belki, böyle bir şey olmadı. Ben bugüne kadar ne namaz kıldım, ne bir dua ezberledim. Karşı da değilim...

Böyle bir ihtiyaç nereden doğdu peki?

Sarp: İhtiyaç değil, farketme hali. Bunu farkettim. İki sene önce farkettim, İzmir'de. Allah'a inandığımı, Allah'ı çok sevdiğimi, bana hediye ettiği, beni yaratırken benim içime koyduğu yetenekleri yapan şeyleri bana verdiği için bir şükran duygusu uyandı. İzmir'de geçirdiğim zamanlar çok sakin, kendimi çok dinlediğim, kendimi tekrar keşfettiğim zamanlardı. Hayal ettiğim birçok şeyi yapabilmiş, çok şanslı bir insan olarak görüyorum kendimi. Müslümanlıktan ya da başka bir dinden gelen bir bakış açısı değil. Kul olduğumu gördüm. Kul olarak da bana bahşedilenlerden mutluluk duymayı öğrendim. Çok durağanlaştım, sakinleştim, kendimle barıştım... Bir aydınlanma, bilinçlenme...

Salih: Ben dindar bir aileden geliyorum, küçüklükten beri Cuma'lara gidiyorum. Bayağı da dua bilen bir insanım, hatta Kur'an kursuna da gittim. Bunlarla hiçbir sorunum yoktu... Marksist kültürle tanışana kadar. O zaman da büyük bir sorgulama ve reddiye dönemi geçirdim. İnancı sorgulama dönemi geçirdim, ama kültürle her zaman bir barışıklığım vardı. Bayram namazları benim için çok önemlidir: Çok güzel bir insani durum vardır, erken kalkmak, gitmek, yaşlıların elini öpmek, çıkışta gevrek alıp evde kahvaltı yapmak... Kişilik bölünmesini önleyen kapı, benim için Bektaşilik oldu. Bir şeyi tarihsel gerçekliğinden çekip alıp içini kendin doldurma olayını ben Bektaşilikte de yaşadım. Bektaşilikteki dört kapı benim için çok önemli: Şeriat, tarikat, marifet, hakikat... İlk önce çok kabasındır, kaba bir insana hakikatten bahsedemezsin. Çok basit kurallardan bahsedersin. Şeriat kapısıdır kurallar. Daha sonra, bunları anlarsan, hakikate ulaşmak için bir yol seçmen gerekir, yola girersin, tarikat kapısına. Tarikat kapısında da yolun gereklerini öğrendikten sonra ilk defa bireysel bir şey yaparsın: Marifet sahibi olursun. Varabilirsen hakikat kapısına varırsın: Zamanın çocuğu olma, en-el hakk olma, kendini gerçekleştirme... Benim için Allah var mı dersen, üstün bir gücün olduğuna inanıyorum. Ama şöyle inanmak istiyorum, bunun çok romantik ve hümanist bir şey olduğunun da farkındayım: Külli bir beşeri gücün olduğuna inanıyorum. Bunun insandışı bir güç olduğuna inanmıyorum ama, bütün insanların iyi yönlerinin, iyi sıfatlarının toplandığı bir ruh halinin olduğuna inanıyorum. Ve o ruh halinin tarafında olmaya çabalıyorum. Kul olmak dedi Sarp. Ben kul olmayı tam da şöyle anlıyorum: Külli beşeri durumu cüzi bir şekilde kendinde gerçekleştirip özgür bir birey olmak.

Sarp: Ben yaradanına müzikle ulaşan kültürlere kendimi yakın hissediyorum. Sünni müslümanlık benim için son derece uzak.

Salih: Kavramları güzel kullanmak lazım. Sünni müslümanlık bizim Türkiye'deki bir problemimiz. Şii İslam da çok güzel bir İslam değil. Bütün hadise heterodoksiden başlıyor. Tekrar aynı noktaya geleceğim: William Burroughs'un kafasına kovboy şapkası takması... İslamiyetteki kavramları alıp kendi felsefesine göre değiştirmek... Heterodoksi de bu demek değil mi zaten? "Allah'ın halis akrabasıyız" diyor adam. Bundan güzel laf var mı?

Söyleşi: **Merve Erol - Derya Bengi**

BLUES 10 YILDIR 10 Yıl BU KAPAĞIN altında

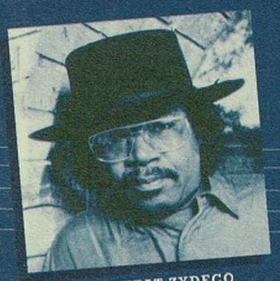

BUCKWHEAT ZYDECO

BLUES FESTİVALİ 10
1999

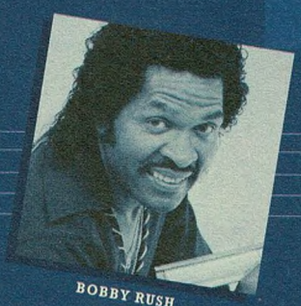

BOBBY RUSH

EDDY "THE CHIEF" CLEARWATER

CHRIS THOMAS KING

SON SEALS

BLUES FESTİVALİ 9
1998

SISTA MONICA

LARRY JOHNSON

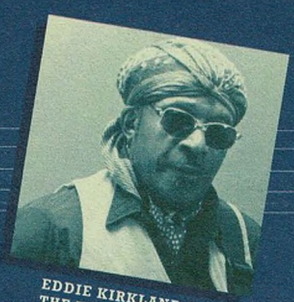

EDDIE KIRKLAND & THE ENERGY BAND

BLUES FESTİVALİ 8
1997

NAPPY BROWN & THE ELECTRIC CITY BAND

CAROL FRAN

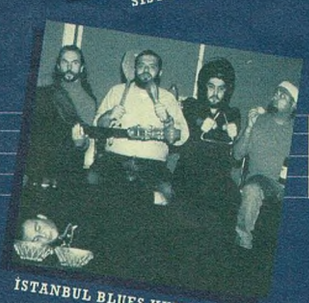

İSTANBUL BLUES KUMPANYASI

GENO DELAFOSE & FRENCH ROCKIN' BOOGIE

BLUES FESTİVALİ 7
1996

GUITAR SHORTY

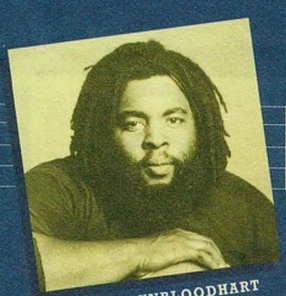

ALVIN YOUNBLOODHART

GUY DAVIS DUO

BLUES FESTİVALİ 6
1995

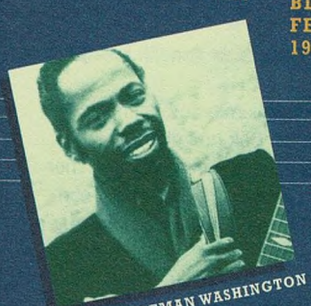

WALTER WOLFMAN WASHINGTON

JOE LOUIS WALKER

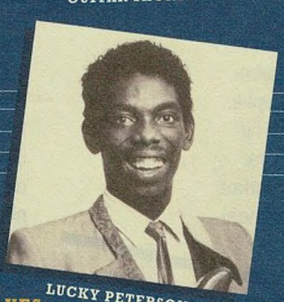

LUCKY PETERSON

BLUES FESTİVALİ 5
1994

MAGIC SLIM & THE TEARDROPS

HONEYBOY EDWARDS

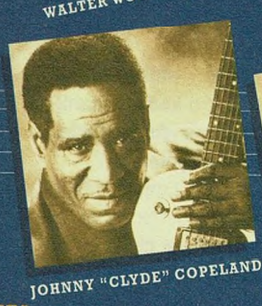

JOHNNY "CLYDE" COPELAND

BLUES FESTİVALİ 4
1993

NATHAN & THE ZYDECO CHA CHA'S

JOHN DEE HOLEMAN

KENNY NEAL

EDDY CLEARWATER

BLUES FESTİVALİ 3
1992

TRUDY LYNN

CAREL BELL

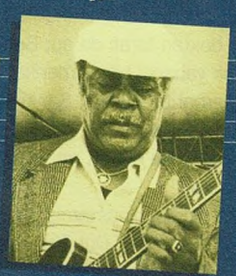

EDDIE BURNS

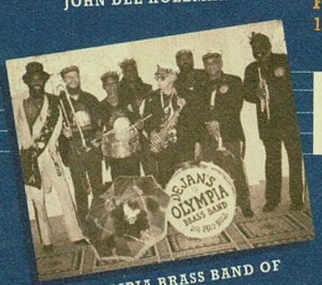

OLYMPIA BRASS BAND OF NEW ORLEANS

BLUES FESTİVALİ SUMMER TOUR

CLARENCE "GATEMOUTH" BROWN

BLUES FESTİVALİ 1
1991

HOLMES BROTHERS

JAN HARRINGTON & KENN LENDING BLUES BAND

Organizasyon:
POZİTİF
(0-212) 252 51 67
www.pozitif-ist.com

www.efespilsen.com.tr

EFES Pilsen BİRA

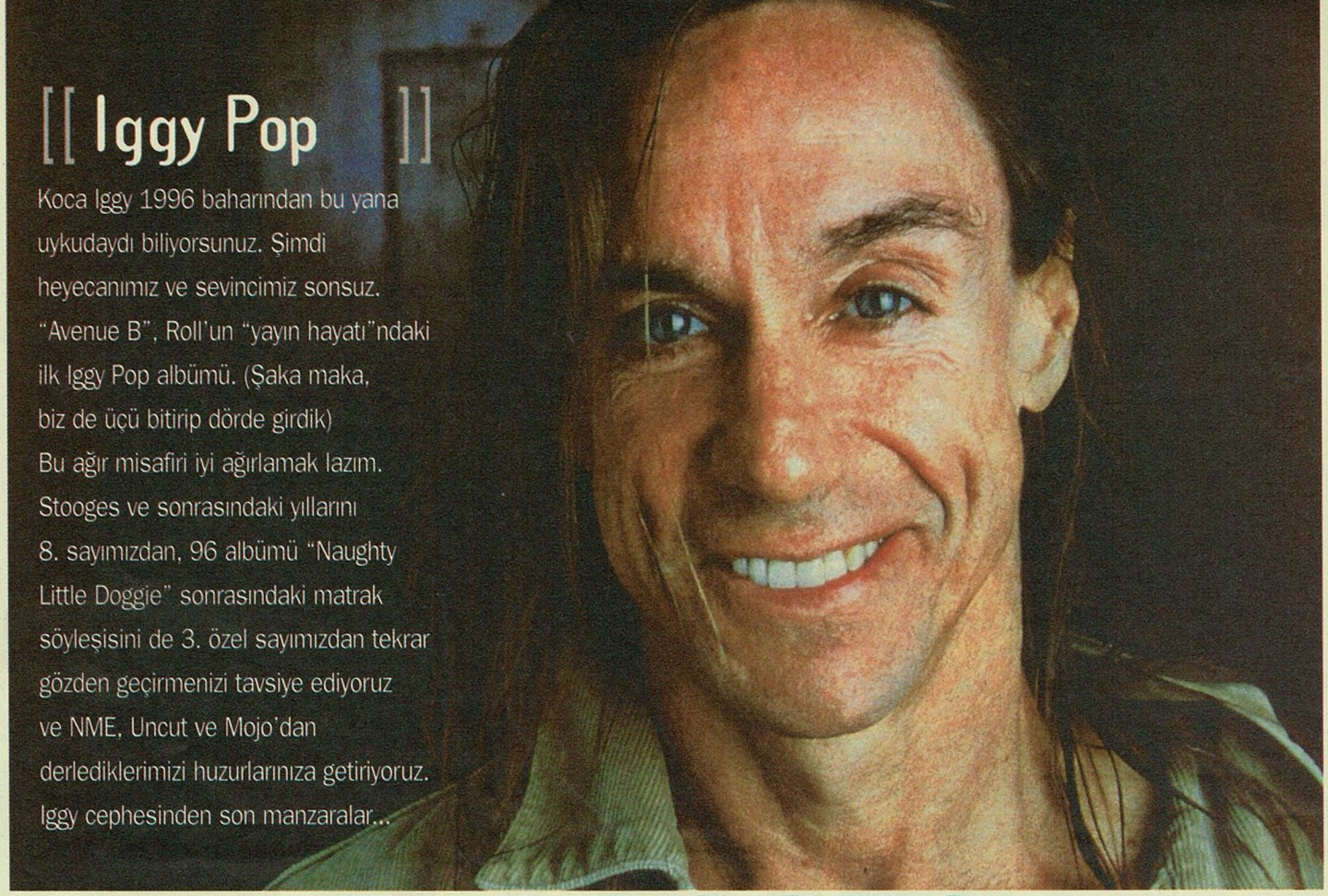

[[Iggy Pop]]

Koca Iggy 1996 baharından bu yana uykudaydı biliyorsunuz. Şimdi heyecanımız ve sevincimiz sonsuz. "Avenue B", Roll'un "yayın hayatı"ndaki ilk Iggy Pop albümü. (Şaka maka, biz de üçü bitirip dörde girdik) Bu ağır misafiri iyi ağırlamak lazım. Stooges ve sonrasındaki yıllarını 8. sayımızdan, 96 albümü "Naughty Little Doggie" sonrasındaki matrak söyleşisini de 3. özel sayımızdan tekrar gözden geçirmenizi tavsiye ediyoruz ve NME, Uncut ve Mojo'dan derlediklerimizi huzurlarınıza getiriyoruz. Iggy cephesinden son manzaralar...

Bu seste insaniyet var

Iggy Pop: Muhasebe, evet... Yılların muhasebesi. "Evet" dedim kendi kendime, "işte şimdi başbaşayız". 50 güzel bir rakam, yuvarlak, kağıt üzerinde yakışıklı duruyor, kelimenin epik anlamında yakışıklı. Bakın, insan ellisine geldiğinde, yeni bir şeyler, farklı bir şeyler öğrenmesinde fayda var. Birçoğu olduğu yerde çakılır kalır. Allah yardımcıları olsun, onların işi zor. Onsekiz veya seksensekiz, hiç farketmez, insan kaç yaşında olursa olsun kapıdan yeni bir şeyin girmesini ister. Yoksa canın sıkılır. Bir pazarlama tezgahı olan gençlik kültürünün başarısı sayesinde, şimdi gençlik, gençlikten sonrasının derhal ölüm olduğunu sanıyor. Bence hiç öyle değil. Tabii ki evde terliklerim ve gözlüğüm var, ama resmin hepsi bu değil.

Bu sıralarda neler dinliyorsunuz?

Bir sürü eski dalga dinliyorum, bir sürü blues, caz... Şu "Fat Possum" etiketi altında çıkan şeyler hoşuma gidiyor. Geçenlerde biri bana DJ Assault diye birinin plağını dinletti, bayağı sıkıydı. Tekno mu deniyor o tür şeylere, yoksa house mu? Ben o terimleri hep karıştırıyorum. Neyse işte, harbi sıkı bas ve davul, adamın suratında şaklıyor. Ev yapımı. Çok iyiydi.

Bu dinlediklerniz albümü etkiledi mi?

Sinatra dinledim bir hayli, bel canto dönemi Sinatra'sını. Özellikle de şu üç plağı: "Only The Lonely", "Where Are You" ve "Close To You"... Onlarla yattım, onlarla kalktım. Arada bir Julie London'a da kulak verdim. Onun plakları da aynı güzergahta, ama daha az formel. Bu mood'lardaydım, Jobim de dinledim ve onun gibi ekşi-tatlı şeyleri. Ve böylelikle gideceğim yolu buldum.

Müzik yapmaya şimdi başlıyor olsaydınız, ne tür müzik yapardınız?

Belki de Marilyn Manson'ın grubunda gitar çalardım. Canlı olarak çok iyiler. Yeni albümlerindeki müzik ise sanki daha önce yapılmış bir şey gibi geldi. Ziggy'yi hatırlattı biraz. Ama sahnede çok müthişler. Harbiden uçuyorlar. Geçen sene PJ Harvey'i seyrettim, o da çok başka bir şey, sahneyi kendisinin kılıyor. Underworld'ü gördüm bir de, bence o herif çok iyi, sizce de öyle mi?

> Amerikalılara tahammül edemiyorum. İşin en boktan tarafı da şu: Ben de bir Amerikalıyım. Fakat kıyak bir yabancı bile, Amerika'ya gelince hemen Amerikanlaşıyor. Bu da berbat bir hikaye.

Rap hakkında ne düşünüyorsunuz, Eminem sizin gençlik halinizi andırmıyor mu?

Bilmem. Onu sahnede gördüğümde, bazı bölümlerde benim gibi takılıyordu. Onunla hemşeriyiz, o da Detroitli. Çok hızlı girdi konsere, ilk birkaç dakika boğa güreşinde gibiydim. Boğa etrafa bakıyor, "nerdeyim ulan ben" diyor. Sonra matadoru görüyor, "şimdi siktim ebeni" diyor. Burnundan dumanlar çıkıyor. Eminem öyle bir şeydi işte. Matrak herif. Mizahı da var bir miktar.

"South Park"ı nasıl buluyorsunuz?

Seyretmedim, bilmiyorum. Şimdi Amerika'da olay bu, "South Park". Beavis & Butthead bir yerde şok tesiri yapıyordu. Ama anladığım kadarıyla "South Park" onları solladı galiba.

"Wild America"da, "o kadar çok şeyleri var ki / aklınıza hayalinize gelmeyecek o kadar çok şeyleri var ki / o kadar şımarıklar ki / zehir var içlerinde" diyordunuz. Yeni yüzyılın eşiğinde, ülkenizin hangi istikamette yol adığını düşünüyorsunuz?

Galiba neo-Roma vaziyetlerine doğru gidiyoruz. Emperyal bir çöküşün arifesindeyiz gibi geliyor bana. Hayat giderek sanal hale geliyor. Artık her yerde bütün caddeler, sokaklar birbirinin aynısı haline geliyor, dükkanlar marketler zincirinin halkaları, her yerde aynı standartlar. İnişler, çıkışlar, medler, cezirler yok. Yerel kimliklere, kişiliklere, bireyselliğe yer yok. Bu da insanları raydan çıkarıyor... Amerikalılara tahammül edemiyorum. İşin en boktan tarafı da şu: Ben de bir Amerikalıyım. Fakat kıyak bir yabancı bile, Amerika'ya gelince hemen Amerikanlaşıyor. Bu da berbat bir hikaye. Sanki bir yerlerde bir boya var, herkesi aynı renge boyuyorlar.

Siz kendinizi sorunun bir parçası olarak mı, yoksa çözümün bir parçası olarak mı görüyorsunuz?

Aman yarabbi. Bu soruyla hiç karşılaşmamıştım. O grubun tuttuğu yolu hiç sevmemiştim –MC5'ın "Kick Out The Jams"i o laflarla başlamıyor muydu? O albüm, MC5 için sonun başlangıcıydı. Sorunların ve çözümlerin neler olduğunu insanlara dikte etmeyi hep burnu bü-

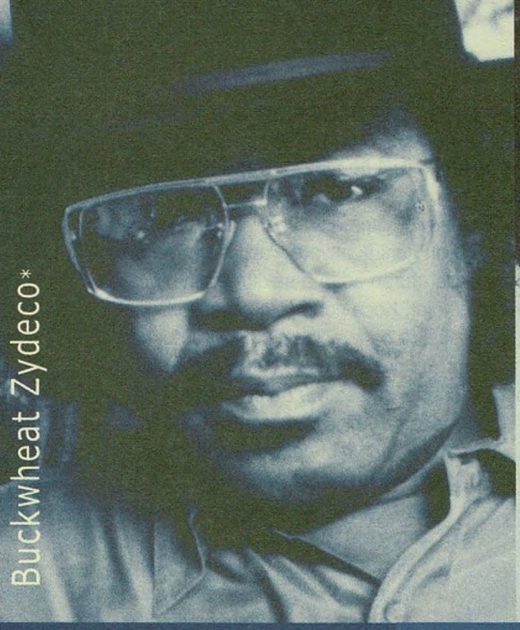

Buckwheat Zydeco*

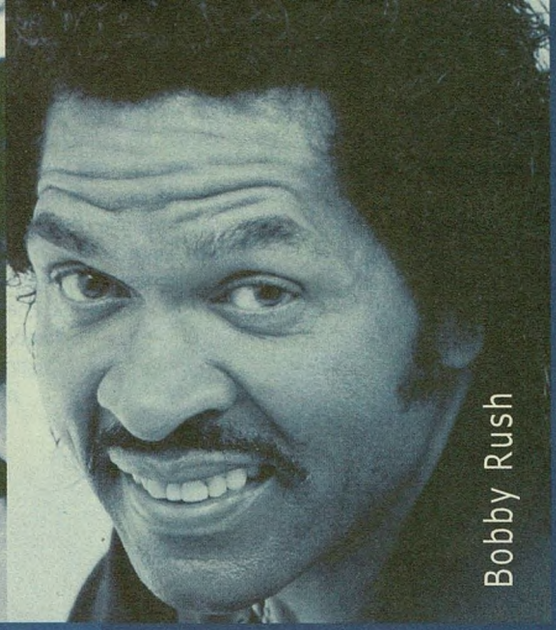

Bobby Rush

Efes Pilsen Blues Festivali,

bu yıl 10. defa dünyaca ünlü

ustaları konuk ediyor.

Blues'u ve dostluğu birlikte

yaşamak dileği ile...

BLUES 10 YILDIR 10 Yıl BU KAPAĞIN ALTINDA

EFES PİLSEN BLUES FESTIVAL 10

Organizasyon:
POZİTİF
(0-212) 252 51 67
www.pozitif-ist.com

www.efespilsen.com.tr

EFES Pilsen BİRA

Eddy "The Chief" Clearwater

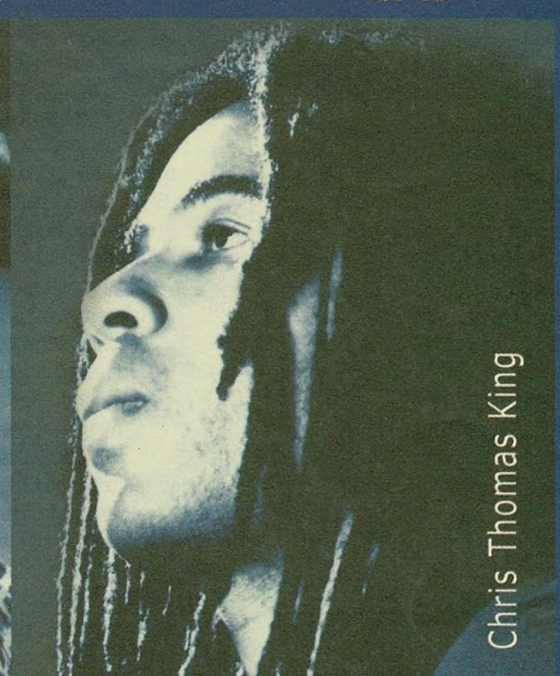

Chris Thomas King

• **ANKARA HILTON** 28, 29, 30 Ekim 1999 Saat 19.30, **Bilet satış:** 15 Ekim 1999 tarihinden itibaren Vakkorama (0-312) 425 22 85, Dost Music Center (0-312) 425 80 57, Polo Karum (0-312) 426 82 34, D&R Konur (0-312) 419 79 46 • **GAZİANTEP TUĞCAN OTELİ** 1 Kasım 1999 Saat 19.30, **Bilet satış:** 15 Ekim 1999 tarihinden itibaren Ada Kitabevi (0-342) 232 67 54, D&R Gaziantep (0-342) 325 16 01, Sabah Kitapçısı (0-342) 230 35 39, Tuğcan Oteli (0-342) 220 43 23 • **ADANA SEYHAN OTELİ** 2 Kasım 1999 Saat 19.30, **Bilet satış:** 15 Ekim 1999 tarihinden itibaren Vakkorama (0-322) 453 30 52, D&R Adana (0-322) 459 32 44 • **MERSİN HILTON CONVENTION & EXHIBITION CENTER** 3 Kasım 1999 Saat 19.30, **Bilet satış:** 15 Ekim 1999 tarihinden itibaren Mersin Hilton (0-324) 326 50 00, D&R Mersin (0-324) 238 76 00 • **MOSKOVA** 5, 6 Kasım 1999 Saat 19.30 • **BURSA ALMİRA OTELİ** 8, 9 Kasım 1999 Saat 19.30, **Bilet satış:** 22 Ekim 1999 tarihinden itibaren Vakkorama (0-224) 233 37 82, Otel Almira (0-224) 250 20 20, Mail Boxes Etc. Altıparmak Şubesi (0-224) 223 28 48, Mail Boxes Etc. U.Ü Kampüsü (0-224) 223 70 97 • **ANTALYA SHERATON** 11 Kasım 1999 Saat 19.30, **Bilet satış:** 22 Ekim 1999 tarihinden itibaren Vakkorama (0-242) 241 93 67, D&R Antalya (0-242) 244 54 40 • **BÜKREŞ** 13, 14 Kasım 1999 Saat 19.30 • **İZMİR HILTON** 16, 17, 18 Kasım 1999 Saat 19.30, **Bilet satış:** 29 Ekim 1999 tarihinden itibaren Vakkorama Alsancak (0-232) 421 65 90, D&R Karşıyaka (0-232) 364 34 34, D&R Alsancak (0-232) 464 10 15, D&R EGS Park Bornova (0-232) 343 74 74 • **İSTANBUL HILTON CONVENTION & EXHIBITION CENTER** 20 Kasım 1999 Saat 19.30, 21 Kasım 1999 Saat 18.30, **Bilet satış:** 4 Kasım 1999 tarihinden itibaren Vakkorama Taksim (0-212) 251 28 88, Vakkorama Suadiye (0-216) 350 87 42, Vakkorama Akmerkez (0-212) 282 09 65, D&R Nişantaşı (0-212) 224 24 15, D&R Etiler (0-212) 263 29 14, D&R Erenköy (0-216) 467 54 13, D&R Profilo (0-212) 216 43 80, D&R Bakırköy (0-212) 660 38 70 • **SAMSUN BÜYÜK SAMSUN OTELİ** 23 Kasım 1999 Saat 19.30, **Bilet satış:** 13 Kasım 1999 tarihinden itibaren D&R Samsun (0-362) 435 55 85, Lay Lay Lom (0-362) 233 16 97

Kapılar konserlerden 1 saat önce açılacaktır.
Gece boyunca fast-food servisi vardır.

** Buckwheat Zydeco, yalnızca İstanbul'da sahne alacaktır.*

EFES Pilsen'in kültür ve sanata katkıları artarak sürecek.

yüklük olarak görmüşümdür. Bence soruları provoke etmek daha iyi.

Son zamanlarda rock'la reklamcılık işbirliği halinde. Velvet Underground'la, Stooges'la otomobil pazarlıyorlar. Bu sizin müziğinizin ruhuna aykırı değil mi?

Bakın, benim müziğim hiçbir zaman vezneye girmemiştir. Vezneye girmesi için uğraşmamışımdır, ama eğer Nike, harbi kral müzik yapan, gitarı, davulu konuşturan birini reklamında kullanmak istiyorsa, bir diyeceğim yok, hiç derdim değil. İnsanlar benim müziğimi o reklamlarla duydular, siktiğimin radyosundan değil, radyolar çalmadılar benim müziğimi. Dolayısıyla, iyi ki filmlerde ve reklamlarda çalıyorlar diyorum. Bence bütün hikaye şu: Yaptığın şey elmas gibi sertse, nereye koysan olur. İstersen kıçının deliğine koy, yine de güzeldir. Güzel değilse, nereye koyarsan koy, bir boka benzemez. REM'in o herifi, "Efendim, e, biz, müziğimizin o tarzda kullanılmasını kabul edemeyiz..." Yok ya! Sen hiç onların "Shiny Happy People"ını dinledin mi? Peki o nasıl bir şarkı? Ne dediğimi anlıyor musun?.. Benim müziğimi reklamlarda ilk kez 1969'da kullanmışlardı, ilk Stooges albümü çıktığında. Bir Detroit Dragway reklamıydı, "Real Cool Time"ı kullanmışlardı. Öyle gururlanmıştım ki, telif ücreti istemek aklıma gelmemişti.

"Lust For Life" artık Hollywood'un ve Madison Avenue'nün milli marşı oldu. Bu sizin için bir teselli mi? Vaktiyle RCA albümünüzü basmamıştı...

Samimi söylüyorum, "Lust For Life"ı yaptığımda Amerika'nın o şarkıyla rock yapacağını düşünmüştüm. 20 yıl beklemek zorunda kaldım, az zaman değil ha! Niye böyle oldu? Çünkü, sistem benim gibi birine nefes aldırmamaya ahdetmişti. Ne oldu? Ben sistemden daha dayanıklı çıktım. Sinemaları ve evlerdeki radyoları ele geçirmişlerdi, ama artık insanların müzik dinlemek için başka mecraları var. Birkaç yıl önce, birdenbire –daha Trainspotting yoktu ortalıkta– barlardan "Raw Power"ın nağmeleri gelmeye başladı. "Hayırdır inşallah" demiştim. Sıradan insanlar, sokaktaki vatandaş işten çıkmış, gelmiş bara oturmuş bira içiyor ve "Your Pretty Face Is Going To Hell"i dinliyor. Sokaktaki vatandaş. Ben o şarkının "ekstrem" olduğunu hiç düşünmemiştim. Son derece aklı başında bir şarkı bence. Hatta bir televizyon kanalına, o şarkıyı bir moda ödül töreninde söylemek istediğimi anlattım. Christy (Turlington), Kate (Moss) ve Naomi'yi sahnede boy sırasına dizip yüzlerine söylemek isterdim: "Your Pretty Face Is Going To Hell." (O güzel yüzün cehennemlik).

Sizce rock hâlâ şok edici olabilir mi?

Bilmem... Geçenlerde televizyon seyrediyordum, zaplarken PJ O'Rourke adlı o iri kıyım ortayaşlı herife rastgeldim, Rolling Stone dergisinde sık sık yazıları çıkar... Kurt Cobain'in ölümü üzerine yorumlar yapıyordu, herhangi bir dallama Amerikalının yapacağı türden yorumlar. Nefretlik yani. Neyse, bir ara bu dedi ki, "bu çocukların rock-'n'roll'un dünyayı kurtaracağına inanmaları fevkalade saçma; rock-'n'roll vodvilden başka bir şey değil ki, bu adamlar da vodvil sanatçısı..." Öyle kafam bozuldu ki, az kalsın bir mektup döşenecektim o gerzeğe. "Ulan götoş" diyecektim, "sen ne anlarsın!" Rock'n'roll başka bir şey. Şu veya bu nedenle birileri bir adım öne çıkar, öncülük yapar ve ortaya bazen bir şey çıkar. Onu görünce "vay anasını" dersin, harbiden heyecanlı bir hikayedir.

Sahnedeki Iggy Pop'la, "rock'ın iblisi" ile şimdi burada oturan beyefendi arasında bir mesafe yok mu?

Buna mesafe demezdim. Bazı şeyler yapmanın bazı yolları vardır. Ayrıca sahnede yapılan bazı şeylerin günlük hayatta yapılması uygun kaçmaz. Şimdi benim şurada oturan adama saldırmamın bir manası yok. Enerji israfı olur. Koca gün böyle geçmez. Ben sahnede de, sokakta da aynı insanım. Bir kitabı karıştırırken de, bir buluta bakarken de aynı insanım. İkisi birbirini besliyor sanırım. Kendi halimde, sessiz, sakin yaşıyorum. Arada sırada, bir volkan gibi patlıyorum, o kadar.

Iggy Pop'un bizzat kendisinin "bir Iggy Pop parodisi" haline gelmesi tehlikesi yok mu?

Olmaz mı! Ama en iyisi bu konu hakkında düşünmemek. Öyle anlar vardır ki, mesela sahneye çıkmadan iki dakika önce, seyircinin çıkardığı bazı sesleri duyarsın. İşin güzelliği şurda: Allahtan sivil bir seyirci var, Joe'lar ve Jill'ler... Rahatsız bir pozisyonda, ayakta dikilip canlı müzik dinlemek için para sarfetmişler, olayın başlamasını bekliyorlar. Eğer o salonda bir arzu bulutu dolaşıyorsa, insanlar kendilerini mutlu edecek bir şeyin beklentisi içindelerse, bir ses çıkarırlar. Bu, bazen "aaaaaggghhh"dır, bazen "zzzzzzzz"dır. Ve bu sesin nüansları vardır. O seste öyle bir iletişim vardır ki, her şeyi siler atar ve provoke eder. Beni özgürleştirir.

Hâlâ rock yapma arzusunu duyuran da bu mu? Herhalde paraya ihtiyacınız yoktur artık...

Çalışmam lazım. Mali anlamda değil; hiç çalışmadan yaşayabilecek durumdayım. Ama bir iş yapmam, çalışmam gerekiyor. Her şeyi satıp savıp Meksika'ya gidebilirim, ömrümün sonuna kadar yan gelip yatabilirim. Ama, bu bana geleceğe dair bir plan duygusu vermiyor. Bundan üç-dört yıl önce öyle bir noktadaydım ki, ileri doğru müzikal bir adım atmayabilirdim, kendi özel hayatımda herhangi bir gelişmeye yönelmeyebilirdim, boşanmayabilirdim, sadece kıçımın üzerinde oturabilirdim. Niye öyle yapmadım, bilmiyorum. Ama yapmadım, bunu biliyorum. "Avenue B"nin sebebi hikmeti de bu. Pişman değilim, tatmin olmuş durumdayım, bu albümü yaptım ve rahatladım.

"Avenue B" bir orta yaş krizi albümü mü?

Üç yıl çalıştım üzerinde. 96, 97, 98... Normalde o kadar çok uğraşmam. Normalde şöyle olur: İki sene ense yaparım, üçüncü sene iki ayağım bir pabuçta bir albüm yaparım. Bu sefer yalnız yaşadığım için kendime ayırdığım vakit ikiye katlandı. Her zamankinden daha fazla yalnızdım ve hayatımın dönüm noktasındaydım.

Siz hep yalnız biri olmadınız mı?

Hep tek tabanca oldum, ama yalnız olup olmadığımı bilmiyorum. İçinde "yalnızlık" sözü geçen tek bir şarkı yaptım. O zaman evliydim, yayınlamadım. Yalnızlık lafını sevmem. Biraz sulu zırtlak değil mi? "Ben yalnızım, yalnızım ben, yalnızım..."

Sizinle ilişki kurabilecek insanları bulmanız zor olmuyor mu? Ne de olsa, sizin geçtiğiniz yollar çok az insanın geçtiği yollar...

Ama, edindiğim duygusal tecrübeler, karşı kaldırımdaki herhangi bir

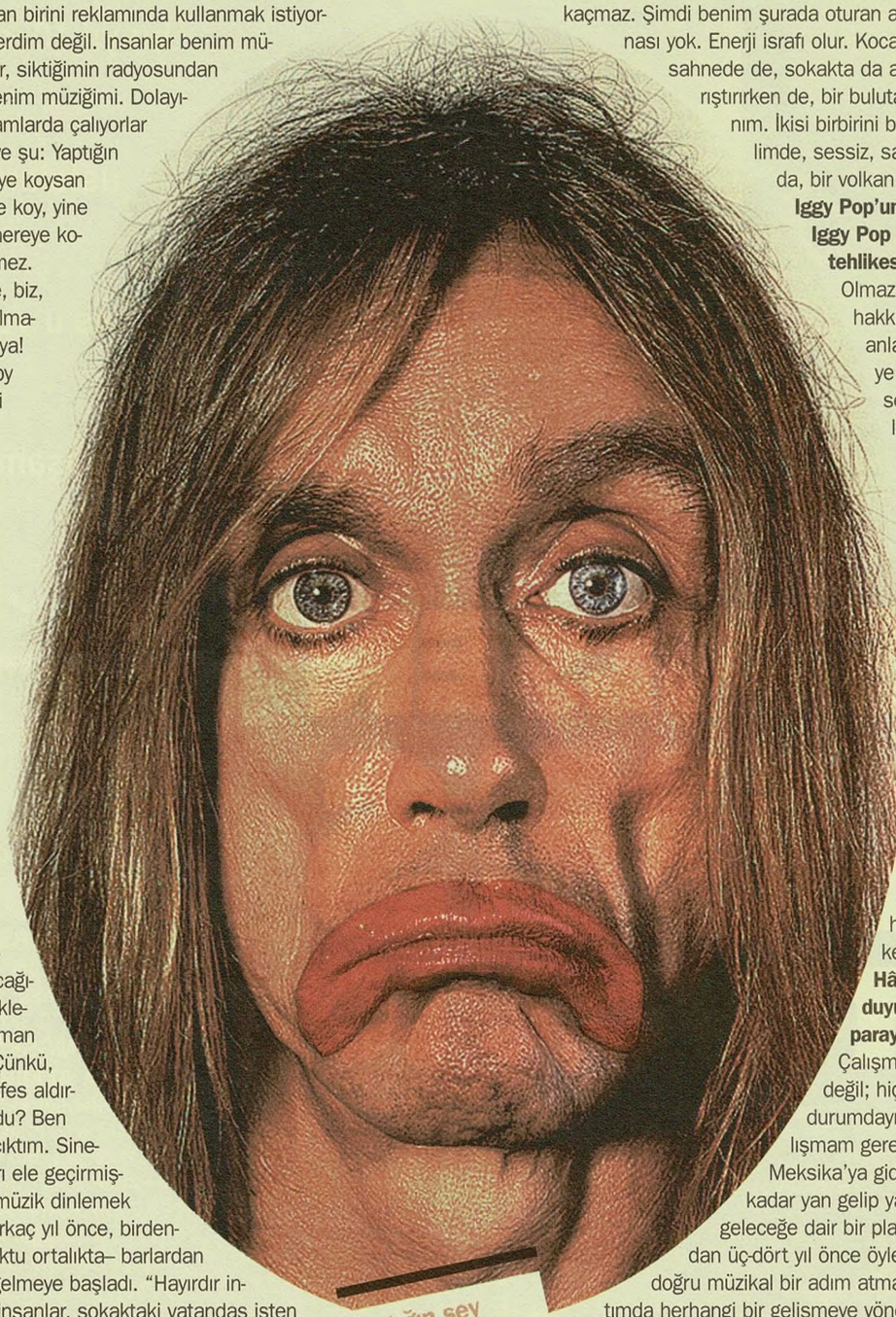

Yaptığın şey elmas gibi sertse, nereye koysan olur. İstersen kıçının deliğine koy, yine de güzeldir. Güzel değilse, nereye koyarsan koy, bir boka benzemez.

52'lik vatandaşınkinden farklı değil. Hayatında hiç sahneye çıkmamış, hiç eroin takılmamış, hiç dünyanın anasını satmamış, hiç şöhretlerle enseye tokat olmamış muhasebeci bir vatandaşınkiyle aynı. Bazı temel şeyler herkeste aynıdır. Yalnızca bazı insanlar daha içe dönüktür ve fazla dikkate alınmazlar.

Evliliğinizin sona ermesi bu albümde katarsis rolü oynadı mı?

"Aveneu B"ye bir ayrılık albümü muamelesi yapılacağı aşikar, ama işin aslı öyle değil. Hiçbir şarkının benim evliliğimle uzaktan yakından alakası yok, "on the verge of divorce" (boşanmanın eşiğinde) dizesi dışında. Bu bir boşanma albümü değil, evlilik sonrası albümü. Sözel açıdan evlilik sonrası siktiriboktanlığın güncesi. Kazanova'ya hakikat serumu takılmış. Tek tabanca kalan ve sınırsız vakti olan bir herifin hayatının geri kalan kısmıyla ne yapacağına ilişkin düşünceleri. Müzikal açıdan ise benim için dev bir adımdı. Eğer bundan önceki iki albümümü dinlerseniz– dört akorlu rock'n'roll plaklarıydı– o zaman bu albümün benim için nasıl katarsis olduğunu görebilirsiniz.

Bugünlerde kadınlarla aranız nasıl? Yirmi yıl önce, NME'ye kadınların "yalancı, kötü ruhlu ve hain" olduklarını söylemiştiniz. Bu albümde de aynı sorun sürüyor gibi...

(gülüyor) Şimdi fena kıstırdınız. Deliller, damgalar, mühürler hepsi tamam. Oyoyyoy, oy, oy... Kadınlarla barışmış değilim, ama küslüğü sürdürüyor da değilim. Birinci şarkıda kadın lafı geçmiyor ama, ikinci şarkının en can alıcı yerinde "I love you" ifadesi var... Ne o? Pek ikna olmadınız sanki. Ama ne yapabilirim, başka ne diyebilirim ki?

"Lust For Life"ı yaptığımda Amerika'nın o şarkıyla rock yapacağını düşünmüştüm. 20 yıl beklemek zorunda kaldım, az zaman değil ha! Niye böyle oldu? Çünkü, sistem benim gibi birine nefes aldırmamaya ahdetmişti. Ne oldu? Ben sistemden daha dayanıklı çıktım.

Maçoluk yapma ihtiyacı duyduğunuz oluyor mu?

Bilinçli olarak hayır. Ama, benim haberdar olmadığım bir takım mekanizmalar faaliyette olabilir. Bilincinde olmadığımız taraflarımız var, onlar arada sırada tekmeliyor tabii. Ben de herkes gibiyim: sıcağım, soğuğum, erkeğim! Belden aşağımda bir yılan dolaşıyor.

Libidonuz hâlâ efsanevi mi?

Yok ya, hiçbir zaman efsanevi olmadı, bazen yükseliyor, bazen düşüyor, özellikle de bir şey yazmaya çalışıyorsam, konsantre olmuşsam, seksle, kadınlarla alakam olmadan aylar, yıllar geçirdiğim olmuştur, yani libido olayım vasattır, herkesinki gibidir. Bizim meslekte bir sürü insan politikacılara benzer, hep düzmek isterler. Bu mevzuyla kafayı yemişlerdir. Ben hiçbir zaman o hallere düşmedim... Fakat, birader, bazen içerden bir şey öyle bir tekmeliyor ki, oy, oyy, oyy, o zaman bayağı ısrarcı oluyorum... Hayatın bu noktasında, insanın bazı şeylerin üstesinden daha bir ustalıkla gelmesi gerekiyor. Tabii insan pes etmek istemiyor, "bi dakka, daha bitmedik henüz" hesabında oluyorsun, öyle bir boyutta...

"She Called Me Daddy" ve "Long Distance" adlı parçalarda çocuğunuz yaşınızdaki kadınlardan söz ediyorsunuz. Hiç "Mick Jagger'a benzemeye başladım" diye içinizden geçirdiğiniz oldu mu?

Hayır, hiç öyle düşünmedim, ama bu şarkıların şu "çocuğu yaşındaki kız" klişesiyle etiketlenebileceğinin farkındaydım. O durumlar bana hem komik geldi, hem de kayıtlara geçirilmesini istedim. Öyle olayları kovalamıyorum, ama bak zaten sen seçmiyorsun ki, onlar seni seçiyor. *(gülüyor)* Kafada denizci şapkası, üzerinde enine çizgili gömlek, Cannes'da takılan, "yatıma gelsene bebek" diyen bir moruk olmak istemem. Ama arada bir o noktaya yaklaştığım, bayağı yaklaştığım da oluyor.

Aile babası olmak ister miydiniz?

Bilmem, emin değilim. Sıcak bir yerde, küçük kahverengi veletlerimin olmasını istiyorum zaman zaman, ama realiteleri düşününce, gece kalkıp beşik sallamayı, alt değiştirmeyi filan... Ayrıca, beş yıl sonra karın şişmanlarsa, cadalozlaşırsa, birbirine tabak çanak fırlatırken çocuklar salya sümük ağlamaya başlarsa... Böyle sahneler var, insanlar böyle şeyler yaşıyorlar. İdeal, realiteden daha iyidir her zaman.

Ölümlülük kafanıza çok takılıyor mu bugünlerde?

Kesinlikle... Zaten o yüzden plağın en başında o sözcük geçiyor...

Bunu duymak biraz tuhaf, çünkü Stooges zamanında "Ölmek istiyorum, ölmek istiyorum" diye üstünüzü başınızı paralıyordunuz... Hatta, rivayete göre, bir gece Max'ın Kansas City'sinde kendinizi öldürmeye kalkmıştınız...

Ama, şimdi, o zamanda değil, bu zamanda konuşuyoruz, o zamanlar öyle diyordum, çünkü bir sürü maddenin tesiri altındaydım. İnsan "uçan Hollandalı" metodunu kılavuz edinince, kullandığı her neyse onunla işbirliği yapmaya başlıyor. Şu anda tamamen kendi irademle konuşuyorum.

Nasıl ölmeyi isterdiniz, yatağınızda, pijamalarınızla mı?

Bahçeyle uğraşırken ölmek iyi olurdu. Evet, bahçede, sebzelerle, çiçeklerle uğraşırken, bir sincaba bakarken, bulutları seyrederken... Cav!.. Gitti. Iggy yok artık, bitti. Cavlağı çekti. Bu iyi olurdu.

Yaşlanma biçiminiz hoşunuza gidiyor mu?

Tekin değilim, kel değilim, şişman değilim. En önemli üç şey bunlar. Genelde eğlenceli bir hayatım oldu, zaman zaman da engebeliydi. İnsan bileniyor tabii. Çünkü yaptığın tercihler seni olması gerekenden daha fazla –ya da hiç olmaması gereken– bir vaziyete sokuyor. Geçenlerde, Blur'un o gerzek herifi, bir otelde yakaladı bir gece beni ve insanların benden, benim gibi birinden neler beklediklerini anlattı. İfrit oldum. Birincisi, ben "insanlar benden ne bekliyor?" diye düşünmem. İkincisi ve asıl önemlisi, "oğlum, senin herhangi bir konuda söylediğin herhangi bir şeyin benim için hiçbir kıymeti harbiyesi yok, çünkü senin müziğinden hoşlanmıyorum."

Kimlerin müziklerinden hoşlanıyorsunuz?

Yıllarca öyle bir mesleki deformasyona uğradım ki, müziği zevk için, muhabbet için, teselli için dinleyemez olmuştum. Sonra hatırladım: İnsanlar müzikle ne yapar? Eğer gecenin ikisinde uyku tutmamışsa, bir Miles Davis koyuyorum, düşündüğüm şeyleri unuturuyor bana. Frank Sinatra ve Jobim'e de sık sık takılıyorum. Onlardan daha seyrek olmakla beraber Serge Gainsbourg'a da. Ve Nick Cave'in son zamanlarda yaptığı şeylere. Zengin melodi, gerçek ve özgül sözler... Hiçbiri "bu satar" diye yapılmamış. Ben de böyle, yerinden kalkıp odanın içinde gezinen, gezinirken de "noise"u koltuk değneği olarak kullanmayan bir müzik yapayım diye kolları sıvadım...

Peki sonuç istediğiniz gibi oldu mu?

Bu şarkılarda daha ziyade kendi kendime konuşuyorum. Şarkı söyleyen şahsın ilişki kurduğu tek şey kendisi. Ve bu ilişkinin yazılmaya değer olduğunu düşünüyor. Bir Polonyalıya dinlettim, "hakiki sözler" dedi. İngilizce bilmeyen bir İtalyana –hard rock'çu, ağır uyuşturucu müptelası bir sokak kadınına– dinlettim. Polonyalıdan daha çok beğendi, "bu seste insaniyet var" dedi. Kimileri fazla eksibisyonist, fazla şahsi buldu, ama bana düzgün, iyi ve "cool" geldi. Günümüzün müziği gitgide daha fazla çizgi filme benziyor. Ve bana hiç hitap etmiyor. Şimdilerde revaçtaki rock olayı şu: Aç gazeteye bak, olup bitenler neyse onları şarkı yap. Eğer tutmazsa dert etme, her zaman Greenpeace var nasıl olsa. Ben bu haybeciliği yapmadım. "Ulan" dedim, "50 küsur yaşına geldin, kendine şarkı yazarı diyorsun, öyle geçiniyorsun, faal hayatının sonuna geliyorsun, artık biraz daha ayrıntılı, özgül şarkılar yazsana; şöyle güzel melodileri olan, oturup tek başına dinleyebileceğin, duyguları gürültü etmeden hayata getiren şeyler..." Aslında benim durumumda mantıki yaklaşım şu olabilirdi: Clinton gibi takılmak. Cukkayı zulala, şişman bir sekreter bul, çükünü emdir. Fakat bunun ötesinde bir şey istedim. Umarım bulurum. Benim yaşımda biri, fena halde tehlikeli bir biçimde özgürdür, yalnız sosyal anlamda değil, sanatsal anlamda da.

Bu özgürlük albümü ne ölçüde etkiledi?

İlk defa bu albümde orkestral müzik yazdım, ilk defa bir parçayı, "Motorcycles"ı, tek postada baştan sona çaldım. Her parçanın müzikal tonu benim çalışımla –kâh akustik, kâh elektro gitar, kâh klavye– ile biçimlendi. Daha önce denemediğim boyutlarda kendimi ifade etmek benim için katartik bir tecrübe oldu. Plağın en başında zaten söylüyorum, bu bir rock'n'roll albümü değil, blues, beat veya punk da değil. Konuşma bölümleri, üç aşağı beş yukarı günceme yazdığım şeyler. Günce dediğim, defterime çiziktirdiğim şeyler, yayınlamayı düşünmediğim şeyler, fakat bir gün bir arkadaş okudu baştan sona ve "bunlar bugüne kadar yazdığın bütün şarkılardan daha vurucu" dedi.

Albümün ilk parçasında, "artık eyvallahım yok" diyorsunuz. Kime eyvallah etmeyeceksiniz artık?

Kimseye. Gazetecilere, garsonlara, müzisyenlere, hiç kimseye. Aklınıza kim geliyorsa, hiçbirine eyvallahım yok bundan böyle.

"Nazi Girlfriend"in esin kaynağı kim?

Nazi bir kız arkadaş. New York'ta oturuyor, ona birkaç kez "senin hakkında bir şarkı yazdım" dedim ama henüz dinlemedi, beğeneceğini umuyorum. Çok stilli, akıllı... Fakat gözlerinde öyle bir şey var ki, benim yapamayacağım şeyleri yapabilecek biriymiş gibi geliyor. İnsanı delip geçen öyle bakışları var ki, bayağı ağır olabiliyor. Bilmiyorum, o sözler kendiliğinden çıktı ve bana gerçeğin kendisi gibi geldi.

70'lerdeki albümleriniz, "The Idiot" ve "Lust For Life"ı şimdilerde dinlediğinizde eskisi gibi hoşunuza gidiyor mu?
Elbette. Bir yerde duyduğumda, "vay anasını ne bu böyle, ilginç bir şey" diyorum, sonra uyanıyorum. Çok hoşuma gidiyor. Ama evde oturup çalmıyorum. O zamanlar benim için çok zor bir dönemdi. Dolayısıyla o albümlerdeki ısırganlık, hayatın daha pembe olduğu zamanlardaki şarkılarda yok.

Eroini bırakmak zor oldu mu?
Asıl zor olan belli bir müzik tarzını bırakmaktı. The Stooges'la birlikteyken ölümüne hard rock'çuydum, sonra deniz bitti. Bir biçimde solo yapmam gerekiyordu. Temelde müzikal tercihlerimde bir değişiklik olmadı, ama ta o zamanlardan beri varolan bazı melekelerim gelişti. Özellikle pratik meselelerle ilgili şeyler bunlar. Artık daha fazla teçhizatlıyım. Bu illa ki daha ileri bir nokta demek değil, ama bugünün hayatıyla, dünyasıyla başa çıkmanın en doğru yolu. Eskisi kadar açık bir insan olabileceğimi sanmıyorum. Yoksa infilak ederim, paramparça olurum. Tekerrür edecek şey değil. Şimdi artık başka şeyler yapıyorum.

Son zamanlarda Johnny Depp'le takılıyorsunuz, hatta onunla birlikte "Hollwood Affair" diye bir şarkı da yazdınız. Bu hızlı hayata nasıl dayanıyorsunuz?
Ne demem gerekiyor bilmiyorum. Benim politikam şudur: Sabah geceyarısı olmuşsa, Iggy'nin uykusu gelmişse, arkadaşlarımın müsaadesini alıp eve yollanıyorum, onlar bensiz devam ediyor. Şarkıya gelince, o şarkı Hollwood'daki bir kadının başından geçen bir aşk hikayesi. O kadar basit. Ha?

Narkotiklerle bu kadar içli dışlı olup da böylesine mükemmel bir fiziği nasıl koruyabildiniz?
Ben hep canki Herküldüm. Eroin kafasıyla yüzmeyi çok severdim. Çok içki içtiğim bir dönemim oldu, işte o zaman fiziğim biraz bozulmuştu. 20 yaşımdaki kalıbımdayım aşağı yukarı. Her gün biraz idman yapıyorum, yoga ve Tai-Chi gibi bir şeyler. Turnede olmadığım zamanlar bayağı normal, düzgün biriyim. Erken kalkarım, erken yatarım, üç öğün yemek yerim, fazla cıgara içmem. Izgara balık yemem, üzerinde tereyağ gezdirilmiş biftek yerim, bol bol tatlı yerim. Normal biri değilim, ama normal şeyler de yapıyorum. Bu normal şeylerin faydasını da görüyorum.

Ayakta kaldığınız için kendinizi şanslı addediyor musunuz?
Herhalde, evet, sanırım. Gerçi bunu kendime hiç sormuş değilim, ama o kadar çok insan nasıl yırttığımı soruyor ki...
Kendimden nasıl yırttığımı... *(kahkaha atıyor)* Bu da bana şu Monthy Python hikayesini hatırlatıyor, kendisiyle güreşen herifi: "Bayanlar baylar, bu gece ringde, bay kendisi, kendi kendisiyle karşı karşıya..."

Sizin durumunuz da böyle miydi?
Evet, aynen.

Şarkılarınızda sözünü ettiğiniz o mükemmel bileşime, hazla haysiyetin sentezine kendi hayatınızda

oy.. oyy.. oyyy.. hav.. hav.. hav..

Iggy Pop, bu sefer de, Q okurlarından gelen soruları hınzırca cevaplıyor...

35 yıllık bir kariyerden sonra iyi, tutarlı bir rock'n'roll albümü yapmak zor oluyor mu?
Iggy Pop: Yaptığın şey "rock'n'roll mu, değil mi?" diye kafa yormak yerine, oturup müzik yapmak gerekiyor. Eğer iyi bir şeyse ortaya çıkan, zaten kelimenin gerçek anlamıyla milleti sallayıp yuvarlayacaktır.

Kaç tane eviniz var?
(gülüyor) Muhteşem kıçımı nereye koyarsam orası evimdir. Ama, teknik olarak iki tane evim var, biri Meksika'da, öteki Miami'de.

Sahnede ilk kez kendinizi ne zaman jiletlediniz, nasıl oldu?
Tedrici bir şeydi. Önce küçük küçük çiziktirmelerle başladı, sonra giderek bir göl halini aldı ve bu sebeple lafı çok edildi. Şöyle oldu: Belli belirsiz, muğlak bir rahatsızlık olarak başladı, derste sıkıntıdan sivilcelerinle oynamaya başlarsın ya, öyle bir şey. Sonra giderek dört başı mamur bir nevroz halini aldı.

Bir kavgada, yanında olmalarını isteyeceğin üç rock'çu kim?
Öncelikle Keith Richards tabii, o elde var bir. Nick Cave epey iş bitirebilir gibi görünüyor. Ve Henry Rollins, ama sadece meraktan. Bakalım o adaleler bir işe yarıyor mu?

Truffaut daha tutarlı ve daha kompleks gibi, sosyal dünyaya, maddi dünya denilen dünyaya daha fazla kök salmış biri. Godard'a gelince, Edebiyatta Martin Amis neyse, sinemada da Truffaut o. Bu durumda, Godard da Will Self oluyor. İkisi de iyi, ama farklı iki şey...

David Bowie, 1976'da uyuşturucuları bırakmak için Berlin'e gittiğinde sizi de beraberinde götürmüştü. Bu sizce iyi bir fikir miydi?
Çok iyi bir fikirdi. *(gülüyor)* Almanlara çok güzel eğlence oldu, başkalarına da tabii. New Order, Bad Seeds ve Gary Numan gibi isimler içinse harika oldu.

Sizi en çok utandıran albümünüz hangisi?
Hiçbiri. Albümlerimden hiçbirisi beni utandırmıyor. Aslına bakarsanız, başkalarını ne kadar utandırıyorsa, o kadar hoşuma gidiyor.

Bu formunuzu neye borçlusunuz?

İdmana, açlıktan ölmecesine diyete, steroids'lere, yoksa üçüne birden mi?
Üçüne birden.

Askerlikten yırtmak için başvurduğunuz yol hakkında anlatılan hikaye doğru mu? Efsaneye göre, kendinizi kızıştırmışsınız ve yetkililere asker arkadaşlarınızın hepsinin sizi tahrik ettiğini söylemişsiniz?
Evet, doğru. O günlerde ikna edici bir şeyler yapmanız lazımdı. Onlara hakikaten Vietnam'a göndermek istemeyecekleri biri olduğunuzu göstermek gerekiyordu. Öyle "askerlik bana uymaz" demek yetmiyordu. Hatta, "ben ibneyim" demek de yetmiyordu. Söylemek değil, göstermek gerekiyordu. Zaten genellikle de böyledir, söylemek bir işe yaramaz, göstermek lazım.

Yaptığınız en büyük yanlış neydi?
Hmmm... Dur bir dakika... Sanırım bazı dönemeçlerde yeterince istekli, ihtiraslı değildim. Bu yanlışı hâlâ yapıyorum, her gün.

Kin tutuyor musunuz?
Tutuyorum, hem de tonlarca. Konserlerde, şarkı yazmakta ve günü geçirmekte çok işe yarıyor.

Bowie'yi düzdünüz mü?
Bu soruyu bekliyordum, ama bu kadar esprisiz bir şekilde sorulacağını beklemiyordum. *(kesin bir ifadeyle)* Hayır, ne ben onu düzdüm, ne de o beni.

Emeklilik sigortanız var mı?
Tabii ki! Hatta bir tane değil, birkaç tane! Ne sanıyorsunuz, ben eski tüfeğim. Tabii ki emeklilik sigortam var.

Başka çocuğunuz olsun ister misiniz?
Evet, bir sürü kahverengi veledim olsun istiyorum. Bana "baba" diyen bir sürü çikolatam olsun istiyorum. Yapmaya da niyetliyim. Ama önce uygun tavşanı bulmam lazım. *(bir kahkaha patlatıyor)* Harbi anaç biri... Aranızda öyle biri var mı?.

70'lerde uyuşturucuların sizi öldürebileceği hiç aklınıza gelmiş miydi?
Sabahları uyandığımda, "vay anasını, o nane az kalsın beni öldürecekti" dediğim çok olmuştur. En berbat hikaye şu: Kafam çok iyiyken bir kutu kibritle fırını yakmaya kalkışmıştım, gazı açmıştım, kibritleri çakıp çakıp duruyordum fakat bir türlü deliğe isabet ettiremiyordum. Neyse ki beni fırının yanından uzaklaştırdılar. "Hay Allah" demiştim, "o fırın beni öldürecekti". Çok ilginç, olayı uyuşturucularla değil, fırınla bağlantılandırmıştım.

"Iggy ruhlu" olarak gördüğünüz müzisyenler, sanatçılar var mı?
Yok, iyi ki de yok. Hem niye olsun ki? Her şeyden bir tane olmalı, ben öyle görüyorum. Kimsenin benim gibi olmasını istemem. Benim gibi olan birileri olursa, onlarla pek hoşlaşmam. Siktir çekerim.

Marilyn Manson'ın Amerika için tehlikeli biri olduğunu düşünüyor musunuz?
Yaptığı şu: Rahatsız, gerzek bir Amerikalıyı resmediyor. Ve bunu mükemmelen başarıyor. İki konserini gördüm, çok kıyaktı. Son albümünü almadım, çünkü bir yerlerde birazını dinledim ve şöyle düşündüm: Ben "Spiders From Mars"ı da pek tutmazdım, onların bu berbat taklidiyle de işim olmaz.
Marilyn hiçbir tehlike arzetmiyor. Konu din ve ahlaksa, Amerika'da kimsenin dini, imanı, ahlakı yok. Amerikalılar için hayatta şu meseleler var: Şişman

34→

ulaşabildiniz mi?
İnsan iki uç arasında gidip geliyor galiba. İçinizde aynı anda küçük bir köpek ve bir muhasebeci konuşuyor.
Haysiyet önemli mi sizce?
Elbette. Çünkü aksi takdirde madara olursun. Ve madara olursan, bu kişisel düzeyde yüce bir şey olabilir, ama toplum seni dümdüz eder.
Iggy Pop, toplumun ne düşündüğünü ipler mi?
Tabii, tetikte olmak lazım. Çetele tutarlar, yargılarlar. Toplumla başa çıkmanın yolları vardır. Hak ihlallerini kolay kolay kabullenmemek gerekir. Artık daha çetin bir cevizim, zihnimin muhafızları kolay geçit vermiyorlar artık. Bela her yerden gelebilir, annenden, babandan, sevgilinden, meslektaşından, akranlarından, her yerden...
"Velvet Goldmine"da kendinizi David Bowie'yle yatakta görünce ne hissettiniz?
Filmi görmedim daha. Bir kültür ürünü olarak geçer akçeyim, iyi para ediyorum. Filmin tanıtım parçalarından birini gördüm, Ewans *(Ewan McGregor'u kastediyor)* beni oynamak için fazla semiz sanki. Film bana cazip gelmedi. Söz konusu sahne hakkında yorum yapmaya niyetim yok. İnsanların benim hakkımda –eroin olayım, çüküm, ağzım, kıçım hakkında– ne dedikleri üzerine bir şey söylemek istemem. Onların söylediklerine ekleyecek bir şeyim yok.
Miami'ye niçin taşındınız?
Artık New York'ta oturabilmek için para babası olmak gerekiyor. Ben idare edebilirim ama etrafım para babalarıyla çevrili olsun istemem. Miami, Amerika'nın en haybeci yeri gibi gösteriliyor, ama aslı öyle değil. Nikaragualılar, Porto Rikolular, Brezilyalılar, Afrikalılar, bir sürü yabancı dil, esmer enerji. Tıpkı bir zamanların New York'u gibi. Ayrıca, New York'ta kalsaydım, muhatap olacağım muhabbet şuydu: "Hayat hoştur, gerisi boştur, albüm filan yapmana ne gerek var, nasıl olsa paraya ihtiyacın yok, sen de bizim gibi yaşa, bizim gibi öl, ödül törenlerine seni çağırırız mutlaka" filan falan. "Hasiktir, ben ne kelim, ne şişman, bu olay bana uymaz" dedim ve direksiyonu başka yöne kırdım.

Uyku tutmamışsa, bir Miles Davis koyuyorum, Sinatra ve Jobim'e de sık sık takılıyorum. Daha seyrek olmakla beraber Gainsbourg'a da. Ve Nick Cave'in son zamanlarda yaptığı şeylere. Zengin melodi, gerçek ve özgül sözler... Hiçbiri "bu satar" diye yapılmamış.

Bir yıldır Miami'de yaşıyorsunuz, New York'u, "Avenue B"de anlattığınız dünyayı özlüyor musunuz?
Tam tersine. Detroit'te doğup büyümüş her çulsuz beyaz herifin rüyası Miami'ye kapağı atmaktır... Zaten Miami New York'un bir parçası haline geldi. Bu arada, Manhattan'ı tepeden tırnağa beyazlattılar. Halbuki benim New York'a gelmemin sebebi, koyu renkli, kaba saba, kötü İngilizce konuşan karanlık tiplerle dolu olmasıydı. Şimdi aynı şey için Miami'ye gitmek gerekiyor. New York'ta şef çok, kızılderili yok. Can sıkıcı bir dönemini yaşıyor şehir. Birisinin yanaşıp berbat bir film senaryosunu okutma veya bir Yogi'ye yardım için makbuz kesme veya siktiriboktan bir Nepal gömleği kakalama hamlesine maruz kalmadan bakkala gidip iki yumurta almaya imkan yok.
Bundan sonra neler yapmayı düşünüyorsunuz?
Başka diller öğrenmek iyi muhabbet olabilir. Latince, Yunanca... İspanyolcam fena değil artık, Miami'de bayağı bayağı konuşuyorum, gerçi Kübalılar gülüyor ama... Güney Amerika'da epey vakit geçirdim, oralarda kız arkadaşlarım oldu, dolayısıyla İspanyolca konuşmak zorundaydım. İngilizceden kaçmak hoşuma gidiyor, İngilizceden ve onun temsil ettiği şeylerden... Sıcak yerlere gidiyorum, başka ritmlerin olduğu yerlere.

Çeviren: **Y.G.**

---

mıyım? Param var mı? Düzüşecek birini bulabilir miyim?
Akşamdan kalma halleriniz nasıl oluyor?
Şimdilerde, "ooo, bizim moruk biraz takatsiz bugün" gibi oluyor, eskiden "aaahhh" şeklinde oluyordu. Başım külçe gibi kalkardım yataktan, "nedir bu berbat varoluş" diyerekten. Kendimden nefret ederdim.
Sahne dışında da sahnedeki kadar cesur musunuz?
Hiç sanmam. Zaten sahne de bunun içindir. Bu meseleyi çözmek içindir. Yoksa ne tiyatro diye bir şey olurdu, ne sinema, ne başka bir şey. İnsan sabah uykusunda nasıl korkusuz olabilir ki?
Kendinizi "mahremiyetine düşkün" biri olarak tarif eder misiniz?
Süper, süper, üç kere süper mahremiyetine düşkün biriyim. Hakkaten. Kendimi, kendime saklarım. Çok çok az arkadaşım vardır, böyle olmasından çok memnunum. Mahremiyetime düşkünümdür, ben yalnız kovboyum.
"Raw Power"ın hangi versiyonu tercihiniz, eskisi mi, yenisi mi?
Tercihimin ilk versiyonu olması gerekir. Yenisini yapmamızın sebebi, eskisinin çok alelacele ve düzgün aletler alacak paramız yokken ve son kertede bitap bir halde yapmış olmamız. Yenisi, eskisini bugünün standartlarına getirmek, bugünün power-rock piyasasında var kalabilmesini sağlamak maksadıyla yapıldı ve sanırım maksat hasıl oldu. Otuz yıl önceki halini merak edenler, eski versiyonu dinlesinler, eğer vaktiyle edinmemişlerse, şanslarına küssünler.
Sizce hangisi daha yetenekli? Godard mı, Truffaut mu?
Truffaut daha tutarlı ve daha kompleks gibi; sosyal dünyaya, maddi dünya denilen dünyaya daha fazla kök salmış biri. Godard'a gelince, onun olayı daha çok stilistik sürprizler... Mesela "Le Mépris"yi seyrediyorsun, Bardot ile Jack Palance yan yana, bu kasting kimin aklına gelirdi? Bu tür bir araya getirmelerle sıçramalar kaydeden bir olay Godard'ınki. Göstermeyi seçtiği şey gerçekten şok ediyor. Edebiyatta Martin Amis neyse, sinemada da Truffaut o. Bu durumda, Godard da Will Self oluyor. İkisi de iyi, ama farklı iki şey... Ne var ki, "The Information"dan beri Martin Amis okumuyorum. O kitapla beni kaybetti.
Otobiyografinizi ne zaman yazacaksınız, sicili kaydetme zamanı gelmedi mi?
1982'de "I Need More" diye bir şey yazdım. O sıralarda kendime çeki düzen vermeye niyetlenmiştim ve kendine çeki düzen vermiş rock yıldızları gibi osuruktan tayyare olmadan önce, mevcut duygularımı kaybetmeden kayda geçirmek ve bir biçimde muhafaza etmek istemiştim. "I Need More"u yazma sebebim buydu. Bunu böylece belirttikten sonra, şunu söylemek isterim: Şöhretli isimlerin elinden çıkan kitaplar içinde döküntü olmayan tek bir örneğe rastlamış değilim. Hepsinin berbat kitaplar olmasının sebebi, insanın aynı anda iki şapkayı giyememesi. Yani, anonim bir kişi olarak yazar şapkasıyla şöhretli bir kişi olarak sanatçı şapkası bir arada olamıyor. Şöhretin ne kadar fazlaysa, söylediklerin de ister istemez o renge bulanıyor. Bir "yazı"da size söyleyeceğim her şey, bir şöhretin hayat hikayesi oluyor. Elbette, kendi hayatımı anlatmadığım bir şey de yazabilirim, ama o zaman da ortaya çıkan şey zırvadan ibaret olur.
"Lust For Life" ve "The Passenger" soundtrack'lerde, reklamlarda kullanılıyor. Seçme hakkı sizde olsaydı, hangi şarkı veya şarkılarınızın soundtrack'lerde, reklamlarda yer almasını isterdiniz?
"Gimme Some Skin"i *(Iggy - The Stooges'ın 1977 tarihli "I Got A Right" 45'liğinin B yüzü)* seçerdim. Şöyle bir bölümü var: "Tifolu Mary, ruhu var onun / götoş bir herife verir bütün gece..." Bu benim için gelmiş geçmiş en kıyak Stooges şarkısıdır. Aldığım telif ücretleri listesinde son sırada, 11 cent'le...
Punk rock'u icad ettiğinizi düşünüyor musunuz?
Hayır. Benim hemhal olduğum müzik tarzı, punk rock'u icat edenlerin kullandıkları malzemelerden biriydi sadece. Allaha şükür, punk rock gibi banal bir şeyi icat etmiş değilim. Punk rock denilen şey lise müsameresi ile pub rock arası bir karışım. Müzikal olarak ileri bir noktayı temsil etmiyor. Stooges'la birlikte yaptığım üç albümü dinlediğinizde, her bir albümün bir öncekine kıyasla ileri doğru bir sıçrama olduğunu görürsünüz. Böyle bir şey punk rock grupları için geçerli değildir.
Rock starlarının bir çoğu niye eroin kullanıyor?
Yaptıkları berbat müzikten duydukları acıyı dindirmek için.
Britney Spears'ı beğeniyor musunuz?
Beyaz Amerikalı kızlardan hoşlanmam. Tuhaf tuhaf konuşurlar, yürekleri de yoktur. Hepsi birbirine benzer, kariyer isterler, her şeyi isterler... Oy, oy, oy...
Bu çılgınlığınıza rağmen, Stooges'ın yoldan en az çıkmış üyesi olduğunuz söylenebilir mi?
Hav, hav, hav. Bu art niyetli bir soru. Ayrıca çok İngiliz. Bu nahoş soruyu pas geçiyorum.
Los Angeles'taki Nöropsikoloji Enstitüsü nasıl bir yerdi?
Gayet iyi bir yerdi. Orada FBI tarafından takip edildiklerine inanan insanlar var hakikaten. Başka bir iyi tarafı da şuydu: Anket formundaki ikinci soru, "Televizyon sizinle konuşuyor mu?"ydu. Ne cevap vereceğimi şaşırmadım desem yalan olur. Oradaki en kıyak şahıs Jimmy'ydi, manik depresif bir hermafrodit. Görüntüsü iki cinsin tam ortasıydı. Çok yumuşak bir erkekti. Pek konuşmazdı, arada bir yüzünde bir tebessüm belirirdi, o tebessümü gördüğünüz anda orayı yakmaya kalkışacağını anlardınız. Ama bu tür yerlerdeki insanların asıl büyük çoğunluğu –bundan kimse söz etmez– Amerikalı kadınlardır: Sıradan, düzgün, dürüst ev kadınları, 30'dan 50 yaşına kadınlar; hayattan tat alamadıkları, ilgi ve sevgi görmedikleri için çöken kadınlar. FBI tarafından takip edildiklerini düşünmüyor onlar; iri, korku dolu, asabi gözleri var.
Okulda en iyi dersiniz hangisiydi?
İngilizce ve geyik yapmaya müsait ne varsa...
Hiç Danimarkalı akrabanız var mı, soyadınız Osterberg öyle bir izlenim doğuruyor?
Soyadım İsveççe, baba tarafım İsveçli, annemin babası Danimarkalı, göbek adım Christiansen'dir. Oralarda akrabalarım var, ama hiç ilgimi çekmiyorlar.
Penisinizden memnun musunuz?
Gayet iyi geçiniyoruz.

→35

Stanley Kubrick

Ustanın yeni numarası merakla bekleniyordu ki, kötü haber geldi; Kubrick çektiği son filmin seyirciyle buluşmasını göremedi. "Eyes Wide Shut"ın (Gözü Tamamen Kapalı) daha çekim aşamasında epey lafı ediliyordu, Kubrick'in vefatıyla birlikte iyiden iyiye ilgi odağı haline geldi. Batıda gösterime girdiğinde kimi eleştirmenlerden "başyapıt" övgüsünü aldı, kimilerini ise hayal kırıklığına uğrattı. "Eyes Wide Shut"ın ekimin son haftasında memleket sinemalarında boy göstermesi vesilesiyle, eleştirmenlerin film hakkında ne dediklerine göz atmadan önce, kült yönetmenin kişisel tarihinde kısa bir gezintiye çıkıyoruz. İlk sözü, çıraklığını Kubrick'in yanında yapan Jane Birkin'in sinemacı kardeşi Andrew Birkin alıyor, ardından yakın dostu ve çalışma arkadaşı Leon Vitali ile kayınbiraderi ve prodüktör Jan Harlan'a kulak veriyoruz.

Pilot olduğu halde uçmaktan kor

Andrew Birkin: "2001 Uzay Yolu Macerası"nın hazırlıkları sırasında çay-kahve servisi yapıyordum, 19 yaşındaydım, Kubrick'in yanında stajdaydım. Bir ara, Kubrick'in ve özel efekt ekibinin, İngiltere'de çekim yapmak için ıssız bir yer aradıklarını öğrendim. Yanlarına gittim, böyle bir yer bildiğimi söyledim. Doğru değildi, ama ilgilerini çekmek için aklıma başka bir yol gelmemişti. Sonuçta özel efekt departmanına girdim. Bir gün, kamera ekibinden birisi, diğerlerini bozmadan bazı renkleri değiştirmenin mümkün olduğunu anlattı. Bundan Kubrick'e bahsetmesini söyledim, ama çekingen birisiydi, "peki, ben gidip anlatayım" dedim, kabul etti. Bunun üzerine, Kubrick'e bu renk değiştirme yöntemini önerdim. "Neden olmasın? Hadi git deneme çekimleri yap. Bir helikopter kirala, 65 mm.'lik bir kamera al ve çekim yap," dedi. Böylece, "2001"de Jüpiter'e doğru yolculukta görülen bütün o görüntüleri İskoçya'da üç ay geçirerek çektim. Daha sonra, Pierre Boulat adında bir fotoğrafçıyla altı aylığına beni Afrika'ya gönderdi; orada da filmin başındaki "İnsanlığın Tan Yeri" adlı bölümde görülen görüntüleri çektik. Kubrick bu görüntüleri MGM'de dev bir ekrana yansıttı ve onun önünde maymunları çekti. Bir yıl sonra, Beatles'la beraber "The Magical Mystery Tour" için çalışırken, Stanley'den telefon geldi; "Napolyon" filmi için çekim yerleri saptamamı istiyordu. Tam 68 Mayıs'ında beni Fransa'ya yolladı.

"Napolyon" onun rüyalarının filmiydi. Kubrick, hazırlıkları hangi aşamaya kadar getirmişti?

Senaryoyu yazmayı tamamlamıştı. "2001"in ilk sahnelerinde kullandığımız yöntemle arka planda yansıtılan görüntüler üzerine bütün filmi stüdyoda çekmeyi planlıyordu. "2001", o sıralarda Fransa'da daha yeni gösterime girmişti ve o sıralar Kültür Bakanı olan André Malraux, istediğim yerde, istediğim gibi fotoğraf çekebilmem için bana bir izin belgesi verdi. Invalides'e, Fontainebleau'ya, Malmaison'a, Napolyon'un yaşadığı, geçtiği her yere gittim. Waterloo'ya bile gittim, hatta Sainte-Hélène'e doğru yola çıkmıştım ki, MGM'in vazgeçmesi üzerine proje iptal edildi. Ön çalışmalar sırasında mümkün olan bütün açılardan, 10 bin kareden fazla fotoğraf çekmiştim. Stanley bu görüntülerden yola çıkarak dekorları yaptırmaya hazırlanıyordu.

Çalışırken nasıl bir insandı Stanley Kubrick?

Üzerine çalıştığı film dışında gözü hiçbir şeyi görmezdi. Kendisini tamamen işine verirdi ve aynı şeyi beraber çalıştığı insanlardan da isterdi. "2001"in çekimlerinde 19 yaşındaydım, orada bulunmak bir ayrıcalıktı, sırf çay kahve servisi için olsa bile. "2001"in olağanüstü bir film olduğu çekimler sırasında apaçık görülüyordu. Stanley etrafındakilerle kolayca sohbet ederdi. Bazen, yalnız olduğu zamanlarda, bana "gel, muhabbet edelim" derdi. Her konudan konuşurduk, siyaset, futbol... Esas olarak, filmlerden, sinemadan başka konularda konuşmayı severdi, ama eninde sonunda, konuyu getirir sinemaya bağlardı. Stanley etrafındakilerle satranç oynamaya bayılırdı. Ayrıca, ıvır zıvır aletlere ve yeniliklere de çok düşkündü. "Napolyon" için ön çekimler yaptığım sıralarda, yatağının başucuna bir teleks makinası koymuştu. Bu onu müthiş eğlendiriyordu ve haberleşmek için telefon yerine, mutlaka teleks kullanmamızı istiyordu. Ama klavyede çok yavaştı ve küçücük bir mektup için saatler geçiyordu. "2001" için Afrika'dan kendisine gönderdiğimiz binlerce fotoğraf arasında, hayran kaldığı çok tuhaf biçimleri olan bazı ağaçları gözüne kestirmişti, ama ağaçların bulunduğu yeri beğenmemişti. Buna karşılık, bir başka yer ise çok hoşuna gitmişti. "Bu ağaçları şu yere nakledemez misin?" diye sordu. Sordum, soruşturdum ve bu ağaçların bin yaşında olduğunu, koruma altında olduklarını öğrendim. Stanley'i aradım: "Mümkün değil, ağaçların yerini değiştiremeyiz." Israr etti. "Öteki tarafta olmalarını hakikaten çok isterdim. İyi bir rüşvetle, onları kesip başka yere nakledecek birisini mutlaka bulursun." Ona bunun imkansız olduğunu, ağaçların koruma altında olduğunu tekrarladım. "Senin bu işi halledeceğine eminim" deyip telefonu kapattı. Hakikaten de, hallettim. Gayet yüklü bir rüşvet verdim, bir gece yarısı ağaçları kesip Stanley'in seçtiği yere, 500 kilometre öteye diktiler! Çekimler bittikten sonra, kimse bulamasın diye ağaçları küçük küçük kestik! Tabii ki, bugün bununla gurur duymuyorum,

ama Stanley insana seçim şansı tanımıyordu. Aynı şekilde, "Napolyon" üzerine çalışırken de, Cinecitta'da yine Napolyon hakkında başka bir filmin çekildiğini duymuştu: Beni senaryo hakkında bilgi toplamakla görevlendirdi. Roma'ya gittim ve öğle yemeği saatinde, stüdyoda gizli bir şekilde senaryoyu okudum!

Çekimler sırasında, sette nasıldı?

Her şeyin tamamiyle onun kafasındakine denk düşmesi gerekiyordu. Bu yüzden de, stüdyoda bir şeyler yapabilmek çok vakit alıyordu. Ve onu anlayıp takip edebilmek öyle pek kolay değildi. "2001"deki iki astronotu canlandıran Gary Lockwood ve Keir Dullea, Kubrick'in kafayı yemiş olduğunu düşünüyordu. Stanley, onlara rolleri hakkında gereken asgari bilgiden fazlasını anlatmadığından, ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Filmde, onların diyalogları çok düz ve hiçbir özel duygu gerektirmiyordu. Kubrick'in istediği de tam olarak buydu. Oyuncuların hiçbir duygu katmadan, çok düz bir biçimde konuşmalarını istiyordu... Stanley insanları dinlemeyi bilir, karşısına çıkan ilginç düşünceleri değerlendirirdi. "2001" uzay gemisini "Mavi Tuna"yla kullanması tamamiyle tesadüf eseriydi. Makinist uyuyakalmış ve radyoyu açık unutarak görüntülerin öylece akıp gitmesine sebep olmuştu... 19-20 yaşındaysanız, Stanley mutlaka size fikrinizi sorardı. Bu da, o dönemde, özellikle sinema camiasında çok seyrek rastlanır

rkması gibi

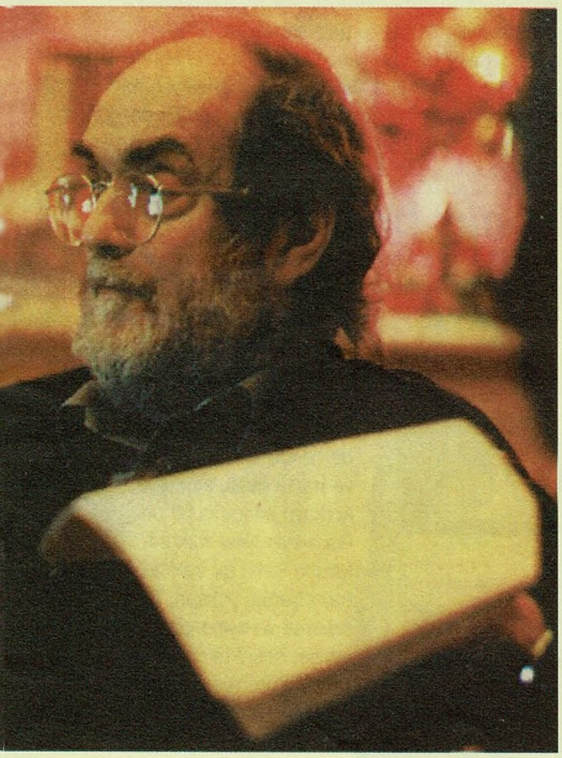

bir durumdu.

O dönemde sinemacı olarak kendisini nasıl değerlendiriyordu? Yeteneğinin bilincinde miydi?

Evet, öyle sanıyorum. Bir gün, ona Joseph Losey'in "For King and Country" filmini olağanüstü bulduğumu söylemiştim. Bana sadece "Paths of Glory'yi gördün mü?" diye sordu. Kubrick'in o filmini görmemiştim. İki gün sonra, stüdyoda sırf benim için bir seans düzenledi, "Paths of Glory"yi seyrettirdi. "King And Country"nin Paths of Glory"den araklandığını düşünüyordu. Haklıydı. Eleştirmenlerin yazılarını değil, çocukların mektuplarını kaale alırdı. Çocukların "2001"i eleştirmenlerden daha iyi anladığını söylüyordu. Büyük bir mizah gücü vardı, çok espriliydi.

Kendisine karşı da alaycı mıydı?

Pek değil. Hayranlarıyla oynamayı severdi. Eğer muhatabının kendisine hayranlık beslediğini hissederse, bunu belli ettirmeye çalışırdı. İktidarının tadını çıkarıyordu. Stanley'in, kendisine inşa ettiği bir dünyada yaşadığını ve buradan çıkmaktan da pek hoşlanmadığını düşünüyorum. Her zaman her şeyi kontrol etmek isterdi. Pilotluk brövesine sahip olduğu halde uçağa binmekten korkması gibi biraz. Eğer dizginler elindeyse, kapasitesine güveni sonsuzdu. Eğer başkasına bağımlıysa, bu güven yokolur ve kendisini tehlikede hissederdi... Stanley'in kadınlarla arasında tuhaf bir şey vardı. "2001"in çekimlerinden kısa bir süre sonraydı, bir gün bana bazı sayfalarına işaret koyduğu bir manken kataloğu getirdi. "Bunun hakkında ne düşünüyorsunuz? Şunu nasıl buluyorsunuz? Bunu beğendiniz mi? Peki ya şu nasıl?" Ne istediğini pek anlayamamıştım. "Bu kızlardan bazılarıyla tanışmak isterim, ama nasıl bir bahane bulacağımı bilemiyorum. Belki de bir film için figürana ihtiyacımız olduğunu söyleyebiliriz." Hali çok tuhaftı. Mankenleri oraya çağırmak için bahaneye ihtiyaç duyuyordu, aynı zamanda, onlarla en ufak bir kişisel teması olsun istemiyordu. Duygularını açığa vurmaktan pek hoşlanmıyordu sanıyorum. Bir dönem, insanların iyi çalışıp çalışmadığından emin olmak için stüdyonun her tarafına mikrofonlar ve kameralar yerleştirmeye niyetlenmişti. İktidar Stanley'i büyülüyordu. Napolyon'un onun ilgisini bu kadar çekmesinin nedeni buydu hiç kuşkusuz. Napolyon'un etrafındakileri çekip çevirişine, manipüle etme tarzına büyük hayranlık duyuyordu. Kendisi de aynı türden bir sistem uyguluyordu. Bir hafta, favorilerinin listesinde bir numara oluyordunuz. Ertesi hafta, bir başkası... Ama her zaman yerinizi korumayı ümit edebilirdiniz... Tıpkı bir oyun gibiydi. Stanley kötücül bir koca bebek gibiydi. Geçen gün onu bir ödül töreninde televizyonda gördüm. Telefonda konuşmuş, yazışmış olsak da 25 yıldır karşılaşmamıştık. Dolayısıyla, benim için çarpıcı bir andı. Bakışında, gülümserkenki o kendine özgü parıltıyı görünceye kadar onu tanıyamadım. Stanley pek sık gülümsemezdi, ama eşsiz bir gülümsemesi vardı: Yumuşak ve kendine bağlayıcı, tıpkı bir çocuğunki gibi.

Siz kendiniz de senaryo yazmaya ve kendi filmlerinizi çekmeye başladığınızda ondan hiç öğüt istediniz mi?

Hayır, hiçbir zaman. İlk kısa metrajlı filmimle ödül aldığımda bana bir mektup gönderdi, ama ona hiçbir zaman bir şey sormadım. Stanley tam manasıyla sosyal bir adam değildi. Onun iki projesinde çalıştım, iki yıl boyunca onu her gün gördüm, ama bir kere bile evine gitmedim...

Sizce, son yıllarını nasıl değerlendiriyordu?

Onunla çok yakın mesai yapan pek çok kişiyle karşılaştım. Yaşlandıkça, bütün karakter özelliklerinin daha da abartılı hale geldiği izlenimini edindim. Vaktiyle insana tuhaf gelen her özelliği, zaman geçtikçe daha da tuhaflaşmıştı. "2001" sırasında, mesela aynı planı yüzlerce kere çektiğini hiç sanmıyorum. Ama, Stanley'in "Full Metal Jacket"de, pek hoşlanmadığı bir oyuncu olan Vincent D'Onofrio'ya aynı sahneyi 150 kere tekrarlattığını biliyorum. Bana anlatılanlara bakınca, bazı açılardan, bir zamanlar tanımış olduğum Stanley'in hep aynı insan olduğunu düşünüyorum, bazı açılardansa, "onu bu kadar sadist, bu kadar deli birisi olarak hatırlamıyorum" diyordum kendi kendime.

"Eyes Wide Shut"dan ne bekliyorsunuz?

Herkes gibi iki arada bir deredeyim. Çünkü Stanley'in başlıca özelliklerinden biri ne yapacağı belli olmayan birisi olmasıdır. "Barry Lyndon" gibi taptığım bir film daha yapacağını asla tahayyül edemem. Nasıl davranacağından hiçbir zaman emin olamazsınız. Onu bu denli nevi şahsına münhasır kılan şeylerden biri de bu zaten.

KAYINBİRADERİ, PRODÜKTÖRÜ JAN HARLAN

Napolyon onu büyülüyordu

"Napolyon" Romanya'da çekilecekti, çünkü Romen ordusundan beş bin atlı asker sağlamıştı. Projeyi finanse eden United Artists ve MGM sonradan vazgeçtiler. Stanley çok büyük bir Napolyon uzmanıydı. Bu konuda dev bir kütüphanesi vardı. Napolyon'un şahsiyeti onu büyülüyordu, o son derece yetenekli, son derece başarılı adamın en önemli anda, sağduyu ve değerlendirme hataları yapması Stanley'in çok ilgisini çekiyordu.

Hiç seyahat etmezdi. Çok fazla telefon, teleks, daha sonraları da faks ve internet kullanırdı. İlk kuşak internetçilerdendir. İlk faksı onda görmüştüm, bir servet değerinde ve doğru dürüst çalışmayan kocaman bir aletti. Onunla ne yapmak istediğini sordum. "Aaa, Warner Brothers'da da bir tane var. Onlara faks yollayabilirim." "Peki ne olmuş yani?" "Göreceksin, ilerde pek çok şirkette bunlardan olacak."

Çekimler esnasında çok az kişiyle çalışırdı. Başkalarının bir günde harcadığı parayı biz bir haftada harcardık. Zamanını istediği gibi, ağır ağır kullanmayı severdi. Tahmini çekim süresi konusunda hep çok iyimserdi. "Eyes Wide Shut" için "24 hafta çekim süresi öngörelim" dedim. Bana cevabı, "24 hafta mı, deli misin sen! Bu film kendi aralarında konuşan iki kişinin hikayesi" oldu. 16 hafta istiyordu. 16 haftada çekeceğine hakikaten inanıyordu. Yanıldı, ne yapalım. Kimse hiçbir zaman endişelenmedi. Warner asla telefon bile etmedi ne olup bittiğini sormak için. İlk başta kapalı stüdyo içinde New York kurmak istemiyordu. Ama New York'a gitmek de istemiyordu. Londra'nın doğusunda, New York'u çekebileceğimizi düşünüyordu. Ama Londra'da New York'u kurmak imkansızdı. Bunun üzerine, dekor kullanmaya karar verdik.

Stanley öldüğünde, filmin miksajı ve bazı müzik parçalarının kaydı bitmemişti. Ama bütün parçalar daha önceden seçilmişti. Sonra, Amerika'da sansür komisyonuyla bütün bu sersemce pazarlıklar yapıldı. Stanley işin bu yanını küçümsemişti.

ÖZEL ASİSTANI, YAKIN ÇALIŞMA ARKADAŞI LEON VİTALİ

Kastingi partisyon gibi

Kubrick'le tanışmadan rolü almıştım. Onunla ilk defa bir otelin salonunda karşılaştım. Omuzuma birisinin dokunduğunu hissettim, döndüm: Stanley'di. Çok tuhaftı, çünkü tahayyül ettiğim gibi değildi. Yumuşak bir sesi vardı.

Defalarca aynı sahneyi çekmesine bayılıyordum. Stanley'e göre, oyuncular rollerini yaparken tekstlerini düşünmemelidir. Diyalog kendiliğinden gelmelidir.

Bir tiyatro yönetmeninin tarzıyla çalışırdı. Bütün Stanislavski'yi okumuştu. Stanislavski üzerine uzun uzun konuşurduk. Bence ondan çok etkilenmişti.

Stanley için kasting bir partisyon gibiydi, bütünün içine uyumsuz ses çıkaran bir enstrümanın girmesi söz konusu olamazdı. "Eyes Wide Shut"da orji sahnesi için mankenlerin fotoğrafları arasından seçim yaparken, fotoğraflarla telefon numaraları ve isimleri birbirine karıştırmıştık. Stanley'in büyük bir titizlikle seçtiği kalçaların, memelerin hangisinin kime ait olduğunu kimse bilmiyordu. İşin içinden çıkabilmek için her şeye en baştan başlamak gerekti.

Sık sık tiyatroya giderdi, Nicole Kidman'ı da Schnitzler'in romanından uyarlanan "The Blue Room" adlı oyunda görmüştü.

Çekimlere başladığımızda, Nicole Kidman, üniversite öğrencisi ekibi gibi bir ekibimiz olduğunu söylemişti. Çok küçük bir ekibimiz vardı. Kontrolü elinde tutmasının yoluydu bu. Neler olup bittiğini takip edemeyecek kadar olayın büyümesini istemezdi. Çok sade bir insandı. Son filminde de, sadelik hakim... İnsanlar sadece konuşuyor. Bundan daha karmaşık bir şey de yoktur.

İhanet

"Eyes Wide Shut" içler acısı bir film. Telaş içindeki bir Alzheimer hastasını seyretmek kadar acıklı ve ağır. Bu film insanın ilkel itkileriyle –erotik düşler– uğraşıyor, ama kendisi enerjiden, mizah duygusundan yoksun. (...) Kubrick'in elinin altında bütün sahneleri önceden kestirilemezliğiyle aydınlatıveren neredeyse yüce bir kadın oyuncu var, ama o bu oyuncuyu filmden fazlasıyla dışlıyor. Onun yerine, rolünün gerektirdiği olgunluğu, hüznü ve umutsuzluğu canlandıramayacak kadar çocuksu bir aktöre veriyor ağırlığı. En tahammül edilmez olanı da, seks hakkında olduğu kabul edilen bu filmin, bu konuda çekingen ve masum birisi tarafından yönetilmesi. Kubrick, sonunda öylesine iddialı, öylesine şatafatlı, paranoyak, bastırılmış ve imkansız bir orjiye varacak şekilde kuruyor ki hikayesini, seyirci gülmekten kendini alamayabilir.

Filmin sonundaki diyalog, yine dönüp dolaşıp aşka ve sekse dair risklere gelse de, bunu öylesine sofuca bir yavanlıkla yapıyor ki, kız kurusu bir yaşlı teyze bile bunları bu şekilde ifade etmeye utanır. Her ne kadar şimdilik, "Eyes Wide Shut" saygılı davranmayı gerektiriyorsa da (Kubrick'in ölümü ve etkileyici statüsü son filmi üzerine toz kondurmayacaktır), bu film on yıl sonranın "Rocky Horror Picture Show"u olabilir pekala; gerzek taraftarları da filmin diyaloglarını eğlene eğlene ezberden tekrarlarlar.

"Eyes Wide Shut" kendi konusuna ihanet etti, insanı esas olarak hayal kırıklığına uğratan da bu. "Eyes Wide Shut" evlilik, seks ve hayaller üzerine bir film; sinema, düş, dikizcilik... Bundan daha iyi bir konu yoktur. İster bugün olsun, ister Arthur Schnitzler'in (filme esin veren romanın yazarı) döneminde, ister Shakespeare'in döneminde, çok az insani arzu, aynı anda birden fazla kişiye aşık olabilme melekemizden daha fazla ölümcül, daha uğursuz, daha yoğun, daha gözü kara ve daha incelenmeye değerdir. "Eyes Wide Shut"ın dramının en berbat yanlarından biri de Tom Cruise ve Nicole Kidman tarafından canlandırılan karakterlerin iç dünyalarını asla kavrayamamamız. Çünkü aşk, ne ilan ediliyor, ne de tehlikeye atılıyor; seks mekanik ve gayrı insani kalıyor. Son filminde, Kubrick tek bir itirafta bulunuyor, o da güçsüzlüğünü, zayıflığını, sınırlarını kabul etmesi. Yönetmenliği kadar Kubrick'in tuhaf otoriterliği, mahdut düşünce dünyası da üzerinde düşünmeyi hakediyor. Tam okullarda tartışılacak bir vakayla karşı karşıyayız: Tecrübeden kopuk bir despotluk nasıl film yönetir? Burada gördüğümüz, sanat değil, artistik bir debdebe, sinematografik çarkın mutlak olarak manipülasyonudur.

David Thomson, The Independent on Sunday

Blow Up, Cruise, New York

"Eyes Wide Shut"ın en iyi yanı galiba adı. Arthur Schnitzler'in fantazmagorik romanına dayanan bu 2 saat 39 dakika için en iyi ihtimalle bir taslak denebilir. İşin kötüsü, "Eyes Wide Shut" ağır ve miadını doldurmuş –sanki Kubrick nihayet, Michelangelo Antonioni'nin şaşırtıcı ve şaşkın "Blow Up"ına cevap vermeye kalkmış gibi– ya da tuhaf bir şekilde anakronik bir film.

"Eyes Wide Shut"ın son haline Steven Spielberg'in ya da Sydney Pollack'ın ya da hatta Tom Cruise'un süpervizörlük ettiği dedikodularına inansanız da inanmasanız da, beceriksizce, kaba saba, iç bayıcı dekadans tapınağı, sakarca eklemeler, korkunç miksaj (orji sahnesinin tüyler ürpertici dublajı ve bitmek tükenmek bilmeyen hayhuyu en açık kanıtlar oluyor) ve başka her şey mükemmelliyetçiliğiyle meşhur yönetmenin öte dünyaya göçerken filmini tamamlamaktan çok uzak olduğunu düşündürüyor.

"Eyes Wide Shut"da Kubrick'in çözmesi gereken sorun, bir değil, iki değil. Cruise o rolün adamı değil, bu çok aşikar. Ayrıca, canlandırdığı karakter tutarsız. Şatafatlı ve lüks stüdyo ışığıyla, iri grenli görüntülerle elde edilmek istenen doğrudanlıkla New York sokaklarını bağdaştırmanın bir yolu var mı bilmiyorum. Ve her ne kadar "Strangers in the Night" ve "When I Fall in Love" gibi yapış yapış pop şarkılarının alaycı kullanımı Kubrick'i çok hatırlatsa da, bu rahatsız edici derecedeki yavan müziğin bir benzerini daha önceki filmlerinde bulmak mümkün değil.

J. Hoberman, The Village Voice

Mitralyözün anti-tezi

Stanley Kubrick hayranları huzur içinde nefes alabilirler. "Eyes Wide Shut" bir başyapıt. (...) Bir büyü, bir harika: Provokatör anlayışıyla kelimelerle anlatılamaz bir şekilde çekilmiş ve şahane bir ustalıkla yönetilmiş.

Dikkat çekici rol dağılımında, Kidman ve Cruise filme, sadece hakiki sinema starlarının bir filme katabileceği bir empati getiriyorlar, ki bu da böylesi riskli bir proje için zaruri. Hakikaten de, her ikisi de –özellikle Kidman– çok çok iyiler, filmi onlarsız tahayyül etmek imkansız gibi. İnsanı büyüleyecek derecede uzun, yavaş, durgun; "Eyes Wide Shut"ın ritmi mitralyöz gibi hızla montajlanmış günümüzün büyük başarı yakalayan filmlerinin anti-tezi adeta.

"Eyes Wide Shut"da "Otomatik Portakal"dan bu yana Kubrick'in eserlerinde eksikliği duyulan bir şeye yeniden kavuşuyoruz: insanı arıtan ve iğneleyen mizah duygusu. "Eyes Wide Shut"ı seyretmek heyecandan soluk kesen bir deneyim.

Michael Wilmington, Chicago Tribune

Otoriteye adanmış bir orji

Arzu ettiği mezar taşı yazısı bu değildi herhalde –benim de yazmayı arzu ettiğim bu değildi–, ama hiç eğip bükmeden, dolandırmadan, yaşlı Kubrick'in son filmi "Eyes Wide Shut"da, bütün sinema tarihinin en muhteşem orji sahnesini çektiğini iddia edebilirim. Bir ritüelin içinde dondurulmuş; zevke ve hazza değil, otoriteye, korkuya adanmış bir orji. Geceleyin New York sokakları tuhaf bir şekilde hayatiyetten yoksun; Bill'i kaldıran ve evine götüren fahişe, sokakta çalışmak için su götürmez bir şekilde fazla güzel ve fazla eğitimli. Ve daha neler neler: Yıllardır İngiltere'nin kırlarında yaşayan Stanley Kubrick'in ABD'deki hayata dair verdiği ayrıntıların orada yaşayanların tanıyıp bildikleriyle alakası yok, onun için de, filmi kasıtlı olarak düşe yaklaştığı zaman, biz normallikle arasında en ufak bir farklılık, bir bozulma hissetmiyoruz –çünkü en baştan beri normallik söz konusu değil. "Eyes Wide Shut"ın ne düş ne de gerçekliğe dair asla en ufak bir etkisi yok. "Eyes Wide Shut"da sanatın ne tutarlılığı ne de gücü var, ben kendi adıma sıkıldım.

David Denby, The New Yorker

Cinsel bıkkınlık, hatta iğrenme

Kadınların yarı çıplak ya da çıplak olduğu, erkeklerinse çoğu zaman elbiseleriyle gözüktükleri filmlerle bir derdim var. "Eyes Wide Shut"da Nicole Kidman'ın rolü filmin başından sonuna açık saçık, kaba konuşmasına dayanıyor, böylece, bütün kadınların özlerinde, içlerinin derinliklerinde, güzellikleri, saygınlıkları ya da annelik yanları bir yana, orospu oldukları teyid ediliyor (filmin başlarında Kidman'ın –tabii ki Cruise'un değil– tuvalette ayağa kalkıp kıçını kurularken görüldüğü sahneyle güzellikle kirliliğin yanyanalığının altı çiziliyor). Yaşlı yönetmenin bize inandırmak istediğinin tam tersine, "Eyes Wide Shut"ın merkezinde derin bir cinsel bıkkınlık, hatta bir iğrenme var. Orospu ya da annelik –ya da aynı kişide birleşen anne/orospu– dışındaki bütün diğer rolleri bize vermeyi reddederek, kadınlar adına çok aşikar yalanları ortaya boca ediyor. "Eyes Wide Shut"a çocuksu düşsel bir dünya hakim; bu dünyada, kadın arzuları bir kere bağlarından kurtuldu mu teşhirci, mazoşist ve gözükara bir şekilde ahlakdışı.

Joan Smith, The Independent on Sunday

ROLL KÜTÜPHANE

Aldous Huxley Denemeler (Assos)
Antonio Gramsci Hapishane Defterleri (Onur)
Behçet Necatigil Bütün Şiirleri (YKY)
Dostoyevski Yeraltından Notlar (Adam)
Enis Batur Kurşunkalem Portreler (Sel)
Eric J. Hobsbawm Eşkıyalar (Avesta)
Fakir Baykurt Köy Enstitülü Delikanlı (Papirüs)
Halil Cibran Sözler (Anahtar Kitaplar)
John Berger O Ana Adanmış (Metis)
Julian Barnes Manş Ötesi (Ayrıntı)
Louis Althusser Tutsaklık Güncesi (Can)
Martin Amis Rachel Dosyası (Gendaş)
Murat Belge Tarihten Güncelliğe (İletişim)
Salvador Dali Büyük Mastürbatör (Varlık)
Samuel Beckett Watt (Ayrıntı)
Tahir Abacı Bir Zamanlar Anadolu'da (İletişim)
Taner Ay Astigmat Bakışlar (Çalıntı)
Thomas Mann Lotte Weimar'da (Öteki)
Turgut Uyar Bir Şiirden (Türkiye İş Bankası)
Ünsal Oskay "Yıkanmak İstemeyen Çocuklar" Olalım (YKY)
Vladimir Nabokov Pnin (İletişim)

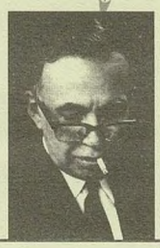

Hem okudum hem de...

Bu ayki kütüphanecilerimiz Cheb Mami, Smiths'in gitarcısı Johnny Marr, Siouxsie and The Banshees'in ve Creatures'ın karı-kocası Siouxsie ile Budgie...

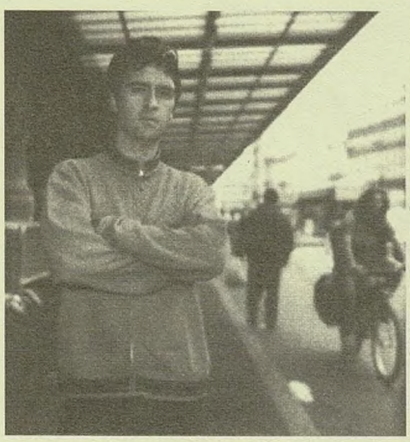

Johnny Marr

Biyografik edebiyatı hep sevmişimdir, Marlon Brando'nun "Annemin Bana Öğrettiği Şarkılar"ı ya da Gandhi'nin "Hakikat Yolundaki Tecrübelerinin Hikayesi" gibi... Bu tür kitaplara çok düşkünüm ve yazarın kim olduğu hiç farketmez. Şu sıralar psikolojik kitaplara ya da maneviyatla, dinle ilgili metinlere yöneldim. İmana giden yolu aradığımdan değil, ama bu tür edebiyatın yazarları dünyayı başka bir bakışla gözlemleyen, kural dışı adamlar. Geçenlerde, Jung'un "Anılar, rüyalar ve düşünceler" kitabını bitirdim, bu adamı müthiş etkileyici, heyecan verici ve büyüleyici buluyorum. Noam Chomsky de çok ilgimi çekiyor. Sonra, Thomas Edison ve Amerikan toplumuna karşı müthiş eleştirel ve aynı zamanda sevgi dolu bakışıyla Gore Vidal de beni etkiliyor. İlkel Amerikan yerli kültürüyle ilgili kitaplara çok daldım, olağanüstü derecede zengin bir dünya. Bu tür kitaplar beni çok fazla etkiliyor, giderek beni dönüştürüyor, kabuğumdan çıkmama ve kendimi sorgulamama yardımcı oluyor. Örneğin Timothy Leary'nin çağdaşı Swami Ramdas'yı okurken çok şey öğrendim. Ramdas asitler ve psikotropların etkileri üzerine tecrübelerini sürdürürken, meditasyon ve Hinduizm konusunda da çok ciddi görüşler, düşünceler geliştirmiş.

Cheb Mami

Benim kültürüm yazılı olmaktan ziyade sözel bir kültür. Kitaplarla ilişkim hâlâ okuldaki gibi, yani belli duyguları yakalamaktan çok bilgi edinmeyi amaçlıyorum. "Malcolm X" filmini gördükten sonra, Siyah Amerikalıların yurttaşlık haklarını elde etmek için verdikleri mücadele hakkında her şeyi öğrenmek için Martin Luther King okudum. Şu sıralar, başımıza gelenleri anlamaya çalışmak için Cezayir hakkında elime hangi kitap geçerse alıyorum.

Siouxsie ile Budgie

Budgie: Şu sıralar Mishima'ya büyük hayranlık duyuyorum, bütün bir yılı onun kitaplarıyla geçireceğim herhalde. Okurken çok yavaşım: belki de Mishima'yı Japonca okumaya kalkmasaydım iyi olacaktı...

Siouxsie: Benim en sevdiğim yazar, hiç tereddütsüz Samuel Beckett. Tiyatroya uyarlanması kesinlikle en zor yazarlardan biri olmalı, çünkü metinleri seni tamamen içedönük bir dünyaya sürüklüyor, seni kendin üzerine yoğunlaşmaya mecbur bırakıyor; bu da, kolay kolay sahneye aktarılmayı kaldırmayan bir durum. Geçen yıl, biyografisini müthiş bir okuma iştahıyla yaladım yuttum. Oscar Wilde ve Kafka'nın da peşini bırakmıyorum.

Martin Amis

Türkçeye kazandırılan tek kitabı "Rachel Dosyası", ama Anglosakson dünyada adından çok söz ediliyor. Tarzı "kirli realizm" olarak adlandırılıyor, hakkında kullanılan sıfatlar arasında küstahlık ve kibirli espritüellik başı çekiyor. Iggy Pop ise onu "tutarlı, kompleks; sosyal, maddi dünyaya kök salmış" dediği Truffaut'ya benzetiyor. Bu yakınlarda "Lucky Jim" adlı tanınmış romanı İletişim'den çıkan ünlü yazar Kingsley Amis'in oğlu olan Martin Amis'in, babasıyla ve yazarlıkla ilişkisini anlattığı söyleşisini internet'ten naklediyoruz.

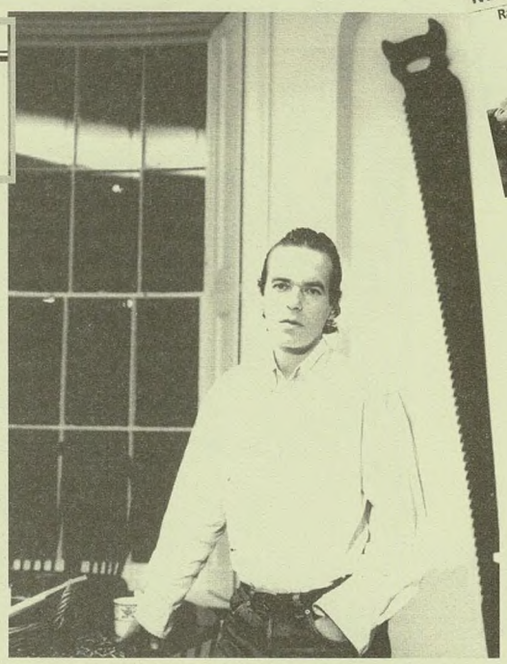

Öyle yazılmaz, böyle yazılır

Martin Amis: İnsanlar soruyor: Bu romanla ne anlatmak istediniz? Bu sorunun cevabı 467 sayfa, bir tişörte bastırabileceğiniz bir cümle değil. İnsanoğlunun bir takım şeyleri sloganlara ya da kişiliklere indirgeme zaafı var. Kimi zaman yazarın kişiliği romanla okur arasına girebiliyor. Benim başıma gelen de bu, ama kabahat benim.

Ne manada?

Gelen mektuplara dayanarak söylüyorum, insanlar benim yazdıklarımı fazlasıyla şahsileştiriyorlar. İmza günlerinde mesela, başka yazarların önündeki kuyruklara bakıyorum, onlar başka türlü insanlar...

Sizin kuyruğunuzdakiler nasıl insanlar?

Bir seferinde Roald Dahl'la beraberdik, okurlarımız arasında gözle görülebilir bir fark vardı. Onunkiler çoğunlukla çocuklar ve ebeveynlerdi. Julian Barnes'ın imza kuyruğunda ise rahatı yerinde, müreffeh, profesyonel insanlar olur. Benimkilerse gözleri çakmak çakmak deli dolu tiplerdir. Gözlerini dikip bakarlar, onlara vereceğim özel bir mesaj varmış gibi. Onların benim kitaplarımı okuduklarını biliyormuşum gibi, sanki tek yumurta ikiziymişiz gibi...

Yazar olmak istediğinizi ilk defa nasıl farkettiniz ya da ilk defa kendinizi ne zaman bir yazar olarak addettiniz?

Burada biraz babamdan, Kingsley Amis'ten söz etmem gerekiyor, çünkü çok özel bir durum söz konusu. Edebi kabiliyet ırsi değildir pek. Bildiğim kadarıyla, babam ve ben, külliyatı olan yegane baba-oğuluz. Auberon Waugh ve David Updike birkaç roman yazmış olabilirler, ama iki ayrı külliyattan söz edemeyiz, eşzamanlı veya birbirini takip eden baba-oğul külliyatı mevcut değil. Ama, şunu da açıkça söyleyeyim, babamın yazar olmasının bana bir yararı olmadı. Onun yazarlığını ise güçleştirdi, şaka etmiyorum, hakikaten. Bunu farketmem epey zaman aldı. Eğer benim oğullarımdan biri yazar olsa ben ne yapardım, bilemiyorum. Fakat şu kadarını biliyorum: Yeniyetme yazarlardan hazzetmiyorum.

Hakikaten mi?

Saflarına parlak bir yeteneğin katılmasını tezahüratla karşılamazsın. Genç yazarları sevmemek, onlardan hazzetmemek yazarlar arasında evrensel olarak yaygındır. Eğer oğlun yazar olursa, bu daha da sinir bozucudur. Öte yandan oğulun babasının eserlerine hayran olması gayet doğaldır, babanın kuşkuyla yaklaşması, yarım yamalak ilgilenmesi de aynı şekilde doğaldır... Babam bir seferinde demişti ki, 25 yaşındaki bir adamın kalemi eline alması, 50 yaşındaki yazara şunu demesi anlamına gelir: "Öyle yazılmaz, böyle yazılır". 50 yaşındaki yazarın, güncel anın duygusuyla teması zayıflamıştır. Gerçi bazı yazarlarda, Saul Bellow'da mesela, bu duygu hep güçlüdür. Babam yazmaya başladığında, kendinden yaşlı yazarlara, Somerset Maugham'a mesela, "öyle yazılmaz, böyle yazılır" demiş oluyordu. Elbette, bir tepki bu. "Lucky Jim"in ucuz baskılarından birinde Somerset Maugham'dan bir alıntı vardır, mealen şöyle bir şey: "Bugünün üniversiteleri savaş sonrasının kuşağıyla dolup taşıyor. Bay Amis'in gözlemleri o kadar keskin, kulağı o kadar delik ki, yeni kuşağın hal ve tavırlarını bütünüyle özümsemiş..." Alıntı burada bitiyor, halbuki Maugham sözlerinin devamında şöyle diyor: "İğrençler. Hiçbir şeye saygıları yok, ne değerlere, ne kültüre..." Dolayısıyla, genç bir yazarı değerlendirirken "bok atmak" kaçınılmaz oluyor. Her neyse, baştaki soruya dönersek, hemen herkes 13-14 yaşındayken ressam veya yazar olmayı ister, sadece başarılı olanlara "ilk defa ne zaman bu isteği duydunuz?" diye sorulur. Ben o yaşlarda babamın bir yazar olduğunun farkındaydım, ama ne tür kitaplar yazdığını bilmiyordum. Western veya cinayet romanları olduğunu düşünüyordum.

Hiç okumamış mıydınız?

Hayır, yaşım çok ufaktı, başka kimseyi de okumamıştım zaten.

Yazmaya başladığınızda ona danıştığınız, onunla tartıştığınız oluyor muydu?

Pek sayılmaz. Müthiş zekice bir küstahlığı vardı. Beni hiç yüreklendirmedi. Sonradan bunun ne kadar yerinde, değerli ve gerekli bir tavır olduğunu kavradım. Benim babamla ilişkim istisnai bir durum, dediğim gibi, edebi yetenek ırsi değil. Bir baba, yazar bir baba, yazarlığa hevesli oğluna, "sen, ben olabilirsin, bir yazar olabilirsin" dediğinde, bu çok karmaşık, çapraşık bir tekliftir. Geri tepeceği aşikardır. Dolayısıyla, belki de bir öngörüden ziyade doğal bir küstahlıkla babam beni hiç teşvik etmedi. İnsanı yazar yapan nedir? Ekstra bir duygu geliştiriyorsun, seni deneyimin dışında tutan, deneyimle arana mesafe koyan bir duygu. Yazarlar bir şeyi yaşadıkları zaman, onu yüzde yüz yaşamazlar, kendilerini bir miktar uzak tutarlar, o yaşananın ne anlama geldiğini, kağıt üzerinde neye benzeyeceğini düşünürler. Hep bir mesafelilik vardır. Sanki o anı yaşayan siz değilsiniz gibi. Biraz soğuk bir uzaklık vardır. Bu meleke, bende erken yaşlarda gelişti. Bir gün, henüz daha ailemle beraber oturduğum zamanlarda, babam odama girdi, daktilomdaki kağıdın üzerine ellerimi koydum, babam görmesin, okumasın diye. İlk kez o zaman yazı yazdığımdan kuşkulanmış, öyle demişti. Fakat sonra, bir roman yazdığımı deklare ettim, evden ayrıldım ve bir yıl sonra elimde romanımla döndüm. Masasının üzerine bıraktım ve tatile çıktım. Ben tatilden döndüğümde o tatile çıkmıştı. Ama, kısa ve dünya tatlısı bir mektup bırakmıştı. Zevkli, eğlendirici bir kitap olduğunu söylüyordu. Sanıyorum, benim yazdığım romanlar içinde baştan sona okuduğu ilk ve son kitap oydu.

O kitap "Rachel Dosyası" mıydı?

Evet, "Rachel Dosyası"ydı.

MARTIN AMIS
Rachel Dosyası

altını çizdik

Adım Charles Highway, ama beni gördüğünüzde adımın bu olduğunu düşünmezdiniz. Bilgili ve iddialı birine yakışacak bir ad, ama ben hiç öyle biri değilim. Öncelikle söylemeliyim ki, gözlük takıyorum, dokuz yaşımdan beri. Orta boylu, kıçsız, belsiz görüntüm ve çarpık bacaklarım özgüvenin herhangi bir izini def etmek için saldırı halindeler.

•••

Anastasia saygı belirten bir fısıltıyla "vay" diyerek Blake'e doğru yöneldi, Sue yere çöktü ve "Meditasyon Şiirleri"ni açtı. Omzunun üzerinden baktım; Rachel, Herbert üzerine bir makale okuyordu. Sigara çarşaflarını yalayan Geoffrey bir albüm koymamı istedi. Kızlar hippi oldukları için, tüm Amerikan LP'lerim içinden en sert ve ahenksiz olanını seçtim, Velvet Underground'dan "Heroin". Doğrudan sonuçları mı? Anastasia sandalyesinde salındı ve sandaletli ayağıyla ritm tuttu; Sue boynuyla sekizler çizerek kendinden geçti. İşte başlıyoruz. Geoffrey sigarayı yaktı. "Çılgınlar gibi uçuyor muyuz ?" dedi. Kimse tepki vermedi. Omuzlarını silkti, joint'i Sue'ya verdi ve sendeleyerek sırtüstü yatağa düştü. Huzurlu bir sessizlik izledi bunu.

•••

ENDİŞE TOP 10.
Haftanın sonu, 26 Eylül
(Geçen haftanın durumları parantez içinde)
(-) 1. Belsoğukluğu
(1) 2. Rachel
(2) 3. Kocabaş
(7) 4. Sallanan azı dişi
(10) 5. Norm'a borçlu olmak
(3) 6. Bronşit
(6) 7. Arkadaşsızlık
(9) 8. Cinnet
(-) 9. Çürüyen ayaklar
(4) 10. Burun deliğindeki sivilce.
Patlama yapmaya adaylar: DeForest'tan daha küçük bir çüke sahip olmak; kürek kemiğinin üzerinde çıkmaya başlayan çıban. Belsoğukluğu, Rachel'i iki haftalık sağlam zirve döneminden sonra dışarı atarak listelerde fırtına gibi esti.

•••

"Öteki tarafı çevireyim mi?" Çalması henüz duran Beatles plağını kastediyordu (orta dönem sonu – sevimli çocuk rock'ıyla mahmur bilinmezlik arasındaki dönem). Sağlam bir seçim gibi gelmişti, çünkü Beatles'a karşı olmak (orta dönem sonu) hayata karşı olmaktı.

•••

Gerçek yeniyetme ıssız bir adaya terkedilmiş egodur, ama sırtı gelen gemilere daima dönüktür; kendi içinde yaşamaya tahammül edebilen aptal bir gücü vardır onun.

Levi's
ALL-DUTY™
www.levi.com

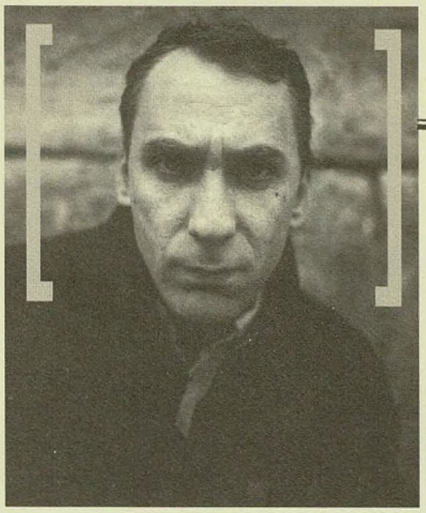

Will Self

Birkaç zamandır hakkındaki –özellikle "The Great Apes" adlı romanıyla ilgili– övgüleri görüyor, duyuyorduk. Iggy Pop, "edebiyatın Godard'ı" yorumunu yapınca iyice meraklandık, internetçi arkadaşlara haber uçurduk, "The Great Apes" üzerine bir yazısı ve "Tough Tough Toys For Tough Tough Boys" adlı kitabından bir pasaj elimize geçti. Sektirmeden aktarıyoruz...

Kafeslerine kapatılmış insanlar

HooGra! Biz şempanzeler öyle bir dönemden geçiyoruz ki, doğal dünyayı algılama biçimimiz bugüne dek görülmemiş bir hızla değişiyor. Dahası, söz konusu algılarımız, şempanzeler olarak şimdiki hayat tarzımız tarafından bozuluyor. Bazı düşünürler, şimdiki hayat tarzımızı "gayrı tabii" olarak değerlendiriyor. Fakat bu çok basit bir açıklama, zira şempanzeler adaptasyon özellikleriyle, sosyal evrim kapasiteleriyle tanımlanırlar. Şunu belirtmekle yetinelim: Bu gayri tabii hayat tarzı, global ekolojiyi etkilemektedir.

Benim bu romanı yazmaktaki maksadım, insan hakları veya insanoğlunun refahı hakkında bir çağrıda bulunmak gibi sığ bir görüşten kaynaklanmıyor. Şahsen şuna inanıyorum: İnsanların bilimsel amaçlarla büyük sitelerde, izole, hastalıklı, acılı, kötü beslenme koşullarına mahkum edilerek şempanzeleştirilmeleri, maalesef sürdürülmek zorundadır, özellikle CIV ve AIDS söz konusuysa.

Şempanzelerin ilk tarifinin Avrupa'ya ulaştığı tarih olan 1699'dan itibaren insanoğlu bu türe büyük bir ilgi duymuştur. Eski teorisyenler, insanoğlunu şempanze ile insan-ı kamil arasında bir noktaya yerleştirmişlerdir. Daha sonraları, Darwin'in ortaya çıkmasıyla birlikte, kimileri evrim zincirinde şempanze ile insan-ı kamil arasındaki kayıp halkanın insanoğlu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Fakat, her ne kadar insanoğlunu nesnel bir biçimde tanımlamaya çalışsak da, ayrımlar bulanıklaşıyor. İnsanlığın kendisine ilişkin öznel bakışı hiçbir zaman sorunsuz olmamıştır. Bunu görmek için Londra Hayvanat Bahçesi'ni ziyaret edip kafeslerine kapanmış insanları seyretmek yeterlidir. Birbirlerine dokunmadan, tuhaf gözlerini şempanze ziyaretçilerine dikip bakarlar, yüzlerindeki ifade mutsuzluk ve iyi niyet karışımı olarak tarif edilebilir ancak.

Geçmişte, kitaplarım iyi niyetten yoksun oldukları gerekçesiyle ağır eleştirilere maruz kaldı. Bütün eleştirmenler kahramanımı kötü muameleye tabi tuttuğumu, onun kürkünü bedbahtlık ve çirkinlikle boyadığımı söylediler. "Great Apes"de, tamamen tesadüfen bu zırvalara –hicvin anlamına ve maksadına dair kronik yanlış anlamaların meyvesi olan bu zırvalara– mümkün olan tek karşılığı vermiş oldum: Kahramanımı insan yaptım.

Tough tough toys for tough tough boys

Bill, +Dormoch sapağına beş mil kala görmüştü onu. Otostopçu, bir ayağı yeni asfaltlanmış yolda, diğeri toprakta yürüyordu.

Trafik yoğundu, otomobiller çift yönlü yolda saatte 20 mil süratle sıralanmışlardı; çelik mavisi gökyüzünden iri, hacimli yağmur damlaları dökülüyordu.

Otostopçu, aynı anda hem otomobillere otostopçu gülücüğü atıyor, hem aksaya aksaya yürüyor, hem de muşamba yağmurluğunun yakasını yüzüne siper ederek yağmurdan korunmaya çalışıyordu.

Bu, Bill'e acıklı bir görüntü gibi geldi. Otostopçunun halinde tanımlayamadığı bir şey vardı, daha sonra o anda bunu düşündüğünü düşündü, o anda frene bastı. Ve o anda, otostopçunun bir turist değil, kendisinin aksine, bir yerden bir yere belli bir maksatla giden biri olduğunu farketti.

•••

"Ben Aviemore'a gidiyorum" dedi, radyodaki müziği kendi kendine mırıldanan Mark'a.

"Ama hiç mola vermeyeceğim, yolda bir yerden sandviç kaparız, karnın aç mı?"

Genç adam, otostop yapıyordu. Bütün parasını önceki gece içkiye yatırdığı belliydi. Bu durum Bill'e ona kıyak yapma imkanı doğuruyordu. Onun karnını doyurabilirdi. "Yo, pek aç değilim" dedi. İyiliği kabullenmeye hazır bir ifade oluştu yüzünde. Bill bir şey demedi, yol işaretlerini takip ediyordu, sapağa bir mil kalmıştı, ana yoldan ayrılan, sonra da yeniden ana yolla buluşan bir yan yola gireceklerdi. Tıpkı hayat gibi diye geçirdi içinden. Geçici bir sapma, sonra tekrar düz, çizgisel bir gidiş, ölümcül bir ilerleme. Bu gözlemini Mark'la paylaşmayı geçirdi aklından, sonra vazgeçti. Sonra dayanamadı, bahsi açtı. Mark bir süre düşündükten sonra, "evet" dedi, "benim hayatım hep böyle oldu bugüne kadar, yapmış olmam gerekenleri yapamadım, zamanı ezdim..."

"Toka mevzuu".

"Ne?"

"Toka".

"Ne?"

"Bir şey yok."

•••

"Peki bu bahsettiğin arkadaşınla Glasgow'da ne yapacaksınız?"

"Bilmem. Pek fazla bir şey değil. Kafayı çekeceğiz, bu boktan biralarla değil tabii. Kankam hastalık izninde, ama bende üç-beş kuruş var, ona kıyak bir gece yaşatmayı vaad ettim. Her zamanki rutinimizden farklı olmayacak. Önce evde bir-iki tek, sonra mahallenin barında birkaç tek, sonra da yarışa."

"Yarışa mı?"

"Tam yarış gibi değil, birlikte yaptığımız bir şey, hep yaptığımız şey, Glasgow'dayken kankamla ben, şu Tonka oyuncaklarını çakıyormusun?"

"Evet."

"Küçüklerini değil, jipleri falan kastediyorum. Büyük olanları, çocukların içine oturup pedal çevirerek kullandıkları dalgaları diyorum. Şu 'earth mover' denilen kepçeyi biliyor musun?"

"Evet."

"Kafayı iyice bulunca, gidip çıkarıyoruz Tonka'ları, iki tane var, biri damperli kamyon, öteki kepçe, kepçeyi kim kullanacak diye aramızda hır çıkıyor, çünkü damperli kamyonun direksiyonu dandik, biraz hız yapınca yerinden çıkıyor. Neyse işte, onları alıyoruz ve Sauchiehall sokağında yarışmaya başlıyoruz. Sauchiehall sokağını biliyor musun?"

"Evet."

"Güzel bir kavisi vardır. Ski jumping duygusu veriyor insana. Çok matrak bir vaziyet. Millet pub'dan çıkıp bizi seyrediyor, tezahürat, şamata gırla. Hele birimiz duvara toslarlarsa, o zaman curcuna kopuyor, büyük muhabbet."

Mark, çoktan miyadı doldurmuş oyuncakların üzerinde sarhoş kafayla yaptıkları yarışı anlatırken zevkten dört köşeydi. Gözlerini öyle açmıştı ki, Bill gözbebeklerinin etrafındaki sarı lekeleri görebiliyordu. Gülümsemesi arabaya yayıldı, ekşi kokulu nefesi havayı doldurdu. Bill önceden hazırladığı cıgaralığı ağzına koydu, yaktı, derin bir nefes çekti. Mark hâlâ istim üstündeydi, ama Bill'in Tonka oyuncakları konusunda sessiz kalması canını sıkmıştı. Bill nihayet ağzını açtı: "Sert sert delikanlılara oyuncaklar, sert sert oyuncaklar..."

"Ne o?"

"Hatırlarsın herhalde –yoksa o zamanlar çok mu ufaktın? Tonka oyuncaklarının reklamı öyleydi. Televizyondaki reklamlarında bir kum yığını gözükürdü, sonra davul sesi duyulurdu –tamtam galiba–, sonra çeşitli Tonka oyuncakları görünürdü ekranda, hepsi mekanik, kendi kendine yürüyen oyuncaklardı. Tamtam sesleri doruğa çıktığında o kum yığınının üstünde bir Tonka jipi belirirdi, içinde jipi kullanan bir çocuk olurdu ve tok bir ses duyulurdu: Sert sert delikanlılara, sert sert oyuncaklar. Cok yüksek perdeden bir sesti. Hatırlamıyor musun?

"Hayır, hatırlamıyorum."

Mark'ın yüzü asılmıştı. Bill, belki de bu hikayeyi anlatmamalıydım diye düşündü. Sessizlik çöktü, hiç konuşmadan cigaralığı aralarında dolaştırdılar.

ÜTOPYALARI GÖSTEREN HARİTALAR

Yeni Babil'de hayat

Bugünlerde her yol sitüasyonistlere, "durumcular"a çıkıyor. Ya da her taşın altından onlar çıkıyor. Konu ister deprem olsun, ister müzik, ister edebiyat ya da herhangi bir kültür-sanat olayı, "durumcular" bir şekilde referans oluyor. Anlaşılan, zamanın ruhu durumculuğu çağırıyor. Durumculuğu, yani "ütopya gösteren haritalar"ı. Halil Turhanlı da açtı "harita - metod" defterini, durumcuların psiko-coğrafyasında gezintiye çıktı.

Durumcu Enternasyonal (Situationist International) adıyla bilinen politik ve kültürel akım 1950'lerin sonlarında kapitalist toplumun ideolojisine, kurumlarına, değerlerine ve estetik normlarına karşı saldırı başlatmıştı. Durumcuların düşünceleri 1968 muhalefetini birçok bakımdan etkiledi. Eşsiz bir lirizmle açıkladıkları görüşler 1968 başkaldırısında üniversite duvarlarına yazıldı. Adlarını Fransız Devrimi'ndeki anarşist bir topluluktan alan ve özellikle Nanterre Üniversitesi'nde etkin olan "Enragés", Durumcuların öğrenci hareketi içindeki uzantıları sayılıyorlardı. Durumcu Enternasyonal, punk başta olmak üzere, izleyen yıllarda ortaya çıkan kültürel muhalefet akımlarına da kaynak oldu.

Durumcuların kültürel başkaldırılarında şehir ve mimarinin özel bir yeri vardı. Gündelik hayatı dönüştürmede uzamın politikasına ve poetikasına büyük önem veriyorlardı.

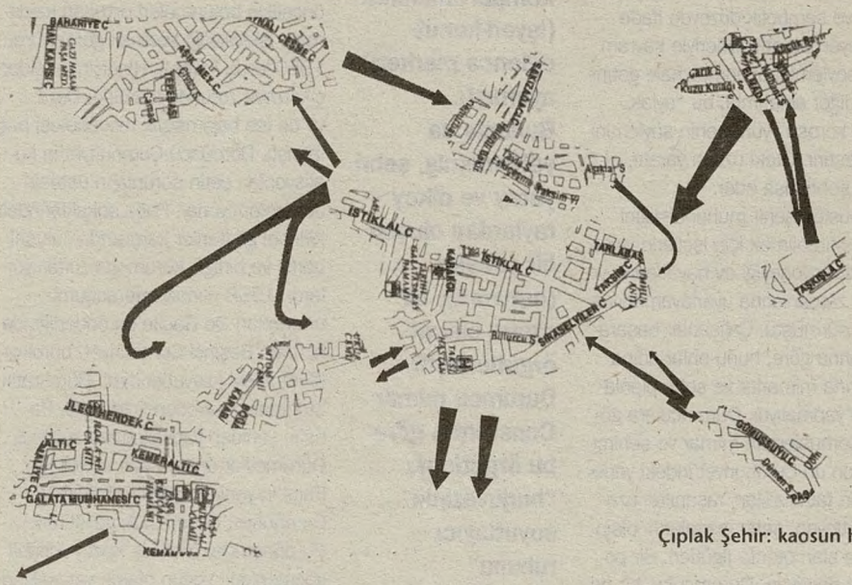

Çıplak Şehir: kaosun haritası

Aylaklığın lirizmi

Modern tarihçilik anlayışının yaratıcılarından Michelet aynı zamanda, bir "kaldırım taşları romantiği"ydi. Gündoğumundan güneşin batımına değin yoksulların Paris'inde dolaşırdı. Varoşlarda, Saint-Denis'de, Quartier Latin'de. "Ayaktakımı"-na karşı henüz önlemlerini almamış, Haussmann'ın henüz çekidüzen vermemiş olduğu Paris'ti bu. Michelet bu gezintileriyle bir ulusun tarihini lirikleştirdi.

Baudelaire, Paris'in az bilinen kuytu köşelerinde, sokaklarında, pasajlarında, toplumdışına düşmüşlerin sığındıkları yerlerde dolaşırken hem bir dönemin yavaş yavaş yokoluşunu duyumsamış, hem de şiirsel olanı yakalamış; geçiciliğin, modernliğin ve anonimliğin içinde gizli olan sonsuzluğu bulmuştu.

Rimbaud'nun poetik yaratıcılığını besleyen de, onun hiçbir limana demir atmayan bir "sarhoş gemi" olmasıydı.

Durumcular, "flaneur" (düşsever gezgin) geleneğini sürdürdüler. Şehrin gizli labirentlerinde, kuytu köşelerinde, karanlık yörelerinde dolaştılar. Yoksul göçmenlerin yaşadığı mahallelere, Seine kıyısında serserilerin buluştuğu yerlere gittiler. Les Halles ve çevresine, pazar yerine, fahişelerin müşteri beklediği yakınlardaki sokaklara takıldılar. Ucuz aşevlerinde yemek yediler. Zamanlarının önemli bir bölümünü, çok eskiden beri bohemlerin, anarşistlerin, artizanların, kapitalizmin iş disiplinine ve çalışma saatlerine direnenlerin yuvası olagelmiş café'lerde geçirdiler.

Durumcular şehir göçebeleriydiler. Gündelik hayatın tekdüzeliği dışında bir varoluşu seçmiş aylak kümelerine katılıyor, onların arasında çalışmadan yaşayabiliyorlardı. Durumcuları "saklı coğrafyalar"ın altkültürleri cezbediyordu. Resmi kültürün ağlarına yakalanmayan "yöresel mikro topluluklar"ın semiotik (gösterge) düzenlerini incelediler, onların ekonomisini benimsediler, dillerini konuştular.

Durumcular için aylaklık etmek ve başıboş dolaşmak toplumsal bir eylemdi, yabancılaşmayı aşan bir yaşam üslubuydu. Belirli bir zamanda belirli bir yerde bulunma kaygısı taşımaksızın şehirde dolaşmak, şehrin labirentlerinde kaybolmak, saklı coğrafyasını keşfetmek... Aylaklık onlara şehir uzamını alışılmadık biçimde algılama olanağı veriyordu.

Algı kapılarını açmak

Viktor Shklovsky, gündelik rutin hayatın algılarımızı da otomatikleştirdiğini ve böylelikle, ayrıntılarda saklı renkleri, çeşitliliği görmemizi engellediğini belirtmişti. Gerçekten, gündelik hayatın tekrara dayalı pratiğinde her şey yerleşik ve fazlasıyla tanıdıktır. Ayrıntıların taşıdığı zenginlikler ortadan kalkmış, hayat yoksullaşmıştır. Oysa, gündelik hayatın tekdüzeliğinde körelen algılarımızla kavrayamadığımız ayrıntılar yaratıcılığı besler. Hayat şiirselliğini onlara borçludur. O halde, hayatın şiirselliğini yakalayabilmek için öncelikle alışkanlıkların dışına çıkmak, bunun için de algı kapılarını açmak, yerleşik algı düzenini bozmak ve hayata alışılmadık bir bakışla bakmak gerekir. Baudelaire, De Quincey ve bütün diğer şehir nomadları tam da bu nedenle, algılarını genişletebilmek, gündelik hayatın olağanlığı içinde olağandışılığı görebilmek için afyon kullanıyorlardı.

Modern mimari, şehir uzamını düşgücünü gündelik hayatın bütünüyle dışına atacak tarzda düzenlenmişti. Modernliğin sefaleti bundan kaynaklanıyordu: Düşgücünü dıştalamaktan. Durumcular, rasyonel olarak kurulmuş, planlanmış ve programlanmış şehrin yerine, kaynağını düşgücünde bulan bir şehir bulmaya çalıştılar. İnsanı özgürleştirici, şiirsel bir şehir. Böylelikle, tıpkı endüstri çağının hemen başında olduğu gibi, düşgücü ve akıl bir kez daha karşı karşıya geliyordu. William Blake'in endüstri çağı Londra'sına bakışıyla Durumcuların V. Cumhuriyet'in Paris'ine yaklaşımları arasındaki benzerlik işte bu noktada beliriyordu.

"Kavram şehir"

Michael de Certeau, "Gündelik Hayatın Pratiği" adlı kitabının "Şehirde Yürümek" başlıklı bölümünde iki ayrı şehirden söz eder: Bunlardan biri, şehir reformcularının söylemlerindeki "kavram şehir"dir. De Certeau'ya göre şehir reformcuları şehir hayatını orada yaşayan insanların olumlu ya da olumsuz birkaç yeteneğine indirgeyerek açıklar. Bu indirgemecilik onların şehri düzenlemelerini kolaylaştırır. Şehrin fiziksel, zihinsel ve politik kirlenmeleri önleyecek tarzda ve rasyonel bir biçimde örgütlenebilmesini sağlar. Kavram şehir, bu örgütlenmeye dayanır ve kendi uzamını, "katışıksız uzam"ı (un espace propre) yaratır. Rönesans ressamları şehri hiçbir gözün sahip olmadığı bir perspektiften göstermişlerdi. Göksel bir göz armağan etmişlerdi bizlere. Her şeyi gören, her şeyi kuşatan ilahi bir göz. Dün sadece resmedilebilen bu şehir bugün modern mimari sayesinde inşa edilmiştir.

Şehri bir organizma olarak düşünen şehir reformcuları, hastalık, ölüm ve suç oranlarının yüksekliği ile toplumsal ve ekonomik koşullar arasındaki nedensellik bağlarını görmezlikten gelir. Bunları toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin sonuçları olarak kabul etmek yerine, "çürüme" ya da "kirlenme" olarak görürler. Şehri iyileştirmek, temizlemek için programlar hazırlarlar.

Şehir ve insan arasındaki ilişki şehir planlamacılarının ve reformcularının tasarlayamayacakları kadar, onların ütopyacı olma savındaki, ama gerçekte baskıcı planlarına sığmayacak denli karmaşıktır. Öncelikle, şehir kalabalıkları, rasyonel düzenlemelerden taşan bir yaratıcılığa sahiptir. Reformcular onların kimliklerini okuyamaz, onları gerçek kimlikleriyle tanıyamaz.

→45

Toplumsal hiyerarşinin aynası

Michel de Certeau şehirde yürüyen, gezinen yayaların "okuması mümkün olmayan doğaçlamalar" yaptıklarını belirtir ve şehirde yürümeyi "yayanın konuşma eylemi" olarak tanımlar.
Ona göre yürümek yersiz olmak, belirli bir yerden yoksun bulunmaktır. Yayalar şehir göçebeleridir. Şehirde gezinirken kavram şehrin rasyonel düzenini ihlal eder, sözleşme konusu yapılamayan ve sembolik düzeyde ifade edilemeyen bu etkinlikleriyle kavram şehrin söylemini okunmaz hale getirirler. Bir diğer anlatımla, bu "aylak adımlar korosu" yürümenin söylemini gerçekleştirir. Öteki uzamı yaratır, alternatif şehri inşa eder.
Le Corbusier, şehir mühendisliğini meşrulaştırabilmek için işçilerin işyerlerindeki rasyonelliği ev hayatlarına ve serbest zamanlarına uyarlayamadıklarını ileri sürmüştü. Çalışanlar başaramadıklarına göre, bunu onlar adına ve yararına mimarlar ve şehir planlamacıları yapmalıydı. Durumculara göre, Le Corbusier'nin mimar ve şehircileri Platon'un Cumhuriyet'indeki yöneticilerden farksızdılar: Yaşanılan uzamı denetleyen, şehir insanlarını disiplin altına alan otorite figürleri. Bir polis ya da gardiyan. Durumcular, bu nedenle ünlü hapishaneye gönderme yaparak modern şehre "Le Corbusier-Sing Sing" adını takmışlardı.
Şehirler, Ziggurat'dan başlayarak, daima toplumsal hiyerarşinin aynası olmuşlardır. Mimar ve şehirci düzenleyicidirler. Onlar şehir inşa ederken aslında bir düzen kurarlar. Modern şehircilik anlayışı da şehri, özellikle de "gerçek hayatın uzamı" sayılan sokakları denetleme esasına dayanır. Çünkü sokaklar tehlikelidir. Başkaldırı sokaklarda başlar, isyanlar sokaklarda patlak verir. Paris Komünü'nü ve 1848 ayaklanmalarını izleyen şehir düzenlemelerinde sokaklar öncelikle ele alınmıştı. Louis Aragon'un 1962 yılında yayımlanan romanı "Paris Köylüsü", Haussmann'ın projeleri doğrultusundaki bu düzenlemelerin 20. yüzyıl başlarında da sürdürüldüğünü gösterir.
Sokaklar gerçekten tehlikelidir. İşsizler ve evsizler sokaklarda barınırlar. Sokak kültürü saygınlar toplumunun kurumlarını tehdit eder. Kirchner'in resmettiği Berlin sokaklarındaki rüküş fahişeleri, o kötülük ikonalarını anımsayalım. Bakışlarıyla, dudaklarındaki belli belirsiz gülücükleriyle burjuva aile düzenine nasıl da (gizli ya da açık) tehditler savururlar.
Durumcular, modern şehircilik anlayışının da sokağı baskıladığını iddia ediyorlardı. Durumcu düşünceye göre, modern şehircilik anlayışı Haussmann'ın 19. yüzyıl Paris'i için tasarladıklarını bütün metropoller için öngörüyordu. Gündelik hayatın en masum ve en mahrem alanlarını dahi denetim altına alan panoptik bir şehir tasarısıydı söz konusu olan.

Burjuvazinin soyutlayıcı ruhu

André Breton modern işlevselliğin "kollektif bilinçaltının en mutsuz düşü" olduğunu söylemişti. Modern şehir bu mutsuz düşün somutlaşmış halidir. Kartezyen kesinlikle düzenlenmiş bu uzam, aslında, rasyonalizmin bilinçaltına tecavüzüdür.

Hayatı, "iş ve aile hayatı", zamanı ise "çalışma ve eğlenme zamanı" olarak bölen modern kapitalizmin üretim yasaları modern şehri de kompartımanlara (işyeri-konut-eğlence merkezi) ayırmıştı. Bununla da yetinmemiş, şehri yatay ve dikey raylardan oluşan bir şebeke (network), bir ızgara olarak örgütlemiştir. Durumcu mimar Constant'a göre bu örgütleme "burjuvazinin soyutlayıcı ruhunu" yansıtıyordu.

Hayatı, "iş ve aile hayatı", zamanı ise "çalışma ve eğlenme zamanı" olarak bölen modern kapitalizmin üretim yasaları modern şehri de kompartımanlara (iş yeri-konut-eğlence merkezi) ayırmıştı. Bununla da yetinmemiş, şehri yatay ve dikey raylardan oluşan bir şebeke (network), bir ızgara olarak örgütlemiştir. Durumcu mimar Constant'a göre bu örgütleme "burjuvazinin soyutlayıcı ruhunu" yansıtıyordu. Günlük hayatı dönüştürebilmek için öncelikle bölünmeleri ortadan kaldırmak, işlevselliği bozmak gerekiyordu. 1950'lerde Fransa, Hindiçini'ni elden çıkarmak zorunda kalmıştı. Cezayir'de ise bağımsızlık mücadelesi başlamıştı. Dördüncü Cumhuriyet'in koalisyonları çetin sorunların üstesinden gelemiyorlar, Paris sokaklarındaki kitlesel gösteriler karşısında "ulusal barışı ve birliği" korumada zorlanıyorlardı. 1958 yılında referandumla onaylanan De Gaulle'ün önderliğinde kurulan Beşinci Cumhuriyet, bürokratik otoriteyi kuvvetlendirdi. Bürokratik otoritenin kuvvetlendirilmesini, Paris'in yeniden yapılandırılması izledi. Durumcular üniter şehir projelerini, Paris'in yeniden yapılandırıldığı V. Cumhuriyet döneminde geliştirdiler. Bu dönemde, özellikle Kuzey Afrikalı göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları banliyölerde sosyal konutlar inşa edilmişti. Banliyölerdeki bu konutlar muhtemel toplumsal huzursuzlukları önlemek için tasarlanmıştı. Amaç, yoksul göçmen ailelerin yaşam koşullarını iyileştirmek değil, onları daha kolay denetleyebilmekti.

Yeni şehirler için formüller

Durumcular metafizik ve gizemli mimariyi önemsiyorlardı. Piramidleri, Aztek tapınaklarını, Hindistan'daki budist tapınaklarını, Paskalya Adası'ndaki taşları, Kuzey Amerika yerlilerinin totemlerini, Japon bahçelerini, tatar çadırlarını, postacı Cheval'in ideal sarayını, Bavyera kralı II. Ludwig'in Alplerdeki fantastik şatosunu, Piranesi'nin resimlerindeki ürkütücü barok yapıları, de Chirico'nun metafizik sokaklarını ve sütunlarını... Fakat, inşa edilecek yeni şehir salt bir nostalji sitesi olmayacaktı. Romans, dinamizm ve tutkuyla "şimdi"de kurulmayı bekleyen bir projeydi o.
Durumcuların şehircilik anlayışlarının birçok temel kavramını ilk kez Ivan Chetcheglov kullanmıştı. Birçok Durumcu projenin yaratıcısı da oydu. Fakat, ruhsal dengesini yitirdiği için bunların hiçbirini gerçekleştiremedi. Guy Debord'un filmlerinden birinde Bavyera kralı II. Ludwig olarak portresini çizdiği Chetcheglov bir defasında, kuledeki ışığın gözlerine girdiğini ve uykuya dalmasını engellediğini ileri sürerek Eiffel'i dinamitle havaya uçurmak istemiş, son anda polis tarafından yakalanmıştı. Onun "düşler yaratacak mimari" önerisi Giorgio de Chirico'nun metafizik resimlerindeki geniş ve boş uzamlardan, sokaklardan, plazalardan, phallus biçimli sütunlardan etkilenmişti.
Chetcheglov, "Yeni Şehircilik İçin Formüller" başlıklı şiirsel manifestosunda düşüncelerini şöyle açıklıyordu: "Bayım, ben bir başka ülkedenim. Şehirde canımız sıkıldı. Güneş tapınağı yok artık. Dadaistler yürüyen bir kadının bacakları arasında bir İngiliz anahtarı düşlemişlerdi. Gerçeküstücüler ise kristal bir kupa. Bunlar kayboldu. Yüzlerdeki umut verici her şeyi okuyabiliyoruz. Morfolojinin en son aşaması bu. İlan tahtalarındaki şiir yirmi yıl yaşadı. Şehirde canımız sıkıldı. Yol kenarındaki ilan tahtalarının gizlerini çözebilmemiz için yine de gayret etmemiz gerekiyor...."

Üniter şehir

Chetcheglov'un görüşleri Durumcu mimar Constant'ın üniter şehir ve Yeni Babil projelerini etkiledi. Üniter şehir, bölgelere ayrılmayan, hiyerarşileri olmayan, sınır tanımayan şehirdi. Bu projenin temeli ütopyacı sosyalist Charles Fourier'nin "falanj" düşüne dayanıyordu. Fourier, insanların birbirlerine sımsıkı bağlı olacakları, kardeşçe yaşayacakları bu ideal toplum için eşitliği cisimleştirecek bir şehir ve mimari de öngörmüştü.
Durumcuların üniter şehrinde zaman da birleşik olacak, iş ve eğlence zamanı olarak bölünmeyecekti. Daha yerinde bir anlatımla, bu tarz bir bölünmeye ve ayırıma gerek kalmayacaktı. Çünkü, iş ve çalışma ortadan kalkacaktı. Şehir, yaratıcılığı körükleyen bir oyun alanına, koskoca bir lunaparka dönüşecekti. Üniter şehir salt toplumsal değil, aynı zamanda sanatsal bir projeydi.
İmgeci Bauhaus akımından Pinot-Gallizio'nun İtalya'da, Alba'da boş bir arazisi vardı. Çingeneler burada kamp kuruyorlardı. Pinot-Gallizio onlar için hayatı kolaylaştırmak ve daha eğlenceli hale getirmek için, 1956 yılında mimar Constant'dan bu arazi üzerinde sürekli olarak kurulacak bir kamp projesi hazırlamasını istemişti. Kampın bazı bölümleri taşınabilir barınak olacaktı.
Öneriyi kabul eden Constant, Yeni Babil projesini hazırladı. Yeni Babil rasyonel düzenliliğe alternatif olarak geliştirilmiş bir "öteki mimari" (une architecture autre) örneğiydi ve Charles Fourier'nin izdaşı mimar Victor Considerant'ın tasarladığı falanj'dan belirgin bir biçimde etkilenmişti. Constant, uzak geçmişin evrensel ve eğlenceli şehri Babil'i mimari ve kültürel bir metafor olarak kullanıyordu. Komün üzerine 1922 yılında yapılmış bir Sovyet belgeselinde de Paris'den Yeni Babil olarak söz edilmişti.

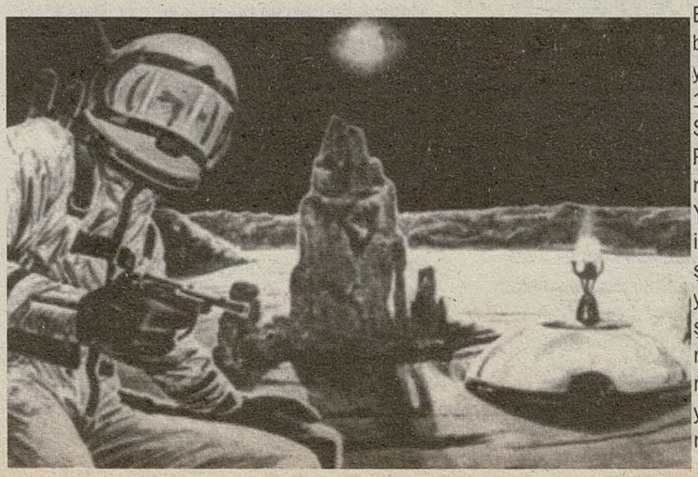

Yeni Babil, "oyun oynayan insan"ın (homo ludens'in) şehri olacaktı. Sınırsız sayıda labirentten oluşan bir şehir. Bu labirentlere girenler yer ve yön duygularını yitirecekler, fakat beri yandan her yöne gidebilme, her uzama nüfuz ede-

bilme imkanına kavuşacaklardı. Yeni Babil'de zaman değer taşımayacaktı. Varoluş zaman soyutlamasıyla değil, yaratılmış ve yaşanmış "durumlar"la anlam kazanacaktı. İnsanlara şimdi ya da az sonra ne yapacaklarını, nereye gideceklerini akrep ve yelkovanın işaretleri göstermeyecekti. Arzuları, dürtüleri belirleyecekti bunu.

Çıplak şehir

Oscar Wilde ütopyaları göstermeyen haritaların göz ucuyla bakmaya dahi değmediklerini söylemişti. Guy Debord ve Asger Jorn, ortak projeleri Çıplak Şehir'de Paris'i çok farklı bir biçimde algılamış, ütopya gösteren bir harita çizmiş, bir psiko-coğrafya kılavuzu hazırlamışlardı. Paris'i belirli alanlara ayırmışlardı. Bu alanlar, rasyonel modern şehrin kompartımanlarından farklıydı. Alanları birbirine bağlayan kırmızı oklar psiko-coğrafik akışa işaret ediyorlar, yön göstermek yerine, karmaşayı teşvik ediyorlardı. Haritalar belirli bir uzama, belirli bir coğrafyaya düzen vermek için çizilirler. Oysa, Çıplak Şehir, kaosun haritasıydı. Bu açıdan bakıldığında Çıplak Şehir, Rimbaud'nun sözünü ettiği sınırları çizilmemiş ülkelerle, kutsadığı akıl karışıklığıyla doğrudan bağlantılıdır. Ayrıca Durumcuların coğrafi çevre ve insan duyguları arasındaki dinamik ilişkiyi çözümleyebilmek için geliştirdikleri psiko-coğrafya kavramıyla anarşist coğrafyacı Elisée Reclus'nün görüşleri arasındaki yakınlık da çok belirgindir.

Coğrafyayı "uzamdaki tarih" olarak tanımlayan Reclus, Paris Komünü'ne katılmış, Komün'ün bastırılmasından sonra İsviçre'ye sürgüne gönderilmişti. Uzamın durağan, değişmez olmadığını ve insan eylemleriyle her gün yeniden yaratıldığını ileri sürüyordu. Bu görüşün ayrıca, Henri Lefebvre'nin "insan her gün varolur. Aksi halde hiçbir zaman varolamaz" savındaki etkisini görmemek mümkün değildir.

Reclus yeryüzünü, kucağında bütün insanların kardeşçe yaşayacakları bir ana olarak görmüştü. Babaları olmayan kardeşler ve onları kucaklayan yeryüzü ana ve evrensel kardeşlik. Reclus anayı, dişil yeryüzünü yüceltirken baskı ile özdeşleştirdiği erili, otorite figürü babayı da reddediyordu. Reclus, insan varoluşunun uzamsal boyutlarını incelerken "devlet sınırları" sorununu da ele almıştı. Bu sınırları insanların kucaklaşabilmelerinin önünde engel olarak görüyordu. Onun düşlediği merkezileşmemiş evrensel cumhuriyetin sınırları olmayacaktı.

Reclus de, tıpkı bir diğer coğrafyacı anarşist Kropotkin gibi, insanoğlunun varolabilmesi için doğaya karşı mücadele etmek zorunda olduğu yönlü görüşleri kabul etmiyordu. Tam aksine, insan ve doğa arasında derin bir bağ ve uyum vardı.

Zamansal artı değer

Henri Bergson, hayatın akışının akrep ve yelkovanın mekanik hareketlerinden bağımsız olduğunu ileri sürmüştü. Bergson'a göre iç yaşantıya değer biçilemez, iç deneyim ölçülemez. İç yaşantının kendine özgü ritmi vardır. İç yaşantı söz konusu olduğunda, zaman kesintisiz bir süreçtir. Bellek deneyimlerle, birikimle doludur. Her algı, her kavrayış geçmişi şimdiye uzatır ve şimdiyi belleğe katar. Böylece, geçmiş ve şimdi organik bir bütün oluştururlar. Durumcular kapitalizmin böldüğü zamana karşı çıkarken Bergson'un görüşlerine yaklaşıyorlardı.

İngiliz tarihçi E.P. Thomson da kapitalizmin bambaşka bir zaman duygusu yaratmış olduğunu belirtir. Ortaçağın organik toplumlarında ritüel zamanlarını anımsatmak ya da beklenmedik zamanda beliren bir tehlikeyi, bir tehdidi duyurmak için çalınan çanların yerini, zamanın yeniden üretim sürecine göre örgütlendiği kapitalist toplumda kesintisiz işleyen saatler almıştır. Çünkü, kapitalizmin yasaları uyarınca "vakit nakittir". Zaman dolaşıma girmez, elden ele dolaşmaz, ama harcanır.

Durumcu akımın kuramcılarından Guy Debord ilginç bir zaman anlayışı geliştirmişti. Debord'a göre zaman, farklı toplumlarda farklı biçimlerde algılanmıştır. Durağan yapılı tarım toplumları zamanı döngüsel olarak kavramışlardır. Bu toplumlarda zamanın döngüsel kavranışı sonsuzluk yanılsaması yaratmıştır. Mitler de döngüsel zamana bağlı kozmik düzende birleştiricilik işlevini yerine getirmişlerdir. Bir diğer anlatımla, döngüye anlam vermişlerdir. Efendiler, mitler sayesinde çalışan insanların hayatlarından çaldıkları "zamansal artı değer"i meşrulaştırmışlardır. "Zamansal artı değer"e el koyanlar çalışmadan, asalakça yaşayabilmişlerdir.

Kapitalist üretim, zamanı kendince örgütlemiş, onu "nesnelerin zamanı"na dönüştürmüştür. Kesinliklere göre işleyen, dakikalarla ilerleyen zaman. Toprağa bağlı toplumların döngüsel zamanından çok farklı olan, bir kez geçip gittiğinde geri getirilemeyen ve tersine çevrilemeyen bir zamandır. Döngüsel zaman mevsimler, aylar bazında yaşanıyor ve mitler bu zamanın sonsuz olduğu yanılsamasını yayıyorlardı. Kapitalist toplumda ise zaman gün bazında yaşanmaktadır. Tarih de gündelik olarak tüketilebilir zamana indirgenmiştir. Durumcuların, "Tarihsel bilinç gündelik hayatın bilincidir. Tarihi anlayabilmek için gündelik hayatı anlamak gerekir" sözleriyle anlatmak istedikleri buydu. Çalışan sınıflar tarihsel zamanı talep etmeli, bu zamanı yaşayabilmeliydiler.

Zaman, satın alınabilir bir şey olmuş, emtia haline gelmiştir. Kapitalist toplumda zamanı satın alabilmek için çok çalışmak ve para biriktirmek gerekir. Bir diğer anlatımla, hayatın belirli bir bölümünü başkalarına satmak, onlar için harcamak kaçınılmaz olur. (Her yıl yorucu çalışmanın ardından çıkılan tatiller, zamanın emtia özelliğinin kanıtı sayılabilirler.)

Gündelik hayatın eleştirisi

Gün, kapitalist üretimin gerçekleri doğrultusunda çalışma ve dinlenme/eğlenme zamanları olarak ikiye bölünmüştür. Zaman, satın alınabilir bir şey olmuş, emtia haline gelmiştir. Kapitalist toplumda zamanı satın alabilmek için çok çalışmak ve para biriktirmek gerekir. Bir diğer anlatımla, hayatın belirli bir bölümünü başkalarına satmak, onlar için harcamak kaçınılmaz olur. (Her yıl yorucu çalışmanın ardından çıkılan tatiller, zamanın emtia özelliğinin kanıtı sayılabilirler).

Durumcular, savaş sonrası Fransa'nın en önemli Marxist düşünürlerinden Henri Lefèbvre'in genç Marx'ın 1844 Elyazmaları'nı temel olarak yazdığı "Gündelik Hayatın Eleştirisi"nden etkilenmişlerdi. Lefèbvre bu kitabında, yabancılaşmanın büyük bir hızla yayılmakta olduğuna, parçalara bölünmüş modern toplumda yapay bir birleştiricilik rolü oynadığına dikkat çekiyor ve bu yabancılaşmanın ancak gündelik hayatta devrim yaparak aşılabileceğini vurguluyordu: "İnsan her gün varolmalı. Aksi halde, hiç varolamaz". (Lefèbvre'in de Durumculardan etkilenmiş olduğunu belirtmek gerekiyor. Onların Komün'e ilişkin bazı tezlerini akademik bir dergide alıntı olarak değil de sanki kendine aitmiş gibi yayınlayınca, Durumcular Lefèbvre ile dostluk bağlarını koparmışlardı.)

"Homo economicus"tan "homo ludens"e

Durumcuların ve Lefèbvre'in düşünceleri arasındaki ortaklık gündelik hayatı dönüştürmede coşkuya, kendiliğindenliğe, oyun ve eğlenceye verdikleri önemde, iş ve eğlence arasında ayırım tanımamalarında, hayatın bürokratik düzenlemelerle tekdüzeleştirilmesine muhalefetlerinde odaklanıyordu. Bir diğer anlatımla, Durumcular ve Lefèbvre "deneyci ütopyacılık"ta birleşiyorlardı.

Onlar, gündelik hayatta çeşitlilik ve başkalıkların ortadan kalkmış olmasından yakınıyor, bir "heterojenlik krizi"nin varlığından söz ediyorlardı. Modern çağda rasyonalite her şeyi toplamış, her şeyi bütünlemişti. Çünkü, aklın yolu birdi ya da bütün yollar akla çıkıyordu. Ve, yol üzerinde hiçbir rastlantıya, sürprize ve olağandışılığa yer yoktu.

Durumcular, gösteri ve tüketim toplumunun kurallarını altüst edebilmek, işleyişini bozabilmek için suistimal, şaşırtma ve saptırma (détournement) tekniğini geliştirmişlerdi. Bu teknik gösteri toplumunun silahlarını ona karşı kullanmayı, onu kendi silahlarıyla vurmayı amaçlıyordu. Durumcular ayrıca, gösteri toplumunun tersyüz edilmiş ögelerinden yeni bir estetik, anlamları altüst edilmiş sözcüklerinden yeni bir dil yaratmak istiyorlardı.

"Asla çalışma" sloganını benimseyen Durumcular, ekonomik insan'ın (homo economicus'un) yerine oyun oynayan insan'ı (homo ludens'i) koymayı amaçlıyorlardı. Üniter şehrin sakini oyun oynayan insan olacaktı. Şehir düşgücünü daima canlı tutan bir oyun alanı, bir lunapark olarak yeniden inşa edilecekti. Durumcuların oyun anlayışlarının özünde bir "aktöre" bulunuyordu. Rekabete ve yarışmaya dayanan, kazanma hırsı yaratan, dostluk ve dayanışmayı önemsemeyen oyunlara kesinlikle itibar etmiyorlardı. Sonuçta kazanan ve kaybeden ayırımına yolaçtığı gerekçesiyle satranç gibi entellektüel bir egzersizi dahi oyun anlayışlarına ters buluyorlardı.

Durumcular için coşku, oyun ve şenlik gündelik hayatın sıradanlığını aşmada zorunluydu. Bu konuda, bütün kültürün insanın oyun oynama güdüsünden doğduğunu ileri süren Huizinga'nın "oyun oynayan insan"ından etkilenmişlerdi. Kapitalist toplumda zamanın işlevselleşmesiyle birlikte insanın oyun oynama özgürlüğünün elinden alındığını belirtiyorlar, Bakhtin'i izleyerek, karnavalın toplumsal değerleri tersyüz edici gücünü vurguluyorlardı.

Durumculardan Mustapha Khayati, "Öğrenci hayatının Sefaletine Dair" başlığını taşıyan manifestosunda, "Devrimler ya festival gibi olmalı ya da hiç olmamalı" diyordu. Örneğin, Paris Komünü gerçek bir festivaldi. Başkaldıranlar iktidarla oyun oynamış, iktidarı alaya almışlardı. Kendi tarihlerinin efendileri olmuşlardı. Devrim ve festival, çok uzun zaman sonra, ancak 1968'de bir kez daha kaynaşacaktı. Sorbonne duvarlarına yazılan şu sözler Durumcuların devrim anlayışını çok iyi özetler: "Seviştikçe daha fazla devrim yapmak istiyorum. Devrim yaptıkça daha fazla sevişmek istiyorum".

Halil Turhanlı

İlk lafı, "burası hiç rock magazin bürosuna benzemiyor" oldu. Biz de, "rock magazini değil ki, roll" dedik. "Sus, terbiyesiz" dedi, "siz kendinizi freak mi zannediyorsunuz?" Kimimizin hocası, kimimizin editörü, yayın yönetmeni oldu; kimimizin yakın dostu, kimimizin uzaktan tanıdığı "renkli sima". (Renkli simaymış, tırnak koyup sıyırtmaya çalışıyorlar, magazin dili ruhlarına işlemiş) "Politika konuşmamı istiyorsunuz ama ben seksten konuşacağım" demişti, biz de en seksi pozlarını görüntülemek için büromuza davet etmiştik. (Yalan, onlara kalsa vesikalık gibi çekeceklerdi, söylemesem akıllarına bile gelmezdi, sayemde ilk defa bir rock magazinine yakışır fotoğraf çektiler) Duvardaki Stones posterini görünce, hemen soyundu, dökündü, Keith Richards'ın "çıplak ten üzerine ceket" olayını çok tuttuğu için, şekilde görülen pozu verdi. Siyasal'da başladığı hocalığını şimdilerde Eskişehir'de iletişim fakültesinde sürdüren Tuğrul Eryılmaz, akademisyenliğinin yanısıra çeyrek asrı aşkın bir süredir (Yaşlı sanılayım diye böyle cümleler kuruyorlar) basın emekçisi. (Bayılırlar bu jargona) TRT'den Güneş'e birçok basın kuruluşunda çalıştı, Nokta, Yeni Gündem ve Sokak dergilerinin yayın yönetmenliğini üstlendi. Şimdilerde Radikal İki'nin yayın yönetmenliğini yapan Eryılmaz, nam-ı diğer Eryılan, birçok hasletinin yanısıra, hakiki bir rock'çudur. (Rock'çu değil, rock-'n'roll'cu; ayrıca yılan da sizsiniz) Üstelik sohbetinin seksapeli de namlıdır. Uzun lafın kısası, blind test için bu ay onu gözümüze kestirdik, kapısını çaldık; arada bir sürü fırça yedik, fakat netice itibarıyla bir ilke imza attık. Basın aleminin taçsız kralıyla (İlla bir benzetme lazımsa, tercihim Mick Jagger'dır –futbol sizin tribiniz–, Lou Reed'e de bir itirazım olmaz) veya Lou Reed'iyle (Nasıl da sinsi sinsi Mick aleyhtarlığı yapıyorlar, yılanlar) ilk "müzikal" söyleşi. Bayanlar, baylar ve işte karşınızda, yılların boz(a)madığı (ne o öyle Enis Batur gibi parantez numaraları?) adam: Tuğrul Eryılmaz.

48→

[[Tuğrul Eryılmaz]]

Bizim için parti devam ediyor

Mick Jagger - Lonely At The Top *(She's The Boss)*

(başlar başlamaz) Tamam, kapatabilirsin. Zaten başka herhangi bir şey çalarak bu teste başlasaydın, buradan hemen kovulurdun. Bunun farkında olarak mı yaptın bilmiyorum, ama doğrusu buydu. Dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir insanla, rock üzerine konuşmaya başlayacaksanız, başka bir şeyle başlanmaz, Mick Jagger'la başlanır.

Neden?

Başkası olmaz çünkü. Bir adama marksizmi anlatırken neyle başlarsın. Stalin? Lenin? Hayır, Marx'la başlarsın.

Rock'un Stalin ve Lenin'leri kim o zaman?

Onlar işte arkadan gelenler. Belki, Beatles'la başlasaydın, şu yüzden affedebilirdim: "Delikanlı, ne yapsın, anne ve babasından öyle duymuş" der, affederdim. *(gülüyor)* Rolling Stones değil, Jagger'ın solo albümünü çaldın, bunun da farkındayım. Şimdi burada hemen belirtmem lazım, sizin dergide söyleşisi vardı, o yüzden söylüyorum. Ömer Madra gibi yeni muhafazakarlar var ya, onlara hiç kafayı takmayın. Bu iş Beatles işi değildir. Eğer Rolling Stones ve Mick Jagger olmasaydı, müzik buraya gelmezdi. Stones çok iyi grup da, Mick Jagger olmasaydı, Stones bu kadar olmazdı. Olurdu ama, Who gibi falan olurdu. Keyifli, müzik tarihine damgasını basmış grup. Ama Mick Jagger onları bambaşka bir şey yaptı.

Ama Mick Jagger'ın da Rolling Stones'suz albümleri pek iş yapmadı...

Ondan pek emin değilim. Mick Jagger da Stones'la daha iyi tabii. Ama Rolling Stones olmadan da Mick Jagger Mick Jagger olurdu. John Lennon'sız Beatles olamayacağı gibi bir şey bu. Bu kollektif bir iş, Keith Richards var, öbür tarafta McCartney var, George Harrison var, ama bu başka bir şey. Her zaman bir en iyi vardır ve Jagger bu işin en iyisi. Bütün solo albümleri var bende ve hiçbir itirazım yok. O "Primitive Cool" falan ne kadar güzeldir, kim niye beğenmiyor ki onları? Stones'la daha iyi oluyorlar ama, o doğru.

Ömer Madra, orada esas işçi sınıfı olanın Beatles olduğunu, Jagger'ın ise orta sınıftan olup da "aksan" taklidi yaptığını söylüyordu.

İyi de, Beatles'ın bir "Let's Spend The Night Together"ı, "Star Fuck"ı falan yok ki! Kazık kadar adamdım, Londra'daydım ve BBC "Star Fuck"ı yasaklamıştı. Beatles'ın böyle dertleri yoktu ki. İyi grup, çok iyi müzik, ama çiçektir, böcektir yani. Beatles Elvis'e karşılık gelirse, Rolling Stones Chuck Berry'nin karşılığıdır. Beatles sonradan yırttı. John Lennon yırttı daha doğrusu. Beatles'ın al-

bümleri de var şu an evimde, ama esas olan Stones'tur.

İlk Rolling Stones konserine ne zaman gitmiştiniz?

1971 ya da 72'ydi. Bütün bursumu oraya harcamıştım. Kalkıp taa Londra'dan Glasgow'a gitmiştim.

Yıllar sonra İstanbul'daki halleriyle o zamanki halleri arasında ne fark vardı?

Hiçbir fark yoktu. Onlar hâlâ aynıydı.

Siz aynı mıydınız?

Ben de en az onlar kadar genç kaldığımı farkettim. Artık Stones'u bir tarz olarak düşünmek lazım. Hani derler ya, "müzik benim için bir yaşam biçimidir, sinema bir tarzdır, edebiyatsız yaşayamam" *(alaycı bir tonda söylüyor ve gülüyor)*, Stones da bir tarzdır işte. Stones'u sevmeyen bir rock dinleyicisi olamaz. Onlar işte Marx'ı bilmeyen marksistlere ya da Buda'dan habersiz Katmandu yolcularına benzerler ve anca giderler.

Sizin kuşak nasıldı peki son konserde? Eski arkadaşlar falan?

Hepsi geldi tabii. Bir kısmı, değil Stones dinlemeyi, Stones plağı görmeyi bile hak etmeyen bir takım dangalaklar tabii. Bizimkiler, nostaljik geldiler konsere. Benim gibi insanlar ise nostaljik gelmedik. Çünkü biz hâlâ öyleyiz. O partiye katıldık. 1971 yılında da katılmıştık aynı partiye, 1969'da da. Parti bizim için hâlâ devam ediyor işte. O konser bir takım yaşlı adamların gelip de etrafa bakınıp, "vay be, hayat ne kadar değişti" konseri değildi. Onlar salaklar, ama isimlerini vermek istemem, çünkü işimi kaybetmek istemiyorum.

60'larda Türkiye'de de Stones-Beatles kamplaşması var mıydı?

Vardı. Bizim Siyasal'da vardı mesela. Biz Stones dinlerdik. Çoğu insan Beatles dinlerdi. Bir de Fransızca ve İtalyanca dinleyen salaklar vardı. Peppino Di Capri, Adriano Celentano falan işte. Biraz daha solcu gibilerse Gilbert Bécaud, Juliette Gréco falan dinlerlerdi. Biz hiç onlara takılmadık. Kinks, Beatles, Who da vardı hayatımızda, ama biz hep Stones gittik. Şimdi bana abartıyorsun diyorlar, ama ben asla nostalji yapmıyorum burada. Bugünün gruplarından Pulp'ı, Radiohead'i çok seviyorum ama, aynı sihir yok benim için. "Satisfaction"ı duyduğunda hayatında duymadığın yepyeni bir şeyi duyuyorsun. Prodigy falan aynı etkiyi yapmıyor bende. Az önce "OK Computer"ı dinliyordum, çok iyi ama, anamın deyişiyle, Radiohead yüreğimi hoplatmıyor. Yeter bu kadar Stones muhabbeti, öbür şarkıya geç.

Stones'u sevmeyen bir rock dinleyicisi olamaz. Onlar işte Marx'ı bilmeyen marksistlere ya da Buda'dan habersiz Katmandu yolcularına benzerler ve anca giderler.

Cake - Rock'n'Roll Lifestyle *(Motorcade Of Generocity)*

Aaa, bu Lou Reed mi? Yok değil. Hakikaten değil. Biraz bekle bakayım, bilirim belki. *(şarkıyı dinliyor)* Bu benim bilmem gereken bir şey galiba, kim bunlar?

Cake.

Hiç Cake'ten haberim yok açıkçası. Şaşırtıcı, bilmiyorum. Sözler hoşuma gitti biraz, benim bilmem gerek bunları dedim ama... Nereden duymuş olabilirim bunları, tanıdık da geldi ses...

"Perhaps Perhaps Perhaps" cover'ları vardı iki sene evvel çok çalınan...

O zaman ben bunları dinlemeyi reddetmişimdir. *(gülüyor)* Eskiler gibi çalıyorlar biraz ama. Gitar tonları falan. Sözler güzel ama... Rock'n'roll yaşam stili diye alay ediyorlar ama, bugün artık kimin yaşam biçimi rock-'n'roll? Toplasan kaç adam var dünyada bu saatten sonra? Ticaret yapmış bunlar. Gerçi Iggy Pop bile bunca yıl sonra şarkısını Toyota'ya mı ne sattı, ama bunca yıldır geliyor adam, üç beş kuruş alsın işte. *(gülüyor)*

Mick Jagger "Satisfaction"ı reklam müziği olarak satsa ne yaparsınız?

O söz konusu bile değil bence. Mick Jagger, kendisi ve Jerry Hall dahil herkesi satar ama "Satisfaction"ı satması söz konusu bile değil. Zeki adam onlar. Bu Cake'i de para verip almam. Teşekkür ederim, diğer şarkıya geç.

David Bowie - Survive *('Hours...')*

(dikkatle dinliyor) Eğer bu da David Bowie değilse depresyona girebilirim.

Yeni albümünden bir şarkı.

Öyle mi, o zaman biraz dinleyelim. Bak bak, Ziggy Stardust zamanlarına dönmüş sanki. Tabiiiii, doğruyu bulacaktı. Cıttırı cıttırı disko şarkılarla olmuyor bu işler... David Bowie, benim İngiltere'de gittiğim üniversitenin olduğu yere konsere gelmişti. Sanıyorum 72 yılıydı. O zaman daha çok popüler değildi, yeni patlıyordu. David Bowie'yi severim, ama benim için 75'ten sonra yoktur. Sattı çünkü. Her şeyi sattı. Hayatta her şeyi yaptı. Trendy olmaya çalıştı. Müziğin busunu yapayım demedi hiç. Adamın müziği cinsel hayatı gibi oldu. Kafasına esti mi eşcinsel, kafasına esti mi heteroseksüelin allahı, kafasına esti mi biseksüel, hatta bazen aseksüel. Çok trendy bir herif. Ben de buna uyandım biraz. Bir zamanlar yaptıkları ne iyi şarkılardır: "The Man Who Sold The World", "Rock and Roll Suicide"... Bowie, müzik dediğin zaman konuşman gereken bir herif. Onun ne kadar bok bir herif olduğunu ilk Lou Reed keşfetti, bütün ilişkisini kesti. "Starman ve Strawman" diyor ya, "sen star adam değilsin, saman adamsın saman" diyordu ona... O konserde onu seyrettikten sonra, baktım saçında sarılar, yeşiller var. Dediler ki "bunlar satılıyor, sprey olarak". Ama galiba türleri varmış. Aldım kafama sürdüm. Mavi mavi. Ertesi gün de Manchester'da "ilerici" öğrenciler toplantısı vardı. Ona katılacaktım. Yıkıyorum yıkıyorum, kafamdan çıkmıyor. Öyle gitmek de istemiyordum. Şimdiki gibi de değildi saçlarım, uzundu. Gittim kestirdim.

Saçlarınızı kestirip mi gittiniz?

Evet, kestirdim. Çok isterdim, –öyle uydururlar ya sonradan– "ben çok aykırıydım, her şeyi göze alıp öyle gitmiştim, olsundu!" de-

meyi, ama gittim, aynen kestirdim. Öyle atıp tutmak kolay. Bizim köşe yazarları var ya, "biz rock'çıydık" diye yazarlar. Sanki bilmiyoruz Tom Jones ya da en fazla Mamas and Papas'tan öteye gitmediğini hayatında. Bu David Bowie güzelmiş. Alabilirim. Sıradakine geç bakalım.

Crosby, Stills & Nash
Marrakesh Express
(Crosby, Stills & Nash)

Bunlar Crosby, Stills & Nash değil mi?
Evet. Şarkı da "Marrakesh Express".
Onu söylemen gerekmiyordu. Çünkü biliyorum. Ayrıca Marakeş'te kaldım da ben. Burs alıyordum, devletten, *(gülüyor)* baktım ve o kadar fazla siyaset bilimi takılamayacağımı anladım. Biraz Avrupa'yı gezmeye karar verdim. İspanya'da çocuklar vardı, İngiltere'den tanıdığım. Franco vardı daha o zamanlar. Onlara bazı kitaplar falan götürmüştüm. Barcelona'da kaldım biraz. Oradan dört günlük bir paket turla gittim, –bol güneş falan denir ya–, iki ay kaldım Fas'ta. Fas çok güzel bir yerdi... Biz böyle kendimize göre, müslümanlığa falan takılmıyoruz ya, Araplar diye tepeden bakma muhabbeti vardır ya, oraya gidince Yunanlılar gibi aynı, çok iyi bir muhabbet yakalıyorsun. "Müslüman brother" diye başlıyor muhabbet, ama ikinci gün dökülüyor herkes, ondan sonra, işin ne brother'lığı kalıyor ne müslümanlığı. *(gülüyor)* Tabii derginizin konusu daha çok müzik olduğu için seks ve siyasetten çok müzikten bahsedeyim ben. Bunlar tabii başkaldırının adamları. "Chicago"yu falan bilirsin herhalde. Bunlar çok müthiş herifler, severdim ve takılırdım. Bütün plakları yoktu ama bizden çocuklardı ve severdim. Baştan, böyle bizim delikanlılar vardı, arkasından bizim kızlar geldi. Böyle adamlar olmasa onlar da gelemezdi. Kızlar beceremezdi diye söylemiyorum, bunlar yol açtı onlara biraz. Çünkü bu adamlar, gayet ilerici, hoş herifler. Amerika'dan beklenmeyecek kadar da zeki ve eğlenceliler. O dönemde biraz siyasete bulaşmış, biraz da müzik dinlemiş olanların CSNY takılmadığını düşünemiyorum. Bunlar benim için harbi çocuklar.

Neil Young 90'ların başında grunge gruplarının da çok sevdiği bir adamdı. Onlara bir nevi abilik ediyordu. Özellikle Pearl Jam'e...
Tabii, biliyorum. Bunlar böyle harbi çocuklar, takılacaksın bu gibi adamlara her zaman. Ama bizim buradaki bir Erkin Baba muhabbeti ne kadar aynısı oluyor, ondan da çok emin değilim.

Patti Smith ile orgazm olamayan insanoğlu, doktora görünmelidir. Patti Smith'i dinletelim birilerine. Sonra "bu kadın sizinle beraber olabilir" diyelim. Onların normal insanlar olduğunu düşüneceksek eğer, yüzde 85'inin "hemen" demesi gerekir. Böyle bir ses duydun mu sen hayatında?

Selda - Yaz Gazeteci Yaz
(45'lik)

(sözler girinceye kadar dikkatle dinliyor) Selda bu. Tamam kapatabilirsin şimdi. *(gülüyor)* Ben üniversitede Selda 45'likleri alıyordum. Selda'nın yaptığı müziğin benim sevdiğim müzikle uzaktan yakından en ufak bir ilgisi yok. Ama biraz önce dedik ya, bizim çocuklar! Selda da biraz öyleydi, bizim kız! Şimdi ne zaman bir Selda kasedi çıksa, gazeteye gönderilse, –Selda beni hayatında hiç görmedi, ben onu hiç tanımam, adımı bile bilmez belki ama– "çocuklar, Selda'yı biraz büyükçe verin" derim. Bunun artık müzikle ilgisi fazla yok tabii. Öyle bir dönemde yaşadık ki, nasıl dinlemeyeceksin?
Mesela Ruhi Su, Nâzım falan söylerdi. Mülkiye'de konser verirlerdi. Sıkılıyordum, ciddi olarak sıkılıyordum, ama çok utanıyordum sıkıldığım için. Şimdi bu insanların hepsine karşı çok saygılıyım. Bugün artık "bizden" meselesinin dışına çıktı. Bu insanlar bir şekilde bugüne dek geldiler. Bazılarının belki çok falsoları oldu, ama geldiler işte. Bazıları da düzgün geldi. Fikret Kızılok, Bülent Ortaçgil mesela. Tomris Uyar'ın Tülay German hakkında söyledikleri çok doğru geldi bana. Bu insanları senin sevmen sevmemen çok önemli değil, onlar orada işte. Erol Büyükburç'u da çok severdim. "Little Lucy"yi ezbere söyleyebilirim hâlâ. *(şarkıyı mırıldanıyor)* O zaman bizim için önemli bir herifti, ama soluğu yetmedi... O zamanlar bütün bu insanların içinde en çok Erkin Koray'ı severdim, daha "freak" gelirdi bize, ama şimdi bakıyorum, yok, o da değil. Cem Karaca bile ondan daha iyiymiş aslında o zamanlar. Şimdiki Cem Karaca'ya geçmiş olsun tabii. İstedikleri kadar "biz bunca yıl müzik yaptık", şu bu desinler, müziğe insanları ideolojik olarak gıcıklandıracak bir yerden girdiler ve bugün kalkıp "pardon" demenin de bir manası yok. "Şimdi artık onları yapmıyorum, şimdi tarzım başka" demeyi beceremiyor bazı adamlar. 80 sonrası gençlik gibi konuşuyorlar işte. Sizin gibi aynı, "ama ne yapalım, 12 Eylül oldu" gibi. *(gülüyor)* Oturup Özal ağzı yapıyorlar işte. Hümeyra vardı işte, solculukla falan alakası yoktu ama, bizim için "evet"lerdendi. Onun "Benim Adım Kadın"ı Türkiye'deki prefeminist dönem için bir mihenk taşıdır.
"Parka", "Tamirci Çırağı" falan gibi şarkıları o zamanlar beğenmemiş miydiniz?
Tabii, dinledim, Ankara Kızılırmak Sineması'nda çığlık çığlığa dinlemişliğim de var o şarkıları. Aslında Cem Karaca'yı hâlâ severim ya! Şöyle söyleyeyim; bazı insanları görmekten hoşlanabilirsin. Mesela Barış Manço bu insanlardan değil. Barış Manço, tanrı rahmet eylesin, hiçbir zaman karizması yoktu, sadece bir medyatik ölüm oldu onunkisi. Müzikal değeri bakımından bütün bu saydığımız insanların arasına girer, ama bizim anladığımız anlamda giremez. Onda o sihir hiç yoktu.
O Cem Karaca konserinde üzerinizde parka var mıydı peki?
Benim de bir tane parkam oldu, çok merak ediyorsan. Yakasında kürkü vardı diye kızarlardı. Gerçi hayvan hakları falan gibi şeyler sizlerin modası. *(gülüyor)* Öyleydi işte... Şimdi birden aklıma geldi: Sen belki de bu şarkıyı mesleğimle yani gazetecilikle ilgili bir-iki şey söyleyeyim diye çaldın. Öyle di'mi? Peki. 1974 yazına kadar gazetecilik aklımın köşesinden bile geçmemişti. O yıl İngiltere'den dönmüştüm. İş yok, para yok. Jagger'la Angie'den beter durumdayım. *(gülüyor)* Sınavla TRT Haber Merkezi'ne girdik, giriş o giriş... Bu yıl aralıkta 25 yılım doluyor. Şimdi durum o zamandan çok daha kötü. Tabii mesleki anlamda konuşuyorum. Yıllarca önce TRT'de Viet-

kong değil de Vietnam Halk Kurtuluş Ordusu demek için, bütün bir Dış Haberler Servisi olarak Mehmet Barlas'a karşı nasıl aslanlar gibi direndiğimizi hatırlarım. Şimdi medya çok patron oryantasyonlu oldu. Gazete, verilen promosyonun yanında, gazeteci ise finans, tanıtım ve reklam wizard'larının yanında ikinci sıraya düştü. Sonuçta bizleri bir kablo fabrikasında çalışıyormuş hissine kaptırmayı becerdiler. Buna karşılık hâlâ iyi gazetecilik yapmak isteyen bazılarının da dirençleri ve tepkileri çok cılız kalıyor. Sendikalı olamıyoruz. Cumhuriyet bile sendikalı diye adam attı. Benim halim de çok parlak değil. İnandığım bir-iki şeyi savunabilmek için başka taraflardan akıl almaz tavizler veriyorum. İşin kötü yanı kimse beni buna alenen zorlamıyor. Ben basında ancak bu şekilde varolabileceğimi düşünüyorum. Homurdanıp oturuyorum. Tuhaf t-shirt'ler giyip küçük parmaklarımı boyayarak farklılaşmaya çalışıyorum. Neden gülüyorsun? Basının içinde bulunduğu durumda, bu bile renk oldu. Beni çok "egzotik" ve "egzantrik" bulan meslektaşlarımın sayısı iç parçalayacak kadar çok. Tırnak içinde "liberal gazetecilik" denen şeyin geldiği bu nokta artık iyice içimi bulandırıyor. Onlar da beter, en az onlara "liboş" diyenler kadar beter. Alka Seltzer'le idare etmeye çalışıyorum.

Yıllarca önce TRT'de Vietkong değil de Vietnam Halk Kurtuluş Ordusu demek için, bütün bir Dış Haberler Servisi olarak Mehmet Barlas'a karşı nasıl aslanlar gibi direndiğimizi hatırlarım. Şimdi medya çok patron oryantasyonlu oldu. Sonuçta bizleri bir kablo fabrikasında çalışıyormuş hissine kaptırmayı becerdiler.

Hiç mi iyi gazeteci yok?

Şimdi de benden isim alıp "blind test"i medyatik hale getirmek istiyorsun. Var tabii. Hasan Cemal dünyanın en iyi gazeteci-yazarı değil, ama iyi yayın yönetmeni. Umur Talu'nun hâlâ bir etik derdi var. Roll'un türü çok saygıdeğer. Celal Başlangıç kötü bir yazı müdürüydü, ama çok iyi bir röportajcı. Ahmet Altan aşk takılmadığı zaman çok etkileyici. Kadınlar erkeklerden biraz daha sıkı. Zeynep Atikkan, Neşe Düzel, ideolojik form düşüklüğüne rağmen Neyyire Özkan, dergiciliği benden iyi bilebilecek tek kişi olan İpek Çalışlar. Nadire Mater'in "Mehmedin Kitabı"nı, Ragıp Duran ve Oral Çalışlar dahil kim kotarabilirdi? Ayşenur Arslan'ın ATV'deki esas kız olduğunu kaç kişi bilir? Sıksam bir otuz kişi çıkar, ama onlar da asla bir araya gelemezler artık. Bize verilen paralar, elimizin tersiyle itemeyeceğimiz noktalarda.

Lou Reed - Dirty Boulevard *(New York)*

Bu artık Lou Reed değilse kendimi aşağıya atacağım. Demin o manasız Cake beni yanılttı, çok sinirlendim. Şimdi Lou Reed konusunu da şöyle açıklayalım: Benim hayatta Mick Jagger'a ihanet edebileceğim tek bir kişi söz konusu. Dünyada kaç milyar insan var, altı milyar, Mick Jagger duruyor orada, bir tek kişiyle ona ihanet ederim. Biraz ısrar ederse Lou Reed, "tamam kardeşim, seni dinleyeceğim" derim. *(gülüyor)* Serkan, sen biraz kötü niyetlisin galiba...

Çok büyük bir adam. Çok zeki bir adam. Lou Reed, öyle diğerleri gibi çok sokak çocuğu gibi değil tabii. Sıkı bir burjuva aileden. New Yorker. Rolling Stones bile o yıllarda öyle marjinal bir grup falan değildi ki, çoğunluğun dinlediği bir gruptu. Lou Reed ise yıllar sonra keşfedildi. Türkiye'de daha da geç tabii. Ben de epey geç başladım, "Walk On The Wild Side" ile başladım. Daha sonraki yıllarda biraz TRT sayesinde girdim Lou Reed'e. O zamanlar sınav açılırdı TRT'de ve adam alınırken solcu olup olmadığına bakılmazdı. O yüzden sıkı adamlar vardı. Mesela İzzet Öz çok sıkı müzik programları yapardı. Şimdiki klipçi haline bakmayın siz. Oralarda dinlemeye başladım, sonra neredeyse tüm albümleri var bende. Bu tarz adamlar daha ziyade Amerika'dan çıkıyor sanki, ama Amerikalıları birilerinin uyarması lazım. Onların buna ihtiyacı var. Aslında mesele baştan Amerika'dan çıktı. O cazcılar, sonra Chuck Berry, Little Richard falan. Oradan İngiltere'ye geliyor, Beatles, Stones onların cover'larıyla başladı işte. Sonra tekrar Amerika'ya dönünce bu Lou Reed gibi adamlar bambaşka yerlere gitti. Rock'ın maçoluğu bu tür adamlar sayesinde biraz törpülendi. Tabii bu dediğim onların zaman zaman travestiliğe soyunmasından kaynaklanmıyor. Heteroseksüel cinselliğe de bir boyut kattılar. Gay'leri zaten uçurmuşlardı. Bugün o hip hop falan da Amerika'dan çıktı, İngiltere'de trip hop oldu.

Trip hop seviyor musunuz?

Çok etkilenmiyorum. Tam 90 gençliğine uygun bir müzik işte. Hopluyorlar ve trip yapıyorlar hoplarken.

Ciwan Haco - Çavreş *(Dûrî)*

Önce şunu söyleyeyim, bu Kürtçe. Ardından söyleyebileceğim iki insan var: Şiwan Perver ya da Ciwan Haco.

Ciwan Haco.

Bunu tamamen, ben bilemeyeyim ve o Ömer Madra'nın gerisine düşeyim diye yaptınız değil mi? *(gülüyor)* Neyse, Ciwan Haco güzel. Adamı hiç tanımıyordum, bir kasedini göndermişler şirketten gazeteye. İlk öyle dinledim... Genel medyada Kürtler her yere giremiyorlar. Ama Radikal gazetesinde Kürtlerle ilgili en olabilecek tarafsız yayın sürüyor. Kendi gazetemi savunmak için söylemiyorum. Radikal'i çok eleştiriyorum ben. Param olsa neden çalışayım? Ama böyle bir gerçek de var. Kürt kesiminden bir kaset, oyun, konser olduğunda bizi hemen arıyorlar. Çünkü onların da kendilerini duyurmaya ihtiyacı var. Bu yabancılıklar ve yalancılıkların ortadan kalkacağını umuyorum. Kötü ama, biz

KAF YAYINCILIK, İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ YILIN BAŞLARINDA KURULDU. MAYIS AYINDA İLK İKİ KİTABINI YAYINLADI.
KAF, AŞAĞIDAKİ YAZARLARIN YAPITLARINI YAYINLAMAYI SÜRDÜRECEK...

Çetin Altan
Kral Öldü, Yaşasın Kral
Sobe
2027 Yılının Anıları
Ben Milletvekili İken

Selim İleri
Ay Hâlâ Güzel
Biten (İki) Yüzyıl

Mehmet Rifat
Gösterge Eleştirisi
Homo Semioticus

Ahmet Cemal
Okuyan Gençliğe Mektuplar

Aydın Engin
Ben Frankfurt'ta Şoförken

Tarık Günersel
Kumlaşmak

Ahmet Mithat
Karı Koca Masalı

Halid Ziya Uşaklıgil
Valide Mektupları

Platon
Gorgias ya da Retorik Üstüne

Jonathan Swift
Alçakgönüllü Bir Öneri

Honoré de Balzac
Hazırlayan: Mehmet Rifat

Alexandre Dumas fils
Kamelyalı Kadın

Jules Verne
2890 Yılında

Roland Barthes
Ara Olaylar
Göstergebilimsel Serüven

Tımuçin Unan Tasarım

kaf yayıncılık, üst kat 4. sokak
B-103 no'lu kaf-homer standındadır.

de şimdiden sonra bazı şeyleri öğrenmeye, tanımaya başlıyoruz. Ben yarım kan, yani babamın Kürt olduğunu üniversitede öğrendim. İstanbul doğumluyum, İzmir'de büyüdüm ve hayatımızda hiç yokmuş böyle bir şey o zamanlar. Tuhaf yani. Şimdi artık yavaş yavaş Kürtleri dinlemeye başlayacağız. Bu "Kürtleri dinlemeye başlayacağız"ı yalnızca müzik değil, her anlamda söylüyorum.

Sezen Aksu
Cumartesi Türküsü
(Aktüel'in 5. Yıl Armağanı)

Yine iki isim söyleyeceğim: Sezen Aksu ya da Yıldız Tilbe.

Sezen Aksu.

Ben zorunlu kalmazsam Türkçe pop dinlemem. Böyle bir şanssızlığım ya da şansım var. Sezen Aksu'yu baştan çok ciddiye almaya çalıştım ama, bir süre sonra baktım ki olmuyor. Büyük ihtimalle, o da beni tanısa aynı şeyleri söyler gerçi. "Adam sandım, ama sonra baktım ki başkaymış" der. *(gülüyor)* Bunlar enteresan kadınlar aslında, o yönlerini seviyorum. Orada burada konuşurken snobluk edebilirim, "aman Sezen Aksu, aman Ajda Pekkan" diye ama, kendime "sana ne, sen dinleme, bir şeyler yapıyorlar işte" de diyebilirim. Çok sayıda erkek hıyarın yaşadığı bir ülkede hem kadınlığından utanmadan hayatını yaşamak, hem de iyi müzisyen, saygın müzisyen olmaya çalışmak çok zor. Burası öyle bir ülke ki, Ajda Pekkan gibi bir kadın sayın Yıldırım Aktuna'ya takılmak zorunda kalabiliyor.

Bu şarkı Cumartesi Anneleri için yapılmıştı.

Ben maalesef popçuları hiçbir zaman o kadar ciddiye almadım. Onlar öncelikle bizim hayatımızı rahatlatmak ve kolaylaştırmak için vardır. Bu görev de pek Sezen Aksu'ya düşmezdi bence. O çünkü bambaşka bir yerde. Ama sonuç olarak da bunu yapmasına hiç itirazım yok. Ayrıca ne kimin görevidir konusunda da pek uzman sayılmam. Fakat yine de medyatik olmayı kaldıramayacak kadar önemli durumlar varolmalı diye düşünüyorum. Cumartesi Anneleri Türkiye'nin tanık olduğu en trajik ve aynı oranda yüzakı bir girişimdi.

Ama bu kadar popüler bir insanın böyle bir soruna sahip çıkması, Türkiye'de pek görülmeyen bir durumdu ve aynı zamanda yeni ve iyi olmadı mı?

Evet, öyle oldu. Ama kimse de onun üzerine gitmedi, kendisi de işin peşini falan kovalamadı. Ayrıca görülmemiş bir durum da değildi. Başka birçok sanatçı ve yazar benzer tavırlar aldılar, hâlâ da alıyorlar.

Peki, Türk medyasındaki tanınmış gazeteci ve yazarlar neden Sezen Aksu'yu yerlere ve göklere sığdıramazlar?

Çünkü Sezen Aksu bir ortak payda. Halkla aralarındaki tek ortak payda. Onun sinemadaki karşılığı Türkan Şoray. Ben Sezen Aksu kadar, halkla, entelijensiya denen, daha doğrusu kendine öyle diyen bir takım manasız insanların kesiştiği bir örneği çok az gördüm. Hatta, Sezen Aksu az geldi, aşağıya inip oralardan birilerini yukarı çıkarmaya çalıştılar. Mustafa Sandal, Mahsun Kırmızıgül gibi... Ama bu Sezen Aksu, Nilüfer gibi kadınlar hoş kadınlar bence. Benim kızlarım değiller de, pek bayılamayacağım komşu kızları. Tabii tutup onlara hediye almıyorum, yani albümlerini satın almıyorum. Dinlemem, ama düşmanlık yapılmasını gereksiz buluyorum. Nazan Öncel mesela, bunların hepsinden daha iyi tabii. Türkçe müzik pek dinlemiyorum galiba. Mazhar Fuat Özkan, Teoman, Nazan Öncel iyi olanları belki. Ama Kurban, Mavi Sakal gibi rock gruplarını hiç dinleyemiyorum. Bu Türkçe denen dil, tamam ses bayrağımız, ama rock için Almanca kadar uygunsuz.

Ben babamın Kürt olduğunu üniversitede öğrendim. İstanbul doğumluyum, İzmir'de büyüdüm ve hayatımızda hiç yokmuş böyle bir şey o zamanlar. Tuhaf yani. Şimdi artık yavaş yavaş Kürtleri dinlemeye başlayacağız. Yalnızca müzik değil, her anlamda söylüyorum.

Neden?

Sevmiyor değilim ama daha çok uğraşmaları lazım, benim hoşuma gitmeleri için. Dostoyevski okuduktan sonra dönüp, zamanında elimden düşmeyen Muazzez Tahsin'e geri gidemem. Bu saatten sonra onları çok zor dinlerim. Ama oğlumun dinlemesine karışmam, sinirlenmem tabii. Athena, hele hele Ayna falan ise korkunç bence. Bunlar tamamen subjektif zevklerim tabii. Kral TV'ye mesela, bir şarkının sonuna kadar dayanamıyorum. MTV falan da öyle belki ama, arada değişik bir şeyler yaparlar, çok da aptal olmadığını hissettirirler sana. Bunlar tamamen "siz budalasınız" diye yayın yapıyorlar.

Patti Smith
Waiting Underground
(Peace and Noise)

(vokal girinceye kadar dikkatle dinliyor) Kim olduğunu farkettim, dinlemek istiyorum biraz. Patti Smith. Burada söyleşiye biraz es ver, sonuna kadar dinleyeyim. *(şarkı bitince)* Şimdi şöyle söyleyeyim, Patti Smith ile orgazm olamazsan kimseyle olamazsın. Patti Smith ile orgazm olamayan insanoğlu, doktora görünmelidir.

Şimdi elli tane adama bu kadının fotoğrafını gösterelim, içlerinden belki de hiç kimse çok güzel bir kadın demez. Hatta birçoğu çirkin der.

Senin kafan güzellere, çirkinlere, yatmaya takılmış. Bu kadını dinletelim birilerine. Sonra "bu kadın sizinle beraber olabilir" diyelim. Onların normal insanlar olduğunu düşüneceksek eğer, yüzde 85'inin "hemen" demesi gerekir. Böyle bir ses duydun mu sen hayatında?

Patti Smith bizim hayatımıza 70'lerde girdi. Baştan beri söylediğim bazı kadınlar var ya, evvelden beri, bugün gelenler, bambaşka bir müzik yaparlar ama Billie Holiday, Connie Francis falan vardı çok eskilerde, aslında hepsi aynı kadın sırasında bunların. Smith o sıradan işte. Büyüklerden biri. Smith, Jefferson Starship'in kadını Grace Slick, Aretha Franklin, Dusty Springfield, bir de bugünkülerden Madonna.

Madonna ile Patti Smith arasındaki bağ nedir?

Bu tür sesle bu tür bir kadın olmaları. Sadece kadın olarak kıyaslıyorum. Çok aynı kadınlar bunlar. Bunlar erkeklerin ödünü patlatır. Bir erkeğin fantazisi ve kâbusu nasıl olunur aynı anda? İşte Patti Smith ve Madonna.

Nirvana - Smells Like Teen Spirit
(Nevermind)

(vokal girinceye kadar dikkatle dinliyor) Meşhur bir şarkı bu. Nirvana mı? Evet, Kurt Cobain. "Nevermind"daydı bu şarkı değil mi? Hiçbir zaman büyük bir Nirvana hayranı olmadım. Fakat, dinlediğin zaman yapacağın tek şey var. Şapka. *(eliyle şapkasını çıkarma işareti yapıyor)* Çok iyi herifler. Acayip saygı duyuyorsun dinleyince.

İntihar ettiğinde ne düşündünüz?

Çok üzüldüm. Courtney Love'dan nefret ediyorum bu yüzden. Çok gerici bir tavır, farkındayım, ama hissettiğim böyle.

Yoko Ono'yu sever misiniz?

Onu da sevmem. Ben sevdiğim şarkıcıların sevgililerinden bir tek Bianca Jagger'ı severim. *(kahkaha atıyor)* Bir de Marianne Faithfull'u severim. Laf aramızda, sen bana bir "Working Class Hero" ya da "Sister Morphin" çalmalıydın. O konuda bir kıskançlığım yok. Ne yapalım hayat böyle işte. *(gülüyor)*

Kurt Cobain neden 90 kuşağının sembolü oldu, 90 kuşağı ne buldu onda sizce?

Bundan çok emin değilim. Bugün kaç tanesi hâlâ hatırlıyor Kurt Cobain'i? 90 kuşağının hoşlandığı insanlar var sadece, özdeşleştiği insanlar yok ama. Bir Bob Dylan'ları yok. İstediği kadar karar değiştirsin, bir Yahudi olsun bir hıristiyan, Bob Dylan benim adamım mesela. Benim ruhuma uygun geliyor, ağır satışa gelmeyen yaşıtlarımın da.

90 kuşağının beğendiğiniz bir tarafı yok mu? İyi tarafları yok mu?

Benden genç olmaları. *(gülüyor)* Ama gençlik az şey mi? İnsanlar kendilerinden sonra gelen kuşakları küçümserler hep, patriyarkal bir tavırları vardır. Ben pek öyle değilim ama, benim öğrencilerime bakıyorum, büyük bir çoğunluğu manasız takılan çocuklar. Öğrenmekten hoşlanmıyorlar. Onları ciddiye alıp biraz zorlayınca, yüzlerindeki "iyi adam, hoş adam da, niye yine ahkam kesmeye başladı" ifadesini görmemek imkansız. Leman kültürü çoğuna yeterli geliyor. Öküz'e bile geçemediler.

Bunu okurlarsa?

Kendileri de farkında manasızlıklarının. Benim oğlum da öyle. Bu kadar rastgele giden çocuklar hiç görmemiştim. Başka bir şanslarını da yok, kimse plan yapamıyor ki onlar yapsın. Her şey belirsiz. O çocuklar da öyle takılıyorlar işte. Bizim zamanımızda hiç değilse bir şeyler vardı. Sol muhalefet falan da kalmadı bugün. Tek sorabilecekleri soru "allahım neden bu kadar mutsuzum ben?" Ama yaşıtlarımın da çoğuyla pek konuşmamaya çalışıyorum. Onlar da sıkıyor artık beni... Bu arada böyle konuşup duruyorsun da, şimdi ben de sana iki şey çalsam, sen de onları tanıyamayacaksın kesin. Al bunu, dinle bakalım. Ne bu?

60'lardan bir şey?

Kinks grubuydu. Demek ki öyle adamın burnuna dayayıp bir şeyler çalmak marifet değilmiş. Bu arada, teyp kaydediyor mu bunları da? Bunlar da dahil olsun söyleşiye, ona göre!

Söyleşi: **Serkan Seymen**

KOD MÜZİK "Yeni Albümler"

RASHİT
"TELAŞA MAHAL YOK"

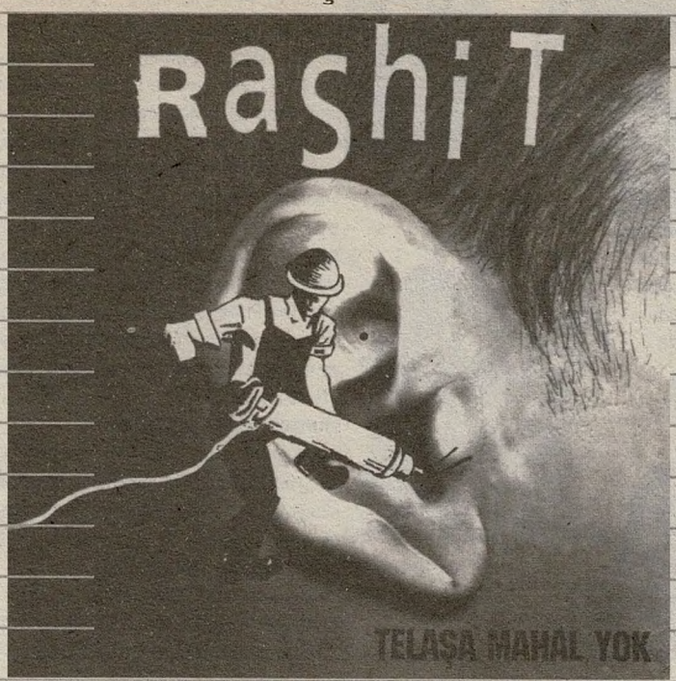

"...Albüm tek kelime ile mükemmel. Mutlaka alın."
Non Serviam

CD/MC

YERALTI OPERASYONU
"Türk Hip-Hop Toplaması"

CD/MC

KODMÜZİK

KOD DAĞITIM: Tel: 0212 292 0465 Faks: 0212 292 0473
kodmuzik@superonline.com / www.kodmuzik.com

Cheikh Lô

Youssou N'Dour destekli Senegalli vokalist ve gitarist, Afrika-Latin harmanıyla, dünya müziğinin büyük yıldızlarından biri olarak kabul ediliyor. Youssuou N'Dour sesini o kadar beğeniyor ki, "onun sesiyle Burkina'ya, Nijerya'ya, Mali'ye seyahate çıkıyorum" diyor. Tanınmaya başlaması, hiç aklında hayalinde yokken, sadece yerel dağıtıma sokulan "Doxandeme" albümü sayesinde yeni yetenek mükafatı kazanmasıyla oluyor. 1996 tarihli "Ne La Thiass" albümü Afrika müziğinin son zamanlarda çıkardığı en çok sözü geçen albümlerden biri. Kendisini Bob Marley'in ruhuna çok yakın biri olarak değerlendirenler var. Cheikh Lô reggae'ci değil ama yine de "Babylon" isimli bir reggae şarkı yazmışlığı var. Bahis mevzuudur: Diyoruz ki "Babylon"u Babylon'da okur... *5-6 Kasım, 22:00*

Butch Morris Workshop Ensemble

Geçen ayki performanslar kaldığı yerden devam ediyor. Butch Morris ve arkadaşları sizi aynı yerde bekliyorlar... *2-9-23-30 Kasım, 21:00*

Ray Anderson

Oda bandosu desek yeridir. New Orleans'ın cilalı üflemelilerden müteşekkil bandolarının cep versiyonu Pocket Brass Band projesinde caz aleminin namlı trompetçilerinden Ray Anderson var. Üç arkadaşıyla koca brass band cüssesinin hakkından nasıl gelecek, göreceğiz. *20-21 Kasım, 22:00*

Nitin Sawhney

Sawhney, Hint asıllı İngiliz. İngiltere'de yükselen Asya rönesansının öncü kılavuzlarından. Gerçekten de bir rönesans sanatçısı Sawhney: Ödüllü komedyen, aktör, senaryo yazarı, televizyon ve sinema soundtrack kompozitörü, prodüktör, DJ... Müziğinde Qawwali klasiklerinden drum'n'bass'la yürüyen tabla ataklarına, caz nağmeleriyle harmanlanmış flamenko gitarlara, cangıl ve ambient havalarına, bütünlenmiş bir füzyon var. Geçen ay Babylon'u ziyaret eden Badmarsh ve Shri de onun albümlerinden geçmişler, vaktiyle onunla beraber çalmışlar. İki konseri tefrika niyetine de düşünebilirsiniz. "Migration", "Displacing The Priest", "Skin Beyond" gibi albümleriyle İngiltere'de adından hayli söz ettiren ve "Asyalı provakatör" diye adı çıkan Sawhney, kasım ayının ağır toplarından... *25-26 Kasım, 22:00*

Burach Folk Topluluğu

Duyduğumuza göre Burach ekibi, İskoçya'nın dağ havalarını, Kelt nağmelerini, cajun'ları, bluegrass'ları punk keskinliğiyle icra ediyor. Üstelik –neredeyse– tamamen otantik enstrümanlarla... *16-17 Kasım, 21:30*

"17 Ağustos'u Hatırlayalım" Konserleri

Oğuz Büyükberber – Mike Wilkens – Selen Gülün *7 Kasım, 18:00*
Neşet Ruacan – Kamil Özler – Şevket Akıncı *14 Kasım, 18:00*
Ayşe Tütüncü Piyano-Perküsyon Grubu *28 Kasım, 18:00*

EFES PILSEN BLUES FESTIVAL-X

Chris Thomas King

Son albümü "21st Century Blues... From Da 'Hood"daki "yeni blues budur" iddiası, birçok blues'sever tarafından kabul görmüş durumda. Eski Louisiana blues'cularından, Baton Rouge'un efsanevi solistlerinden Tabby Thomas'ın oğlu. "Babam blues'u söylüyordu, ben rap'liyorum" diyor. Keskin ve cayır cayır gitarına ruh veren Jimi Hendrix'i dinlemesini ilk tavsiye eden, Chris Van Halen'a takılırken "bu iş Jimi'siz olmaz" diyen de babası. Jimi'den rap'e uzanan çizgide eski zaman blues üstadlarını da unutmuyor Chris: Soyadına eklediği "King" Albert King'in King'i, Albert King üzerinden bütün blues'cuların krallığının tescili. "21st Century Blues" için büyük bir şirketle anlaşma imzalamadan evvel plağı sadece Louisiana'ya dağıtmak amacıyla kaydetmiş ve bütün enstrümanları kendisi çalmış. Efes Pilsen konserlerinde bütün enstrümanlara el atacak hali yok elbette: Onun yerine gitarına, vokaline abanacak, bizi mavi âlemlere atacak...

Buckwheat Zydeco

Buckwheat Zydeco'nun arkasında onbeşi aşkın albüm, koskoca bir akordeonlu dans kültürü var. Akordeon merkezli Kreol dans müziğinin üstadlarından biri kendisi. Asıl adı Stanley Dural. 47 doğumlu. Afro-Karaib ritmleriyle blues, soul, rock, country ve Fransız kökenli cajun müziği ile harmanlanmış Louisiana işi bir müzik zydeco. Buckwheat'in babası da akordeoncu. Oğluna da öğretmek istemiş ama adamımızın gözü başka yerlerdeymiş, dokuz yaşında profesyonel olup barlarda çalışmaya başlamış. 1971'de onbeş kişilik r&b grubu Buckwheat and the Hitchikers'ı kurmuş. 1975'de müziği bırakmış ama sabredememiş fazla, Red Hot Louisiana Band'in orgculuğuna soyunmuş. Bugünlere gelmesini sağlayan da o grubun lideri Clifton Chenier: Ona Creole kültürünün ve akordeonun nimetlerini öğreten o olmuş. Dural (Buckwheat) akordeonu 1979'da öğrenmiş ve kendi grubu Ils Sont Partis'yi kurmuş. Kayıtları Island Records'dan Chris Blackwell'in eline geçince, Dural büyük bir şirketle anlaşma imzalayan ilk zydeco'cu olmuş. İlk albümü "On A Night Like This"in tarihi 1987. O gün bugündür akordeonuyla yollarda, stüdyolarda; 28 Ekim'den itibaren de Türkiye'de...

Eddie "Chief" Clearwater

Clearwater'ın şefliği, "New Orleans Kızılderilileri" hadisesinden kaynaklanıyor. Her karakteristik blues personası gibi Clearwater da kendine özgü bir şekil yapmış. Bu arada Kızılderililiği de yandan değil, kandan. Şefin babası Kızılderili. Şefin sahne performansından hiç şüpheniz olmasın, yeryüzünde Keith Richards ile beraber en iyi Chuck Berry çalan adamlardan biridir. Albümleri bu söylediklerimizi teyid eder mahiyette olup kolayca alev alan rock'n'roll repertuarına sırtını yaslayıp mekana eğlenmeye gelenleri eve mutlu göndereceği garantidir. Son albümünün prodüktörü Duke Robillard sayesinde son zamanlarda mambo, cha cha ve rock'n'roll çalmaktan ziyade Chicago blues tarzına ağırlık veren Clearwater, festivalin onuncu yılına yakışır bir isim. Mutlaka izleyelim ve ustaların birer birer terk-i dünya eylediği bu dönemde Şef'i ıskalamayalım.

Bobby Rush

Rush ve şeyk dansçıları, yıllar yılı şov aleminin gözdeleri. Bobby Rush olayına vakıf olabilmek için evvela onu sahnede izlemek gerekiyor. Kendisi de öyle diyor zaten: "Ben eski gösteri okulundan geliyorum. Şarkıcılık yaptığınız işin sadece bir parçasıdır, ama insanları eğlendirebilmek her şeydir. Gitar çalmayı ya da şarkı söylemeyi öğrenebilirsiniz, ama sahne... öyle doğmanız gerekir. Ben öyle doğdum..." 1950'lerin sonunda Chicago'ya gitmek için Mississippi'yi terkettiğinden beri bu yolun yolcusu Rush. Hem dans eden, hem şarkı söyleyen, hem gözlere hitap eden kadınlarını ve 45 yıllık sahne birikimini getiriyor Rush...
Ankara Hilton - 28, 29, 30 Ekim, 19:30 / Gaziantep Tuğcan Oteli - 1 Kasım, 19:30 / Adana Seyhan Oteli, 2 Kasım, 19:30 / Mersin Hilton - 3 Kasım, 19:30 / Bursa Almira Oteli - 8, 9 Kasım, 19:30 / Antalya Sheraton Oteli - 11 Kasım, 19:30 / İzmir Hilton - 16, 17, 18 Kasım, 19:30 / İstanbul Hilton - 20, 21 Kasım, 19:30 / Büyük Samsun Otel - 23 Kasım, 19:30

[radyo] ↓

–"Açık Radyo." 94.9

pazartesi

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
20:00 - 21:00 Blues - rock

Vertigo
Hilmi Tezgör
21:00 - 22:00
Alternatif müziğin her türü

Fotosentez
Roll
22:00 - 23:00

Ahtapotun Bahçesi
Cüneyt Cebenoyan - Cem Sorguç 23:00 - 00:00
Alter-lâtif Müzik

Harita Metod Defteri
Halil Turhanlı
00:00 - 01:00
Müzik tarihine alternatif bakış

salı

Müzik Değirmeni
Yavuz Sarıyıldız
20:00 - 21:00 Rock - caz

Gitaresk
Jak Kohen
21:00 - 22:00
Rock ve blues'da gitar

Esintiler
Seda Binbaşgil
22:00 - 23:00
Enstrümanlar ve ustaları

Seksek
Osman Kaytazoğlu
00:00 - 01:00
Türler arası sıçramalar

çarşamba

Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
13:00 - 14:00
Balkan ağırlıklı etnik müzik

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00
"Latince" müzik

Kokomo
Sedat Nemli
21:00 - 22:00 / Pop, caz

Covers
Güven Nil 22:00 - 23:00

Caz Portreleri
Mustafa Aykın 23:00 - 24:00

perşembe

Hayalet Gemi'nin Simgeler Sözlüğü
Nazlı Ökten - Murat Gülsoy - Ergun Kocabıyık
16:30 - 17:00

Yaşayan Blues
Eyüp İblağ
20:00 - 21:00

Dünya Hali
Engin Geçtan - Neşe Şen
21:00 - 22:00
Hayat üzerine sohbetler

Satmayan Plaklar
Cemil Gandur
22:00 - 23:00 Caz ve rock

Caz Odası
Alper Alsan
00:00 - 01:00
Avantgarde, fusion, acid caz

cuma

Mekanlar ve Çağlar İçinde Müzik İştar Gözaydın
15:30 - 16:30

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
20:00 - 21:00
Ritm ve armoni programı

Pacific
Ömer Atay - Reha Erdem
21:00 - 23:00
Acid caz, ambient

Yerçekimi Sıfır
Murat Şeker
01:00 - 03:00
Uyuyamamak üzerine

cumartesi

Sandıktaki Sesler
Ariana Ferentinou
11:00 - 12:00
Yunan şarkısının yüz yılı

Akdeniz
Mario Levi 12:00 - 13:00

Yaban Çiçekleri
Gülseren Onanç
15:00 - 16:00
Dünya Müziği

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
18:00 - 19:00 Caz

Smokestack Lightnin'
Stephen Kinzer
19:00 - 20:00 Blues

High Times Ras Memo
20:00 - 21:00 Reggae

D and Ddope Headz
İsmet & Barış
21:00 - 22:00 Hip-hop, dub

Gilles Peterson "Worldwide"
22:00 - 24:00 Caz, acid caz, drum'n'bass, latin

Aphrodisiac
Metehan Çorumluoğlu
00:00 - 01:00

Beton
Mete Sohtaoğlu
01:00 - 03:00 Metal

pazar

Magical Mystery Tour
Alfredo Antillon
10:00 - 11:00

Saz ve Söz
Bülent Aksoy - Ersu Pekin
16:00 - 17:00 Osmanlı musikisinin gelişimi

Sadanüvis
Cemal Ünlü
19:00 - 20:00 Türk ses kayıt tarihinin yüz yılı

Energy FG 102 FM

Electro-Kick
KodMüzik
Elektronik müziğin türevleri
Perşembe, 21:00 - 23:00

KONSER KONSER

DULCINEA

Dulcinea kasımda iki önemli "dinleti"yle kapılarını açıyor. 10-11 Kasım günleri Dulcinea'nın konuğu piyanist **Selen Gülün**. İlk albümü "Just About Jazz"dan şarkılar çalacak olan Gülün'e saksofonda Mike Wilkins, gitarda Jan Lersen, basta Patrick Zambonin, davulda Jöerg Mikula eşlik edecek. 17-18 Kasım'da da, **Baba Zula** "Üç Oyundan Onyedi Müzik" isimli albümlerinden şarkılarla Dulcinea'da. Üç kişilik grubun konser arkadaşları, davulda Fahrettin Aykut, basta William Macbeth, vokalde Brenna MacCrimmon, klarinette Selim Sesler...

ALMAN MÜZİK GECELERİ #2

KodMüzik ve Goethe Institut işbirliğiyle gerçekleştirilen Alman Müzik Geceleri'nin ikincisi, 1 ve 2 Aralık akşamları Babylon'da düzenleniyor. Konuklar **Kreidler** ve **To Rococo Rot**. İki grubun da temellerinde krautrock elektroniği var. Vardıkları yer, akustikle barışık bir post-rock. Sadece Almancılar ve krautrock'çular değil, bilumum rock'çular davetli...

[internet] ↓

http://www.peoplesound.com

Peoplesound bir İngiliz projesi. Number One'dan Ömer Karacan şirketin ortaklarından. Site, görsel ve teknik açıdan oldukça şık bir tasarıma sahip. Sitenin amacı, internet'i yeni sanatçılar tanıtma ve pazarlamada anayol olarak kullanmak. Herhalde David Bowie ve daha birkaç kişiyle birlikte bu işin öncülerinden sayılırlar. Girişte göreceğiniz üç anahtar kelime "Music. Now. Free.", burada neler yapabileceğiniz hakkında biraz fikir veriyor. Sitede, biri dinleyiciye, diğeri de müziğini tanıtıp satmak isteyen sanatçıya ayrılmış iki ana bölüm görülüyor. Peoplesound, sizi hiçbir yükümlülük altına sokmadan, internet'te yayınlanmasına izin vererek göndereceğiniz dört-beş demo karşılığında tanıtımınızın yapılmasını sağlıyor. Karşılığında da, başlangıç olarak 100 pound alıyorsunuz. Ayrıca bedava bir web sitesi ve her CD satışı üzerinden %50 hisse. Ama en önemlisi, dünyanın dört bir yanından dinleyicilerin, müzisyenlerin, prodüktörlerin ve plak şirketlerinin uğradığı bir sitede bulunmanız... Eğer ben beste göndermem, sadece dinlerim diyorsanız: Klasikten pop'a, dilediğiniz tarzın sayfasına gitmenizi sağlayan butonlarla beraber sayfanın başında bir Top10 bulunuyor. Tanıtımı yapılan her grubun ikişer parçası, MP3 ve Real Audio formatlarında ücretsiz olarak kaydedilebiliyor. Önerimiz, önce Rea Audio olarak parçaların dinleyip fikir edindikten sonra MP3 olarak kaydetmeniz. Parçaları beğenirseniz, eser sahiplerinin CD'lerini sipariş edebilirsiniz. Siteyi es geçmeyin, mesela ekim ayının Top10'inde 1 numarada Iris'den Portishead-Massive Attack ayarında şahane bir şarkı vardı: "Too Much Of You"...

http://www.musicindiaonline.com/

Hint müziğine ilginiz varsa, siteniz burası. Enstrümantal, vokal, pop, folk, yerel müzikler, dini şarkılar ve hatta film müziklerine yer ayrılmış bu sitede Hint müzik aleminin altından girip üstünden çıkabilirsiniz. Giriş sayfasında bir parça genel bilgi de vermişler. Bu sitede müzik dinlemek için Real Audio'ya bile ihtiyacınız yok: Benzeri bir program, yeni bir sayfa içinde otomatik olarak açılıyor. Sayfayı kapattığınızda da müzik duruyor. Siteye sık sık yeni isimlerin eklendiğini de söyleyelim.

[fuar] ↓

6 - 14 Kasım tarihleri arasında 18. İstanbul Kitap Fuarı düzenleniyor. Demek oluyor ki, –yanda gördüğünüz Selçuk Demirel illüstrasyonundaki hanım arkadaşımız gibi– kitaplarla yatıp kitaplarla kalkacağız. Birçok yayınevi yılın en müstesna eserlerini bu günlerde gün yüzüne çıkaracak. Yolumuz Tepebaşı, TÜYAP Salonu...

← [mecmua]

ÇALINTI

Ekim 1999 itibarıyla Çalıntı dergisinin 32. hediyesi raflarımızda yerini aldı. Merih Akoğul'un yaz konserleri değerlendirmesiyle açılan Çalıntı, Yunanistan'ın önemli isimlerinden Haris Alexiou hakkında Naim Dilmener'in kaleminden çıkan bir tarihçeyle devam ediyor. Arkasından Hakan Eren de eski tellerden çalıyor, Erol Büyükburç'dan hikayeler anlatıyor. Çalıntı'nın diğer kahramanları Duke Ellington, Mark Sandman, Tim Buckley, Akropolis, Can, Pet Shop Boys ve Tom Waits... Gökhan Pamuk imzalı "Sonik Devrim" yazısıyla elektronik icatlar üzerine kafa yorabilir, "Anneler ve Kızları İçin Woodstock" yazısıyla kadın festivali Lilith Fair hakkında malumat sahibi olabilirsiniz... İçeriği bir yana, bizatihi Çalıntı'nın varlığı, bir varoluş biçimi olarak Çalıntı'nın kendisi güzel... Çalmayın, alın...

→55

otuz üçlük

İnce çeneli olanın aklı hafiftir. Enli çeneli olan, kaba olur. Çenesi normal olan, akıllı ve güzel olur. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

Saadeti aramadım ki. Ben aşkı aradım Cemal, galiba en az aranması gereken şeyi. Buldum da... Ama her şeyi kaybetmek pahasına... Ben kendim değilim artık. **AHMET HAMDİ TANPINAR**, İki Ateş Arasında

Oval Ofis, sahiden oval. **İSMET BERKAN**

we don't need no education

Yalnızca "yapılmaması gerektiği" için alçakça, budalaca davranışları yüz kere yinelemeyen tek kişi gösterebilir misiniz bana? Sağduyuyla karar versek bile, her an Yasa dediğimiz kurallara karşı çıkma eğiliminde değil miyizdir, hem de yalnızca onlara uymak zorunda olduğumuz için? **EDGAR ALLAN POE**, Kara Kedi

Kemençemun telleri
Gıvratmadu gıvratma
Gız demedum mi sağa
Domuz gocanla yatma

Dünyadaki tüm kapı eşiklerinden uyumak için, seninkini seçtim
Sokaktayım, yıldızların altında
SIMON ARMITAGE

Bu yazıyı, 70 başlarında Elazığ'da kurulan Santana 6 orkestrasının elemanlarından biri, İzmir Pasaport'ta çöpşişçilerin sokağındaki Santana pavyonunun isim babası, İzmit'te trenyolunda Santana adında plakçı açan Seka işçisi, yahut da Türkiye'nin herhangi bir köşesindeki herhangi bir düğün salonunda gelinle damadı "Europa"yla dansa kaldırmış herhangi bir emekçi gitarist kaleme almalıydı. Olmadı. İş başa düştü. Nasıl anlatılır ki koskoca Devadip Carlos Santana? 30 senede sıradağlar gibi uzanan 30 küsur albüm var ardında. Ve şimdi, 1999'u 2000'e bağlayan gece Havana'da gerçekleşecek büyük halk konserine bir-iki ay kala, kimbilir kaçıncı zirve noktası "Supernatural" düştü elimize. Adı üstünde, "süpernatürel". Doğaüstü kadar natürel. Kafesteki yavrukuşlara ötüş talimi yaptırmak için Unkapanı'nda bandrollü satılan "Doğal Bülbül Sesleri" kaseti "Supernatural"ın yanında halt etmiş. Öttüreceksen Santana gibi öttüreceksin. Rock dünyasının üstüne bir kâbus gibi çöken o zebella gitar kahramanlarından fersah fersah uzakta, sadece kalenderce gitarıyla oynaşan bir "working class hero" o.

Bu serbest uçuşlu albümdeki 13 benzemez şarkıyı birbirine sımsıkı bağlayan da işte bu harlı gitar ötüşleri. Öyle bir latin alevi yayılıyor ki aletten, yani Santana gitarı çalmasa da, üstüne benzin döküp yaksa daha soğuk kalacak.

Albüm, cümbüşlü bir Sun Ra çeşitlemesi "(Da Le) Yaleo"yla açılıyor. Nefesliler, kongalar ve gitar arasında zevkine bir meydan muharebesi... "Love Of My Life"da albümün ilk önemli misafiri Dave Matthews var. Güney Afrika orijinli şarkıcı Dave Matthews, bilindiği gibi world beat-Grateful Dead karışımı grubu Dave Matthews Band'in yüksek tansiyonlu müziğiyle son birkaç yıldır Amerika'yı birbirine katıyor. Santana'yla ortak yazdıkları şarkı, bizim memlekete uzak düşmeyen dünya güzeli bir arabesk... Ahir zaman blues'u "Put Your Lights On"da House Of Pain'den tanıdığımız rapper Everlast vokale duruyor... "Africa Bamba", ruh kardeşi kıtalar Afrika ve Güney Amerika arasında bir buharlı gemi yolculuğu... Bugünlerde televizyonlarda sık sık gözüken "Smooth" ise, vokalde Matchbox 20 grubundan Rob Thomas'ın yer aldığı cıva gibi ele avuca sığmaz bir latin türküsü... Sonra sırada bir iade-i ziyaret var: Carlos Santana, Lauryn Hill'in albümüne eşlik etmişti ya, şimdi de Lauryn Hill, yazıp çizip söylediği soul "Do You Like The Way"le Santana'nın yamacında... Ardından, bir başka Fugee'nin, Wyclef Jean'in işbirliğiyle ortaya çıkan spanish "Maria Maria"... Derken, daha nefeslenmeden bir Rachid Taha adaptasyonu geliyor, Rachid'in "Olé Olé" albümündeki "Kelma", olmuş size dumanlı dumanlı bir "Migra"... Meksikalı Mana'nın söylediği "Smooth" misali oynak "Corazon Espinado" ve Neneh Cherry'nin kardeşi Eagle-Eye Cherry'nin söylediği "Wishing It Was"dan sonra "Europa"yı, "Equador"u ya da "Zebop"taki "I Love You Too Much"ı hatırlatan gözü yaşlı enstrümantal "El Farol" sırasını saviyor. "Primavera" ve Eric Clapton takviyeli, önce hüzünlü, arkasından hip-hop'la ipini koparan insanlık çağrısı "The Calling"le albüm sona yaklaşıyor. Hızını alamamış, bir de en sona gizli şarkı yerleştirmiş Santana. Direnmeye, kurtuluşa adanmış bu "Day Of Celebration"la "Supernatural" nihayete eriyor. Sonra baştan, gene baştan, bir daha baştan, en baştan dinliyorsunuz...

Ayıptır söylemesi, hudutsuz özgürlük, dünya barışı ve halkların kardeşliği için. *Derya Bengi*

BEN HARPER
Burn To Shine
(EMI / Kent)

Sevgili ruh kardeşimizin dördüncü albümünü dinlerken ilk reflekslerimizde bir değişiklik yok. "Gene ne yapmış bu herif yahu!" derken albüm dönmeye devam ediyor. Bundan önceki albümlerle canciğer bir yakınlık söz konusu. Ama araya yeni bir kardeş gelmiş. Çıktığı yer belli. Ama yine bir soğukluk var. Çünkü diğer kardeşlerden farklılıklar var. Hoş, diğer kardeşler de pek birbirine benzemiyor, ama yine de, örneğin ilk ikisinin kaşı gözü kapkara. "The Will To Live" adlı üçüncü kardeşin de saçı başı kara ama hali edası bir tuhaf. Ama daha yakından bakınca kişilikleri benzeşiyor. "Burn To Shine"a ilk baktığımızda, masmavi gözlü, sarışın bir velet görüyoruz. Diğerlerinde rasta kasketleri var, ama bu, Abraham Lincoln kılığında. Fakat tecrübenin verdiği sabırla bekliyoruz. Çocuk değişiyor. Yok, görüntü olarak değil. Kişilik olarak. Birbirimize ısınıyoruz.

Neyse, biz yine "müzik çekiştirmeni" gözlüğünü takalım en iyisi. Albümün adı "Burn To Shine", yani "yanıp tutuş", "yan ki parılda"... Özellikle "yanmak, tutuşmak, ateş, güneş, altın, siyah, kahverengi" gibi kelime ve kavramlar siyahi müzisyenlerce çok rağbet gördü şimdiye kadar. John Coltrane'in "Sun Ship"inden tutun da, Sun Ra'ya kadar... En son örnek de Keziah Jones'un "Liquid Sunshine"ı. Çoğu kez de üzerine politik, mistik giysiler giydirildi. Ama Mr. Harper tamamıyla aşktan bahsediyor. Yalnızlık, ilahi kudret ve tevazudan da keza. Eskiden de öyleydi. Ama bu sefer aşktan daha çok bahsediyor. Politikadan değil. Biraz ilahi hakikate, çokça sevgiliye olan aşktan. Lafın kısası Harper, bu sefer daha çok iç dünyasına gömülmüş. İlk albümlerdeki vurucu ve berrak sözcüklerin yerini ağır imgeler almış. Bob Marley'den çok Jimi Hendrix yönü öne çıkmış Harper'ın. Nitekim ("The Will To Live"de belirtileri vardı) elektrikli ve distorsiyonlu gitarlar almış başını, gitmiş. Afrikalı tınılar (ruhen değil) bertaraf edilmiş ("Less"in introsu hariç). Albüm, tefekkür modunda sayıklar gibi söylediği "Alone"la açılıyor. Aynı modda "The Woman In You"yla devam ediyor. Ama her iki parçada da sayıklamalar çığlıklara dönüşüyor. Ben Harper, bu kez sesini yükseltmekten korkmamış. "Less" ise şimdiye kadar duymadığınız kadar sert ve farklı bir Ben Harper şarkısı. Yaz boyunca beraber turne yaptığı Metallica'dan etkilenmiş herhalde. Yine farklı bir tarzı da, albüme adını veren şarkıda denemiş. Arkada ZZ Top çalıyor zannediyor insan. Keza "Please Bleed"de de klasik, rock soloları patlıyor, ne oluyor diye afallıyoruz. Ama iki parça var ki, tüm kötü fikirleri elimizin tersiyle savuşturtuyor bize. Real Time Jazz Band adlı bandoyu arkasına almış, klarinet, trombon ve washboard eşliğinde eski bir New Orleans klasiğini söylemiş. Plak çıtırtılarıyla açılan "Suzie Blue", dikenlerini unutturuyor gülün. Ve "Show Me A Little Shame" adlı harika bir soul baladı. Yelkenleri salıveriyoruz. Her albümde olduğu gibi matrak bir parça koymayı unutmamış. Oğluna yazdığı "Steal My Kisses"da rap alaşımlı bir şarkı çıkmış ortaya.

Ortada, günahıyla sevabıyla 12 parçadan oluşan yeni bir Ben Harper albümü var. Önceki üç albümünü sahiplenmiş hayranları bayağı yadırgayacak belki. Internet'teki fan sitelerinde de olumsuz görüşler çoğunlukta. Yine de Ben Harper, Ben Harper. "Gezgin ruh" dolanıyor. Ne kadar yadırgasak da, "Fight For Your Mind-2" dinlemekten yeğdir. Belki de değişen çocuk değil, değişmeyen biziz. Kim bilir? *Kerem Demir*

56→

Denir ki, çalıkuşu, bir hastanın yanına getirildiğinde, eğer ölümcül haldeyse, başını çevirir ve ona bakmaktan kaçınır. Ama eğer hasta iyileşecekse, kuş gözlerini ondan ayırmaz, ve bu sayede dert ortadan kalkar. Çaylağın, yuvasındaki yavruları fazla semirdiğinde, kıskançlıkla butlarını gagalayıp onları aç bıraktığı söylenir. Horoz sevincin simgesidir; en ufak bir şeyden bile neşelenir ve değişik ve şen hareketlerle öter. **LEONARDO DA VINCI**

Uzun sakallı olan, hünersiz olur. Sık sakallı olan kabadır ve sohbeti uzatır. Siyah ve az sakal, zekaya delildir. Hiç kılı olmayan kösenin hilesi çok olur. Değirmi sakallının olgunluğu çoktur. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

Düşmüyor dilimden / *Kız senin adın fadime mi fatma mı / Dudakların bal ile katmamı* türküsü / Çağrışıyor kafamda bir şeylerin öyküsü **HASAN TÜRKMEN**

Susabilmek bir hünerdir insanın ağzından çıkan sözler kendine ait olmazsa **NAZIM HİKMET**

biraz martı yemi al / tuz koy küvete / geliyorum bir haftalığına **UYGUR DAVASLI**

Flaming Lips
The Soft Bulletin Private
(WEA / Balet)

Yıllardır Amerika'nın en sakin, gözlerden ırak, ama her yaptığı albümle için için "fütüristik" dalgalar yayan gruplarından biri Flaming Lips. O diyarların efsanevi rock geleneğinde, karşılığına pek rastlanmayacak bir ekip. Ucuna eklenecekleri bir uzantı bulmak hiç de kolay değil. Bir ihtimal, en yakınlarından geçen yıldız kümesi Mercury Rev denebilir, ki onlar bile gözle görülür ruh kardeşliklerine rağmen, apayrı bir ses aleminin pırıltıları.

Geçmişinde, aynı anda çalınmak üzere tasarlanmış dört disklik bir albümle ("Zaireeka") zihnin sınırlarını kimbilir hangi mecralara taşımak isteyen Flaming Lips, aslında çekirdeğinde tamamen "rock atomları" taşıyan bir grup. En azından, bu albüme ulaşabilmiş ve dört diskçalara birden sahip şanslı bir dünyalıya rastlamadığımız için, "normal" albümleriyle bildiğimiz Flaming Lips öyle. En kalın bakışla, saykodelia ile punk arasında geçişen ritmler, cennetten inmiş vokaller ve iğne deliğinden geçecek gitar sesleri... Aynı zamanda grubun kadrosu da son derece mobil bir yapıda. Değişmeyen tek isim, ortaya çıktıkları günden bu yana "alevli dudaklar"ı sıcak tutan Wayne Coyne.

Flaming Lips, bir zamanlar Mercury Rev'i kurmak için ayrılan Jonathan Donahue'nün de "babaevi". Ama bugün geldikleri nokta, "neo-saykodelia"ya yaklaşan ayrı dünyalara ait iki seda. Bir kuşak öncesinin geliştirdiği o eğilip bükülen "asitli" seslerle kenetlenmiş bugünün ekstasili iksiri... "The Soft Bulletin", Flaming Lips'in bugüne kadar yaptıklarına bakarak kehanette bulunulacak bir albüm değil. Coyne'un sesinden yayılan huzur, yine yerini kolayca buluyor, ama albümden yükselen sesler, beklenmedik ölçüde "deneyci". Hem deneyci, hem de karakteristik. Hepsinin üzerini örten de, Coyne'un vokali ile özellikle "ince" perdede dolaşan bütün o ses deryası: Yaylılar, gitar, sample'lar ve malzemesi belli olmayan bir cümbüş.

Unutmadan... Flaming Lips şarkılarını emsalsiz kılan bir şey daha var: İsimleri. Hangi "sayko"nun böyle şarkısı yok ki, denebilir. Olsun. İşte eski ve yeni, bir çift veciz örnek: "Başı ağrıyan ve tesadüfen dünyayı kurtaran adam", "Işık nedir? (Aşk heyecanı hissettiğimiz andaki beyin kimyasının, kainatı meydana getirmiş 'Big Bang' patlamasına sebep olan kimyayla aynı olduğunu ileri süren test edilmemiş bir hipotez)"... Bugün Flaming Lips'in yakınlarından geçmezsek, ileride bir şeylerin eksik kalacağı muhakkak. *Gökhan Pamuk*

Gomez
Liquid Skin
(EMI / Kent)

Blues'un çemberinden geçmişler, ama "pamuk tarlalar"ı ekolüne mensup değiller. Liverpool yakınlarında yeşermişler; önce Metallica - Slayer'a, oradan Nirvana - Pearl Jam hattına, sonra da Hendrix ve ötesine gönül koymuşlar; şimdiyse blues ve soul katkılı eski toprak bir rock'ın peşinde, emin adımlarla ilerliyorlar. Yaşlarıysa, "bütün bunları nasıl beceriyorlar" dedirtecek kadar genç. "Liquid Skin", Gomez'in ikinci albümü. Önceki "Bring It On", orijinal demolardan oluşmasına rağmen "yılın albümü" payesiyle geçen yıl Mercury ödülünü kapmıştı. Bu yeni albümleriyse öncekine nazaran daha iyi prodükte edilmiş, oturaklı ve insanın üzerine yapışıp kalmayacak ağırlıkta bir albüm. Gomez'in portföyündeki aktiflerin başında, dediğimiz gibi blues var; ama artık iyice ekşitilmiş o "damardan" havalar değil, içine sinmiş bir blues. Pek geçer akçe olmamakla birlikte, albümün tamamında, ne denir, "eklektik" bir havanın varlığı su götürmez: Ben Harper ya da Neil Young gibi country esintili rock'a bayrak açan şarkılar; öbür tarafta, (cılkını çıkarmayalım diyoruz ama) Beck usulü "lo-fi" ölçeğinde soul, slide gitar ve 70'lerin "acid" dalgaları albümde birbiriyle geçişmiş. Bugünün aletleriyle vakti geçmiş bir alemin seslerine dalmışlar, sonra da onlara istedikleri gibi şekil vermişler. Aslında Britanya adasına değil, daha çok Kuzey Amerika taraflarına yakışacak bir profil çiziyor Gomez. "Liquid Skin"e dahil ettikleri "Las Vegas Dealer" ve "California" gibi "hasret dolu" şarkılar, gizli ipuçları taşıyordur mutlaka. Altı çizileceklere ek; albümün başındaki "Hangover", diplerinden blues ritmine sarılmış tavlayıcı bir pop-song. Yaylıların taşıdığı güzel ve uzun balad "We Haven't Turned Around" her ne kadar eski moda bir kreasyon hissi uyandırsa da, albümün en güzel dakikalarına şahit. Bir de finaldeki "Devil Will Ride"... Hararetli gospel korosu, trampetler ve John Bonham tarzı ince riff'leriyle cümbüş dolu bir kapanış.

Gomez'in hayat çizgisini tahmin etmek pek kolay değil. "Cepten yiyen" eskicilere benzemedikleri için önlerinde keşfedecekleri daha epey bir hazine var. Nihayetinde "tutturulamamış füzyon" tuzağına düşmedikleri sürece, takip edileceklere ilave bir isim daha... *Gökhan Pamuk*

Ben & Jason
Emoticons
(Universal)

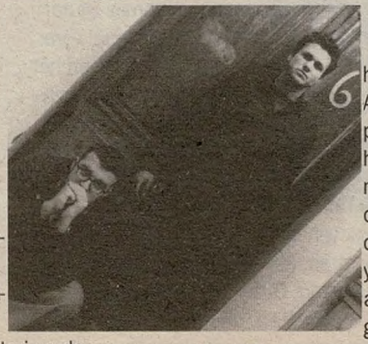

Bu yılın başlarında çıkan sekiz şarkılık kısa bir albümleri olmasına karşın, bize ulaşan ilk Ben & Jason albümü olan "Emoticons", açık, net, sereserpe bir albüm. Ses tonunu hiç yükseltmeden içinizi dağlayan sözler sarfediyorlar. Calexico'ya "Palace şarkıları söyleyen Radiohead" diyebiliyorsak, Ben & Jason'a da "Calexico şarkıları söyleyen Radiohead" diyebiliriz. Hemen hemen her şarkı bir gitar-vokal paslaşmasıyla başlıyor, bazen devreye bateri ya da keman dahil oluyor, vokal yer yer şaşırtıcı derecede Thom Yorke'varileşiyor, hepsi gerginlik yaratmadan peşpeşe akıp gidiyor. Albümün zayıf yanları da buralarda. Öncelikle hiçbir parça ve doğal olarak albümün bütünü insanı hiç heyecanlandırmıyor ve de şaşırtmıyor. Albümün ritmi günlük yaşamın rutin düzenine denk düştüğünden olsa gerek, bu tarz bir ortamda kaynayıp gidecek gibi. "Emoticons", olası sağlam bir kariyerin yapıtaşlarından birisini teşkil ediyor olsa bile, şu an için üzerine binası dikilmemiş çıplak bir temel görünümünde. Çekirdeğe baktığında elmayı görme yeteneği de elbette insanın biraz hayal gücüyle ve çokça da gizli-karanlık köşeleriyle oranlı... *Atilla Aydoğdu*

Vazgeçtim bu dünyadan tek ölüm paklar beni / Değmez bu yangın yeri, avuç açmaya değmez / Değil mi ki çiğnenmiş inancın en seçkini / Değil mi ki yoksullar mutluluktan habersiz / Değil mi ki ayaklar altında insan onuru / O kızoğlankız erdem dağlara kaldırılmış / Ezilmiş, hor görülmüş el emeği göz nuru / Ödlekler geçmiş başa, derken mertlik bozulmuş / Değil mi ki korkudan dili bağlı sanatın / Değil mi ki çılgınlık sahip çıkmış düzene / Değil mi ki doğruya doğru derken eğriye çıkmış adın / Değil mi ki kötüler kadı olmuş Yemen'e / Vazgeçtim bu dünyadan, dünyamdan geçtim ama / Seni yalnız komak var, o koyuyor adama **WILLIAM SHAKESPEARE**, *(Türkçesi: Can Yücel)*

Kaş ucu ince olanın işi gücü fitnedir. Kaşının kılı çok olan, kırık ve gussalıdır. Kaşı açık olan doğrudur, çatma olan uğursuzdur. İnce kaş güzel olur; uzunu kibre delildir. Kaşı kavisli olan, her zaman dilber olur. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

Seni sevmem için bana bir neden ver / Bana kadın olmam için bir neden / Tek isteğim sadece bir kadın olmak **BETH GIBBONS**

Iggy Pop
Avenue B
(EMI / Kent)

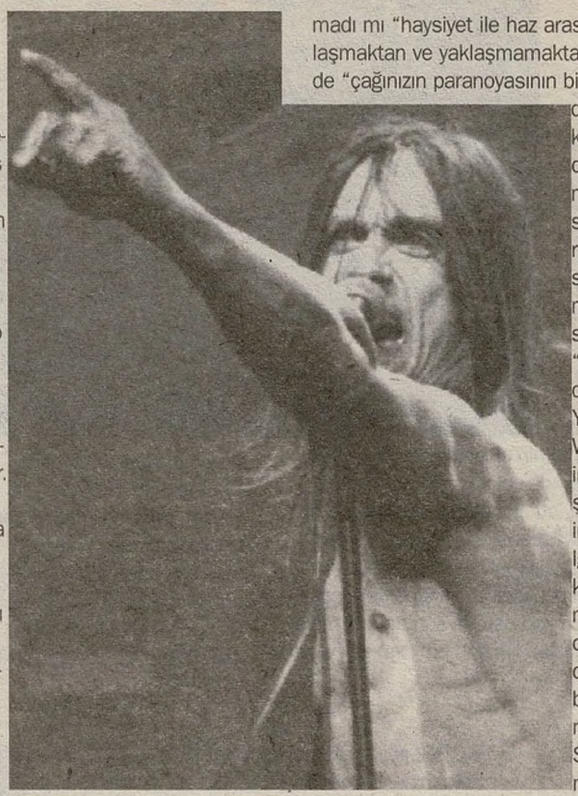

İster istemez hepimizde yerleşik bir Iggy Pop imgesi var: Dört akorda dönen cayır cayır gitarlarla pes tondan çene yarıştıran, enerjisi bitmek tükenmek bilmez, yarı çıplak bir adam. İlk punkçı. Punkçıların abisi. Ebedî gençlik timsali. Bu sefer, "Avenue B"de, hayatın bir bölümünün değil, hayatın bütününün edebî muhasebecisi... "Kişisel albüm" deyip kimi albümleri yüceltirler, kimi insanlardan hep öyle sözler beklerler. "İtiraf" etmelerini isterler, sevdiklerinin ruh yaralarının dökülüp saçılmasından haz alırlar. Iggy Pop "hayata şehvetle sarıldı", ama bu tip beklentilerin hedeflerinden olmadı. Galiba "Avenue B" ilk otobiyografik şarkılarını içeriyor. Evvelkiler "sahici"ydi, ama birebir akis değillerdi. "Avenue B" şarkılarının hepsi Iggy'yle alakalı. Ama her has sanat yapıtı gibi, yazanın kaleminin ucunda kalmıyan sözler bunlar, söyleyenin ağzından çıkıp dinleyenin ruhuna nüfuz ediyorlar. Anlattıklarını Iggy Pop'un yaşayıp yaşamaması önemli değil: O Avenue B'de bir mucize aramışsa gecenin bir vakti, biz de Taksim'de aradık, siz Kızılay'da aradınız, öbürü Konak Meydanı'nda aradı. Hiç olmadı mı, aradığınız kızı bulduğunuzu zannettiniz, onunla mutluydunuz, tarif edemediğiniz duygularla ondan soğudunuz, saçma jestlerle bunu belli ettiniz, sonra da özlediniz. Hiç olmadı mı "haysiyet ile haz arasında bir denge" aradığınız? İnsanlara yaklaşmaktan ve yaklaşmamaktan aynı anda korktuğunuz olmadı mı? Siz de "çağınızın paranoyasının bir ürünü" olabilir misiniz, çevrenizden ayrı düşünebilir misiniz kendinizi? Bir insan ne kadar farklı olabilir ki? Iggy Pop ben farklı değilim diyor. 52 yaşında adam, güngörmüşlüğü hepimizden çok, hâlâ diyor ki "sesini dinliyorum ve aşkı öğrenmeyi umuyorum, ama nasıl yapacağımı bilmiyorum", siz Casanova mısınız? Casanova biliyor muydu aşkı? "Şöhretin, ölümün, paranın insana neler yaptığını?" Chrissie Hynde "rock'n'roll bir hayatta kalma içgüdüsüdür" diyor, öyle dinleyelim bu başyapıtı. Yaylılarla yürüyen, arada Medeski, Martin & Wood'un ritmine kendini kaptıran, küçük şiirlerle süslü, kâh crooner vokalle insanı düşüncelere atan, kâh gazı vermiş gitarlarla insanı yerinde rahat oturtmayan bir albüm Iggy'ninki. Son zamanlarda kendine çok yakıştırdığı standart caz şarkıları gibi (hatta, misal, Tindersticks ayarında) ağır şarkılar da var bu albümde, coşup çağlayan punk da. Iggy'nin müziği benzersiz değil, ama başka bir frekansta: Ne o rock ne bu rock, ne şu pop ne bu pop ne be bop. Iggy pop. Son şarkısı, son sözleri albümün, şunu demeye getiriyor: "Maske düşer..." "Avenue B" bir aynadır, sırında beşer sırrı barındırır... *Merve Erol*

Supergrass
Supergrass
(EMI / Kent)

Supergrass'ın ikinci albümlerine vermeyi düşündükleri ilk isim "İkinci Albüm Sendromu" olacaktı, sonradan vazgeçtiler; Beatles pozlarında kapakta boy gösterip "Para İçin Yaptık" isminde karar kıldılar. İlk albümleri "I Should Coco", kendileriyle birlikte anılacak bir singılı, "Alright"ı barındırıyordu. Turneler, alkışlar, rock'n'roll ve uzantısı zevk sahaları, her başarılı grubun arkasına öyle sağlam bir stres pınarı yerleştiriyor ki, bu gür akıntı bazılarını delip geçmekte fazla zorlanmıyor. Supergrass gibi iç yüzeyi kaput bezinden devşirilmişlerse, su geçirmeyen albümleriyle arada bir dönüp canımıza okuyor. Supergrass ilk iki albümüne rahmet okutacak, kendi isimlerini verecek kadar güvendikleri her notasından, her noktasından belli olan üçüncü albümlerine "Moving" gibi şaşırtmalı bir şarkıyla giriyor. "Moving", Thom York'vari acıklı bir vokalle başlayıp orta yerlerde gümleyen bir şarkı... Ardı arkası kesilmeyecek bir düzine sağnak şarkının öncü kuvveti. Cennetten, Meryem'den, Uzaydan postalanmış İsa'dan, Yeniden Doğuştan, Analardan, Babalardan, Güzel İnsanlardan ve de Uzaklardan haber getiren 12 özel ulak. Kelime oyunu olacak ya, diyebiliriz ki, özel kulaklara yöneltilmiş 12 kurşun darbesi.. Bizim merak ettiğimizse, üçüncü Supergrass albümü için düşünülen ilk ismin "OK Supergrass" olup olmadığı... *Atilla Aydoğdu*

Black Heart Procession
2
(Touch and Go)

Kalple yürek, karayla siyah, dertle sorun, sevdayla aşk, harabeyle yıkıntı, üzüntüyle hüzün, hazanla sonbahar, detayla ayrıntı, hıçkırmakla ağlamak, akılla zihin, mânâyla anlam, sebeple neden, sızıyla ağrı, hatırayla anı, nüansla ayrıntı, musikiyle müzik aynı çağrışımlar uyandırıyorsa sizde, yol daha yakınken Black Heart Procession'dan uzak durun. San Diego'lu grup Three Mile Pilot'un iki elemanı şarkıcı Pall Jenkins ve Tobias Nathaniel ve Clikitat Ikatowi adlı grubun davulcusu Mario Rubalcaba'nın belkemiğini oluşturduğu Black Heart Procession, belki de yüzyılın görüp göreceği en üzgün, en kederli, en acıklı albümünü yapmış bize göre... İsimleri müziklerinde, müzikleri de isimlerinde barınıyor. Karanlık, takıntılı, kendini tahribe yönelmiş duygu taşkınlıkları: "Karanlık; kor bir darağacından sarkarken / cılız bir ışığa ne kadar inanabilirse insanlar / ölmüş binlerce ruhu barındıran bir gemi olabilirim / eğer sen de fırtınadaki fener olabilirsen..." Bazen bir gitar, bazen bir piyano, bazen bir davulun eşlik ettiği notaların gölgesini içimize nakşeden bir vokal Pall Jenkins'inki. Palace Kardeşler'in "Tonight Decision"ı, dEUS'un "Right As Rain"i ya da Sixteen Horsepower'ın şarkılarından beri böylesine "inandırıcı" bir vokal duymadık. İki ile sekiz arasında değişen nüfusla çıktıkları konserlerinde sergilediklerini bir daha tekrarlamayan, kendi adlarını taşıyan ilk albüm gibi "2"ncisini de evlerinin garajında kaydetmiş Black Heart Procession'ın ortaya koyduğu performans için müzik yapmışlar desek, müziğe de, onlara da haksızlık olur. Onlar oturup kendilerinin mezar taşlarını oymuşlar. Mezara yakın bir yerlerde mevzilenmişseniz, yazılanları okuyup halinize şükretmeniz işten değil! *Atilla Aydoğdu*

Aşk açlığın hırpaladığı vücutlarda duruyor / Sel baskınına karşı koyan ufak barınakta / Aşk açlık yılanlarının birbirini yediği hendeklerde duruyor / Martı ölülerini sallayan hüzünlü denizde / Ve yastığın altına gömülmüş kapkaranlık öpüşte duruyor **FEDERICO GARCIA LORCA**

Büyük yüzlü olan illetlidir, küçük yüz kibre delildir. Yumru yüzlü olan cimridir, yassı olan güzeldir. Arık yüzlü olan lafla yalan söyler, yüzü sert olanın çoğu sözü acı olur. Yuvarlak yüzlü olan, Ay'dan daha nurlu olsa gerektir. Çünkü böyleleri mütebessim olur ve onu gören kâm alır. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

Derler bilir hakîkati yüzlerce feylesof / Bir kısmı şek ve şüphede, bir kısmı hayli kof; / Aksetmiyor çoğunda fikirler ayan beyan. / Hayyâm imiş hakîkati az çok fısıldayan. **YAHYA KEMAL**

Ey zaman, bilmez misin ettiğin kötülükleri / Sana düşer azapların, tövbelerin beteri / Alçakları besler, yoksulları ezer dururusun / Ya bunak bir ihtiyarsın ya da eşeğin biri **ÖMER HAYYAM**

EMINEM
The Slim Shady LP
(EMI / Kent)

"Hi! My name is..." nakaratlı hitiyle ne menem bir adı olduğu konusunda sansasyon yaratan bu sert-beyaz-amerikan-rapper'ın adı bilindiği üzere Eminem. Daha doğrusu "M'n'M". Biraz daha açalım: Marshall Matters. Ama biz yine "eminem" diyelim, daha kolay. Eminem, muhtelif lokal rap yarışmaları ve LA'de tertiplenen Rap Olimpiyatlarında derece almış, ardından da Dr.Dre tarafından keşfedilerek hip-hop'a kazandırılmış 24'lük bir pre-süperstar. Ama yerini, Vanilla Ice'dan Beastie Boys'a uzanan beyaz-rapperlar skalasının tepelerinde, şimdiden sağlamlaştırmış bir rap yıldızı. O da tıpkı Dr.Dre gibi korkusuz ve çok "açık sözlü".

Sadece seks-drug konularındaki sivriliği değil, albümün metrekaresine düşen küfür sayısı bakımından da hip-hop standartlarının epey üstünde bir "açık sözlülüğü" var Eminem'in. Spice kızlardan birini döllemeyi istediği kadar Bayan Clinton'ın da defterini dürmek istiyor. Gündelik hayatta kafayı taktığı herşeyin rap'e harç olabileceğini söylüyor. Artık canlı bir hip-hop efsanesine dönüşmüş Dr.Dre'nin kusursuz yapımcılığıyla birlikte bütün bunları albümün yırtıcı hip-hop vuruşlarına ekleyince, işte Eminem'in kalburüstü rapper'lığı tescilleniyor. "Guilty Conscience" ve "Role Model"de gangsta-rap hudutlarında dolaşırken, "Rock Bottom" ya da "If I Had"de daha pop hip-hop'a dümen kırıyor Eminem; ama iki ucun da hakkını veriyor.

Rap cemaatinin beyazadamları kolay kolay içine sindirmediği kesin. Public Enemy'nin, daha doğrusu Chuck D'nin bir vakitler buyurduğu gibi "rap, siyahların CNN'i". Bununla birlikte, esas istikamet tecavüzden ırkçılığa, cinsellikten ikiyüzlülüğe, bütün yaraları deşmek olunca, Eminem'in de iyi yol katettiğini teslim etmeli. Evet, albüm boyunca söyledikleri, itimat ettiğimiz kimi siyah rap kurmaylarınınki kadar derin olmayabilir, ama Will Smith gibi dans-müzik-kızlar havalarında olmadığı da belli. Nas'ın "I Am"inden sonra "Slim Shady LP", bu sene dinlediğimiz en iyi rap albümü olmaya aday. Sadece "Hi! My Name Is..."e dolanıp albümü ihmal etmeyin. Neredeyse albümün yarısı, ondan daha iyi. *Gökhan Pamuk*

PIZZICATO FIVE
Playboy & Playgirl
(Matador / Kod Müzik)

Pizzicato Five, Japonya'nın en popüler topluluklarından biri. Uzun bir kariyere sahip olan topluluğun ününün Japonya'nın sınırlarının dışına çıkışı ise '94 tarihli Made In USA albümleriyle olmuştu. Pizzicato Five iki kişiden oluşuyor: Yasuharu Konishi ve Maki Nomiya. Konishi bestelere ve tüm düzenlemelere imzasını atarken, aynı zamanda Japonya'nın önde gelen mankenlerinden biri olan Nomiya ise parçaları seslendiriyor.

Boredoms, Keiji Haino, Merzbow, Ruins gibi gürültünün sınırlarını zorlayan toplulukları dinledikçe, ne zaman Japonya'dan insanın içine fenalık vermeyen bir topluluk çıkacak diye düşünürdük. Pizzicato Five tam zamanında yetişti. Pizzicato Five'ı fütüristik bir lounge-core topluluğu olarak tanımlamak mümkün. Dünya üzerinde yayınlanmış hemen hemen tüm albümleri bulabileceğiniz Tokyo'nun Shibuya mahallesinin stil sahibi çocukları onlar. 50'lerin exotica'sından, space-age plaklarından, değeri anlaşılmamış bossa-nova albümlerinden, 60'ların soul'undan ve 80'lerin disco'sundan aldıkları ilhamı çağdaş müzikle uyumlu bir şekilde bir araya getiriyorlar. Rolls Royce'larda geziyorlar, en pahalı otellerde kalıyor, en şık retoranlarda yemek yiyor ve en "cool" kulüplere takılıyorlar ve hatta albüm kapaklarında alışveriş ettikleri pahalı mağazaların adreslerini yayınlıyorlar. Kendi dizaynlarının satıldığı "Les Pizzicato Five Boutique!" adını taşıyan mağazaları bile var.

Japon gençliğini hâlâ, hiç bir sosyal hayatı olmayan, karınca gibi çalışan çekik gözlüler olarak tanıyorsanız Pizzicato Five'ın dünyasına bir göz atın, köprünün altından çok sular geçtiğini fark edeceksiniz. *Müge Turan*

EVERYTHING BUT THE GIRL
Temperamental
(EMI / Kent)

Everything But The Girl'ü ipten kurtaran adam, malumunuz, Todd Terry... On yaşlarında, gitgide monotonlaşan bir kariyerin son nefesini verdiği "Amplified Heart" albümündeki "Missing"i alan, cilalayan, sonra da ondan doksanların en "hit" maksi singılını çıkartan adam... Öyle ki bu albümleriyle de satış olarak gözünü doyuramadıkları plak şirketleri EMI'dan çoktan kovulmuşken, "Missing"in devr-i aleminden sonra Terry sayesinde birden kıymete bindi EBTG... Onlarsa yeni bir şirketle yeni bir türde karar kıldılar: Drum'n'bass denen, aksak kurbağa kılıklı, seke seke dallanan budaklanan, her nevi uçuşa kapılarını açık bırakan metronom dalgalarında... "Missing"le aynı döneme denk gelen, grubun yüzde ellisi Tracey Thorn'un vokallerde yer aldığı Massive Attack'ın "Protection" albümü de bu yeniden doğuşun ivmesinin hızlanmasını sağladı. Üç yıl önceki "Walking Wounded"da "Wrong" ismini verdikleri "Missing #2" ise Todd Terry'nin tezgahından geçen son şarkıları oldu. "Temperamental"da Ben Watt'la Tracey Thorn eskisi gibi başbaşalar... Ama o ilk on yılın durgun sularının dibindeki mayınlar, artık birbirinin peşisıra patlayıp duruyor. Durulmayan ritmler, içli seslenişler (EBTG sözleri her zamanki kadar sade, lafı dolandırmadan insanın midesine oturuyor), elbette birkaç yeni "Missing", birkaç yeni "Single"... "Walking Wounded"ın çarpıcılığı "Temperamental"da yok. Ancak daha bilinçli bir sound tasarımı hakim albüme. Gittiği yolların üzerinde daha çamurlu izler bırakıyor. Belki de bizi bu gruba bağlayan bize pek de yabancı olmayan klasik EBTG algılayışı: "Beni terkedip gitmiştin, sana dönmemi ister miydin?" Mutsuzluk da bazen insanı sıkıyor mu ne? *Atilla Aydoğdu*

Tepedeki ışığa yöneliyor. Işığın kime ait olduğunu anımsayamıyor. Bir takım insanların ışığı mı yoksa bir ahırın mı anımsayamıyor. Bir ışığın olması hiç ışığın olmamasından iyidir, diye düşünüyor. Herhangi bir ışık karanlıktan iyidir. **SAM SHEPARD**, Motel Günlükleri

Nasıl, yaşamayı bırakmak nasıl, / Bir memleket mi bu, bir elbise mi ki / Ben nasıl yok olurum anlamıyorum / Dünya yok olabilir belki **FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA**

Nedamet simgesel, ritüel ve teatraldir. **MICHEL FOUCAULT**

Burun eğer uzun olsa, sahibinin anlayışı kıttır. Burnu kısa olan, çok korkak olur. Burun ucu top olan, neş'eli olur. Burun ucu ağza yakın olan adamdan sakın. Burun deliği bol olsa, o kibir ve haset dolmuştur. Burun kanatları hareketli olanda kahır ve inat toplanmıştır. Burnu geniş olan, şehvet düşkünüdür. Burnu eğri olanın fikri himmettir. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

TORI AMOS
To Venus and Back
(WEA / BALET)

Tori Amos son zamanlarda hayli radikal bir değişiklik yaparak müziğini yeni bir kalıba koydu: Artık bir "unplugged", bir de "plugged" dönemi var... İlk üç albümüyle Tori'yi, bir şarkıcı-besteci-piyanist kalıbı içinde tanıdık. Üç albüm boyunca ritm ve süslemeleri olabildiğince basit tutan bir prodüksiyon eşliğinde yalın melodiler, uçarı vokaller, piyanoda kayda değer sololar ve doğaçlamalar dinledik. B-side'larını, cover'larını ve sahne performansını da dinleyebilenler, onun son yılların ender yeteneklerden biri olduğuna karar verip internet'te mezhepvari topluluklar bile oluşturdular. Piyanoyla arasındaki kişisel, tutkusal, zaman zaman da histerik ilişki, eleştirmenlerin bir ara ona "piyanoda seks yapan kadın" gibi ucuz sloganlar yapıştırmalarına neden oldu (ucuz, ama yanlış değil!) İletişim, ilişki ve "iç yolculuk"ları konu alan şiirsel sözleri, çözümlemesi güç olmakla birlikte çok güzel metaforlar ve rahatça kişisel yorum yapılabilen deyimlerle dolu. İnternet'te, sadece Tori'nin şarkı sözlerini yorumlamaya adanmış sayfalar bulabilirsiniz! "Boys For Pele" döneminin sonlarında Armand Van Helden'ın "Professional Widow" parçasını katletmesiyle gelen şöhrete kadar, Tori hakkında bilgi edinmek ve EP'lerini bulmak hayli zordu. Oysa aynı zamanlarda Tori, Amerika ve Avustralya'daki birçok dinleyici için bir "kült" olup çıkmıştı. Kurt Cobain'in ölümünün ertesi günü konserine başlarken çaldığı "Smells Like Teen Spirit" gibi, "Whole Lotta Love", "Somewhere Over The Rainbow", "Loosing My Religion", "If 6 Was 9", "A Case Of You" gibi cover'ları da dilden dile dolaştı. (Siz yine de "harbi" Tori Amos dinlemek isterseniz, bunlardan önce B-side'larını bulmaya bakın. Birkaç öneri: "Thoughts", "The Pool", "Flying Dutchman", "Take To The Sky", "Mary", "Song For Eric"...)

Beşinci albümü "To Venus and Back", "From The Choirgirl Hotel"i yaklaşık birbuçuk yıl farkla izleyerek çıktı. Tori'nin bir süredir merak sardığı bol ritmli, bol efektli "plugged" macerası, bu albümle son sürat yol almaya devam ediyor. Yeni şarkıları "From The Choirgirl Hotel"in bir uzantısı gibi düşünülecek olsa da, önceden sadece bir ayağıyla "yokladığı" efektler dünyasına, şimdi iki ayağıyla birden atlamış.

Açılışı yapan "Bliss", bir önceki albümün single'ı "Spark"a hayli benziyor. Son iki albümde beni çok rahatsız eden bir şey, nakaratların "zorlama" hissi vermesi. Ümidi kesmeden beşinci parçaya kadar giderseniz, daha kişisel birkaç beste bulabiliyorsunuz. Bunlardan ilki "Lust", trip hop havalarında sade bir balad. Onu izleyen "Suede" ise "Tori tarzı"nı elektronik seslerle uyumlu biçimde birleştirmiş. Askeri ritmlerin eşlik ettiği nefis bir de balad var ki, kısacık olmasına rağmen akılda kalıyor: Bonaparte'ın ağzından bir "Josephine". Bu üç güzel parçanın ardından rahatça kaldırılabilen "Riot Poof" ile genel havaya dönüş yapılıyor sonra. "Plugged" devrinin başlamasıyla birlikte, bazı hayranları da doğal olarak hüsrana uğradı: Sadece piyanoyla yapabildiği esaslı bir müziği, neden gizlenmesi gereken eksikleri varmış gibi bunca enstrüman ve efekt içinde "boğsun"? Açıkça söylemek gerekirse ben de, Tori'nin geleceğini bu alışılmış sesler arasında değil, biraz daha avant-garde bir kategoride görenlerdendim. En azından "Space Dog", "Cloud On My Tongue", "Yes Anastasia", "Marianne" ya da "Doughnut Song" gibi başka başyapıtlar bekliyordum. Bu albümdeyse, bir öncekinde de olduğu gibi hiç aramayacağım parçalar çoğunlukta. Neyse ki hem "unplugged" hem de "plugged" Tori'cileri tatmin edebilecek güzel bir sürpriz var albümde: Son turnesi boyunca yapılmış bazı "live" kayıtlar içeren ikinci CD. Tori'yi canlı olarak dinlemek bambaşka bir zevk. Her bir turnesinde parçalarına yeni intro'lar bulur ("Precious Thing"), sözleriyle ("Cornflake Girl"), altyapıyla ("Bells For Her") oynar... Tabii parçayı kökten değiştirmezse ("The Waitress"). Ayrıca "Mr. Zebra", "Girl", "Purple People", "Sugar" gibi her konserinde dinleme şansını bulamadığımız bazı küçük mücevherler de var. Ama hiçbir şey, onu piyanosuyla tek başına görmeye benzemez. Bunun için de "Little Earthquakes" dönemine ait ve aynı ismi taşıyan, klipler ve sahne çekimleri içeren video kasetini de hararetle öneririm.

Sonuç: Tori Amos ile Venüs'e gidip geldiğimde, geriye ne kalıyor? Ekoların, reverb'lerin ve üst üste binmiş vokallerin enkazından çıkardığım bir-iki esaslı parça ve güzel bir konser CD'si... *Gülüş Gülcügil*

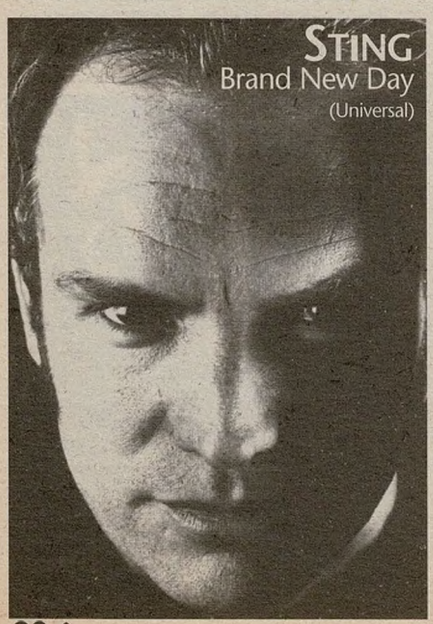

Sting durmuyor, durulmuyor. Biteviye ruh kafesimizi daraltan şarkılar yazarken, adına yakışacak şeyler yapmaya özen gösteriyor. Senelerdir "sting" ya da dilimizdeki manasıyla "iğne" vazifesini başarıyla yerine getiriyor, batıyor, batırıyor.

Çağlar önceydi. Tarihi "Synchronicity" albümüyle bir milada damgasını vurduktan sonra Police'i belki de en uygun zamanda, tam zirvede tasfiye etmeyi becermişti Sting. Dağılmanın ardından iki sene geçmemişti ki, "seviyorsan birini, serbest bırak onu" dizeleriyle, bu sefer tek başına dönüp geldi. Söylemeye bile gerek yok, gönlümüzdeki taht kontenjanı zaten ona ömür boyu açıktı. Gel zaman git zaman, sular aktı, mavi kaplumbağalar boğuldu, nice güneşler battı, Sting serbest stilde süzülmeye devam etti. Malum, hâlâ ediyor. Peki bir zamanlar "Moon Over Bourbon Street"ı söyleyen adamla "All For One" şaheserini yaratan Bryan Adams-Rod Steward-Sting üçlüsünün Sting'i, aynı güzide insan mıydı?

Sting bu "son çalışmasıyla" da, birkaç senedir sıfırın altında seyrettiği çizgiden sapmamaya kararlı. Fakat verdiği isim hoş: "Yepyeni bir gün"... Sanatçımızın hangi "yeni" günü anlattığını pek çıkaramamakla birlikte, albüm baharatları olarak Branford Marsalis'in, Cheb Mami'nin, birkaç güzel Arabik melodi ve oryantal ritmlerin getirdikleriyle doğacak bir "yenigün" olmadığını söyleyebiliriz. Bu noktada güftelere başvurulsun derseniz, durum daha da kritikleşir: "Saatini sıfıra getir tatlım, hisseleri satalım, paraları yiyelim, yepyeni bir güne başlayalım..." Ve olaylar gelişir. Fakat bizim için böyle bir yenilik, şimdilik hayal görünmektedir.

Sting'in "son dönem" albümlerini bir bir katettikten sonra yanına "Brand New Day"i de eklemek isteyen dostlarımız olacaktır. Onlar için çare yok. Fakat seneler önce onu pek seven, "kalite timsali" sayan güruhtan (kimler olduğumuzu biliyoruz) hâlâ aynı şeyi düşünenler var mı, bizi tasalandıran bu aslında... Ve varsa şayet, hâlâ hisleniyorlar mı; "genç kuşaklara" Sting'in aslında bir vakitler kuyrukluyıldız olduğunu anlatabilecekler mi?... Listeyi uzatabiliriz.

Gökhan Pamuk

Dizlerimi çenemin altına kadar çektim, baldırlarımı iki kolumla kucakladım. Neden kendimi böyle kucaklamıştım bilmiyorum. Ortalıkta başka insanlar olsaydı kendimi böyle kucaklamazdım, bunu biliyorum. **SAM SHEPARD**, Motel Günlükleri

Benzi kızıl olan edib, esmer olan zeki olur. Benzi sarı olan hastalıklı, siyahımsı olan tevekkeli olur. Gözleri gök ve mavi olsa, ondan ırak ol. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

1 Temmuz 1929'da, Ankara-İstanbul şehirlerarası telefon görüşmeleri başladı.

Büyükler, gençlerin hep kurallara bağlı olmasını ve kendi yaşadıkları yaşamları izlemesini isterler. "Dersine çalış", "içeri gir", "oyun oynama", "lafa karışma", "kızlara takılma", "paranı kitaba harcama". Bir sürü yahni yanak buyruk ki gençleri baskı altında tutmak, gelişmelerini önlemek, pısırıklığa itelemek ve de düşünmekten alıkoymak çabasını güder. Onun için Elvis Presley "Let Go" şarkısıyla ve "Let Go" şarkısından başka bir şey olmayan rock musikisi ile yeniyetmelere seslendiği vakit dünyanın bütün gençleri yüzlerini ona döndürmüştür. **SALÂH BİRSEL**, Amerikalı Tolstoy

COLDCUT
Let Us Replay

(Ninja Tune / Kod Müzik)

Coldcut, yani eski sanat öğretmeni olan Jonathan More'dan ve sıkı bir bilgisayar programcısı Matt Black'den kurulu iki müzik dahisi. Acid house'un gündemde olduğu 80'li yıllardan beri bu müzik piyasasının ve kültürünün içindeler; bir yandan Kiss FM'de "Solid Steel" adlı radyo programlarını yürütürlerken 87 yılında Coldcut'ı kurdular.

Aynı yıl çıkardıkları, olay olan single'ları "Say Kids, What Time Is It ?" ile ilk defa isimlerini duyurdular. Ve bu parça İngiliz müzik tarihindeki sample tekniğiyle üretilmiş ilk parça olma özelliğine sahipti.

Bu parçanın ardından ikinci çalışmaları ise Erik B and Rakim'in "Paid In Full" şarkısının üzerine Ofra Haza'nın vokallerini yerleştirerek remiks terimini müzik dünyasına sokmaları oldu. Ama Coldcut asıl ününü Yazz ve Lisa Stansfield'in kariyerlerine yaptığı katkılarıyla yakaladı ve house'la hip-hop'un bir kolajı olan bu teknikle pop müzik dünyasına yepyeni bir prodüksiyon anlayışı kazandırmayı başardı. Coldcut o yıl Brit Awards'da yılın prodüktörü ödülünü aldı ve debut albümleri "What's That Noise" gümüş plak kazandı.

Pop müzik dünyasında çeşitli prodüksiyonlar yapıp çok para kazanmak yerine, benimsedikleri müzik estetiğine bağlı kalmayı tercih ettiler ve Ninja Tune'u kurdular. 97 yılında "Let Us Play"i piyasaya çıkardılar. Müziklerinde easy listening'den hip-hop'a ve dub'a, 70'lerin soundtrack'lerinden drum'n'bass'e kadar uzanan birçok farklı türü kendilerine has, analog sample tekniğiyle bir araya gelmişti. Ardından iki yıl geçti ve son olarak bu yıl, bu albümden yedi parçanın remiksleri, iki yepyeni parça ve iki live kayıttan oluşan "Let Us Replay"i yayınladılar... Albümde remiks yapanlar arasında Detroit techno'nun dev adamı Carl Craig, Japonya'nın 90'larda çıkardığı en önemli isimlerinden Cornelius, hip-hop'un ilk temsilcilerinden biri olarak gösterilen Grandmaster Flash gibi isimler var... Bunların dışında diğer remiks'leriyle katılanlar arasında Ninja Tune şirketinden Jason Swinscoe, DJ Food ya da Irresistible Force gibi dans ve elektronik müziğinde ayrı bir tarz yakalamayı başaran albümler çıkarmış artistler var.

Coldcut "Let Us Replay"le tüm müzik severleri yeniden hazırladıkları oyunlarına davet ediyorlar. Ve bu oyuna katılmak için özgür bir ruha sahip olmanız ve onların bu biraz karmaşık dünyalarına girmeniz yeterli.

Müge Turan

JIMI TENOR
Organism

(Warp / Kod Müzik)

Helsinkili elektronik müzik sanatçısı Jimi Tenor, Sahko Records'dan çıkardığı (Panasonic grubunun Mute'dan önce çalıştığı şirket) ilk albümü "Europa"dan sonra 97 yılında elektronik müziğin en yaratıcı şirketlerinden Warp Records'dan çıkardığı ikinci albümü "Intervision" ile ismini tüm dünyaya duyurdu. Analog synth'ler kullanarak yaptığı müziğiyle Tenor, adeta yolunu şaşırıp bu şirkete gelmiş gibi gözüküyordu ilk bakışta. 60'lı, 70'li yılların easy listening müziği ve lo-fi'ı elektronik müzik mantığıyla harmanlayan ve aranje eden Tenor, soul/pop cazvari bir vokali de bunun üzerine son derece ustaca adapte ediyor, saksofon ve flüt başta olmak üzere şarkılarında nefeslilere de yer veriyor. Tenor bu haliyle, benzeri müzik yapan Money Mark ve Jay Jay Johanson'un bir adım önüne geçmeyi başarıyor.

Başarılı bir ilk albümün benzerini yapma hatasına düşmemiş Tenor. Yeni albümü "Organism"de electronica, 70'lerin soundtrack'lerini, house, acid-jazz, trip-hop, easy listening ve popu ustaca kaynaştırmış. Tenor'un vokali ise her zamanki gibi oldukça ilginç: Zaman zaman bir piyanist-şantör, zaman zamansa avant-garde bir grubun vokalisti gibi... Özellikle caz ve elektronikanın birlikte kullanıldığı parçalar sanatçının ustalığını ortaya koyuyor. 70'leri, acid cazı, elektronikayı ve house müziği seviyorsanız, bu fırsatı kaçırmayın. *Müge Turan*

SERENDİP

YEŞİLÇAM SOKAK No: 28 BEYOĞLU
Tel: 212.245 50 48 Fax: 212.245 36 98

otuz üçlük

Çalışmayan insana gün uzun gelir. Daima saate bakmaktan vazgeçip kendinizi ciddiyetle işe verirseniz, zamanın nasıl geçtiğini anlamazsınız.

hey balıkçı dedim / misina benzeri ay'a / hepimiz düzensiz iletken / erken acılarız / elbette kırık ıskarmozdan sonra **SADIK KARLI**

Küçük ağızlı olan güzel, fakat çok korkak olur. Ağzı büyük olan cesur, küçük olan kötü olur. Kadının tenasul uzvunun yapısı ağzı gibidir. **ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI**

Bildiği tek şey biraz önce bütün bir horoz görürken şimdi kafası kopuk birini gördüğüyüdü. Büyükbabam yerine dönüp iskemlesine oturdu. Babam elleriyle dizlerinin üstünde emekleyip duruyordu. Horoz daireler çizerek başını arıyordu. **SAM SHEPARD**, Motel Günlükleri

Şorşak diye bir fanzin var, okumakta fayda var

Roll kedisi Zoubida ile Çukurcuma kedisi Toraman'dan olma dört veletten üçü gitti, biri kaldı. Lütfen isteyin. 249 42 61-245 56 06

Pet Shop Boys
Nightlife
(EMI / Kent)

"West And Girls"den beridir pop'un "melankolik-modern-disko" kanadının belki de tek hakimi Pet Shop Boys. Mutlaka herkesin diline doladığı bir PSB şarkısı olduğunu iddia etsek, hata yapmış olur muyuz? Neil Tennant ve Chris Lowe, Britanya için fazla entellektüel, dışarda kalanlar için fazla İngiliz sayılsalar da, her dönemde hakkı verilmiş, saygı görmüş bir duo. Son derece basit ritmik kurgularla, pastel arka plan görüntüleriyle, hatta biraz kiç estetiğine teğet geçerek ve bir-iki PC vasıtasıyla bu kadar çok "içli" şarkılar yazmak, herhalde ancak bir "üslup"la mümkün, ki PSB zaten başlı başına popta bir "üslup".

Toplama ve remiks'leri saymazsak, "Nightlife" grubun yedinci albümü. İstisnasız hepsinde olduğu gibi bunda da hit ve hit adayı birkaç şarkı albümün tav noktası. Aykırı pop sözleri, tuhaf fakat güzel şarkı isimleri geleneğinin "Nightlife" temsilcisi, ilk hit "I Don't Know What You Want, But I Can't Give It Anymore"... "Normalde böyle şeyler yapmam" ve "Ciddiye alınmayı nasıl beklersin?"den sonra bu en adıgüzel PSB şarkısı, albümün de en iyisi. Başlarda bolca sürçsek de, bir süre sonra kim bilir kaç gün dilimize dolanacak bir hit. Devamı da hazır; "For Your Own Good", "Vampires" ve "Hapiness Is An Option" muhtemel yeni gözdeler. Hamur aynı: berrak PSB melodileri, sade PSB ritmleri... Elbette albümde "New York City Boy" gibi Village People tarzı bir kiç disko eseri de eksik değil ama şaşırmamalı; bir vakitler "Go West"i, "It's A Sin"i de aynı hislerle kenara ittiğimiz için doğrusu bu pek garip gelmedi bize. Pet Shop Boys, sonuçta aynı Pet Shop Boys. Şimdiye dek ilgi duymayanlar ya da bizim gibi grubun "liste parçalarıyla" keyiflenenler için değişen bir şey yok. Best-of'umuza kolayca bir-iki PSB hiti daha dahil ettik. Öbür taraftan "Nightlife"ın, "baştan sona" en dinlenebilir PSB albümü olduğunu da ilave edelim. *Gökhan Pamuk*

Pretenders
Viva El Amor
(WEA / Balet)

"Viva El Amor"un girişinde, daha 11. saniyede, azgın gitar riff'lerinin arasından "yeah" diyerek selam durduğunda farkettik ki, Chrissie Hynde'ı, bu en bitirim "dişi ye-ye'ci"yi acayip özlemişiz. Camiadaki namı boşuna "Rock'n'Roll Ana" değil; Anadolu'da "ana ile kız, helva ile koz" derlermiş, rock'la aralarında sahiden böyle bir bölünmez bütünlük ilişkisi var. Esasen, selameti Londra'ya göçte bulmuş taşralı bir Amerikan kızı Chrissie Hynde. Ama bu punk'ın merkezine seyahat esnasında, valizinde taşıdığı –beat'lerden Hendrix'e, hobolardan Dylan'a– hürriyetçi ruhları hurdaya çıkarmaya niyeti yok. O da Patti Smith gibi punk'a nefes üfleyenlerden biri. Ama asıl önemlisi, punk'ın kaderine yazılmış gibi duran, mirasa karşı reddiyeci, yıkıcı, hatta "özyıkımcı" ritüele bulaşmayan, yine tıpkı Smith gibi rock'un geçmişine sadık kalan bir nefer. Kendinden sonra gelen rock kadınlarına meşin ceketiyle kanat geren bir "violent femme". Yumuşak olmaya yumuşak, sert olmaya sert, ama ne Patti Smith kadar erkek, ne Debbie Harry kadar bebek. 20 senede yaptığı taş gibi sekiz albümü, Ray Davies'le (Kinks), Jim Kerr'le (Simple Minds) yaşadığı yılları, hayvan hakları için yaptığı mücadeleyi rock tarihçileri iri puntolarla kaydetti bugüne kadar. 95'teki unplugged "Isle of View"u saymazsak, beş senelik bir molanın ardından ilk albüm "Viva El Amor". Tam olması gerektiği gibi, kabına sığmayan bir harbi rock albümü. "Dragway 42" ve "One More Time"daki Led Zeppelin-Jeff Buckley misali girdaplar, "From The Heart Down", "Biker", trip-hop çağrışımlı "Samurai" gibi baladlar, "Nails In The Road", Jeff Beck sololu "Legalise Me" gibi rock'n'roll'lar, Cure'u hatırlatan "Who's Who", hince kaleme alınmış anti-popstar "Popstar", valla hepsi, baştan aşağı güzel.

Sık yaşadığımız bir ikilem var. Onyıllardır müzik yapan birileri yeni bir albüm çıkarınca, oturur düşünürüz: "Tamam, ben şu grubun bir albümünü almak istiyorum ama, acaba son albümünü mü alsam, yoksa eskilerden eksikleri mi tamamlasam?" Konumuz madem Pretenders, bu sefer bizim cevabımız kesinkes, önce "Viva El Amor", sonra öbürleri. *Derya Bengi*

Happy Mondays
Greatest Hits
(Universal)

Hazır Chemical Brothers yeni albümüyle fırtına gibi eserken, "Out Of Control" şarkılarında Bernard Sumner New Order zamanlarından esintiler taşırken, Happy Mondays'in de tam sırası. Shaun Ryder, manyak dansçı Bez ve arkadaşlarının Türkiye'de dillere yayılmışlığı yok, ama galiba, on yıl gecikmeyle de olsa, Happy Mondays kıvamına ermenin tam zamanı... Bu toplama, Manchester'ın yoksul işçi sınıfı çocuklarının, sıkıntılarla cebelleşirken, yarının ne olacağı belli değilken, muhtemelen ana babaları gibi mutsuz bir aile, araba, ev sahibi olacaklarken nasıl işin kıyısından dönüp "star" olduklarının vesikası... Dolayısıyla klasik bir rock'n'roll öyküsü. Sex, drugs & rock'n'roll'un üçüncü ayağının rave'e evrilmiş biçimi. 24 saat süren partilere, ecstasy'yi, kokaini, eroini, crack'i bir yana bırakın, adlarını dahi duymadığımız envai çeşit ağır uyuşturuculara eşlik eden "kafa müziği"... Şimdiden klasikleşmiş bu şarkıları nasıl bir kafayla, nerede dinlersiniz bilemeyiz, ama tekno ve türevlerine uzaksanız, Happy Mondays'in punk'ıyla işe girişin... *Merve Erol*

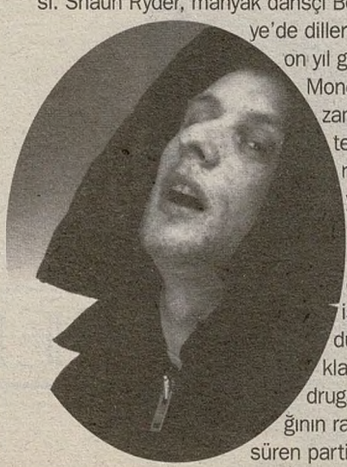

Alice In Chains
Nothing Safe - The Best Of
(Sony Türkiye)

Doksanlar biterken hayırlı bir onyıl dökümü... Birçok kişinin müzik tarihine milat olarak düştüğü "Nevermind"ın ardından sökün eden grunge (ya da Seattle, ya da Post-Nirvana) dönemi grupları içinde Soundgarden ve Pearl Jam ile birlikte birinci kümeyi tamamlayan Alice In Chains'in "en iyiler" derlemesi; üç stüdyo, bir MTV-Unplugged albümlerinden seçilmiş parçalara, belki de albümlerinden daha ünlü "Jar of Flies" EP'lerinden iki şarkının, bir soundtrack çalışmalarının, bir de yayınlanmamış üç çalışmanın eklenmesiyle oluşturulmuş. Ağırlık grunge patlamasının ortasına denk düşen ikinci albümleri "Dirt"de... Derlemeye yaklaşık bir kronolojik sıra hakim olmasına karşın, kanaatimizce "Smells Like Teen Spirit"le birlikte bu onyılın kokusunu üzerinde en yoğun barındıran parçalardan biri sayabileceğimiz "Would", "Dirt" albümünde olduğu gibi bu "best of"un da kapanışında yer alıyor. Bu döneme konabilecek en iyi noktalardan biri sıfatıyla... *Atilla Aydoğdu*

"Abicim. Bir film düşün. Öyle bir düzendeyiz ki, kullanılan kağıt paraların üzerinde o dünyada yaşayan insanların fotoğrafları var. Herkesin eşit sayıda fotoğrafı olacak ama ki, mızıkçılık çıkmasın..." Sözlerine yüzümüzdeki hayranlık ifadelerini okumak için birkaç saniye ara verdi. Onu pür dikkat dinlediğimiz için memnun olmuştu. "Ve bu banknotlar sirkülasyonda. Benim fotoğrafım olan para mesela Grönland'a kadar gidiyor. Bir Japonunki ta Ateş adalarına kadar varmış..." **SADIK YEMNİ**, Amsterdam'ın Gülü

Kitaplarını okuyarak erken yaşta kendimi solcu sandığım üç beş yazardan biridir. (...) Onun kahramanlarını bir Tolstoy'un, bir Dostoyevski'nin üç boyutlu kahramanlarına benzemiyor diye eleştirmek yanlış. Önemli olan iki boyutlu da olsa Irazca'nın ya da Kara Ahmet'in neden melodramatik bir halkçılığın titreşimlerini, bir hikaye dinleme zevkini, bir şefkat ve öfke duygusunu bizde bu kadar başarıyla harekete geçirebildiğini söyleyebilmek. **ORHAN PAMUK**

Fakir Baykurt
1929 - 1999

FRANCIS CABREL
Hors-Saison
(Sony Türkiye)

Gidenler bilir, askeriyede "hemşerim" manasına "toprak" lafı kullanılır, Adanalı Adanalıya, Giresunlu Giresunluya böyle hitap eder. Enteresan bir vaka, Mississippili biri, doğma büyüme Fransa'nın Lot-et-Garonne bölgesinden olan Francis Cabrel'e rastlayınca, "vay, toprak, n'aber?" dese yeridir. Francis Cabrel'in müziğini dinlediğinde, bir an için, "Amerikalılığın bu kadarı da fazla" diyesi geliyor insanın. Tepeden tırnağa rock ve blues tınlayan gitarların, orgun, baterinin önünde, öyle bir duru Fransızcayla çıkıyor ki Cabrel karşınıza, bu sefer de "kim bu, bu kadar güzel şanson söyleyen Amerikalı?" diye düşünüyorsunuz... Bu "toprak"lığa, bu akrabalığa örnek verelim: Cabrel'in son albümünde "Cent ans de plus" adında mükemmel bir şarkı var. Eski delta-blues'culara, Son House'a, Howlin' Wolf'a, Charlie Patton'a, Blind Lemon'a, kölelerin bağımsızlık manifestosu olan müziğe bir saygı duruşu... Şarkıyı yazan ve söyleyen, belki de yüzyıllar önce atalarının bir kolu Yeni Dünya'ya kök salmış Francis Cabrel. Geri vokalde ise, yine belki de atalarının bir kolu yurdundan koparılıp götürülmüş ve Yeni Dünya'ya kök salmış Lokua Kanza var... Eh, Afrikan ve Avrupa kökenli blues'un en güzel örneklerinden birini de, müsaade edelim, bir Fransız ve bir Zaireli veriversin. Barış Manço'nun nedense bugünlerde pek anılmayan bir parçası var: "Hemşerim memleket nere? / Bu dünya benim memleket..." İşte aynen öyle.

Onu bunu bırakalım da, Francis Cabrel şarkılarının nasıl bu kadar kolayca her insanın yüreğine işleyebildiğine gelelim. Kırların, bayırların, halk yığınlarının rock'çusu Cabrel. Tutunamayanların, boğaz tokluğuna iş arayanların, günün birinde çekip gitmek için düş kuranların, ömür boyu aşkına sadık kalanların, namusuyla yaşamaya çalışan basit, sıradan insanların şarkıcısı. O da, Bruce Springsteen, John Mellencamp gibi "human touch" şarkıları yazıyor. İnsani bir dokunuşun, bir temasın, kötü gününüzde kolunu omzunuza atan dostların notaları süzülüyor nağmelerinden. 1977'de başladığı aşk baladları kariyerinden, "Petite Marie"lerden, "Je l'aime à mourir"lerden zamanla kopup daha toplumsal konulara, hikaye anlatımına yöneldi. "Arkadaşıma Dokunma" kampanyalarıyla, ekolojistlerin tasalarıyla örtüştü müziği. İlk 45'liğinden itibaren bir stardı, ama son iki albümü "Sarbacane" ve "Samedi soir sur la terre" 3-4 milyonluk satışlara ulaştı, senelerce listelerin üst sıralarından inmedi. Beş senelik bir aradan sonra yayınladığı "Hors-Saison" albümünün de gidişatı aynı olacağa benzer. Yine bir "şehir kaçkını" olarak kendi topraklarında, Lot-et-Garonne bölgesinde, Agen kentinde kırlardaki şatosunda 10 yıllık ekibiyle kaydetmiş albümünü. Kendi koleksiyonundan antika gitarlar, bir bas, bir davul (davul da davul yani; yine Peter Gabriel'in Manu Katché'si çalıyor), vurmalılar, org, akordeon ve Cabrel'in dokunaklı, tok, iri kemikli sesi... Bir Otis Redding adaptasyonu olan "Depuis Toujours" (I've Been Loving You Too Long) dışında hepsi Cabrel'in kaleminden çıkma. ("Lisedeyken Otis Redding ve Jimi Hendrix'in öldüğünü öğrendiğimde kendimi öksüz kalmış hissettim" diyor.) Albüme adını veren "yalnızlar iskelesi" şarkısı "Hors-Saison", zaten bütün albüme yayılan sisli, buruk atmosferi özetliyor. Bir piyanonun tuşlarında terkedilmişlik, uygunsuzluk, zamansızlık, yersizlik, yetersizlik hisleri... İşin ucunda hep bir umut var ama, Fransızcacılar için söyleyelim, "Hell Nep Avenue" şarkısı bile, aslında "elle n'est pas venue".

Bruce Springsteen'in 80'lerdeki "Dancing in the Dark" klibini hatırlıyor musunuz? Bruce şarkıyı konserde söylerken bir kız sahneye fırlar. Ne Bruce rock-stardır orada, ne de kız çığlık çığlığa budala bir hayran. Sanki bir kasaba balosundaymışçasına, birlikte neşeyle "karanlıkta dans" dansı yaparlar. Bruce'u alın, yerine Francis'i koyun. İşte aynen öyle. *Derya Bengi*

54:21 0 biriki üç dört beş altı yedi sekiz dokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Shania Twain** Come On Over
2. **S Club** S Club
3. **Tom Jones** Reload
4. **Travis** The Man Who
5. **David Bowie** 'Hours...'
6. **Leftfield** Rhythm and Stealth
7. **Sting** Brand New Day
8. **Marcy Gray** On How Life Is
9. **Catatonia** International Velvet
10. **Supergrass** Supergrass

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Tom Jones** Reload
2. **Stereophonics** Performance and Cocktails
3. **The Charlatans** Melting Pot
4. **De La Soul** 3 Feet High and Rising
5. **Stone Roses** 10th Anniversary Edition
6. **Britney Spears** Baby One More Time
7. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way, Baby
8. **Muse** Showbiz
9. **Ry Cooder** Buena Vista Social Club
10. **Stereophonics** Word Gets Around

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Creed** Human Clay
2. **Garth Brooks** In... The Life Of Chris Gaines
3. **Method Man & Redman** Blackout!
4. **Santana** Supernatural
5. **Backstreet Boys** Millennium
6. **Christina Aguilera** Christina Aguilera
7. **Britney Spears** Baby One More Time
8. **Marc Anthony** Marc Anthony
9. **Dixie Chicks** Fly
10. **Kid Rock** Devil Without A Cause

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİ ALBÜM

Ahmet Kaya Şafak Türküsü
Amalia Rodrigues Com que voz
Ani DiFranco Little Plastic Castle
Bülent Ortaçgil Eski Defterler
Divine Comedy A Secret History (The Best Of)
Lo-Fidelity Allstars How To Operate With A Blown Mind
Mano Solo Internationale Sha La La
Manu Chao Clandestino
Mor ve Ötesi Bırak Zaman Aksın
Morrissey Viva Hate!
Nazan Öncel Demir Leblebi
Les Negresses Vertes Trabendo
Neil Young Harvest
Nizamettin Ariç Ben Yetim
Public Enemy There's A Poison Goin' On.
Rashit Telaşa Mahal Yok
Santana Supernatural
Tindersticks Simple Pleasure
Violent Femmes Hallowed Ground
Walkabouts Nighttown

ONŞARKI

Beck Sing It Again
Bruce Springsteen Human Touch
Gökalp Baykal Karantina
Jacques Brel Amsterdam
Hamiyet Yüceses Bakmıyor çeşm-i siyah
Iggy Pop Miss Argentina
İstanbul Blues Kumpanyası Hüseyni Twist
Rolling Stones Ruby Tuesday
Serge Gainsbourg Aux armes etc.
Suede Indian Strings

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Rashit** Telaşa Mahal Yok
2. **Fugazi** Instrument Soundtrack
3. **Aphex Twin** Windowlicker
4. **Mogwai** Come On Die Young
5. **Pizzicato Five** Made In USA

ÇALINTI / Atlas

1. **Branford Marsalis Quartet** Requiem
2. **Joni Mitchell** Hits
3. **Santana** Supernatural
4. **Marianne Faithfull** Vagabond Ways
5. **Oil On Canvas** Fruit

KARGA / Atlas

1. **Santana** Supernatural
2. **Leftfield** Rhythm and Stealth
3. **Tea Party** Triptych
4. **Limp Bizkit** Significant Other
5. **Booth and The Bad Angel**

ZİHNİ / Akmar

1. **David Bowie** 'Hours...'
2. **Ben Harper** Burn To Shine
4. **Nine Inch Nails** The Fragile
4. **Hedef 12** Kral Çıplak
5. **Rashit** Telaşa Mahal Yok

ROLL tefrika — POLİS ROMANI NASIL YAZILIR? 4

Yazan: Carter Brown

Burnuma dolan benzin ve yanık et kokuları

Çıkan kısmın özeti: Bendeniz polis romanı yazarı olduğum için hiçbir karşılık beklemeden bu işin sırlarını açıklamaya karar verdim. Ben işin tekniğini anlatayım, gerisi size kalmış... Polis romanlarında dört önemli noktayı bilmek lazım: 1- İsim ve kapak, 2- Coğrafya, 3- Kahramanlar, 4- Vak'a... Kitabın isminin kitapla bir ilgisinin olması hiç de önemli değil. Meraklı olsun yeter... Kapağın üzerine, modern bir koltuğa oturmuş pornografik olmamak şartı ile çırılçıplak, kızıl saçlı bir de kanı oturttunuz mu, tamamdır... Coğrafya bahsine gelince; vak'anın evvelâ Yeni Dünya'da geçmesi şart. Zira beş kıt'anın içinde kanunun hâlâ temin edilemediği tek yer orası. Coğrafî malûmatınızı da genişlettikten sonra sıra kitabın kahramanlarına geliyor.

Kahraman anlaşılacağı gibi özel hafiye. Hikâye yüzde doksandokuz buçuk onun ağzından anlatılacak. Uzun süre boyundan bosundan bahsetmenize lüzum yok. En ince noktalardan biri hafiyenin kendi kendini tarif etmesi. Meselâ: "Üzerinde 'Özel' yazan kapının önüne geldiğim zaman, beni bir goril irisi karşılayıp tepemden baktı. Ayının boyu iki metre olmalı. Ben 1.90 olduğum halde kendimi ana mektebine başlamış bir çocuk gibi hissettim" dedirttiniz mi, kahramanımızın boyu bosu kendiliğinden ortaya çıkar. Şekli şemaline gelince. En iyisi bunu okuyucuya bırakmak. Zira bazı insanların sarışınlardan, bazılarının esmerlerden haz etmeyeceği bir gerçek olduğu için, bırakın okuyucu kendi hayal kuvvetini işletip kahramanı istediği gibi düşünsün. Kendisi daima yakışıklı bir kişidir. Kahramanımızı tarif etmeden ona bir isim bulmamız lazım. İsim kısa ve tesirli olacak. Hermann, Otto, Reginald, Malcalm, Archibald, Franz gibi isim takmayı düşünüyorsanız, peşinen size şunu söyleyeyim ki, siz polis romanı yazamazsınız.

İsim kısa, tesirli, şehvetli, şiddetli, sert olacak. Fete, Stan, Mac, Dean, Lee, Red, Bill, Toby, Sal, Nat, Jerry, Budy, Lenny, Jonny, Conny gibi. Bunları beğenmedinizse, belki bunların arasından beğendiğiniz çıkar. Phil, Lou, Tige, Ron, Bob, Sam, Disk, Nick, Rick gibi.

Şimdi gelelim kısa isimli hafiyenin özelliklerine. Birincisi, kahramanın bir savaş kahramanı olması lazım. Bunun yaş üzerinde büyük bir tesiri var. Hafiyeyi kat'iyyen 38'in üzerine çıkarmıyacaksınız. Hikâyeniz 1945-1955 arasında geçiyorsa, Phil, Lou, Tige, Ron, İkinci Dünya Savaşında Pasifik'de çarpışmış, rütbesi çavuşun üzerinde olmayan (zira çavuş Amerikalılar için sertliğin timsalidir) bir savaş kahramanıdır.

Kitabın içinde ara sıra onu geriye götürmeniz lâzım. "Pırıl pırıl bahar güneşinin altında dumanı tüten tabancam elimde, uçurumun dibinde yanan kamyondan burnuma dolan benzin ve yanık et kokuları, bana Okinawa'daki o bahar gününü hatırlattı."

(devam edecek)

Salvador Dali

Bu sayı erkenciyiz, kasım girmeden Roll çıkmış olacak. Bu durumun bir güzelliği de şu: 1 Kasım'a kadar açık olan Dali sergisine gitmek isteyip de hâlâ gidememiş olanlar için aşağıdaki söyleşiyi okuduktan sonra gitmek gibi bir imkan söz konusu. Zira, Fransız şair, yazar Alain Bosquet'nin on seansta gerçekleştirdiği ve 1966'da "Entretiens" adı altında kitaplaştırılan söyleşilerden aktardığımız bölümler, "Dali olayı"na el feneri tutuyor. Yalnız Dali'ye değil, zihnimizin karanlık noktalarına da. Timothy Leary boşuna söylememiş, "Dali LSD kullanmayan tek LSD ressamıdır" diye. Dali'nin bilinci, bilinçaltının bizzat kendisi değilse bile, onun birinci dereceden sözcüsü. "İnsanlığın ortak bilinçaltı" diye bir şey varsa eğer, o kıtanın en netameli köşeleri Dali'nin fırçasında ve kendine biçtiği imgede cisimleşiyor. Ve ortaya bir gerçek çıkıyor: İnsanın özü diye bir gerçek yok galiba, ama insanın bünyesi diye bir şey var. Ve o bünye nelere kadir, nelere...

İLAHİ DALİ

Alain Bosquet: Siz de kendi kendinize "ilâhî Dali" diyor musunuz?

Salvador Dali: İspanya'nın yaşayan en büyük yazarlarından biri bu adı bana yakıştırdı. "Dali'yi Raimond Lulle ile kıyaslamak lazım" diyor ve benim onun tecessümü olduğumu söylüyor. Ona Meczup Doktor Lulle ya da Melek Doktor denirdi. Bütün bunlar çok karmaşık olduğu için sonunda bana kısaca "İlâhî" demeye başladılar.

Kim bunlar?

Daliciler.

Yani?

Onları prenslerle evlendirebilirim, kendileriyle bir film çevirebilirim ya da en azından beraber bir fotoğraf için poz verebilirim bahanesiyle bana yapışmaya çalışan varlıklar. İkbal avcısı bunlar, amaçlarına ulaşmak için her yolu mübah sayarlar.

Sizin ilâhîliğinizi sömüren ikbal avcıları mı yani? Herhangi birisinin size sözümona bu ilâhîliği atfetmesini bu kadar kolay kabul ediyor musunuz?

Ben kutsal bir domuzum. Mükemmelliğin simgesi domuzdur. Domuz cizvitçe, ikiyüzlülükle ilerler, ama dönemimizin pislikleri arasında asla geri gitmez. Ben Dalicileri pisliklerimle besliyorum. Herkes gayet memnun. Aslında, bu ikbal avcıları tahayyül edebileceklerimizin en iyileridir.

İnsanların dalga mı geçiyorum yoksa ciddi miyim bilmemeleri gerekiyor; benim de bilmemem gerek. Sürekli sorgulama halindeyim: Derin ve felsefi bakımdan geçerli Dali nerede başlıyor; kaçık, zırzop Dali nerede bitiyor?

Siz de ikbal avcısı olmayı kabul etmiş olmuyor musunuz?

Evet, her şeyi kıran, her şeyi kırmak için bir ikbal avcısı.

Peki ya asalaklar?

Cimrilikte üstüme yoktur; onların benden aldığından çok daha fazlasını ben onlardan alıyorum. Bana getiriyorlar, getiriyorlar, taşıyıp duruyorlar. Dolayısıyla karşılıklı bir tatmin var.

Salvador, benim kuşağımdan bazı aydınlar için neyi temsil ettiğinizi size gayet açık ve kaba bir şekilde söyleyeceğim. Siz bizim için, gerçeküstücülüğün tehlikeli bir biçimde akademizme kaydığı bir dönemde "eleştirel paranoya"yı icat eden kişisiniz. Metamorfozu, yavaş yavaş başka bir şeye dönüşen nesnenin, farklı bir varlık haline gelen varlığın erotik metamorfozunu icat ettiniz.

Ya sonra?

Sonra, bizim için Dali'nin düşüş dönemi var. Örneğin Frankoculara sempati beslemekle suçlandığınız savaş yılları. Bunu size söylemem şart diye düşünüyorum. Daha sonra, savaşın ertesinde, Paris'te çok sayıda düşmanınız oldu. Bugün, gerçeküstücülerin büyük çoğunluğuna doğru bir geri dönüşe tanık oluyoruz. 20-22 yaşındaki gençler, zaman zaman dehşet içinde de olsa, size çok daha büyük bir dostlukla, dostane duygularla yöneliyorlar.

Haklısınız, ama bütün son dönem avant-garde gösterilerde, Paul Cezanne'ın dağlarından ve elmalarından artık bıkan ressamlar, ideolojik bakımdan benim yanımda yer aldılar. Gerçeküstücü dönemde daha, en büyük ressamın Cezanne değil, Meissonier olduğunu düşünüyordum... Auguste Comte'un pozitivist dinini kurarken yazdıkları beni hep çok etkilemiştir. Bankacılar olmadan dünyayı kuramayacağımız değerlendirmesini yapıyordu. Ben de, kişisel ve mutlak iktidarım için temel olanın, çok para sahibi olmam olduğuna karar verdim. Paramı muhafaza ediyorum, çünkü eninde sonunda şu domuzu kış uykusuna yatırmak için bu parayı harcamam gerekecek! Eşi benzeri bulunmaz bir domuzum: General Franco bana yaşayan bir sanatçıya layık görülebilecek en yüksek nişanı, Katolik Isabelle haçını verdi.

Ve hiçbir rahatsızlık duymadan kabul ettiniz,

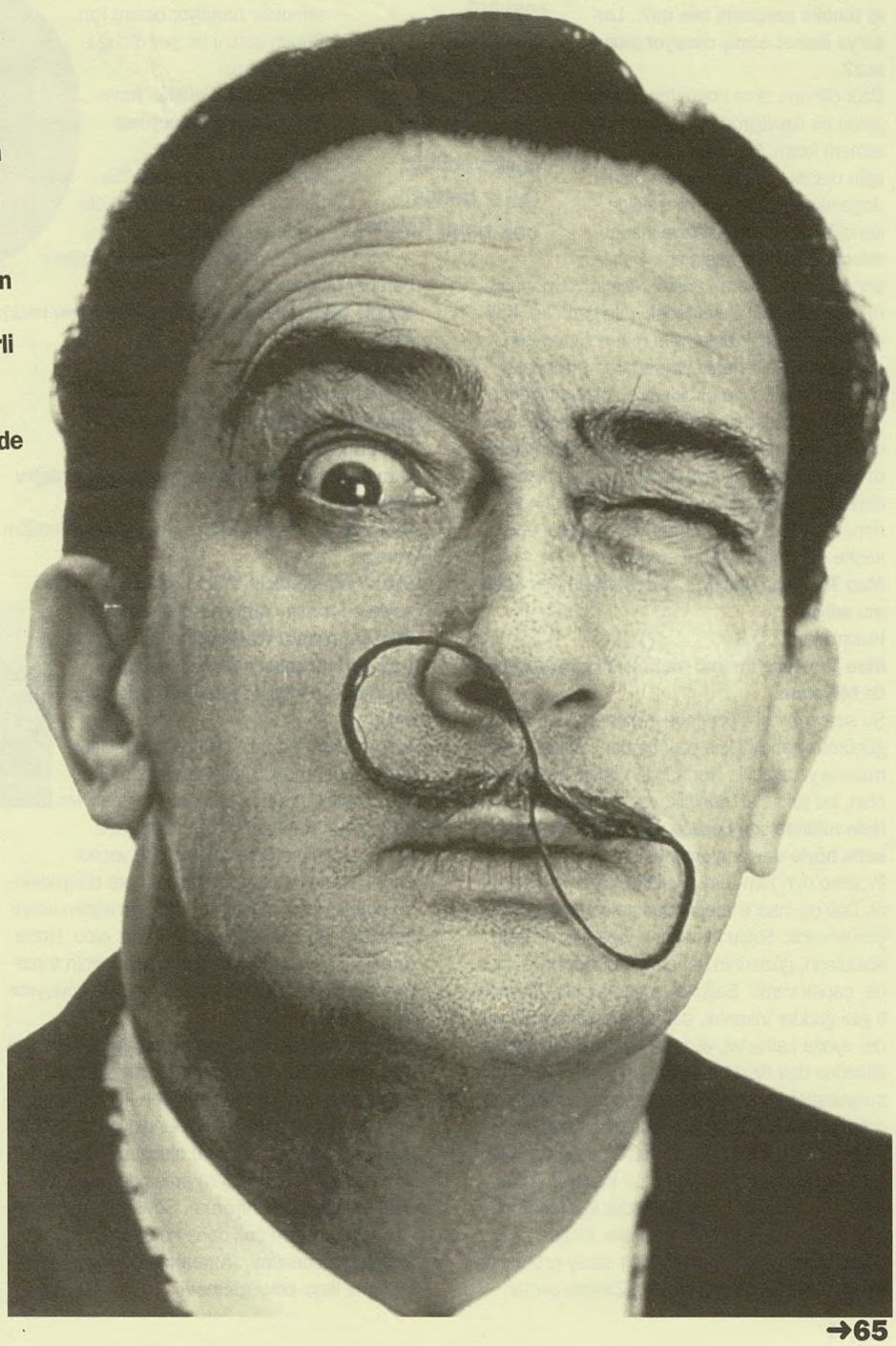

öyle mi?
İki tane olsaydı keşke!
Kusurlarınıza bayılıyorsunuz.
Benim durumumda kusur söz konusu değildir. Politik tavrımı aydınlatalım. Her türlü müritliğe, aidiyete hep karşı oldum. Siz de çok iyi biliyorsunuz, herhangi bir örgüte girmeyi her zaman reddeden tek gerçeküstücü benim. Hiçbir zaman ne stalinist oldum, ne de herhangi bir derneğe, şuna buna kandım. Falanj'ın önde gelen üyeleri benden ricada bulundular; ama ben asla angaje olmadım.
Bu nişan, sizde büyük bir rahatsızlık uyandırmıyor mu?
Tam tersine! En azından başıma bela çıkarmak gibi bir avantajı var. Evciller ve hizmetkârlar angaje olur. Bense, senyör olmak istediğime göre, üzerimi her türden madalyalarla baştan ayağa kaplamalarından daha iyi ne talep edebilirim ki?
Dostunuz Federico Garcia Lorca da dahil, İspanyol aydınlarına karşı içsavaşı kazanan bir generalin verdiği teneke parçasını bile mi?.. Lorca'ya ihanet etmiş olmuyor musunuz?
Özür dilerim, ama doğuştan, soydan gelen bir özelliğimden sizi haberdar etmem lazım. Figueras'lı bir noterin oğlu olarak, yani bir burjuva olarak doğarak, çok göz alıcı bir şekilde kendi sınıfıma, burjuvaziye ihanet ederek hayatıma başladım. Daha sonra, sürekli olarak aristokrasinin ve monarşinin erdemlerini yüksek sesle dile getirdim. Kelimenin en mutlak anlamıyla monarşistim ben. Aynı zamanda, anarşistim; anarşi ve monarşi birbirine karşıttır ve birbirleriyle kolkola giderler, çünkü her ikisi de mutlak iktidarı hedefler. Franco'nun ellerinden Katolik İsabelle nişanını kabul ettiysem, Sovyet Rusya'da bana Lenin nişanı verilmediği içindir. Verilseydi, onu da kabul ederdim. Mao Tse Tung da bana bir madalya verse keşke de, onu da kabul etsem.
Mao Tse Tung şanınıza, şöhretinize karşı kusur mu ediyor?
Kesinlikle!
Mao Tse Tung'un bazı metinlerini incelediğinizi de biliyorum.
Şu sıralar bir şiiri üzerinde düşünüyorum, bu şiir günümüz gençliği için yeni bir dans ortaya çıkmasına yarayabilir. Her şeyden önce, en önemli olan, bu yükselen gençlik, ve yeni bir stil...
Hain rolünde son derece rahatsınız. Ne maksatla böyle davranıyorsunuz?
Picasso'nun tam tersi. Politika, diğer her şey gibi, Dali'de insanın bağrından gelen bir imgeyle çözülmelidir. Solcu insanların, özellikle de aşırı solcuların, gözlerinin kenarında bir tür beyaz perde, çapak vardır. Sağcılar, monarşistler, Philippe II gibi gaddar insanlar, sürünerek gidecekleri yerde, ayağa kalkarlar, ve insanlığa sempati beslediklerine dair fiziki bir emareleri yoktur. Radikal sosyalistlerde, komünistlerde, bütün solcularda, orda, gözün içinde oluşan sürekli bir salgı vardır ve bu onların insanlığa duydukları sevgiden ileri gelir. Ne kadar da seviyorlar bu insanlığı yarabbim! Onu inciğine cıncığına kadar incelerler, dönüp dolaşıp bu aşklarını anlatırlar. Onlara saygı duyuyorum, çünkü monarşik bir saray ortamında bir sürü Sartre olması gerekir. Zaman zaman krala karşı bombalamaların olması da arzu edilir bir durumdur, böylece krallar heyecan duyar, tahrik olurlar.
Sağcı bir insan olduğunuzu ve monarşiyi sevdiğinizi kabul edelim. Bu durumda, yılın yarısında ABD gibi, başarılı olup olmadığı bir yana, bir demokraside yaşamanızı çelişkili buluyorum. 5. caddeyle 55. caddenin köşesinde lüks bir otelde oturuyorsunuz.
Benim olağanüstü etiğim asla çelişkiye düşmez. Nerede en çok para varsa, ben orada otururum.
Bunun için Amerikalıların arasında yaşamak mı gerekiyor? Biraz tesadüfen böyle oldu sanıyorum.
Orada yaşıyorum, çünkü ishal olmuş gibi akan bir dolar şelalesinin ortasındayım. Üstüne üstlük bilimsel teknolojide en devasa ilerlemelerin kaydedildiği biricik yer orası. Sibernetik orada insanın elinin altında. Şu sıralar benim yeryüzünde ölümsüz olarak kalmam için New York'ta çalışmalar yapılıyor. Kış uykusu konusunda, uzmanlar varoluşumu epey uzatabilecek karmaşık silindirler hazırlıyor benim için. Bunun insanî bir şey olduğunu itiraf edin.
New York'ta, günlük hayata ne ölçüde karışıyorsunuz?
Çok çok büyük sayıda bankacı, dünyanın başka ülkelerinde bulamadığım ilginç kulamparalar ve coşkulu Dalicilerle beraber oluyorum.
Sipariş üzerine resim yaptığınız oluyor mu hâlâ?
Asla.
Ama yaptınız.
Bir zamanlar belki.
Bununla övünüyor musunuz?
Kesinlikle hayır.
O tuallerin, diğerlerinin seviyesinde olmadığını kabul edin.
Beni alâkadar eden onlar sayesinde elde ettiğim paradır.
Peki o zaman niçin "İlâhî Dali" daha az ilâhî şeylere imzasını atmayı kabul ediyor? Mesela, aklıma Washington'da National Gallery'deki şahsen hiç sevmediğim, "İsa'nın son akşam yemeği" tablonuz geliyor...
Sizin beğenmediğiniz o tablo istatistiklere göre, bütün modern tablolar içinde bir "best seller". Bütün Leonardo da Vinci'lerden, bütün Raphael'lerden daha fazla kartpostal olarak röprodüksiyonu yapıldı onun. Stratejim başarılı oldu: Bir ara dünyadaki en popüler tualleri yapma sözü vermiştim kendi kendime. Bu harika bir performans oldu. Hatta o tablonun Picasso'nun bütün eserlerinin toplamından bin kere daha iyi olduğunu da söyleyebilirim. Tek bir tablo!
Sizin gözünüzde, Picasso'yu geçtiğinizi söylemek, hakikaten bir liyakat, bir meziyet mi?
Hemen hemen, biraz, biraz. Ben kendimi çok vasat bir ressam olarak değerlendiriyorum. Her zaman çok vasat bir ressam olduğumu ifade ettim. Sadece, çağdaşlarım arasında en iyi ressam olduğuma inanıyorum. Şöyle de söyleyebiliriz: Onlar benden çok daha kötüler.
Politikaya dönelim... Amerikan dolarları mevzusu bana ikna edici gelmedi.
İki mesele var: Amerikan dolarları ve kış uykusunu mümkün kılabilecek teknoloji.
V. Cumhuriyet Fransa'sı sizin için neyi temsil ediyor? Sizce bu uzun ömürlü, kalıcı olabilir mi? Moskova sizce mutlak bilgelik, ihtiyat ve duraganlık timsali mi? Çin sizde tehlikeli ve heyecan verici bir devlet intibaı uyandırıyor mu? Amerika ideolojisiz işleyen bir ticari şirket mi yalnızca? Bütün bu soruları öyle kabaca ardarda soruyorum. Siz dünyada bugün kendinizi nereye koyuyorsunuz?
Şu anda, bu dünyada Dali gittikçe daha fazla Stalinci. Bu bende otomatikman, kendiliğinden oldu: Ne zaman birisine hakaret edilse, küfredilse, gururu ezilse, ben onun elinden tutarım. Şu anki tutkum Stalin, dönemimizin en üstün, en yüksek mertebedeki şahsiyeti olduğunu düşünüyorum. Stalin ve belki Mao Tse Tung... Ama özellikle Stalin, çünkü o modern dönemin hakiki büyük boynuzlusu.
Bunu açıklar mısınız?
Stalin demir döver gibi Kızıl Ordu'yu ve Rusya'da askeri iktidarı elleriyle kurdu. O bir demirci ustası. Demirciler her zaman dernekler ve tarikatlar kurmuşlardır. Bu türden bir demirci, iktidarı ele geçirir geçirmez, eril ve dişil semboller yaratır: Bir ideolojinin amblemi olarak orak ve çekiç gibi. Antik Yunan'da Vulcanus da böyleydi. Aşil'in kalkanını o demirden dövdü, halbuki Aşil karısı Venüs'ü Apollon'un araklamasına göz yumuyordu.
Bütün bu karmakarışık açıklama yığınının içinde Stalin'in durumu ne oluyor şimdi?
Artık varolmayan bir ideolojinin, komünizmin ve sosyalizmin kalkanını döktüğünü sanıyordu. Stalin, Avrupa'da dört-beş yıl içinde yeniden kurulacak krallıklarımızı savunmamız için en iyi silahı sundu. Bir savaş nedeni olabilir, savaşları çok severim.
Bütün beyaz ırkın bir anlamda birleşeceğine inanıyor musunuz?
Tabii ki. Karl Marx da, ölümü büyük bir sevinç duymama neden olan şu zavallı Le Corbusier'yle aynı türden ilüzyonlara sahipti. Her ikisi de mimardı. Gariban Le Corbusier betonarmenin, çimentonun içinde çalışıyordu. İnsanlar neredeyse aya gidecek, düşünsenize, bu soytarıya kalsa, torbalarla çimento taşıyacaklar. Sibernetik sayesinde, sınıflar ortadan kalkacak ve bütün evren boynuzlanacak. Çok daha kahramanca, bir ırklararası mücadeleye doğru gidiyoruz.
Bugünün Fransa'sı hakkında ne düşündüğünüzü hâlâ söylemediniz. V. Cumhuriyet size ne derece kokuşmuş geliyor, az mı, çok mu, fazla entellektüel mi?.. Kibar olmaya çalışmayın!
Rejim bana yeteri kadar kokuşmuş gelmiyor. Geleneksel bir krallığın yeniden kurulmasına hazır olacak derecede çürümüş rejimleri severim. Burada her şeyin daha kokuşması, daha da kokuşması lazım!
Dali, bugün Ölüler Günü, ziyaretçileriniz daha

Her zaman çok vasat bir ressam olduğumu ifade ettim. Sadece, çağdaşlarım arasında en iyi ressam olduğuma inanıyorum. Eğer tercih ederseniz şöyle de söyleyebiliriz: Onlar benden çok daha kötüler.

Lorca ile lunaparkta

Sürrealistler lunaparkta: Gala, Paul Eluard, Dali, Valentine Hugo ve Rene Crevel

az, benekli yaban kediniz şekerleme yapıyor, güller uyuyor ve biz gösterişli bir şekilde kanapeye gömülmüş durumdayız. Ölüm hakkında konuşmak için en iğrenç, en bayağı burjuva dekorunu ve kırmızı yastıkların yumuşaklığını arzu ettiniz.

Ölüme önem veririm. Erotizmden sonra beni en çok ilgilendiren konudur.

Ölüm karşısında titriyor musunuz? Kaçınamayacağınız bu mesele karşısında ortaya koyacağınız özgün bir çözümünüz var mı? Varlığınızın bütün mekanik görünümlerinin tersine ölüm karşısında sükûnet sahibi olup olmadığınızı merak ediyorum.

Çok küçücük çocukluğumdan beri, ne zaman bana ölümden kaçınılmaz bir olay olarak söz edilse, hep bunun bir yalan olduğunu haykırdım. Son anda her şeyin bir şekilde hallolacağını düşünüyordum. Hâlâ da değişmedim. Kelimenin geleneksel anlamıyla ölümüme, yani çürümeye ve yokluğa inansaydım, yaprak gibi tir tir titrerdim ve iç sıkıntısı, kaygı yüzünden boğazımdan tek bir lokma geçmezdi. Ama kesinlikle ölüme inanmıyorum.

Ne demek istiyorsunuz?

Tanrı tarafından insana bağışlanan bir lütuf olan imana sahip olmadığım için, kendimi araştırmalarıma, incelemelerime, kozmogonime ve içinde yaşadığım dönemin özel bilimlerinin bana verdiklerine teslim ediyorum ve onlara güveniyorum. Ruhun ölümsüzlüğüne dair her şeyin Papalığa bağlı Roma Katolik kilisesinin alanına girdiğini kabul ediyorum. Geçmişim, ailem, ateist olan noter babam inanç sahibi olmama imkan vermedi. Bu iman olmayınca, beni ölümden kurtaracak bilimin faydalarını kabul ediyorum.

İmansız olduğunuzu söylüyorsunuz, ama vecibelerini en fazla yerine getiren katoliklerden birisiniz.

Tabii, kesinlikle. Bugün, Ölüler Günü olduğu için Corbusier'nin mezarına bir çelenk gönderdim, çünkü bir yandan ondan nefret ederdim, ama öte yandan da müthiş ödleğimdir. Çünkü sonuçta, eğer öte dünya varsa, asgari düzeyde kendimi sağlama almak için belli bir protokola uymam gerek. Pascal gibi acı çekiyorum.

Pascal Tanrı'yla oldukça bayağı bir biçimde iddiaya tutuşuyordu, tıpkı sanki poker oynuyormuş gibi.

Pascal'in Tanrı'ya hile yaptığını düşünmüyorum. Daha vahim olan, onun kozmogonik anlayışı. Ona göre, insan sonsuz bir evrende bulunuyor ve bu evrenin sonsuz-küçük bir parçası haline geliyordu. İnsanın bilimsel iktidarına inanmıyordu ve sanatın yıldızsal uçsuz bucaksızlığında kayboluyordu. Bundan ötürü bilinçli bir dehşet hissediyordu ve tüyleri diken diken oluyordu. Bugün, Dali bütün bu fikirlere karşı. Cizvitlerin, ve özellikle de modern zamanların en büyük cizviti Teilhard de Chardin'in karşısında vecd içinde. Teilhard evrenin bir birlik olduğunu ve her gün biraz daha büyüdüğünü iddia ediyor. Bana göre, evren bir kelebekten daha büyük değildir ve giderek küçülmektedir. Evren genişleyeceğine, bir noktaya doğru toplanmaktadır. Büzüşmektedir, hatta uzayın tek bir noktasında yer almaktadır, bu nokta da benim için Perpignan garıdır, yani Dali'dir, içinde bulunduğumuz şu anda, Ölüler Günü'nde bütün evren haline gelen Dali! Şu anda da, sizinle konuştuğum şu saniyede bile evren küçülüyor. Le Corbusier...

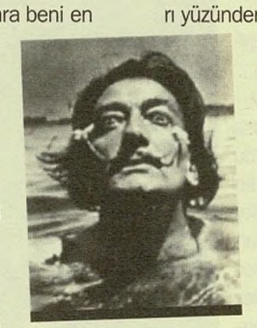

Gariban Le Corbusier betonarmenin, çimentonun içinde çalışıyordu. İnsanlar neredeyse aya gidecek, düşünsenize, bu soytarıya kalsa, torbalarla çimento taşıyacaklar.

Şu Corbusier hikâyenizle canımı sıkıyorsunuz...

Le Corbusier betonarmeleri, çimentoları ve olabilecek en çirkin, en kabul edilemez mimari yapıları yüzünden tam zamanında yok olup gitti. Yine de, eğer Tanrı varsa, benden bir beyefendi gibi davranmamı bekler; dolayısıyla önümüzdeki yıl ölüm yıldönümü için pagan tanrılarına siparişte bulundum ve haykırdım: "Yaşasın anti-yerçekimi!" Corbusier, tahayyül edilebilecek bütün aşırı onurlara nail oldu. Cenazesinde Sayın André Malraux bizzat bir nutuk çekti. Benim düşmanım olduğu için ve de önümüzdeki yıllarda bu yıldönümü unutulacağı için bu mezarı çiçeklerle donatacak tek kişi ben olacağım.

Nefret ettiğiniz bir insanı bu şekilde onurlandırmaktan nasıl bir zevk alıyorsunuz anlamıyorum.

Düşmanlarım ne kadar budala olursa, onları o kadar çok dünyevi onurlara boğmaya gayret ederim. Daha o zamanlarda, Velasquez'in bir tablosunda, savaşın galibinin, mağlubun kendisine şehrin anahtarını verirken onun boynunu görülmedik bir nezaketle öptüğü görülüyor. Düşmanlarıma karşı büyük bir saygıyla davranmayı çok önemserim. Ayrıca, Le Corbusier öldükçe, ben yaşıyorum, sağım! Bütün diğer reflekslerimi de harekete geçiren, karşıtlık duygusudur. Bundan böyle, en ufak bir sardalya parçasını bile, bütün ölmüş dostlarımı, tercihen kurşuna dizilmişleri ya da şehit edilenleri düşünerek bambaşka bir tadla yiyeceğim. Benim için onlar öldükleri anda Dalici oluyorlar. Eğer sardalyayı iştahla yiyorsam, bunu ölülerin adına yapıyorum. Ölüler adına bu kadar açgözlülükle aç kurt gibi saldırarak yiyorum.

Bütün büyünüz buna mı indirgeniyor? Mistik bir şahsiyet gibi konuşuyordunuz. Başkalarının ruhunda bir tür ölümsüzlük yakalamayı mı düşünüyorsunuz?

Ya da bir yatışma; diğerleri öldüğünde Dalici oluyorlar.

Biraz muğlak.

Ölümlerinden itibaren, "İlâhî Dali" için çalışmaya başlıyorlar.

Aşırı özentili, fuzulî miktarda şatafatlı bir formülasyon. Kendi kendisi tarafından çok ucuz bir şekilde ilâhîleştirilen bu Dali, hakikaten varolacak mı? Etten kılıfınıza kıyasla, bunun en ufak bir değeri var mı?

Japon bilimadamları tarafından son sıralarda geliştirilen açıklamalara göre, Dali, aramakta olduğum değil, benden önce "hakikaten" varolmuş olandır.

Ve sizin fiziksel kişiliğinizle alâkası olmayan, öyle mi?

Evet, benim fiziksel kişiliğim bir krallık olduğuna göre. Oysa, krallar, gayrımeşru doğmuş bile olsalar, sembolik olarak, Tanrı'dan doğmuşlardır. Bu krallar benim kendi elçilerimden başka bir şey değiller.

Mantığınızı saçma sapan, sapkınca ve "boşluklar"la dolu buluyorum. Düşünen ve hareket eden, etten, kemikten bir adam olarak kalmaya devam ederken, bir başka ebedî Dali'ye kavuşacağınız fikrini taşımak size kolay geliyor mu?

Çözüm yolunu buldum. Her gün, tekmelerle, züppelikle kendi ellerimi, erkek kardeşimin imgesini öldürüyorum. Daha bugün, mezarına çiçekler koydurdum. O benim karanlık Tanrım, çünkü onunla ben, Polluks ve Kastor'uz; ben Polluks, ölümsüz kardeş; o ise ölümlü kardeş. Sürekli onu öldürüyorum, çünkü "İlâhî Dali"nin vaktiyle dünyevi olmuş bu yaratıkla hiçbir ortak noktasının olmaması lazım.

Müthiş mistik!

Hayır, mitolojik.

Bu tür bir inanç, kesinlikle sahip olmadığınızı söylediğiniz imanın yerini ne ölçüde tutuyor?

Mesele 5 Haziran 1950 tarihinde çözüme kavuştu, ortak dostumuz, doktor Pierre Roumégue-re'in bana "dioskürik Dali efsanesi" konulu tezini okuduğu gün. O zaman, ürpererek mutlak hakikati ilk defa hissettim: Bir psikanaliz tezi trajik yapımın temelinde yatan dramı ifşa etti. Ruhumun derinliklerinde, annemle babamın, müteveffa kardeşimin –Salvador olan adını bana koyacak kadar taptıkları kardeşimin– önüne geçilemez varlığı söz konusuydu. Şok çok şiddetli oldu, tıpkı vahiy gibi. Bu, aynı zamanda, annemle babamın odasına her girişimde ve müteveffa kardeşimin fotoğrafını her görüşümde maruz kaldığım dehşeti de açıklıyordu: dantellerle donatılmış, çok güzel bir çocuk. Bütün gece, onu tamamen çürümüş olarak gözümün önüne getirirdim. Ancak kendi ölümümü düşünerek ve tabutumun içinde nihayet istirahatı bulacağımı kabul ederek uykuya dalabilirdim. Pierre Roumégue-re sayesinde, Kastor ve Polluks gibi arketip bir mitin içimin derinliklerinde gerçek bir anlamı olduğunu fark edebildim.

Bu da bir iman biçimi.

Hayır, kesinlikle iman miman değil! Bir bilimadamı tarafından bütün gerekli garantileri taşıyan, kesin olarak açıklanmış bir keşfin fiziksel kanıtı.

Bu açıklama, varlığınızın anahtarlarından biri olarak size yetiyor mu?

Sadece psikolojik yapım için.

Bu kesin gerçeklik katolik inancına sahip olmanıza engel mi oluyor?

Kesinlikle hiçbir şeyi engellemiyor, daha ziyade bir teşvik... Ama, kelimenin katolik anlamıyla iman, insanın iradesiyle ya da disiplinle edineceği ya da ulaşacağı bir lütuf değildir. Sadece Tanrı bu lütufta bulunabilir, bu da son derece ir-

rasyonel. Bu inancı Tanrı'nın bana bahşetmesinin ya da etmemesinin hiçbir nedeni yok. Şimdilik, buna sahip değilim, gayet basit.

Bilimsel vahyiniz –ya da mitiniz– kendi kendiniz hakkındaki ve tensel kılıfınızın geleceği hakkındaki bazı şüpheleri ortadan kaldırmanıza imkan veriyor mu? Ölüm karşısındaki hakiki iç sıkıntısını bertaraf etmekte kullanışlı mı?

Şeylerin düzene gireceğini hissettiğim her zaman iç sıkıntısı geri geliyor. Ama eninde sonunda, düzene giriyorlar.

Sizce her geçen gün daha iyi oluyor öyle mi?

Evet, her gün bir ilerleme oluyor. Belki de, inanç yakınımdadır, her şeye rağmen. Ama habire, sürekli kafamı kurcalayan ve beni huzura boğan kış uykusu ve ölümsüzlük fikirlerine geliyorum.

Bu konudan biraz daha kesin bahsedelim. Şimdi bütün umudunuz basit bir bilimsel gelişmeye mi bağlı yani?

Defalarca hayata geri gelme imkanı verecek dondurma yöntemlerinin bulunacağına sıkı sıkıya inanıyorum. Bunun motoru zeka olmayacak, çünkü aşağı yukarı hepimiz eşeğiz, ama makinalar kendi iyi iradelerini ortaya koyacaklar. Bugün olağanüstü, ve kendilerini kullanan insanlardan çok daha üstün sibernetik makinalara sahibiz; hatta bu makinalar şaibeli programları için kendilerini kullanan bilimadamlarına ciddi oyunlar da oynuyorlar, çünkü bazen bu makinalar da aptalca davranıyor, bu da insanların tahammül edilmez mantıklarına harika bir cevap. Belli bir sıcaklık derecesinde beyin hücrelerinin olduğu gibi korunabilmesi hakkında dinlediğim bir konferansta çok karmaşık ilişkiler kurdum. Bu kullanımın pratik uygulaması önümüzdeki elli yıl için ham hayal gibi gözükse de, eninde sonunda bunun faydalı bir şekilde hayata geçirileceğine kaniyim. Üç hafta önce, Japonlar on gün dondurulup uykuda tutulan bir kedinin beynini yeniden çalıştırmayı başardılar. İster istemez iyimserim. Son keşfi tam zamanında, ucu ucuna yakalayacağım ve ölümden sonra hayata dönebilme imkanından yararlanacağım.

Beatnikler görünüşte çingenelerin iğrenç ve pejmürde havalarındalar, ama onlar başka bir kuşak, ve eğer kıllarla, tüylerle ilgili sistemleri bu kadar yaygınsa, bunun nedeni meleklere yaraşır, meleksi bir arayış içinde olduklarındandır. Beatnikler ve Beatles, tıpkı Ortaçağ'daki gibi meleklere özgü mütasyonlar yaşıyorlar.

Bu konuyu bugünlük kapatsak?

Hayır, hayır.

Madem öyle devam edelim...

Evet, gerçek ölülerden bahsedelim, yani resim tarihinin önemli ölülerinden. Ben tanıdık ölüleri tercih ederim.

Kendi ölülerinizi mi yani?

Evet, şahsi cesetlerimi. En iyi kaliteli olanlar onlardır ve bana ilelebet suçluluk hissi verirler. Bunların birincisi Federico Garcia Lorca'dır. Ölümünü öğrendiğim anda, haydut gibi tepki gösterdim; bana gazeteyi getirmişlerdi, kurşunlandığını anladım ve "Ole!" diye haykırdım. İspanyolcada kanlar içindeki hayvan karşısında son derece başarılı bir hareket sergileyen matador için böyle bağırılır. Federico Garcia Lorca için bunun en güzel ölme biçimi olduğunu düşünüyordum: içsavaşta öldürülmek.

Büyük bir şairin katledilmesinden bu şekilde bahsetmenizi iğrenç buluyorum.

Ama bu müthiş estetik! Onun şiirinin folklorik yanına her zaman karşı olmuşumdur. Feci bir dozda romantizmi vardı, bu benim için kabul edilebilir değil. Çingeneleri, onların şarkılarını, yeşil gözlerini, yaseminle ve zeytinle yoğrulmuş gibi tenlerini çok aşırı severdi: Oldum olası şairlerin sevdikleri sersemlikler işte. Bir çingeneyi bir içsavaştan daha şiirsel bulan, insanı çıldırtan bir temayülü vardı. Halbuki ben...

Siz savaşı seviyorsunuz!

Bütün o şeritleri, incik boncuklarıyla içsavaşın kılık kıyafeti çok hoşuma gidiyordu. Orada çok daha parıltılı, çok daha görsel ve kanunu temsil eden bir imge var. Ben kanunu severim, ve hayatları her zaman anal bir karaktere sahip olan çingenelerden nefret ederim. Onların soydan gelen, beni iğrendiren romantizme bağlı bir pislikleri var; bu nedenle de anüsü temiz olan sivil muhafızları, anüsü kirli olan çingenelere karşı savundum. Bugün çingenelerin savunulmasıyla ilgili olarak, durumların değiştiğini söylemem gerek.

Bunu açıklar mısınız?

Beatnikler görünüşte çingenelerin iğrenç ve pejmürde havalarındalar, ama onlar başka bir kuşak, ve eğer kıllarla, tüylerle ilgili sistemleri bu kadar yaygınsa, bunun nedeni meleklere yaraşır bir arayış içinde olduklarındandır. Anlayışları, görüşleri ve en yüksek noktaya ulaşma arayışları İspanyol ya da Rus çingenelerinin peşinde oldukları şeyin tam zıttıdır. Vücudun bu transı, çingenelerdeki anal varoluşun tastamam karşıtıdır: Beatniklere göre, en uç noktaya kadar eğilip bükülürsen, bütün tüyleri dökebilirsin.

En yüksek noktaya ulaşma arayışınızı size bırakıyorum. Saçlar uzuyor ve tüyler dökülüyor muymuş yani?

Beatnikler ve Beatles, tıpkı Ortaçağ'daki gibi meleklere özgü mütasyonlar yaşıyorlar.

Lorca'ya dönelim. "Salvador Dali için lirik şiir"i yazdığı dönemde ilişkiniz nasıldı?

Bilindiği gibi, o oğlancıydı ve bana deli gibi aşıktı. İki kere beni düzmeyi denedi. Bu beni çok rahatsız ediyordu, çünkü ben, oğlancı değildim ve teslim olmaya da hiç niyetim yoktu. Ayrıca, canımı acıtıyordu. Böylece, olay vuku bulmadı. Ancak, prestij açısından kendimi çok önemli bir iltifata mazhar olmuş buluyordum. İçimden onun çok büyük bir şair olduğunu ve ona İlâhî Dali'nin götünün deliğinden bir parçacık borçlu olduğumu kendi kendime söylüyordum! Sonunda bir genç kızı tavladı ve bu fedakarlığı benim yerime o kız yaptı. Götümü onun hizmetine vermemi sağlayamayınca, bana kızdan elde ettiği fedakarlığın kendi yaptığı fedakarlıkla telafi olduğunu söyledi: İlk defa bir kadınla yatıyordu.

Öteki şahsi ölüleriniz neler?

Ne zaman dostlar ölse, onların katilinin ben olduğuma inandıracak şekilde kendimi ayarlamam gerekir.

Mazoşizm ve sadizm hakkında size sorular sormam lazım, sizinki ne kadar da ikisinin karışımı...

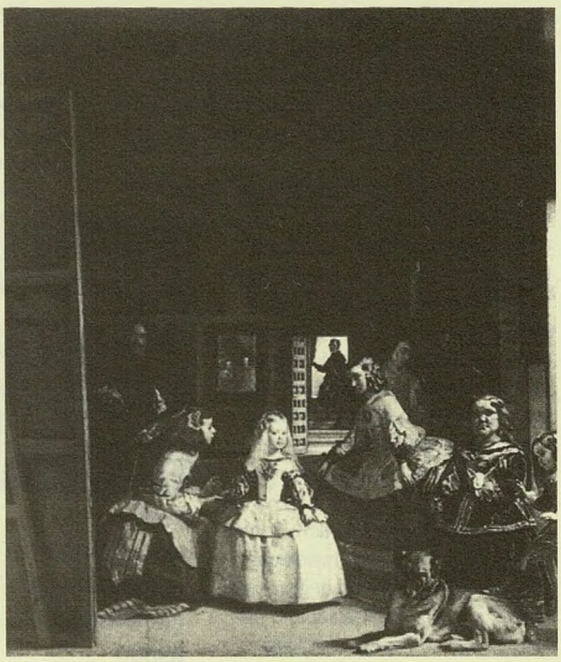

Dali'nin bir numaralı esin kaynağı: Velasquez'in Las Meninas'ı

Karışım, karışım! Rue de l'Universite'den, bana daha önce yazmış olan ve vaktiyle gerçeküstücüleri çok sevdiği için André Breton'la da tanışmış olan bir bayanı kabul etmiştim bir keresinde. Bütün incelikleri yerli yerinde, gayet resmi bir kartvizit bastırmıştı kendisine, üzerinde şu sözler yazıyordu: "Madame X..., sado-mazoşist".

Peki ya resmin ölüleri? Bir tür meydan okuma tavrıyla, Millet'yi, Meissonier'yi ve Bourguereau'yu deha olarak kabul ettiğinizi biliyorum. Geçmişte gidebildiğimiz kadar gerilere gidelim. Sienna ekolü hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sıfır! Benim için hakiki resim yağlı boyalarda klasik karıştırma yöntemlerinin keşfiyle başlar.

Ya Van Eyck? "Bağışlayan Van Paelen'le Bakire Meryem" karşısında ya da Van Eyck'ın Bakire Meryem'i Rollin şansölyesi karşısında gösteren Louvre'daki tablosu karşısında ne hissediyorsunuz? Aynı soruyu size, adeta bir ısmarlama eser olan "Mistik Kuzu" için de sorayım.

Dali hiçbir sanat eseri karşısında herhangi bir duygu göstermez.

Bu kayıtsızlık ne zamandan beri var?

Oldum olası. Erotik bakımdan eserlere takılıp kalabilirim, ama soğukkanlılığımı korurum. Bir tabloda beni çeken, özellikle de Ingres'inkilerde ya da dönemin nülerinde erotik boyuttur. Ergenlik çağındayken, bu eserlerin röprodüksiyonunu yapmakta çok özel pratik bahaneler bulurdum. Klasiklerde, sözümona sanatsal mükemmellikten ziyade erotizm ve ölüm duygusu benim ilgimi çeker.

Van Eyck'daki dini duygu sizi soğuklaştırıyor mu?

Bunun ne manaya geldiğini bilmiyorum. Tanrı tanımadığım bir şahsiyet, ve kim olduğunu bilip bilmemeyi de dert etmiyorum.

Klasik sanat eserlerine karşı bu mutlak kayıtsızlığı hangi yaştan beri edindiniz?

Duygularım, heyecanlarım... Bunun ne anlama gelebileceğini bilmiyorum. Hiçbir şey beni heyecanlandırmıyor, gerçek hayatta bile. Kendi aşk hayatım bile beni heyecanlandırmıyor.

Aynı soruyu başka bir şekilde sorayım: Tarihsel bir bağlantıya karşı saygı kavramı sizin için söz konusu mu? Kendi içinizde bir muhayyel

müze var mı?
Mühim olan tek şey imgelerdir. Eski tabloların bana sundukları enformasyonun toplamından başka bir şeyden hoşlanmıyorum; tıpkı sibernetik bir makinanın, kendisini besleyen bütün unsurların toplamı sayesinde çalışması gibi. Beni heyecanlandıran, resimden ne öğrendiğimdir, yoksa onun karşısında gösterebileceğim zaaf değil. Bildiğim tablolar içinde en az itiraz edilebilir olanı, Velasquez'in "Las Meninas"ıdır; bu resim bana bir dolu bilgi vermiştir. Bu tablo belli bir dönemi kesin bir şekilde aktarmaktadır ve işte bu anlamda onun önünde eğilirim. Orada tasvir edilen varlıklar bana inanılmaz kesinlikte bilgiler veriyorlar: O tablonun önünde, o evde hüküm süren kokuya varıncaya kadar her şeyi tanıyıp bildiğim hissine kapılıyorum. Velasquez ayrıca, ışık, yansımalar ve aynalar hakkında ciltler dolusu bilimsel kitaptan çok daha fazlasını öğretiyor bana. Tükenmek bilmez bir hazine.

Heyecan uyandırmasa da, Velasquez'e derin bir saygı, takdir beslemenize engel olmuyor bu.
Bana heyecandan bahsetmediğiniz sürece. Bu tabloyu düzenli olarak gider tekrar tekrar görürüm, kesinlikle hiçbir şey hissetmem, ne yüreğimde, ne de başka bir yerde. Şapkamı çıkarırım ve ne kadar güzel ve yüce olduğunu söylemekle yetinirim. Bence yüce olan şeyler, ancak onları heyecanlardan arındırdığınız zaman yüce olurlar. Heyecanlanma, heyecan uyandırma, gündelik hayatın sıradan, bayağı, hatta aşağılık bir unsurudur. Varoluşumda ne zaman heyecan duymuşsam, bu çok sersemce bir şekilde olmuştur. Mesela, Café de Paris'de bir kadeh bir şey içerken, birden bayraklarıyla bir asker alayı geçerse, aniden içimi küçük bir titreme –sizin sözünü ettiğiniz heyecan– kaplar ve bu da beni herkesle aynı seviyeye indirir. Ya da Amerika'dayken, etrafımı büyükelçiler sarmışken ve orkestra milli marşı çalarken, tam herkesin ayağa kalktığı esnada, kısa bir saniye boyunca, içimden bir şey geçer: Bu da işte tahayyül edilebilecek en orospu, en aşağılık heyecandır. Velasquez'in söz konusu tablosu ya da Vermeer'in bir resmi karşısında, çok farklı bir şey söz konusu: bir ruhsal sarsıntı, bir iletişim, bir bilinçlenme...

Şimdi, yazılı olarak hazırladığım bazı muzip soruları soracağım; bunlara peşpeşe hiç düşünmeden cevap vermenizi istiyorum.
Pekâlâ, mitralyöze bayılırım!

Ne zaman öleceksiniz?
Hıı..! Hiçbir zaman!

Bunca parayı ne yapıyorsunuz?
Cimriliğim meşhurdur. Çok param olduğunda daha da fazlasını isterim, daha da fazlasını, daha da fazlasını. Herkes çok şaşıracak ama, bu seneden itibaren, dondurarak uyutma ve yeniden canlandırma probleminde ilerlemeler kaydedecek bilim adamları için, her yıl 10.000 dolar ödüllü bir yarışma başlatıyorum. Nihayetinde, bundan ben yararlanacağım.

Eğer İsa'yla karşılaşacak olsaydınız, ona ne derdiniz?
Hiçbir şey, çünkü onu tanımıyorum. Şüphesiz selam verirdim. Bir kutsal kişi karşısında şapkasını çıkaran Voltaire'in tavrını benimserdim. Onun bu şekilde davrandığını gören bir dostu şaşkınlıkla haykırmış: "Ben de sizi ate sanıyordum!" Voltaire'in cevabıysa aşağı yukarı şöyle: "Bakın, Tanrı'yla biz konuşmuyoruz, ama selamlaşıyoruz."

İnsan olmasaydınız, hangi hayvan olmak isterdiniz?
Her zaman için, hiç tereddütsüz, gergedan, çünkü doğasında inanılmaz derecede çok kozmik bilgi barındıran tek hayvan o.

Erotik bakımdan eserlere takılıp kalabilirim, ama soğukkanlılığımı korurum. Klasiklerde, sözümona sanatsal mükemmellikten ziyade erotizm ve ölüm duygusu benim ilgimi çeker.

İnsan eti yemek ister miydiniz?
Ahlaken evet, çünkü bu en müşfik duygu. Hatta kilisede mayasız ekmek şeklinde Tanrı yendiğine göre, yamyamlık kutsal sayılmalı.

Ölüme mahkum edildiniz, seçim size bırakıldı; hangi idam biçimini seçersiniz?
En fazla teşhirciliğe müsait olanı, kendimi sürekli göstermeme en fazla imkân vereni; söylevler, tantanalar içereni, yani tek kelimeyle, olaydan kârlı çıkabileceğim bir biçimi tercih ederdim.

Geceyi birlikte geçirmek isteyeceğiniz en ünlü kadın kimdir?
Hiçbiri. Bu soru bana sık sık sorulmuştur. Gala'ya yüzde yüz sadığım. Küçük öğleden sonraları mastürbasyonlarına gelince, pekala... Kimsenin bana dokunmaya cesaret edemediği bir şekilde dikizci yanımı tatmin etmek için.

Geceyi birlikte geçirmek isteyeceğiniz ünlü erkek kim olurdu?
Maalesef öldü: Max Planck.

Tuhaf fikir.
Fizikte kara cismi keşfetti.

Cehennemde ne yapardınız?
Yeryüzünde meşgul olamayacağım bütün libidinal boyutla meşgul olurdum. Daha o zamanlarda, Saint-Jean de la Croix, cehennemin ateşten yoksun, bir tür cennet olduğunu söylüyordu. Cehennem sürekli bir şenlik halidir, orada ahlak yoktur. Kız ve erkek kardeşler arasındaki zina imkânları sınırsızdır. Orada sodomi mükemmeldir. Cehennem Marquis de Sade'ın mutlak hükümranlığıdır!

Gündelik bir nesneye tapmaya mecbur olsanız, ne olurdu bu?
Ayakkabı!

Ölümsüzlüğü nasıl kavrıyorsunuz?
Hayatımda beni en çok etkileyen olaylardan biri, babamın düzenli aralıklarla çektiği diş ağrısı olmuştu. Bu ağrılar öylesine şiddetliydi ki, saçları bembeyaz olduğu zamanlarda bile, hüngür hüngür ağlardı. Bir gün masaya sertçe bir yumruk vurdu ve haykırdı: "Hiç ölmeyeceğimi bilsem, ilelebet diş ağrısına katlanırım!" Bu beni çok etkilemişti, düşünsenize: Bir insan bütün ölümsüzlüğünü diş ağrısı çekerek yaşamaya razı.

İspanya tahtını mı, Fransa tahtını mı, yoksa Kutsal İmparatorluk tahtını mı isterdiniz?
Şahsen, hiçbir tahta çıkmak istemem. Ben doğuştan, soydan gelen bir hainim, çünkü küçük bir taşra şehrinde, burjuva bir ailede doğdum ve aristokrasinin göbeğine atıldım. Karşıma çıkan ilk tahtın kibar fahişesi olmaya çok yatkın olduğumu biliyorum, ama bu tahta çıkmayı reddederim. Tacın ilâhî adaletle intikal ettiğine inanıyorum ve buna hakkım olmadığını düşünüyorum.

İspanya kralı ve mutlak hakimi olsanız çıkaracağınız ilk yasa ne olurdu?
Daha demin size hiçbir tahtı kabul etmeyeceğimi söyledim ya.

Zorla oraya oturtulduğunuzu farzedin.
Bu durumda, önce idam cezasını kaldırırdım.

Fazla ahlaklı oluyorsunuz, çok tatsız tuzsuz. Kimi öldürmek istersiniz?
Kimseyi.

Som altından bir bide verseler, ne yaparsınız?
Bir gün Lenin'in ettiği bir lafı üstüne kazıtırdım: "İktidara geldiğimiz gün, altından pisuarlar yapabiliriz diye umuyorum." Bence bu bir sihir, bir büyü, hatta Ortaçağ büyüsünün kutsanması, çünkü o yüzyıllarda amonyağın altına dönüştürülebileceği iddia ediliyordu.

İnsan bütün hayatını her şeyle dalga geçiyor havasında geçirebilir mi?
Ben öyle yaptığıma göre! Bütün başarılı dandilerin durumu budur!

Bir yıl boyunca evsiz barksız sokak serserisi olmak istemez misiniz?
Hayır, bu arzunun dostum Luis Bunuel'in aklına geldiğinde neler olduğunu seyretmenin zevkini yaşadım. Vaktiyle, Madrid'de, en korkunç meczup pırtılara bürünüp, leş gibi kokarak en yakın dostlarından sadaka dilenmişti. Tanınmayacak haldeydi, hiç kimse bir şeyden şüphelenmemişti. Bu harika bir tecrübe olmuştu. Luis Bunuel edebiyatçılar kahvesine girdi; üstü başı pislikle kaplıydı ve öylesine feci kokuyordu ki, en yakın dostları bütün İspanyol sertliğiyle onu tekme tokat kovdular tabii ki. Halbuki, bir önceki toplantıda, herkes gibi giyinik olduğunda, aynı insanların çok soylu, insanî, burjuva ve ikiyüzlü fikirleri nasıl da öne sürdüklerini görmüştü.

Budist Dali ne resmederdi?
Buda'nın ve Euclide'in merkezi fikirlerinden biri kusursuzluktur ve nirvana yumurta biçimindedir. Ben de yumurta resimleri yapardım.

Sophia Loren çırılçıplak buradan içeri giriyor; ne yaparsınız?
Merhaba derim.

Daha ziyade mazoşist misiniz, yoksa sadist mi?
Bütün insanlar gibi sado-mazoşistim.

Eşit derecede mi?
Eşitlik yoktur. Farklı dozlarda sadizm ve mazoşizm vardır. Dali'den sonra, ikisinin bir bileşimi, iki en yüksek noktanın bir dengesi olacak.

Sanat orgazmın yerini doldurur mu?
Mümkün değil. Ama, mistisizm bunu başarabilir.

Deha ile delilik arasındaki sınır nerededir?
Bu büyük mesele asla çözülemedi. En ünlü psiko-patolojistler deliliğin nerede başladığını, dehanın nerede bittiğini bilemiyorlar. Benim durumum daha da zor. Ben sadece bir ajan provokatör değil, aynı zamanda bir ajan simülatörüm de. Ne zaman yalan atıyorum, numara yapıyorum, ne zaman hakikati söylüyorum, asla bilemiyorum. Bu benim derin varlığımın en ayırt edici özelliği. Sık sık önemine ve ciddiyetine inandığım şeyler söylediğim oluyor; aradan bir yıl geçtikten sonra, bunların çocukça, içler acısı derecede anlamsız, saçma sapan şeyler olduğunu farkediyorum. Her halükarda insanların dalga mı geçiyorum yoksa ciddi miyim kesinlikle bilmemeleri gerekiyor; benim de bilmemem gerek. Sürekli sorgulama halindeyim: Derin ve felsefi bakımdan geçerli Dali nerede başlıyor; kaçık, zırzop Dali nerede bitiyor?

En beğendiğiniz müzisyen?
Hiçbiri. Müziği sevmem!

Çeviren: ***Siren İdemen***

[a : n , s ; i ? k * l , o . p → e + d - i]

a→

AMERİKALILAR

İlk haftalarda Amerikalılarla arkadaşlık etmek ona her şeyden daha kolay gibi gelmişti. Amerikalılar çok samimi, çok uysaldılar; bir sürü arkadaş edindi, ya da edindiğini sandı, hayatında bu kadar arkadaşı hiç olmamıştı. Üstelik bir kadın olarak rahatsız edilmemek hoşuna gidiyordu, sanki Amerika'ya ayak bastığında kadınlıktan çıkmıştı; insanların ona karşı gösterdikleri bütün ilgiye rağmen sanki cinsiyetsiz bir yaratıkmış gibi davranıyorlardı ona. (...) Gerçekten eksik olan şeyi söylemek kolay değildi, Sibylle'in ilkbahar elbisesini, sağlıklı görünüşünü, oğlunu herkes övüyordu; özellikle İsviçre ile karşılaştırılınca, insanların övgülerinde böylesine cömert olmaları hoş bir şeydi. Ama Sibylle Amerikalıların övdükleri kadar görüp görmediklerini ansızın merak etti. (...) Gökler canlıydı, yer kültürlü kişilerle kaynıyordu; ama yaşamasızdı, büyüsüzdü, toydu. Sonra Sibylle kendini bir görünmezlik kasketinin altındaki bir kadın gibi hissediyordu, kimse onu görmüyordu, hayır, görünmüyordu, Sibylle'in söylediklerini duyuyorlar, sözlerini hoş belki de ilginç buluyorlardı, ama bu bir boş salonda buluşma gibiydi. Tuhaftı: Seks sorunlarından neyin hakkında konuştuklarını bilmeyen hadımların erken olgunlaşmış açıksözlülüğü, aydınlatılmış samimiyetiyle konuşuyorlardı. Sanki hiç kimse seksle erotisizm arasında bir fark görmüyor gibiydi. (...)
New York'un insana sunamayacağı ne vardı: Burada sıkılmak ayıptı. Ama hayatın kendisi, günlük varoluş, alışveriş etmek, kafeteryada öğle yemeği, otobüs yolculuğu, hayatımızın onda dokuzunu tamamlayan telaş ve acele, öylesine pratik, öylesine donuktu.
Sibylle sık sık İtalyan mahallesine gidiyordu, sebze almak için gittiğini söyledi; ama gerçekte görmek için gidiyordu, görülmeye değer bir şeye açtı. Yoksa kabahat Sibylle'de miydi? Aşağı yukarı altı ay sonra, herkesi hayal kırıklığına uğrattığını sezinledi. Adreslerle dolu küçük bir defteri vardı, ama kimseye telefon etmeye cesaret edemiyordu artık. Bütün bu dost arkadaşları nasıl hayal kırıklığına uğratmıştı? Bilmiyordu, kimse de ona söylemiyordu. Bundan ciddi şekilde sıkılıyordu. Durum Sibylle'i daha da şaşırtıyordu, ceza olarak hiçbir şey kaybetmemişti; tesadüfen arkadaşlarından biriyle karşılaşsa, tıpkı ilk defa karşılaştıkları gibi, "merhaba Sibylle" diyorlardı, karşı tarafta bir kırgınlık belirtisi yoktu. Bu dostça ilişkinin büyümeye devam etmesi için bir gereksinme yoktu. Sibylle'i en fazla üzen şey buydu; bu insanlarla yirmi dakika içinde yarım yıllık dostmuş gibi oluyordunuz, daha sonraki yıllar bu dostluğa hiçbir şey eklemiyordu. Dostluk diğerinin iyi olmasını dileyen samimi dileklerde durur, insanların hayatı sadece daha bir güzel kılmak için arkadaşları vardır, eğer insan bir eksiklik duyuyor ve kendini onaramıyorsa, iç hayatın motor teknisyenleri gibi, psikanalistleri de vardır. Herhalde arkadaşınıza kederli bir suratla yük olmamanız gerekir, aslında onların da pek genel ve tarafsız bir iyimserlikten başka verecekleri bir şeyleri yoktur. Küçük çatı bahçesinde güneşte yatmak daha iyiydi. Ama gene de, Amerikalıların büyük çoğunluğunu niteleyen bu kayıtsız öz eksikliğinden o kadar bunalmasına rağmen İsviçre'ye dönmeyi hiç düşünmüyordu...
Max Frisch, Cezaevi Günleri

b→

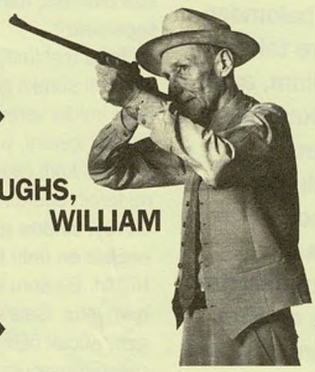

BURROUGHS, WILLIAM

d→

DİOSKUR'LAR

Leda'nın oğulları Kastor'la Polluks'a (Polydeuskes) "Dioskur'lar" yani Zeus'un delikanlıları adı verilir. Tanrı Zeus'un Leda'ya yaklaştığı gece, Leda ölümlü kocası Tyndareos'la da yatmış. Zeus'tan Helena ile Polluks, Tyndareos'tan da Kastor ile Klytaimestra'yı doğurmuş. Birbirinden hiç ayrılmayan Kastor'la Polluks kardeşliğin ve dostluğun simgesi olmuşlardır. Efsane, omuz omuza vererek yaptıkları kahramanlıkları anlatır: Theseus, kızkardeşleri Helena'yı kaçırınca, Atina'ya karşı sefere çıkmışlar ve Theseus'un Hades ülkesine indiği bir sırada onu geri almışlar, ayrıca da Theseus'un anası Aithra'yı kaçırıp Sparta'ya getirmişler; Kalydon avına da, Argonaut'lar seferine de katılmışlar ve her iki seferde yararlık göstermişler. Ne var ki Helena uğruna açılan Troya savaşında bulunamamışlar, çünkü daha önce talihsiz bir macerada can vermişler: Dioskur'lar Leukippos'un iki kızı Phoibe ile Hilaira'yı kendilerine eş olmaları için kaçırmak istemişler, ama bu kızların hem amcaoğulları, hem de nişanlıları olan Lynkeus'la İdas Dioskur'ların peşine takılmışlar, aralarında çıkan kavgada Kastor can vermiş, ölümsüz olan Polluks da yaralanmış. Zeus bu iki kardeşi birbirinden ayırmamak için, ikisini de göğe alıp yıldızlar arasına yerleştirmiş (İkizler burcu).
Sparta'nın Taygetos dağında dünyaya geldikleri söylenen Dioskur'lar Dor ırkının temsilcileridir, Dor uygarlığının merkezi Sparta'nın Atina'ya karşı olan ezeli düşmanlığını simgelerler.
Azra Erhat'ın "Mitoloji Sözlüğü"nden

h→

HEMINGWAY, ERNEST

HARABİ, AHMET EDİP

(1853-1915) Eyüp Sultan Bektaşi dergahı postnişini. "Ey Zahit Şaraba Eyle İhtiram" adlı deyişin güftekarı. 19. yüzyılın en ünlü Bektaşi ozanlarından Mehmed Hilmi Ali Dedebaba'dan el almıştır. Nefeslerinde bir yandan divan şiiri geleneğini, diğer yandan da halk ozanlarının töresini sürdürmüştür. Alevi-Bektaşi düşüncesinin en açık, tartışma götürmez konularını çarpıcı, alaycı, yergici bir dille sergiler. Softa ve cahil takımı ağır bir şekilde yerilir. Harabi'de vahdet-i vücut inancını, Ali sevgisini, 12 imama bağlılığı konu edinen, çağının toplumsal olaylarıyla ilgilenen, özellikle II. Abdülhamid'in uyguladığı baskı yöntemine karşı çıkan bir tutum görülür. Harabi, zamanının Bektaşi şairlerinden farklı olarak "Zehra Bacı" mahlasıyla yazdığı koşukta kadın-erkek eşitliğini konu almıştır.

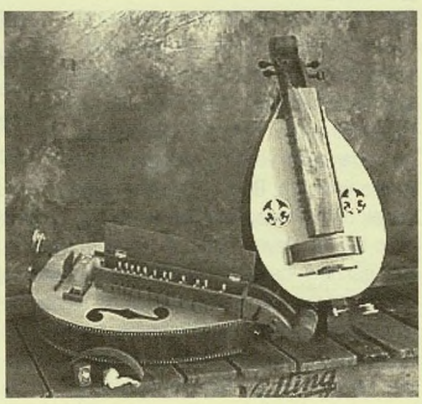

HURDY GURDY

Donovan derin bir uykudadır, bir an gözlerini açar, kendisini bir deniz kenarında bulur. Sükünete bakmaktadır. Tam o sırada, bir kemancı çıka gelir: Hurdy Gurdy Man. Ve bir kemancı ne yaparsa o Hurdy Gurdy Man de onu yapar. Aşk şarkıları çalar. "Kemancı, başımın tacı, gitme kal, benim halim çok acı"nın acılı kısmını hariç tutar ama. Çünkü, bu keman başka kemandır, "vırvırlı çalgı"dır, adıyla sanıyla Hurdy Gurdy'dir. Donovan Fransız olsaydı eğer, şarkının adı "Vielle Homme" olacaktı. Zira, bir nevi mekanik keman olan Hurdy Gurdy veya vielle, İngiliz ve Macar halk müziklerinde kullanılır, ama özellikle Fransa'nın "Langue d'Oc" ve "Rone" bölgelerinin en karakteristik halk çalgısıdır. Bas, tenor, alto olmak üzere üç adet dem ve dörtlü veya beşli aralığa göre akord edilmiş üç adet melodi teli vardır. Tellere sağ elle çevrilen silindir bir yay mekanizması sürtülerek sürekli ve vırvırlı bir ses elde edilir. Sol el ise kemanın sapı boyunca dizilen tuşlarla ezgiyi çalar. Bu tuşlar bazı modellerde kromatik bazılarında ise diatonik olarak dizilir. Sazın gövdesi lavta, keman, gitar veya dikdörtgen bir kutu şeklinde olabilir. "Trompet" adı verilen ikinci bir silindir-yayla tellere artı bir basınç uygulandığında güçlü bir ritm efekti sağlanır. Sürekli bir pedal sesi ile melodinin aynı anda çalınabilmesi açısından tulum, akordeon ve harmonium gibi hava basınçlı enstrümanların yay mekanizmalı telli bir varyantı sayılabilir.

l→

LOSEY, JOSEPH

(Wisconsin 1909 - Londra 1984) Amerikalı sinema yönetmeni. Kariyerinin ilk yıllarında oyuncuydu, 1931'den itibaren tiyatro yönetmenliği yapmaya başladı. "Galileo Galilei" oyununda, sanatını en çok etkileyen isimlerden Bertolt Brecht ile çalıştı. Sinemaya oldukça geç bir yaşta başladı: Çeşitli kısa filmlerden sonra, ilk uzun metrajlı filmi olan "The Boy With Green Hair"i (Yeşil Saçlı Çocuk) 1948'de çekti. MacCarthy soruşturmaları sırasında muhbirliği kabul etmedi ve Amerika'yı terkederek Avrupa'ya geçti. İtalya'da Andrea Forzano adıyla –aslında ekmek parası için– çektiği "Stranger On The Prowl" (Avını Gözleyen Yabancı) Oscar'a aday olunca Amerika'da kıyamet koptu. Losey'in sinemasal yetkinliğini asıl gösterdiği ülke İngiltere oldu. "Amerikalı yönetmenlerin en Avrupalısı" denen Losey, İngiliz sinemasının karakteristiğini belirleyen yönetmenlerin başında geldi. İngiltere'deki ilk filmi 1955'de çektiği "Time Without Pity"nin (Acımasız Zaman) ardından çektiği "Blind Date - Chance Meeting" (Kaderin Cilvesi) filminde en çok rol vereceği oyunculardan Stanley Baker ile çalıştı. Önemli filmlerinden "Eva"da (Aldatan Kadın) Jeanne Moreau ve Stanley Baker arasında tutkusal ilişkiyle "meş'um kadın ve mahvolan adam" klişesinin en yetkin örneklerinden birini verdi. Yine de Losey denince akla ilk gelen oyuncu Dirk Bogarde. Bogarde'ı oynattığı iki film, "The Servant" (Uşak) ve "The Accident" (Kaza Gecesi) Losey filmografisinin ilk anda akla gelen iki filmi oldu yıllardır. Losey, başta bu iki film olmak üzere bütün filmlerinde, kişisel politik tavrını ve estetik anlayışını zedelemeden, bireysel edimlerin ardındaki ideolojik tutumlara –soğuk ama nesnel olarak kabul edilen bir mesafeyle– mercek tuttu, atmosfer yaratmadaki başarısıyla çağın en önemli yönetmenlerinden biri oldu.

m→

MERHABA DÜNYA

Orijinal adı "Being There". 1979 yapımı, Hal Ashby rejisi. Başrollerinde Peter Sellers ve Shirley MacLaine var. Jerzy Kosinski'nin romanından bizzat yazarın eliyle senaryolaştırılan film, romana sadık ama genişletilmiş bir adaptasyon. Filmde Sellers, okuma yazma bilmeyen çocuksu bir bahçıvanı, Mr. Gardener'ı oynuyor. Ama bu adam, çeşitli komik tesadüfler sonucu bir endüstri devinin başdanışmanı oluyor ve başkan adaylığına kadar yükseliyor. "Merhaba Dünya", 1960'lardaki başarılı işlerinden sonra, Ashby ve Sellers'ın uzun yıllar sonra tutturdukları en kaliteli film olarak biliniyor. Öyle ki, Sellers bu rolüyle Oscar'a bile aday oldu ama, mükafatı "Kramer Kramer'e Karşı" filmindeki oyunuyla Dustin Hoffman'a kaptırdı.

S→

SOUTH PARK

Yuvarlak suratlı, iri iri kocaman gözlü, şaşkın bakışlı, rengarenk berelerini çekmiş, atkılarını sarınmış haylaz çocuklar... Kırmızılı, yeşilli, mavili renklerle bezeli, yumuşak hatlı çocuksu desenli bir çizgi film. 97 yılının ağustos ayında bir çar-

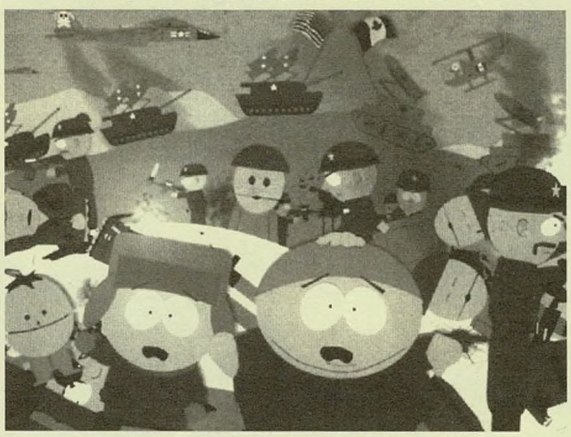

şamba akşamı, Amerikan Comedy Central kanalında boy gösterdiğinden beri seyirci rekorları kırıyor. Matt Groening'in "Simpson"larının, Mike Judge'ın "Beavis & Butthead"inin pabucunu dama atan "South Park"ın bu masum görünüşüne aldanmamak lazım. Matt Stone ve Trey Parker ikilisinin bu anında kült oluveren bu çizgi filmlerinde küfürün bini bir para, şiddet kavga gırla. Film küçük South Park şehrinde ve esas olarak okul çevresinde geçiyor. Kahramanlar, çetenin romantik hümanist şefi Stone; sürekli anoreğının kapüşonuna suratını gömüp dolaşan, açık saçık konuşmalarını sadece yakın arkadaşlarının anladığı Kenny; grubun başı ne zaman belaya girse bir çıkış yolu bulma konusunda fazlasıyla maharetli yetenekli yahudi Kyle; babasını bulmayı kafasına takmış, eski bir nemfomanın oğlu şişko Cartman... Saddam Hüseyin'in şeytanla aşk yaşayan bir oğlancı olarak göründüğü, "salak Kanadalılar"a savaş açılan, çocukların en sevdiği hayvanların soyunun tüketildiği av partilerinin düzenlendiği, iktidarsızlaştığı için 103 yaşındaki dedenin kendisine ötenazi yapılması için yalvardığı, dört kıçlı hayvanlar üretmeye çabalayan genetik bilimcinin, gençlere tehditler savuran vantrilok ve şizo öğretmenin, kaçık kadın belediye başkanının boy gösterdiği dizi çizgi filmde, yaratıcılarının amacı küfür etme özgürlüğünü kullanmak ve Amerikan toplumunun ikiyüzlülüğünü deşifre etmek. Tişörtleri, bilgisayar oyunları, bibloları kapışılan çizgi filmin şu yakınlarda bir de uzun metrajlı sinema versiyonu çıktı.

u→

UÇAN HOLLANDALI

Richard Wagner'in 1841'de yazdığı romantik opera... Hikaye, aslında bir efsane, "Hayalet Gemi" efsanesi: Hollandalı bir kaptan Afrika'daki Kap burnundan geçmek ister, ancak şiddetli rüzgarlar buna izin vermez. "Bu yol cehenneme bile gitse, gene geçerim" diye haykırınca, şeytan tarafından ömürboyu denizlerde dolaşmaya mahkum edilir. Ancak yedi yılda bir, sadece bir tek günlüğüne karaya çıkacak, kendisine sadık bir kadın bulabilirse affedilecektir... Wagner'in operasında olay Norveç fiyordunda geçer: Kırmızı bir tekne içinden uzun boylu, yakışıklı, siyah giysili lanetlenmiş kaptan "Hollandalı" iner. Yedi yıl daha geçmiş, deniz onu bu sefer bu kıyıya atmıştır. Hollandalı, kıyıda rastladığı Norveçli kaptan Daland'a öyküsünü anlatır, yüklüce mücevher karşılığı evinde kalıp kalamayacağını sorar. Daland bu işe en çok kızının sevineceğini söyler... Sakın Daland'ın güzel kızı Senta, Hollandalı'yı özgürlüğüne kavuşturacak sadık eş olmasın! Ama Senta, avcı Erik'le nişanlıdır. Oysa çocukluğundan başlayarak duvarda resmi asılı efsane kahramanı mutsuz Hollandalıyı sevmiştir. Babasıyla gelen denizciyi hemen tanır, bu genç duvardaki sevgilisi Hollandalıdır. Birbirlerine sadakat yemini ederler. Ama avcı Erik ortaya çıkıp Hollandalı'nın umutlarını söndürür. İşte Senta nişanlısına ihanet ettiğine göre sadık bir eş olamayacaktır... Hollandalı umutsuzca yine uzaklara demir alır, ama Senta arkasından koşar, "ölene dek sadığım sana!" diye bağırarak kendini kayalardan atar. Aynı anda Hollandalı'nın gemisi sulara gömülüp gitmiştir... Orkestra "Kurtuluş" motifini çalarken, geminin battığı yerden Hollandalı ve Senta elele göğe yükselirler...

zap→

VEGA VE DİĞERLERİ

Geçen ay okurlarımız o karanlıkta Vega yıldızını teşhis edememişler. Madem öyle, biz de yalnız Vega'yı değil, yıldız ve takımyıldızların cümlesini getiriyoruz huzurlarınıza. 15 Ekim 1999 gecesinden gökyüzü manzaraları...

Ama anlama duyulan bu ilgisizlik içinde bu anlam arayışı da ne oluyordu? Ve bunun anlamı neydi? Nazik sorular bunlar.

Samuel Beckett, Watt